

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ARISTOTELES

EUDEMOS'A ETİK
HΘIKA EYΔHMIA

YUNANCA ASLINDAN ÇEVİREN
SAFFET BABÜR

Eudemos'a Etik

Klasikler

- 1) GÖKYÜZÜ ÜZERİNE, Aristoteles, Aralık 1997
- 2) KARAKTERLER, Theophrastos, Mayıs 1998
- 3) BİRİNCİ ÇÖZÜMLEMELER, Aristoteles, Ekim 1998

EUDEMOS'A ETİK

Aristoteles

Yunancadan Çeviren
SAFFET BABÜR

2

ISBN 975-7501-52-2

HΘIKA ΕΥΔΗΜΙΑ
EUDEMOS'A ETİK

© Dost, 1999

Bu kitabın yayın hakları
Dost Kitabevi Yayınları'na aittir.
Birinci Baskı, Ocak 1999, Ankara

Yunancadan çeviren, Saffet Babür

Yayına Hazırlayan, Berna Ülner
Teknik Hazırlık, Mehmet Dirican - Dost İTB
Baskı ve Cilt, Pelin Ofset

Dost Kitabevi Yayınları
Karanfil Sokak, 29/4, Kızılay 06650, Ankara
Tel: (0312) 418 87 72 Fax: (0312) 418 03 55
raulman@domi.net.tr

Çeviriye Not

Eudemos'a Etik, Aristoteles'in etik alanda söylediklerinin toplandığı üç metinden¹ biri. Elimizde bulunan beş kitabın (yapıtın tamamının sekiz kitap olduğu varsayılıyor; 4., 5. ve 6. kitapların, *Nikomakhos'a Etik*'in 5., 6. ve 7. kitaplarıyla örtüşmesinden ötürü yazmanlarca çoğaltılmadığı savlanıyor) en eski elyazmaları ondördüncü yüzyıldan kalma. R.R. Walzer ile J.M. Mingay tarafından saptanan Yunanca metni temel aldığım çevirimi Franz Dirlmeier'in Almanca çevirisi (Akademie Verlag, 1962) ile karşılaştırarak yürüttüm.

Saffet Babür
Eylül 1998 Münster

CONSPECTVS SIGLORVM

P	Codex Vaticanus 1342, saec. xiii
C	Codex Cantabrigensis 1879, AD 1278
L	Codex Laurentianus 81. 15, saec. xv
Π	Consensus codicum PCL
A ¹	Versio Latina ab anonymo, a Bekkero (1831) edita: vide p. vii supra
A ²	Versio Latina <i>De Bona Fortuna</i> (EE 7. 2): vide p. viii supra
A ³	Fragmentum Latinum (EE 7. 3): vide p. viii supra

RARIVS CITANTVR

Ambr.	Codex Ambrosianus E 40 sup., saec. xv
Chalc.	Demetrios Chalcondyles in Ambr. E 40 sup.
D	Codex Romano-Palatinus 165, saec. xv
Lasc.	Constantinus Lascaris in Matrit. 4627, saec. xv
Laur. 81. 4	Codex Laurentianus 81. 4, saec. xv
Laur. 81. 12	Codex Laurentianus 81. 12, saec. xv
Laur. 81. 20	Codex Laurentianus 81. 20, saec. xv
Marc.	Codex Venetus Marcianus 213, saec. xv
Neap.	Codex Neapolitanus III E 5 sup., saec. xv
Oxon.	Codex Oxoniensis, e Collegio Corporis Christi 112, saec. xv
Pal. 323	Codex Palatinus 323, saec. xv
Rav.	Codex Ravennensis 210, saec. xv
Urb.	Codex Urbinus 45, saec. xv
Ald.	Editio Aldina, AD 1498
Bas. ³	Vir doctus Basiliensis
V	Codex Victorii: vide p. vii supra
fort. V	Nonnullae lectiones e codice Victorii sic designatae sunt: vide p. vii supra

Numeri ¹ et ² siglo codicis additi manum primam et secundam distinguunt, exceptis siglis A¹⁻³.

ΗΘΙΚΑ ΕΥΔΗΜΙΑ EUDEMOS'A ETİK

.

I Ὁ μὲν ἐν Δῆλῳ παρὰ τῷ θεῷ τὴν αὐτοῦ γνώμην ἀπο- 1214^a
φηνάμενος συνέγραψεν ἐπὶ τὸ προπύλαιον τοῦ Λητώου, διε-
λὼν οὐχ ὑπάρχοντα πάντα τῷ αὐτῷ, τό τε ἀγαθὸν καὶ
τὸ καλὸν καὶ τὸ ἡδύ, ποιήσας

κάλλιστον τὸ δικαιοτάτον, λῶστον δ' ὕγιαίνειν· 5
πάντων ἥδιστον <δ'> οὐ τις ἐρᾷ τὸ τυχεῖν·

ἡμεῖς δ' αὐτῷ μὴ συγχωρῶμεν. ἡ γὰρ εὐδαιμονία κάλ- 8
λιστον καὶ ἄριστον ἀπάντων οὕσα ἥδιστον ἐστίν. 8

2 πολλῶν δ' 8

ὄντων θεωρημάτων ἃ περὶ ἕκαστον πρᾶγμα καὶ περὶ ἐκάστην
φύσιν ἀπορίαν ἔχει καὶ δεῖται σκέψεως, τὰ μὲν αὐτῶν 10
συντείνει πρὸς τὸ γινῶναι μόνον, τὰ δὲ καὶ περὶ τὰς κτή-

3 σεις καὶ περὶ τὰς πράξεις τοῦ πράγματος. ὅσα μὲν οὖν
ἔχει φιλοσοφίαν μόνον θεωρητικὴν, λεκτέον κατὰ τὸν ἐπι-

4 βάλλοντα καιρὸν, ὃ τι περ οἰκεῖον ἦν τῇ μεθόδῳ· πρῶτον δὲ
σκεπτέον ἐν τίνι τὸ εὖ ζῆν καὶ πῶς κτητόν, πότερον φύσει 15

γίνονται πάντες εὐδαίμονες οἱ τυγχάνοντες ταύτης τῆς προ-
σηγορίας, ὥσπερ μεγάλοι καὶ μικροὶ καὶ τὴν χροιάν δια-
φέροντες, ἡ διὰ μαθήσεως, ὡς οὕσης ἐπιστήμης τινὸς τῆς
εὐδαιμονίας, ἡ διὰ τινος ἀσκήσεως (πολλὰ γὰρ οὔτε κατὰ
φύσιν οὔτε μαθοῦσιν ἀλλ' ἐθισθεῖσιν ὑπάρχει τοῖς ἀνθρώποις, 20
φαῦλα μὲν τοῖς φαύλως ἐθισθεῖσι, χρηστὰ δὲ τοῖς χρηστῶς), ἡ

1214^a 1-8 = EN 1099^a24-31 14-25 εὐτυχίαν = EN 1099^b9-11;
cf. 1179^b20-35

1214^a 2 συνέγραψεν codd., Bonitz (cl. PA 661^b1, ἐπὶ vi finali):
ἀνέγραψεν Richards 3 ὡς ante οὐχ suppl. Spengel 6 πάντων
... οὐ] ἥδιστον δὲ πέφυχ' οὐ EN 1099^a28, πρῆγμα δὲ τερπνότατον τοῦ
Thgn. 256 (cl. Hiller, Phil. Anz. 13 (1883), 21) <δ'> Fritzsche,
iam ante ἥδιστον Chalco.: om. codd. ἐρᾷ τὸ corr. Ald. (e Theognide):
ἐράται Π 11 κτήσεις] χρήσεις Spengel (cl. EN 1098^b32), vel
κτήσεις τοῦ πράγματος καὶ τὰς πράξεις 12 καὶ ... πράξεις secl.
Langerbeck 14 οἰκεῖον ἦν codd.: ἀν οἰκεῖον ἦ Richards
21 φαύλως PC: φαύλοισ L χρηστῶς PC: χρηστοῖς L

Delos'ta tanrıya düşüncesini açan biri Leto tapınağı girişine, 1214^a *iyi, güzel ve hoş'un* hepsinin ayrı ayrı alındığında aynı özellikleri taşıyan şeyler olmadığı anlamına gelen şu dizeleri yazdırmış:

en güzel şey en adil olandır, en iyi şey sağlıklı olmak; 5
en hoş şey ise, kişinin arzuladığı şeye kavuşması.²

Ne ki biz buna katılmıyoruz, çünkü her şeyin en güzeli ve en iyisi olan mutluluk en hoş şeydir.

Her bir konuyla ve her bir doğayla ilgili olarak sorun taşıyan ve araştırma gerektiren çalışmalar pek çok: bunlardan kimi salt 10 bilmeye yönelik, kimi ise nesnenin elde edilmesine ve nesneye bağlı eylemlere yönelik. İmdi salt teorik felsefe özelliği taşıyan konuların araştırma yöntemimize uygun olarak ele alınması gerekiyor. İlkine şuna bakmalı: iyi yaşama nedendir ve nasıl elde edilecektir? Bu adı alan herkes acaba uzun boylu, kısa boylu insanlar gibi ya da farklı 15 renkteki insanlar gibi, doğa gereği mi *mutlu* oluyor, yoksa mutluluk sanki bir tür bilgiymiş gibi öğretimle mi elde ediliyor, yoksa mutluluk belli bir alıştırmayla mı kazanılıyor (nitekim insanlar için doğaya ya da öğretime değil, alışkanlıklara bağlı pek çok şey var: kötü 20 şeyler kötü alışkanlıklarla, yararlı şeyler yararlı alışkanlıklarla olu-

τούτων μὲν κατ' οὐδένα τῶν τρόπων, δυοῖν δὲ θάτερον, ἤτοι καθά- 5
περ οἱ νυμφόληπτοι καὶ θεόληπτοι τῶν ἀνθρώπων, ἐπιπνοῖα
δαιμονίου τινὸς ὥσπερ ἐνθουσιάζοντες, ἢ διὰ τύχην (πολ-
25 λοι γὰρ ταυτό φασιν εἶναι τὴν εὐδαιμονίαν καὶ τὴν εὐτυχίαν).
ὅτι μὲν οὖν ἡ παρουσία διὰ τούτων ἀπάντων ἡ τινῶν 6
ἡ τινὸς ὑπάρχει τοῖς ἀνθρώποις, οὐκ ἄδηλον. ἅπασαι
γὰρ αἱ γενέσεις σχεδὸν πίπτουσιν εἰς ταύτας τὰς ἀρχάς·
καὶ γὰρ <τὰς> ἀπὸ τῆς διανοίας ἀπάσας πρὸς τὰς ἀπὸ ἐπιστήμης
30 ἂν τις συναγάγοι πράξεις.

30 τὸ δ' εὐδαιμονεῖν καὶ τὸ ζῆν 7
μακαρίως καὶ καλῶς εἴη ἂν ἐν τρισὶ μάλιστα, τοῖς εἶναι
δοκοῦσιν αἰρετωτάτοις. οἱ μὲν γὰρ τὴν φρόνησιν μέγιστον
εἶναι φασιν ἀγαθόν, οἱ δὲ τὴν ἀρετὴν, οἱ δὲ τὴν ἡδονήν.
καὶ πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν ἔνιοι περὶ τοῦ μεγέθους αὐτῶν 8
1214^b διαμφισβητοῦσι, συμβάλλεσθαι φάσκοντες θάτερον θατέρου
μᾶλλον εἰς αὐτήν, οἱ μὲν ὡς οὖσαν μείζον ἀγαθὸν τὴν
φρόνησιν τῆς ἀρετῆς, οἱ δὲ ταύτης τὴν ἀρετὴν, οἱ δ' ἀμ-
φοτέρων τούτων τὴν ἡδονήν. καὶ τοῖς μὲν ἐκ πάντων δοκεῖ
5 τούτων, τοῖς δ' ἐκ δυοῖν, τοῖς δ' ἐν ἐνί τινι τούτων εἶναι τὸ
6 ζῆν εὐδαιμόνως.
6 περὶ δὴ τούτων ἐπιστήσαντας, ἅπαντα τὸν δυνά- II
μενον ζῆν κατὰ τὴν αὐτοῦ προαίρεσιν ἰθέσθαι τινὰ σκοπὸν
τοῦ καλῶς ζῆν, ἤτοι τιμὴν ἢ δόξαν ἢ πλούτον ἢ παι-
δείαν, πρὸς ὃν ἀποβλέπων ποιήσεται πάσας τὰς πράξεις
10 (ὡς τό γε μὴ συντετάχθαι τὸν βίον πρὸς τι τέλος ἀφρο-
σύνης πολλῆς σημείον ἐστίν), μάλιστα δὴ δεῖ πρῶτον ἐν 2
αὐτῷ διορίσασθαι μήτε προπετῶς μήτε ῥαθύμως, ἐν τίνι
τῶν ἡμετέρων τὸ ζῆν εὔ, καὶ τίνων ἄνευ τοῖς ἀνθρώποις

24 πολλοὶ-25 εὐτυχίαν = EN 1099^b 7-8; Pol. 1332^a 25-7 30-3 = EN
1098^b 22-6

24 δαιμονίου P: δαιμονία CL διὰ τύχην L (cf. 15^a 12, 48^a 13,
EN 1099^b 10): διὰ τὴν τύχην PC 26 ταύτης post ἢ suppl. Ross
29 <τὰς> suppl. Casaubon 30 συναγάγοι Marc.: συναγωγή
L: συναγάγει PC 1214^b 6 ἐπιστήσαντα χρή πάντα Allan (5)
7 δεῖ θέσθαι mg. P², Gigon

yor), yoksa bunlardan hiçbirine bağlı olarak değil de şu iki biçimde mi insanlar mutlu oluyor: ya tıpkı bir *nymphé* veya bir tanrının etkisine girmiş kişiler gibi tanrısal bir esinle sanki kendinden geçerek ya da talihe bağlı olarak (nitekim pek çok kişi mutluluk ile 25 talihli olmanın aynı şey olduğunu ileri sürer). İmdi mutluluğun insanlarda bulunması bunların ya hepsine ya bazılarına ya da yalnızca birine bağlı, bu açık, çünkü bütün oluşlar bu ilkelere indirgenir. Çıkarıma dayanan bütün oluşlar ise bilgiye dayandırılan eylemlerle ilişkilendirilebilir. 30

Ne ki mutlu, kutlu, güzel yaşama en çok tercih edilesi görülen üç şeyde bulunsun gerek: nitekim kimi akli başındalık en büyük iyidir der, kimi [karakter] erdemi en büyük iyidir der, kimi de haz en büyük iyidir der. Bazıları mutluluk için bunların önemi konusunda farklı görüşler: biri ötekinden daha çok mutluluğa götürür 1214^b diyenler var; yani kimi akli başındalığın [karakter] erdeminden daha önemli olduğunu, kimi [karakter] erdeminin akli başındalıktan daha önemli olduğunu, kimi ise hazzın bu ikisinden daha önemli olduğunu ileri sürüyor. Kimilerine göre mutlu yaşama bunların hepsine bağlı, kimilerine göre ikisine bağlı, kimilerine göre 5 ise bunlardan yalnızca birine bağlı.

- II Bu konularda dikkat etmemiz gereken şu: yaşamını kendi tercihi-
hine göre yönlendirebilen herkes güzel yaşamak için bir hedef koyar
–mevki, ün, zenginlik ya da eğitim–, tüm eylemlerini bu hedefe
bakarak gerçekleştirir (yaşamı belli bir hedefe göre düzenlememek 10
kuşkusuz büyük bir düşüncesizlik göstergesi). İlk aceleci davran-
madan, kayıtsızlık da göstermeden insan kendi kendine şu iki şeyi
ayırmalı: bizim iyi yaşamamız nedendir ve neler olmazsa insanlar için

οὐκ ἐνδέχεται τοῦθ' ὑπάρχειν. οὐ γὰρ ταῦτόν, ὦν τ' ἄνευ
 3 οὐχ οἶόν τε ὑγιαίνειν, καὶ τὸ ὑγιαίνειν· ὁμοίως δ' ἔχει τοῦτο 15
 καὶ ἐφ' ἐτέρων πολλῶν, ὥστ' οὐδὲ τὸ ζῆν καλῶς καὶ ὦν
 4 ἄνευ οὐ δυνατόν ζῆν καλῶς (ἔστι δὲ τῶν τοιούτων τὰ μὲν
 οὐκ ἴδια τῆς ὑγείας οὐδὲ τῆς ζωῆς ἀλλὰ κοινὰ πάντων ὡς
 εἰπεῖν, καὶ τῶν ἕξεων καὶ τῶν πράξεων, οἶον ἄνευ τοῦ ἀνα-
 πνεῖν ἢ ἐργηγορέναι ἢ κινήσεως μετέχειν οὐθὲν ἂν ὑπάρξειεν 20
 ἡμῖν οὐτ' ἀγαθὸν οὔτε κακόν, τὰ δ' ἴδια μᾶλλον περὶ ἐκά-
 στην φύσιν· ἃ δεῖ μὴ λανθάνειν· οὐ γὰρ ὁμοίως οἰκεῖον
 πρὸς εὐεξίαν τοῖς εἰρημένοις κρεωφαγία καὶ τῶν περιπά-
 5 των οἱ μετὰ δεῖπνον). ἔστι γὰρ ταῦτ' αἷτια τ'ς ἀμφισβη-
 τήσεως περὶ τοῦ εὐδαιμονεῖν, τί ἐστι καὶ γίνεται διὰ τίνων 25
 ὦν ἄνευ γὰρ οὐχ οἶόν τε εὐδαιμονεῖν, ἔνιοι μέρ' τῆς εὐδαι-
 μονίας εἶναι νομίζουσι.

III πάσας μὲν οὖν τὰς δόξας ἐπισκοπεῖν, ὅσας ἔχουσι
 τινες περὶ αὐτῆς, περιέργον (πολλὰ γὰρ φαίνεται καὶ τοῖς
 παιδαρίοις καὶ τοῖς κάμνουσι καὶ παραφρονούσι, περὶ ὧν ἂν 30
 οὐθεὶς νοῦν ἔχων διαπορήσειεν· δέονται γὰρ οὐ λόγων, ἀλλ'
 οἱ μὲν ἡλικίας ἐν ἣ μεταβαλοῦσιν, οἱ δὲ κολάσεως ἱατρικῆς
 ἢ πολιτικῆς· κόλασις γὰρ ἢ φαρμακεία τῶν πληγῶν οὐκ
 2 ἐλάττων ἐστίν), ὁμοίως δὲ ταύταις οὐδὲ τὰς τῶν πολλῶν (ἐπι-
 σκεπτέον)· εἰκὴ γὰρ λεγουσι σχεδὸν περὶ ἀπάντων, καὶ μάλιστα 1215^a
 περὶ <ταύτης· ἀλλὰ τὰς τῶν σοφῶν ταύτης γε πέρι> 2
 {ἐπισκεπτέον} μόνας· ἄτοπον γὰρ προσφέρειν λόγον 2

1214^b 28-15^a2 = EN 1095^a28-30; cf. 1095^b19 sqq., 1179^b10 sqq.

17 οὐ P² s.l., Rav. Chalc.: om. Π 18 καλῆς ante ζωῆς suppl.
 Richards 19 καὶ¹ om. Marc. 20 ὑπάρξειεν PC: ὑπάρξαιεν L
 21 ἐκάστην PC: ἐκάστων L 22 ἃ . . . λανθάνειν post δεῖπνον (14^b24)
 tra. Rackham 23 περιπάτων mg. P², addito ἴσως, L²: περὶ πάντων cett.
 32 μεταβαλοῦσιν Spengel: μεταβάλλουσιν codd. 33 πολιτικῆς]
 πληκτικῆς nescioquis 34 ἐλάττων P: ἐλάττω CL: ἔλαττον
 Richards <ἐπισκεπτέον> tra. Spengel e 15^a3 1215^a 1 εἰκὴ γὰρ
 fort. V: εἰ μὴ γὰρ Π: οἱ μὴδὲν λέγουσι σχεδὸν περὶ ἀπάντων δὲ καὶ μάλιστα
 περὶ τούτων, τὰς τῶν σοφῶν ἐπισκεπτέον μόνας mg. P², addito ἴσως
 2 περὶ <ταύτης· ἀλλὰ τὰς τῶν σοφῶν ταύτης γε πέρι> Dodds: lac. post περὶ
 Ald.: μόνας codd.: εὐδαιμονίας Spengel

bunun bulunması olası değildir? Çünkü sağlıklı olmanın kaçınılmaz koşulları ile sağlıklı olmanın kendisi aynı şey değil. Bu başka pek çok konuda da böyle, dolayısıyla iyi yaşamının kendisi ile güzel yaşama olanağının koşulları aynı değil (ayrıca bu tür şeyler arasında kimi şeyler var ki, sağlığa ya da yaşama özgü değil, düpedüz hepsi için, hem tutumlar-huyar için hem de etkinlikler için ortak: sözge- 15 lişi nefes almaksızın, uyanık olmaksızın ya da bir devinimden, değiş- 20 meden pay almaksızın bizim için ne iyi bir şey söz konusu olur ne de kötü bir şey; bir de her bir doğaya özgü olan şeyler var ki, bunları hiç göz ardı etmemek gerekiyor: nitekim zindelik için et yemek ve yemekten sonra gezintiye çıkmak yukarda söylediklerimize benzer koşullar değil). Mutlu olmak, mutluluğun ne olduğu, neler aracılı- 25 ğıyla olduğu konusundaki görüş ayrılıklarının nedeni de işte tam bu, çünkü kimileri onlar olmadan mutlu olmanın olanaksız olduğu şeyleri mutluluğun [asıl] bölümleri sayıyor.

III İmdi mutluluk konusunda kimilerinin taşıdığı bütün sanıları incelemek gereksiz (nitekim çocukların, hastaların, zihinsel özürlülerin pek çok sanısı var ki, bunlar üzerine akıl taşıyan hiç kimse 30 bir uslamlama yapamaz. Zaten bu kişilerin bir temellendirmeye gereksinimleri yok, kimilerinin gereksinimi yaşlarının ilerlemesi, kimilerinininki ise bir hekimin ya da devletin cezası –hekim tedavisi döverek cezalandırmadan hiç de daha az ceza değil–). Çoğunluğun sanılarını da incelemek gereksiz, çünkü onlar her konuda, özellikle de mutluluk konusunda ileri geri konuşurlar {ama yalnızca eski 1215^a bilgelerin bu konudaki sanılarını ele almak gerekiyor}. Nitekim bir temellendirmeye değil, bir duygulanıma gerek duyan kişiler için

ΘΟΙΚΩΝ ΕΥΔΗΜΙΩΝ Α

- τοῖς λόγου μὴθὲν δεομένοις, ἀλλὰ πάθους· ἐπεὶ δ' εἰσὶν ἀπο- 3
 ρίαι περὶ ἐκάστην πραγματείαν οἰκείαι, δῆλον ὅτι καὶ περὶ βί-
 5 ου τοῦ κρατίστου καὶ ζωῆς τῆς ἀρίστης εἰσὶν. ταύτας οὖν κα-
 λῶς ἔχει τὰς δόξας ἐξετάζειν· οἱ γὰρ τῶν ἀμφισβητούτων
 7 ἔλεγχοι τῶν ἐναντιουμένων αὐτοῖς λόγων ἀποδείξεις εἰσὶν.
- ἔτι 4
- δὲ πρὸ ἔργου τὸ τὰ τοιαῦτα μὴ λανθάνειν, μάλιστα πρὸς
 ᾧ δεῖ συντείνειν πᾶσαν σκέψιν, ἐκ τίνων ἐνδέχεται μετα-
 10 σχεῖν τοῦ εὖ καὶ καλῶς ζῆν (εἰ τὸ μακαρίως ἐπιφθονώτε-
 ρον εἰπεῖν) καὶ πρὸς τὴν ἐλπίδα τὴν περὶ ἕκαστα γενομένην
 ἂν τῶν ἐπικεικῶν. εἰ μὲν γὰρ ἐν τοῖς διὰ τύχην γινομένοις 5
 ἢ τοῖς διὰ φύσιν τὸ καλῶς ζῆν ἐστίν, ἀνέλπιστον ἂν εἴη
 πολλοῖς (οὐ γὰρ ἐστὶ δι' ἐπιμελείας ἢ κτήσις {οὐδὲ} ἐπ' αὐτοῖς
 15 οὐδὲ τ' αὐτῶν πραγματείας)· εἰ δ' ἐν τῷ αὐτὸν ποιόν τινα
 εἶναι καὶ τὰς κατ' αὐτὸν πράξεις, κοινότερον ἂν εἴη τὸ
 ἀγαθὸν καὶ θεϊότερον, κοινότερον μὲν τῷ πλείοσιν ἐνδέχε-
 σθαι μετασχεῖν, θεϊότερον δὲ τῷ κείσθαι τὴν εὐδαιμονίαν (ἐν)
 τοῖς αὐτοῖς παρασκευάζουσι ποιούς τινες καὶ τὰς πράξεις.
- 20 ἔσται δὲ φανερά τὰ πλεῖστα τῶν ἀμφισβητουμένων IV
 καὶ διαπορουμένων, ἃν καλῶς ὀρισθῇ τί χρὴ νομίζειν εἶναι
 τὴν εὐδαιμονίαν, πότερον ἐν τῷ ποιόν τινα μόνον εἶναι τὴν
 ψυχὴν, καθάπερ τινὲς ᾤήθησαν τῶν σοφῶν καὶ πρεσβυτέ-
 ρων, ἢ δεῖ μὲν καὶ ποιόν τινα ὑπάρχειν αὐτόν, μᾶλλον
 25 δὲ δεῖ τὰς πράξεις εἶναι ποιάς τινάς.
- διηρημένων δὲ τῶν 2

1215^a 12-19 cf. EN 1099^b13-20 22 πότερον-25 cf. EN
 1098^b30-1099^a7 25-^b14 = EN 1095^b14-1096^a10

3 πειθούς Jackson (vide Susemihli praef., viii) 4-5 βίου Chalc.:
 βίον Π 7· αὐταῖς Rackham 8 τὰ Rav.: om. Π δὲ post
 μάλιστα suppl. Ross 9 α] δ Ross 10 τοῦ... ζῆν Sylburg: εὖ
 καὶ καλῶς τοῦ ζῆν Π τὸ fort. V: τῷ codd.: τῷ Bekker: τῷ (τό)
 Fritzsche 11 πρὸς secl. mg. P², addito ἴσως 14 ἐστι] an
 ἔσται? {οὐδὲ} secl. Spengel: τοῦδε Ross 15 οὐδὲ CL: οὐδὲ
 διὰ P 18-19 <ἐν> τοῖς αὐτοῖς mg. P², addito ἴσως, Dodds (cl.
 15^a15): ἃ τοῖς αὐτοῖς Π: τοῖς αὐτοῖς Rav. et post ras., ut vid., Chalc.

uslamlamaya başvurmak anlamsız. Madem her bir konuya özgü olan sorunlar var, açık ki, en yüksek yaşama ve en iyi yaşamaya ilişkin sorunlar da vardır. Demek ki bu sanıları ele almak yerinde. 5 Nitekim görüş ayrılıklarında çelişkiler, onlara karşıt savları olanların kanıtları olacaktır.

Ayrıca tüm incelemenin nelerle ilgili olarak yürütülmesi gerekiyorsa bunların, yani (mutlu demek biraz fazla olsa da) iyi ve güzel yaşamadan pay almak nelerden kaynaklanabiliyorsa bunların ve 10 [bizim için] her bir doğru şeyin oluşması umuduyla ilgili şeylerin gözden kaçmaması önemli. Nitekim güzel yaşama talihe dayanan ya da doğaya göre oluşan şeylerde ise pek çok kişi için umutsuz bir şey olacaktır (nitekim onun elde edilmesi insanların bir çabasına da bağlı olmayacak, onların yapıp ettiklerine de bağlı olmayacak). 15 Ne ki güzelyaşama kişinin belli bir nitelikte olmasındaysa ve kişinin eylemlerine bağlı ise, bu iyi hem daha yaygın hem de daha tanrısal bir şey olsa gerek: daha yaygın olur, çünkü daha çok insan pay alacaktır; daha tanrısal olur, çünkü mutluluk, kendilerini ve eylemlerini belli nitelikte oluşturan kişilerde bulunacaktır.

IV Ne ki mutluluk nedir, bunun nasıl düşünülmesi gerektiği iyice 20 belirlendiğinde tartışmalardaki sorunların büyük bir kısmı açıklığa kavuşsa gerek: yani acaba mutluluk, kimi bilgelerin ve eskilerin sandığı gibi, salt ruhun belli bir nitelikte olmasında mıdır, yoksa onun belli bir nitelikte olması elbette beklenir, ama eylemlerinin de belli bir nitelikte olması mı daha gereklidir, bu belirlendiğinde. 25

Yaşam biçimleri ayrıldıkta, bir yanda bu tür bir dinginliğin tartış-

βίων, καὶ τῶν μὲν οὐκ ἀμφισβητούντων τῆς τοιαύτης
 εὐημερίας, {ἀλλ' ὡς τῶν ἀναγκαίων χάριν σπουδαζομένων,}
 οἶον τῶν περὶ τὰς τέχνας τὰς φορτικὰς καὶ <τὰς> τῶν περὶ
 χρηματισμὸν καὶ τὰς βαναύσους (λέγω δὲ φορτικὰς μὲν τὰς
 πρὸς δόξαν πραγματευομένας μόνον, βαναύσους δὲ τὰς ἐδραίας 30
 καὶ μισθαρνικὰς, χρηματιστικὰς δὲ τὰς πρὸς ὧνὰς καὶ
 πράξεις καπηλικὰς), τῶν δ' εἰς ἀγωγὴν εὐδαιμονικὴν τατ-
 τομένων τριῶν ὄντων, {τῶν καὶ πρότερον ῥηθέντων ἀγαθῶν
 ὡς μεγίστων τοῖς ἀνθρώποις,} ἀρετῆς καὶ φρονήσεως καὶ
 ἡδονῆς, τρεῖς ὁρῶμεν καὶ βίους ὄντας, οὓς οἱ ἐπ' ἐξουσίας 35
 τυγχάνοντες προαιροῦνται ζῆν ἅπαντες, πολιτικὸν φιλόσο-
 φον ἀπολαυστικόν.

1215^b

- 3 τούτων γὰρ ὁ μὲν φιλόσοφος βούλεται 1215^b
 περὶ φρόνησιν εἶναι καὶ τὴν θεωρίαν τὴν περὶ τὴν ἀλήθειαν,
 ὁ δὲ πολιτικὸς περὶ τὰς πράξεις τὰς καλὰς (αὗται δ'
 εἰσὶν αἱ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς), ὁ δ' ἀπολαυστικὸς περὶ τὰς ἡδο-
 νὰς τὰς σωματικὰς. διόπερ <ἕτερος> ἕτερον τὸν εὐδαίμονα 5
 4 προσαγορεύει, καθάπερ ἐλέχθη καὶ πρότερον. Ἀναξαγόρας μὲν
 <γὰρ> ὁ Κλαζομένιος ἐρωτηθεὶς τίς ὁ εὐδαιμονέστατος, "οὐ-
 θεὶς", εἶπεν, "ὧν σὺ νομίζεις· ἀλλ' ἄτοπος ἂν τίς σοι φανείη".
 τοῦτον δ' ἀπεκρίνατο τὸν τρόπον ἐκείνος, ὁρῶν τὸν ἐρόμενον
 ἀδύνατον ὑπολαμβάνοντα μὴ μέγαν ὄντα καὶ καλὸν ἢ πλούσιον 10
 ταύτης τυγχάνειν τῆς προσηγορίας, αὐτὸς δ' ἴσως ᾤετο τὸν

26 οὐκ Marc. Rav.: *περμασματο* Λ¹: om. cett., Allan (5): οὐδ' suppl.
 Bonitz 27 ἀλλ' ὡς} ἀλλὰ τῶν μὲν ὡς mg. P², addito ἴσως: ἀλλ'
 ἄλλως Spengel {ἀλλ' . . . σπουδαζομένων,} secl. Walzer 28-9 καὶ
 <τὰς> τῶν Russell: καὶ τῶν codd.: καὶ . . . χρηματισμὸν post 15^a 29
 βαναύσους Spengel 31 πρὸς ὧνὰς mg. P², addito ἴσως, Dodds:
 πρὸς ὧν (sic) ἀγορὰς μὲν P¹: πρὸς ὧν ἀγορὰς μὲν C, corr. P²: πρὸ (πρὸς L²) ὧν
 ἀγορὰς μὲν L¹: μὲν om. Rav.: ἀγορὰς μόνον Richards: ἀγοράσεις Ross:
 ἀγορασμὸν Jackson ((5), 298) 32 πράξεις Rav. Chalc. Urb.: πράσις
 P²: πράσει CL: πράσι P¹C² δ' εἰς P Rav.: εἰς CL: οὐν εἰς s.l. L²
 33-4 (τῶν . . . ἀνθρώποις,) secl. Walzer 35 ἐπ' (aut 15^a 36 τυγχάν-
 οντες) secl. Spengel 1215^b 5 <ἕτερος> ante ἕτερον suppl. Rassow
 ((1), 1), post ἕτερον Bonitz τὸν secl. Rackham 7 <γὰρ>
 suppl. Dodds: om. codd. ἐρωτηθεὶς L: ἐρωτηθεὶς PC 8 ὧν PC: ὄν
 L ἄτοπος PC: ἄτοπον L, unde τί pro τίς Marc.² 9 ἐρόμενον
 P²: ἐρώμενον Π

ma konusu bile olmadığı {tersine zorunlu şeyler için çaba gösterilen} yaşam biçimleri var: sözgelişi kaba saba, para kazanmaya dayalı, bayağı mesleklerle ilgili yaşam tarzları (*kaba saba* ile salt ün için çalışılan meslekleri, *bayağı* ile oturarak icra edilen zanaatlar ile 30 ücretli el zanaatlarını; *para kazanmaya dayalı* ile de perakende alım satım işlerini kastediyorum); bir yanda ise mutlu bir yaşam sürmek için öngörülen üç yaşam biçimi var {daha önce de sözünü ettiğimiz, insanlar için en yüksek iyiye kaynak gösterilen yaşam biçimleri}, yani etik erdeme, akli başındalığa, hazza bağlı yaşam biçimleri. Dolayısıyla yaşamlarını kendileri seçme olanağı taşıyan insanların 35 hepsinin seçtiği üç tür yaşam var, bunu görüyoruz: siyaset yaşamı, felsefeci yaşamı, haz yaşamı.

Bunların içinde felsefeci akli başındalığı, yani hakikate yönelik 1215^b araştırmayı hedef tutar; siyasetçi güzel eylemleri (yani erdeme dayalı eylemleri), haz düşkünü ise bedensel hazları. Bunun için, daha önce de dendiği gibi, her biri başka birine mutlu der. Nitekim 5 Klazomenaili Anaksagoras'a biri, "Kim en mutlu kişidir?" diye sorunca, o şöyle yanıtlamış: *senin sandığın bir kimse değil, sana garip görünen biri*. Anaksagoras böyle yanıtlıyordu, çünkü soran kişinin, yapılı, güzel ya da zengin olmayan birinin böyle adlandırılmasını 10 olanaksız kabul edeceğini görüyordu. Anaksagoras'ın görüşü

ζῶντα ἀλύπως καὶ καθαρῶς πρὸς τὸ δίκαιον ἢ τινος θεωρίας κοινωνοῦντα θείας, τοῦτον ὡς <κατ'> ἄνθρωπον εἰπεῖν μακάριον εἶναι.

- 15 περὶ πολλῶν μὲν οὖν καὶ ἐτέρων οὐ ῥᾶδιον τὸ κρίναι V
καλῶς, μάλιστα δὲ περὶ οὐ πᾶσι ῥᾶστον εἶναι δοκεῖ, καὶ
παντὸς ἀνδρὸς τὸ γνῶναι, τί τῶν ἐν τῷ ζῆν αἰρετόν, καὶ
λαβὼν ἂν τις ἔχοι πλήρη τὴν ἐπιθυμίαν. πολλὰ γάρ ἐστι
τοιαῦτα τῶν ἀποβαινόντων, <δι' α'> προίενται τὸ ζῆν, οἶον νό-
20 σους περιωδυνίας χειμῶνας· ὥστε δῆλον ὅτι κἂν ἐξ ἀρχῆς
αἰρετόν ᾦν, εἴ τις αἵρεσιν ἐδίδου, διὰ γε ταῦτα τὸ μὴ γε-
νέσθαι. πρὸς δὲ τούτοις ὁ βίος, ὃν ζῶσιν ἔτι παῖδες ὄντες· 2
καὶ γὰρ ἐπὶ τοῦτον ἀνακάμψαι πάλιν οὐδεὶς ἂν ὑπομείνειεν
εὐφρονῶν. ἔτι δὲ πολλὰ τῶν τε μηδεμίαν ἐχόντων {μὲν} ἡδο- 3
25 νὴν ἢ λύπην, καὶ τῶν ἐχόντων μὲν ἡδονὴν μὴ καλὴν δέ,
τοιαῦτ' ἐστὶν ὥστε τὸ μὴ εἶναι κρεῖττον εἶναι τοῦ ζῆν. ὁλως 4
δ' εἴ τις ἅπαντα συναγάγοι ὅσα πράττουσι μὲν καὶ πά-
σχουσιν ἅπαντες, ἐκόντες μέντοι μηθὲν αὐτῶν διὰ τὸ μηδ'
αὐτοῦ χάριν, καὶ προσθείη χρόνου πληθὺς ἀπέραντόν τι, οὐ
30 μᾶλλον ἔνεκ' ἂν τις τούτων ἐλοιτο ζῆν ἢ μὴ ζῆν.
30 ἄλλὰ 5
μὴν οὐδὲ διὰ τὴν τῆς τροφῆς μόνον ἡδονὴν ἢ τὴν τῶν ἀφρο-
δισίων, ἀφαιρεθεισῶν τῶν ἄλλων ἡδονῶν, ἃς τὸ γινώσκειν
ἢ βλέπειν ἢ τῶν ἄλλων τις αἰσθήσεων πορίζει τοῖς ἀνθρώ-
ποις, οὐδ' ἂν εἰς προτιμήσειε τὸ ζῆν, μὴ παντελῶς ὦν ἀν-
35 δράποδον. δῆλον γὰρ ὅτι τῷ ταύτην ποιουμένῳ τὴν αἵρεσιν 6
οὐθὲν ἂν διενέγκειε γενέσθαι θηρίον ἢ ἄνθρωπον· ὁ γοῦν ἐν

1215^b 34 μὴ-ἀνδράποδον cf. EN 1095^b 19-20

13 <κατ'> suppl. Russell: ὡς codd. εἰπεῖν codd.: δεῖν ante
εἰπεῖν suppl. Richards 17 ἀνδρὸς Π: ἀνθρώπου Marc. 19 <δι' α'>
add. mg. P², addito ἴσως: om. cett. 20 περιωδυνίας] ὠδύνas mg.
P², addito ἴσως 22 τίς ante ὁ suppl. Casaubon: commata post
ὄντες (22) et post φρονῶν (24) pos. Jackson ((5), 298) 24 {μὲν} om.
Marc. Oxon. (cf. 15^b 25): hab. cett. 27 συναγάγει CL 29 καὶ
Π: κἂν mg. P² οὐ Marc. Rav., nihilο A¹: om. Π 31 τῆς om. L
33 πορίζει Bekker: πορίζοι Π 36 διενέγκειε P: διηνέγκειε C: διενέγκοιεν L

herhalde şuydu: acıdan uzak, adalet açısından tertemiz yaşayan ya da tanrısal bir *theoria*'ya katılan birinin bir insan olarak kutlu olduğu söylenebilir.

V Başka pek çok konuda da doğru değerlendirmek pek kolay değil 15 ama özellikle herkes için son derece kolay görünen ve her insanın bildiği düşünülen konuda bu böyle: yani yaşamdaki şeyler içinde tercih edilenin ne olduğu ve bir insanın arzusunun bütünüyle nasıl karşılanabileceği konusunda. İnsanların yaşamayı onlara rağmen seçtikleri pek çok şey var: sözgelişi hastalıklar, dayanılmaz acılar, 20 kara günler. Öyle ki, biri bize seçim hakkı verse, sırf bunlar yüzünden, doğmamış olmak daha baştan seçilecek bir şey olurdu, bu açık. Ayrıca bizim çocukken sürdürdüğümüz yaşam: akıl taşıyan hiç kimse o günlere yeniden dönmek istemese gerek. Öte yandan yaşamda pek çok şey var, bunlar haz ya da acı taşımıyor, kimileri de haz taşıyor ama güzel hazları değil; bunlar öyle şeyler ki, bunları 25 yaşamamak yaşamaktan daha iyi. Kısaca biri insanların bütün yaptıkları ve katlandıkları şeyleri bir araya getirecek olsa –isteyerek yaptıkları şeyleri değil elbette; yaptıkları o şeylerin kendisinden ötürü de yapmıyorlarsa onları da– ve bunun üzerine bir de sınırsız zamanı eklese, bunlar yüzünden yaşamamak yerine yaşa- 30 mayı seçecek biri çıkmasa gerek.

Ne ki bilmenin, bakmanın ve öteki duyumların insanlara sağladığı hazlar çekilip alındığında, sırf yeme-içme hazzı ve cinsel hazlar için yaşamayı seçecek biri çıkmayacaktır, meğer ki hepten köle yapılmış biri ola. Çünkü bu seçimi yapan kişi için insan olmak ile 35 hayvan olmak arasında bir fark olmasa gerek. Nitekim Mısır'da

ΘΗΙΚΩΝ ΕΥΔΗΜΙΩΝ Α

Αἰγύπτῳ βοῦς, ὃν ὡς Ἄπιν τιμῶσιν, ἐν πλείοσι τῶν τοιούτων 1216^a

7 <μᾶλλον> ἐξουσιάζει πολλῶν μοναρχῶν. ὁμοίως δὲ οὐδὲ διὰ τὴν
ἐν τῷ καθεύδειν ἡδονῇ· τί γὰρ διαφέρει καθεύδειν ἀνέγερτον
ὑπνον ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας μέχρι τῆς τελευταίας ἐτῶν
ἀριθμὸν χιλίων ἢ ὅποσωνοῦν, ἢ ζῆν ὄντα φυτόν; τὰ γοῦν 5
φυτὰ τοιαύτης τινὸς ἔοικε μετέχειν ζωῆς, ὥσπερ καὶ τὰ
παιδιά. καὶ γὰρ ταῦτα κατὰ τὴν πρώτην ἐν τῇ μητρὶ
γένεσιν πεφυκότα· μὲν διατελεῖ, καθεύδοντα δὲ τὸν πάντα
8 χρόνον. ὥστε φανερόν ἐκ τῶν τοιούτων ὅτι διαφεύγει σκο-
πουμένους, τί τὸ εὖ καὶ τί τὸ ἀγαθὸν τὸ ἐν τῷ ζῆν. 10

9 τὸν 10

μὲν οὖν Ἀναξαγόραν φασὶν ἀποκρίνασθαι πρὸς τινα δια-
ποροῦντα τοιαύτ' ἅττα καὶ διερωτῶντα τίνοσ' ἔνεκ' ἂν τις
ἔλοιτο γενέσθαι μᾶλλον ἢ μὴ γενέσθαι "τοῦ" φάναι "θεω-
ρῆσαι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν περὶ τὸν ὅλον κόσμον τάξιν".
οὗτος μὲν οὖν ἐπιστήμης τινὸς ἔνεκεν τὴν αἵρεσιν ᾤετο τιμίαν 15
10 εἶναι τοῦ ζῆν· οἱ δὲ Σαρδανάπαλλον μακαρίζοντες ἢ Σμιν-
δυρίδην τὸν Συβαρίτην ἢ τῶν ἄλλων τινὰς τῶν ζώντων τὸν
ἀπολαυστικὸν βίον, οὗτοι δὴ πάντες ἐν τῷ χαίρειν φαίνον-
11 ται τάττειν τὴν εὐδαιμονίαν· ἕτεροι δὲ τινες οὗτ' ἂν φρόνη-
σιν οὐδεμίαν οὔτε τὰς σωματικὰς ἡδονὰς ἔλουντο μᾶλλον ἢ 20
τὰς πράξεις τὰς ἀπ' ἀρετῆς. αἰροῦνται γοῦν οὐ μόνον ἔνιοι
δόξης χάριν αὐτάς, ἀλλὰ καὶ μὴ μέλλοντες εὐδοκιμήσειν.
12 ἀλλ' οἱ πολλοὶ τῶν πολιτικῶν οὐκ ἀληθῶς τυγχάνουσι τῆς
προσηγορίας· οὐ γάρ εἰσι πολιτικοὶ κατὰ τὴν ἀλήθειαν· ὁ
μὲν γὰρ πολιτικὸς τῶν καλῶν ἐστὶ πράξεων προαιρετικὸς 25
αὐτῶν χάριν, οἱ δὲ πολλοὶ χρημάτων καὶ πλεονεξίας

1216^a 5-9 cf. GA 778^b32-5 16 Σαρδανάπαλλον cf. EN 1095^b22
21-6 χάριν cf. EN 1095^b22 sqq.

1216^a 1 ἄπιν Π 2 <μᾶλλον> suppl. Russell monarchas ante-
cellat A¹: μοναρχῶν codd. οὐδὲ PC: οὐ L 3 ἐν τῷ Π: τοῦ edd.
ἀνέγερτον L 5 ἀριθμὸν secl. Rackham ὅποσωνοῦν PC: ὅποσονοῦν L
7 κατὰ] μετὰ Ross (cl. GA 779^a10) 8 δὲ Rav.: μὲν Π
12 τοιαύτ' ἅττα Π 17 τὸν¹ PC: τὸ L 18 δὴ Marc.², Langer-
beck, Allan (5): δὲ cett. 23 ἀληθῶς L: ἀληθοῦς PC

saygı gösterilen Apis adlı öküz, bu tür hazların çoğunda pek çok 1216^a
 monarktan daha çok yetki taşır. Uyumadaki haz için de yaşamak
 seçilmez, nitekim ilk günden son güne değin, bin yıl ya da daha
 uzun zaman hiç uyanmadan uyumak ile bir bitki olarak yaşamak
 arasında ne fark var? Bitkilerin bu tür bir yaşamdan pay aldıkları 5
 görünüyor. Ceninlerde de bu böyle: ceninler de başlangıçta ana
 karnında bitkisel bir oluşum geçiriyorlar, ama hep uyuyarak. Dola-
 yısıyla bütün bunlardan şu çıkıyor: iyi [yaşamak] nedir ve yaşam-
 daki iyi nedir, bunun bilgisi, onu arayanlardan uzak kalıyor. 10

Anaksagoras, buna benzer şeylere kafa yorup kişinin niçin doğ-
 mamaktan çok doğmayı seçebileceğini soran birine şu yanıtı ver-
 miş: *gökyüzünü ve bütün evrendeki düzeni temâşa etmek için*. Demek
 ki o, bir bilgi türü için yaşamayı tercih etmeyi değerli görüyordu. 15
 Ama Sardanalpallos'u, Sybarisli Smindyrides'i ya da haz yaşamı
 süren başka kimseleri kutlu sayan herkesin mutluluğu haz almakta
 gördüğü anlaşılıyor. Başka kimi kişiler ise ne aklı başındalığı ne de
 beden hazlarını erdeme dayalı eylemlerden daha çok tercih edi- 20
 yorlar. Gerçi kimileri bu eylemleri sırf ün için seçmiyorlar, ün kaza-
 nacak olmasalar bile tercih ediyorlar ama çoğu siyasetçi bu *siyasetçi*
 adını hak etmiyor, çünkü doğru anlamıyla siyasetçi değil onlar:
 kimi siyasetçi güzel eylemleri salt o eylemlerin kendilerinden ötürü 25
 tercih ediyor, oysa çoğu siyasetçi para için, daha fazla kazanmak

27 ἔνεκεν ἀπτονται τοῦ ζῆν οὕτως.

27 ἐκ μὲν οὖν τῶν εἰρημένων φα- 13

νερόν ὅτι πάντες ἐπὶ τρεῖς βίους φέρουσι τὴν εὐδαιμονίαν, πολιτικὸν φιλόσοφον ἀπολαυστικόν· τούτων δ' ἡ μὲν περὶ

30 τὰ σώματα καὶ τὰς ἀπολαύσεις ἡδονή, {καὶ} τίς καὶ ποία τις γίνεται καὶ διὰ τίνων, οὐκ ἄδηλον, ὥστ' οὐ τίνες εἰσὶ δεῖ ζῆτεῖν αὐτάς, ἀλλ' εἰ συντείνουσί τι πρὸς εὐδαιμονίαν ἢ μὴ, καὶ πῶς συντείνουσι, καὶ πότερον εἰ δεῖ προσάπτειν τῷ ζῆν καλῶς ἡδονάς τινας, ταύτας δεῖ προσάπτειν, ἢ τούτων μὲν

35 ἄλλον τινὰ τρόπον ἀνάγκη κοινωνεῖν, ἕτεροι δ' εἰσὶν ἡδοναὶ δι' ἃς εὐλόγως οἶονται τὸν εὐδαίμονα ζῆν ἡδέως καὶ μὴ

37 μόνον ἀλύπως.

37 ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ὕστερον ἐπισκεπτέον· 14

περὶ δ' ἀρετῆς καὶ φρονήσεως πρῶτον θεωρήσωμεν, τὴν τε φύσιν αὐτῶν ἑκατέρου τίς ἐστι, καὶ πότερον μόρια ταῦτα

40 τῆς ἀγαθῆς ζωῆς ἐστίν, ἢ αὐτὰ ἢ αἱ πράξεις αἱ ἀπ' αὐτῶν,

1216^b ἐπειδὴ προσάπτουσιν αὐτὰ κἂν εἰ μὴ πάντες εἰς τὴν εὐδαι-
2 μονίαν, ἀλλ' οὖν οἱ λόγου ἄξιοι τῶν ἀνθρώπων πάντες.

2 Σω- 15

κράτης μὲν οὖν ὁ πρεσβύτης ᾧετ' εἶναι τέλος τὸ γινώσκειν τὴν ἀρετὴν, καὶ ἐπεζήτει τί ἐστὶν ἡ δικαιοσύνη καὶ τί ἡ

5 ἀνδρεία καὶ ἕκαστον τῶν μορίων αὐτῆς. ἐποίει γὰρ ταῦτ' εὐλόγως. ἐπιστήμας γὰρ ᾧετ' εἶναι πάσας τὰς ἀρετάς, ὥσθ' ἅμα συμβαίνειν εἰδέναι τε τὴν δικαιοσύνην καὶ εἶναι δίκαιον. ἅμα μὲν γὰρ μεμαθήκαμεν τὴν γεωμετρίαν καὶ οἰκο-
δομίαν καὶ ἐσμέν οἰκοδόμοι καὶ γεωμέτραι. διόπερ ἐζήτει

10 τί ἐστὶν ἀρετὴ, ἀλλ' οὐ πῶς γίνεται καὶ ἐκ τίνων. τοῦτο δὲ 16
ἐπὶ μὲν τῶν ἐπιστημῶν συμβαίνει τῶν θεωρητικῶν οὐθὲν

27-9 cf. EN 1095^b14-1096^a5

30 σωματικὰς post τὰς suppl. Allan ((5), cl. EN 1148^a5) {καὶ²} secl. Russell (cl. 49^a17) 32 αὐτάς codd.: ἡμᾶς Fritzsche: secl. Ross 34 καλῶς Bonitz: καλὰς Π 35 αἱ post εἰσὶν suppl. Rackham 39 ἑκατέρας Ross 40 ἡ¹ secl. Rackham, Rowe ((2), 19) 1216^b 2 λόγου Rav. et s.l. Laur. 81. 20: λόγοι PL: λο⁷ (sic) C 5 γὰρ] δὲ Fritzsche

için bu tür yaşama bağlanıyor.

İmdi söylediklerimizden çıkan şu: herkes mutluluğu şu üç tür yaşamdan birine bağlıyor: siyasetçi yaşamı, felsefeci yaşamı ve haz yaşamı. Bunlardan birinin, yani bedenle ilgili ve haz düşkünlüğüne özgü hazzın ne olduğu, nasıl olduğu açık. Dolayısıyla bu hazların 30 neler olduğunu incelemeye gerek yok, incelenmesi gerekenler şunlar: bu hazlar mutlulukla bağlantılı mı değil mi; bağlantılılarsa ne tür bir bağlantıları var: kimi hazların güzel yaşamayla bir bağlantıları varsa, bağlantılı olması gerekenler bu bedensel hazlar mı yoksa başka tarzda mı bunlardan pay almak gerekiyor; yani, haklı olarak mutlu kişinin yalnızca acıdan uzak yaşamasının değil, hoş bir biçim- 35 de de yaşamasının onlara bağlı olduğu düşünülen hazlar başka hazlar mı?

Ne ki bunları daha sonra incelemek gerekiyor. Biz öncelikle erdem konusuna ve akli başındalık konusuna bakacağız: bunların her birinin doğası ne, acaba bunlar erdemli yaşamının [asıl] parçaları mı; bunların kendisi mi, onlara dayanan eylemler mi bu asıl 40 parçaları oluşturuyor? Çünkü bunları herkes değilse bile söze değer 1216^b herkes mutlulukla ilişkilendiriyor.

İmdi Sokrates, amaç erdemi bilmektir diye düşünüyordu ve adaletin ne olduğunu, yiğitliğin ne olduğunu, yani her erdem parçasını soruşturuyordu. Böyle yapması yerindeydi, çünkü o erdemlerin bilgi 5 olduğunu, dolayısıyla adaleti bilince aynı anda adil olunacağını düşünüyordu. Nitekim geometriyi, mimariyi öğrenince aynı zamanda geometrici, mimar oluyoruz. Bunun için o erdemın nasıl oluştuğunu, nelere bağlı olduğunu değil, erdem nedir, bunu araştırıyordu. 10 Oysa bu yöntem kuramsal bilimlerde geçerli. Nitekim gökbiliminin,

γὰρ ἕτερόν ἐστι τῆς ἀστρολογίας οὐδὲ τῆς περὶ φύσεως ἐπιστήμης οὐδὲ γεωμετρίας πλὴν τὸ γνωρίσαι καὶ θεωρῆσαι τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων τῶν ὑποκειμένων ταῖς ἐπιστήμῃς· οὐ μὴν ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς οὐθὲν κωλύει πρὸς 15
πολλὰ τῶν ἀναγκαίων εἶναι χρησίμους αὐτὰς ἡμῖν. 16

17 τῶν 16

δὲ ποιητικῶν ἐπιστημῶν ἕτερον τὸ τέλος τῆς ἐπιστήμης καὶ γνώσεως, ὅσον ὑγίεια μὲν ἱατρικῆς, εὐνομία δὲ ἥ τι τοιοῦθ' 18 ἕτερον τῆς πολιτικῆς. καλὸν μὲν οὖν καὶ τὸ γνωρίζειν ἕκαστον τῶν καλῶν· οὐ μὴν ἀλλὰ γε περὶ ἀρετῆς οὐ τὸ εἰδέναι 20 τιμιώτατον τί ἐστίν, ἀλλὰ τὸ γινώσκειν ἐκ τίνων ἐστίν. οὐ γὰρ εἰδέναι βουλόμεθα τί ἐστὶν ἀνδρεία, ἀλλ' εἶναι ἀνδρεῖοι, οὐδὲ τί ἐστὶ δικαιοσύνη, ἀλλ' εἶναι δίκαιοι, καθάπερ καὶ ὑγιαίνειν μᾶλλον ἢ γινώσκειν τί ἐστὶ τὸ ὑγιαίνειν καὶ εὖ 25 ἔχειν τὴν ἑξὶν μᾶλλον ἢ γινώσκειν τί ἐστὶ τὸ εὖ ἔχειν. 25

VI πειρατέον δὲ περὶ πάντων τούτων ζητεῖν τὴν πίστιν διὰ τῶν λόγων, μαρτυρίοις καὶ παραδείγμασι χρώμενον τοῖς φαινομένοις. κράτιστον μὲν γὰρ πάντας ἀνθρώπους φαίνεσθαι συνομολογούντας τοῖς ῥηθησομένοις, εἰ δὲ μή, τρόπον γέ τινα πάντας, ὅπερ μεταβιβαζόμενοι ποιήσουσιν· ἔχει 30 γὰρ ἕκαστος οἰκεῖόν τι πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἐξ ὧν ἀναγκαῖον δεικνύναι πως περὶ αὐτῶν· ἐκ γὰρ τῶν ἀληθῶς μὲν λεγομένων οὐ σαφῶς δέ, προϊοῦσιν ἔσται καὶ τὸ σαφῶς, μεταλαμβάνουσιν αἰεὶ τὰ γνωριμώτερα τῶν εἰωθότων λέγεσθαι συγκεχυμένως. 35

2 διαφέρουσι δ' οἱ λόγοι περὶ ἐκάστην μέθοδον, 35

1216^b 20-5 = EN 1103^b26-9 26 sqq. = EN 1098^b9 sqq.
35-17^a17 cf. EN 1094^b11-27, 1095^a30-^b13

12 τέλος post ἕτερον suppl. Casaubon (cl. 16^b17) 20 γε περὶ] περί γ' Richards 26 πάντων τούτων Π: τούτων πάντων Oxon. Ald., Bekker: τούτων πάντα Spengel (aut 27 χρωμένους) 27 χρωμένους mg. P², addito ἴσως 28 τὸ post γὰρ suppl. Ross 30 πάντας fort. V: πάντως codd. 31 ὧν] an οὐ? 34 ἀντὶ post γνωριμώτερα suppl. Richards

doğabiliminin, geometrinin amacı, bilimlere konu olan nesnelerin doğasını bilmek ve incelemekten başka bir şey değil –elbette onların bizim için zorunlu pek çok şeyle ilgili olarak ilineksel anlamda 15 yararlı olmalarına bir engel yok.

Ne ki yapmaya, yaratmaya ilişkin bilimlerin amacı, bilimin ve bilginin kendisinden farklı bir şeydir. Söz gelişi hekimlerin amacı sağlıktır, siyaset biliminin amacı iyi yasa koyma ya da buna benzer başka bir şeydir. Demek ki güzel şeylerin her birini de bilmek kuşku- 20 suz güzel şey ama erdemle ilgili olarak, onun ne olduğunu bilmek değil, erdemın nelere bağılı olarak oluştuğunu bilmek en önemli şey. Çünkü bizim istediğimiz erdemın ne olduğunu bilmek değil, erdemli olmak; adaletin ne olduğunu bilmek değil, adil olmak: tıpkı sağlıklı olmanın ne olduğunu bilmekten çok sağlıklı olmak istememiz ve zindeliğin ne olduğunu bilmekten çok zinde olmak 25 istememiz gibi.

VI Bütün bunlar üzerine temellendirmeler aracılığıyla güven sağla- mak için görünenleri tanık ve örnek olarak kullanarak inceleme yapmak gerekiyor, nitekim en güçlü olan şey bütün insanların söyle- diklerimize katıldığının görünmesi; bu böyle olmasa da, en azından belli bir tarzda herkesin katılması: kanıtlamalarla, yani adım adım 30 götürülerek bunu yapmalarının sağlanması. Nitekim her insan doğ- rulukla bağlantılı olarak kendine özgü bir görüş taşır; bunlardan yola çıkarak bizim sorunlarımız üzerine belli bir biçimde kanıtlama getirmek zorunlu. Doğru, ama açık olmayan görüşlerden yola çıkı- larak ilerlendiğinde açıklık da sağlanacaktır: daha açık olarak bili- nenler her zaman daha karmaşık biçimde söylenegelen görüşlerden devşirilir.

Ne ki her araştırmada, felsefece dile gelen temellendirmeler ile 35

οἷ τε φιλοσόφως λεγόμενοι καὶ μὴ φιλοσόφως. διόπερ καὶ τῶν πολιτικῶν οὐ χρὴ νομίζειν περιέργον εἶναι τὴν τοιαύτην θεωρίαν, δι' ἧς οὐ μόνον τὸ τί φανερόν, ἀλλὰ καὶ τὸ διὰ τί. φιλοσόφου γὰρ τὸ τοιοῦτον περὶ ἐκάστην μέθοδον.

40 δέεται μέντοι τοῦτο πολλῆς εὐλαβείας. εἰσὶ γάρ τινες οἱ 3
1217^a διὰ τὸ δοκεῖν φιλοσόφου εἶναι τὸ μῆθὲν εἰκῇ λέγειν ἀλλὰ
μετὰ λόγου, πολλάκις λανθάνουσι λέγοντες ἀλλοτρίους λόγους
τῆς πραγματείας καὶ κενούς (τοῦτο δὲ ποιοῦσιν ὅτε μὲν δι' 4
ἄγνοϊαν, ὅτε δὲ δι' ἀλαζονείαν) ὑφ' ὧν ἀλίσκεσθαι συμ-
5 βαίνει καὶ τοὺς ἐμπείρους καὶ δυναμένους πράττειν ὑπὸ τού-
των τῶν μῆτ' ἐχόντων μῆτε δυναμένων διάνοϊαν ἀρχιτεκτο-
νικὴν ἢ πρακτικὴν. πάσχουσι δὲ τοῦτο δι' ἀπαιδευσίαν 5
ἀπαιδευσία γάρ ἐστι περὶ ἕκαστον πρᾶγμα τὸ μὴ δύνασθαι
κρίνειν τοὺς τ' οἰκείους λόγους τοῦ πράγματος καὶ τοὺς ἄλλο-
10 τρούς.

10 καλῶς δ' ἔχει καὶ τὸ χωρὶς κρίνειν τὸν τῆς αἰτίας 6
λόγον καὶ τὸ δεικνύμενον, διὰ τε τὸ ῥηθὲν ἀρτίως, ὅτι προσ-
έχειν οὐ δεῖ πάντα τοῖς διὰ τῶν λόγων, ἀλλὰ πολλάκις
μᾶλλον τοῖς φαινομένοις (νῦν δ' ὁπότ' ἂν λύειν μὴ ἔχωσιν,
ἀναγκάζονται πιστεῦειν τοῖς εἰρημένοις), καὶ διότι πολλάκις
15 τὸ μὲν ὑπὸ τοῦ λόγου δεδεῖχθαι δοκοῦν ἀληθὲς μὲν ἐστίν, οὐ
μέντοι διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν δι' ἣν φησιν ὁ λόγος. ἔστι γὰρ
διὰ ψεύδους ἀληθὲς δεῖξαι· δῆλον δ' ἐκ τῶν ἀναλυτικῶν.

πεπροοιμισμένων δὲ καὶ τούτων, λέγωμεν ἀρξάμενοι VII
πρῶτον ἀπὸ τῶν πρώτων, ὥσπερ εἴρηται, οὐ σαφῶς λεγο-
20 μένων, ζητοῦντες ἔπει τὸ σαφῶς εὐρεῖν τί ἐστὶν ἡ εὐδαιμο-

37 τῶν πολιτικῶν codd.: τὸν πολιτικὸν V: τῷ πολιτικῷ Richards
39 φιλοσόφου dubitanter Fritzsche, Allan ((5), cl. 17^a1): φιλόσοφον
codd. 1217^a 5-7 ὑπὸ . . . πρακτικὴν secl. Langerbeck 6 ἔχειν
post μῆτε suppl. Ross (sed cf. Dirlmeier) 12 πάντως Langerbeck
15 μὲν¹ secl. Rackham (sed cf. Denniston, 386) 16 ἔστι CL: ἐστί.
ἔστι P 18 δὲ καὶ Walzer: δὲ PC: καὶ L λέγωμεν CL: λέγομεν P
19 τῶν post πρώτων dubitanter suppl. Richards 20 ἔπει τὸ] ἐπὶ
τὸ Sylburg: καὶ τὸ Bonitz: προῖναι ante ἐπὶ τὸ suppl. Richards:
ἐπίστασθαι Allan (5): ἔπειτα Solomon: an delectatur? σαφῶς εὐρεῖν]
σαφέστερον Allan (5)

felsefece olmayan temellendirmeler arasında fark var. Bunun için siyasetçiler de yalnızca “nedir?” sorusuna değil, “ne için?” sorusuna da açıklık kazandıran bu tür bakışı gereksiz saymamalılar. Nitekim her bir araştırmada felsefeciyeye düşen bu. Ama bu büyük bir dikkat gerektirir; nitekim kimileri var, bunlar felsefecinin işinin gerekeni 40 söylemek değil, yalnızca konuşmayı temellendirerek yürütmek olduğunu düşünmelerinden ötürü çoğu kez konu dışı ve içeriksiz kanıtlar öne sürüyorlar (kimileri bunu bilgisizlikten yapıyor, kimileri ise ağız kalabalık olmalarından ötürü), bu gözden kaçıyor. Üstelik deneyimli, iş yapma olanağı taşıyan kişilerin bile, uygulamaya 5 götüren hiçbir görüş taşımayan, taşımaları olanaklı da olmayan bu tür kişilerce alt edildiği oluyor. Bunun nedeni ise eğitimsizlik, çünkü her konuda o konuya özgü olarak söylenenler ile o konunun dışında olanları ayırt edememek eğitimsizliktir.

Yine nedenin temellendirilmesi ve kanıtlanan şeyin ayrı ayrı 10 değerlendirilmesi de yerinde. Bu hem az önce söylediğimiz şeyden ötürü gerekli, yani yalnızca temellendirmeler aracılığıyla söylenenlere değil, daha çok görünenlere dikkati vermek gerekiyor (oysa şimdilerde yapılan şu: insanlar söylenenlere karşı çıkamadıkları zaman onlara inanmak zorunda hissediyorlar kendilerini) hem de şundan ötürü gerekli: çoğunlukla bir temellendirmeye bağlı çıkarım 15 doğru diye düşünülüyor, [çıkartım doğru oluyor] ama aslında o temellendirmenin ileri sürdüğü nedenden ötürü olmuyor bu; nitekim Çözümlemeler’de de açıkladığımız gibi, yanlış öncüllerden doğru sonuç çıkabilir.

VII Bunları da görüş olarak kabul edelim ve dediğimiz gibi, açık olmayan görüşlerden açık olanı bulmaya doğru yol alarak öncelikle şunu araştıralım: mutluluk nedir? Mutluluğun insana özgü iyilerin 20

2 νία. ὁμολογεῖται δὴ μέγιστον εἶναι καὶ ἄριστον τοῦτο τῶν
ἀγαθῶν τῶν ἀνθρωπίνων. ἀνθρώπινον δὲ λέγομεν, ὅτι τάχ'
ἂν εἴη καὶ βελτιόνος ἰνος ἄλλου τῶν ὄντων εὐδαιμονία,
3 οἷον θεοῦ. τῶν μὲν γὰρ ἄλλων ζώων, ὅσα χεῖρω τὴν φύ-
σιν τῶν ἀνθρώπων ἐστίν, οὐθὲν κοινωνεῖ ταύτης τῆς προσηγο- 25
ρίας· οὐ γὰρ ἐστὶν εὐδαιμών ἵππος οὐδ' ὄρνις οὐδ' ἰχθύς οὐδ'
ἄλλο τῶν ὄντων οὐθέν, ὃ μὴ κατὰ τὴν ἐπωνυμίαν ἐν τῇ
φύσει μετέχει θείου τινός, ἀλλὰ κατ' ἄλλην τινὰ τῶν ἀγα-
θῶν μέτοχὴν τὸ μὲν βέλτιον ζῇ τὸ δὲ χεῖρον αὐτῶν. 29

4 ἀλλ' 29
ὅτι τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, ὕστερον ἐπισκεπτέον· νῦν δὲ 30
λέγωμεν ὅτι τῶν ἀγαθῶν τὰ μὲν ἐστὶν ἀνθρώπῳ πρακτὰ
τὰ δ' οὐ πρακτά. τοῦτο δὲ λέγομεν οὕτως, διότι ἔνια τῶν ὄν-
των οὐθέν μετέχει κινήσεως, ὥστ' οὐδὲ <πρακ>τῶν ἀγαθῶν καὶ
ταυτ' ἴσως ἄριστα τὴν φύσιν ἐστίν. ἔνια δὲ πρακτὰ μὲν, ἀλλὰ
5 πρακτὰ κρείττοσιν ἡμῶν. ἐπειδὴ δὲ διχῶς λέγεται τὸ πρα- 35
κτόν (καὶ γὰρ ὧν ἔνεκα πράττομεν καὶ ᾧ τούτων ἔνεκα
μετέχει πράξεως, οἷον καὶ τὴν ὑγίειαν καὶ τὸν πλοῦτον
τίθεμεν τῶν πρακτῶν, καὶ τὰ τούτων πραττόμενα χάριν, τὰ
θ' ὑγιεινὰ καὶ τὰ χρηματιστικά), δῆλον ὅτι καὶ τὴν εὐδαι-
μονίαν τῶν ἀνθρώπῳ πρακτῶν ἄριστον θετέον. 40

VIII σκεπτέον τοίνυν τί τὸ ἄριστον, καὶ λέγεται ποσαχῶς. 1217^b
ἐν τρισὶ δὴ μάλιστα φαίνεται δόξαις εἶναι τοῦτο. φασὶ γὰρ
ἄριστον μὲν εἶναι πάντων αὐτὸ τὸ ἀγαθόν, αὐτὸ δ' εἶναι
τὸ ἀγαθὸν ᾧ ὑπάρχει τό τε πρῶτῳ εἶναι τῶν ἀγαθῶν καὶ

1217^a 21 sqq. = EN 1095^a17-20 22-4 = EN 1102^a13 sqq.
24-9 = EN 1099^b32-1100^a1 33-5 cf. EN 1178^b7 sqq., 1141^a34
sqq.; *Metaph.* 1072^b7 sqq. 39-40 cf. EN 1095^a13-20
1217^b 2-18^a38 = EN 1096^a11-1097^a13

22 ἀνθρώπινον II: ἀνθρωπίνων Marc. (an recte?) 24 μὲν secl.
Rackham (sed cf. Denniston, 386) 31 λέγωμεν CL: λέγομεν P:
secl. dubitanter Allan (5) 33 <πρακ>τῶν ἀγαθῶν Russell:
τῶν ἀγαθῶν codd.: πράξεως Rassow ((1), 2), Allan ((4), 65): πρακτῶν
post τῶν suppl. Richards καί] καίτοι dubitanter Richards
35 κρείττοσιν P: κρείττουςιν CL

en önemlisi ve en üstünü olduğu konusunda görüş birliği var. *İnsana özgü* diyoruz, çünkü var olanlar içinde daha iyi olan başka birine özgü, sözgelişi bir tanrıya özgü bir mutluluk da olabilir. Doğaca insanlardan daha aşağı olan öteki canlıların hiçbiri de böyle adlandırılmıyor –nitekim ne bir at, ne bir kuş, ne bir balık, ne de doğasında tanrıca bir şey taşımayan, ama başka tür bir iyiden pay alarak daha iyi ya da daha kötü yaşayan başka bir var olan bu adlandırmaya göre *mutlu*.

Ama bunun tarzının ne olduğunu daha sonra incelemek gerekiyor. Şimdi şunu söyleyelim: insana özgü olan iyilerin kimi yapılacak-edilecek şeylerdir, kimi böyle değildir. –Bunu şundan ötürü söylüyoruz: kimi var olanlar devinimden hiç pay almaz, dolayısıyla iyilerden de pay almazlar. Bu var olanlar herhalde doğa açısından daha iyi olanlar.– Kimi iyiler ise yapılacak-edilecek iyilerdir ama bizden daha üstün olan var olanların yapacakları-edecekleri şeylerdir. Madem yapılacak-edilecek olan iki anlamda kullanılıyor (çünkü hem kimi şeyler uğruna yapıp-ettiklerimiz var hem de onlar neyin uğruna ise o, yapıp-ettiğimiz bir şey oluyor; sözgelişi hem sağlığı, zenginliği yapıp-ettiklerimizden sayıyoruz hem de bunlar adına yapıp-ettiklerimizi, yani sağlıkla ve zenginlikle ilgili olanları) şu açık: mutluluğu, insan açısından yapılacak olanların en iyisi diye ortaya koymak gerekiyor.

VIII İmdi incelenmesi gereken şey şu: *en iyi* nedir, kaç anlama gelir? 1217^b
Bu üç görüş altında görünüyor: *kendinde iyi*'nin her şeyin en iyisi olduğunu söyleyenler var. Kendinde iyi ise hem iyilerin en önde geleni olarak nitelendiriliyor hem de başka iyilerde iyunin bulunma-

- 5 τὸ αἰτίῳ τῇ παρουσίᾳ τοῖς ἄλλοις τοῦ ἀγαθοῦ εἶναι ταῦτα 2
δ' ὑπάρχειν ἀμφοτέρω τῇ ιδέᾳ τοῦ ἀγαθοῦ. (λέγω δὲ ἀμφο-
τερα τό τε πρῶτον τῶν ἀγαθῶν καὶ τὸ τοῖς ἄλλοις αἰτίον
ἀγαθοῖς τῇ παρουσίᾳ τοῦ ἀγαθοῦ εἶναι.) μάλιστα τε γὰρ
10 γὰρ καὶ ὁμοιότητα τᾶλλα ἀγαθὰ ἐκείνης εἶναι, καὶ πρῶτον
τῶν ἀγαθῶν ἀναιρουμένου γὰρ τοῦ μετεχομένου ἀναιρεῖσθαι
καὶ τὰ μετέχοντα τῆς ιδέας, ἃ λέγεται τῷ μετέχειν ἐκεί-
νης, τὸ δὲ πρῶτον τοῦτον ἔχειν τὸν τρόπον πρὸς τὸ ὕστερον.
ὥστ' εἶναι αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν τὴν ιδέαν τοῦ ἀγαθοῦ· καὶ γὰρ 3
15 χωριστὴν εἶναι τῶν μετεχόντων, ὥσπερ καὶ τὰς ἄλλας
16 ιδέας.
- 16 ἔστι μὲν οὖν τὸ διασκοπεῖν περὶ ταύτης τῆς δόξης 4
ἐτέρας τε διατριβῆς καὶ τὰ πολλὰ λογικώτερας ἐξ ἀνάγ-
κης (οἱ γὰρ ἅμα ἀναιρετικοί τε καὶ κοινοὶ λόγοι κατ' οὐδεμί-
αν εἰσὶν ἄλλην ἐπιστήμην)· εἰ δὲ δεῖ συντόμως εἰπεῖν περὶ 5
20 αὐτῶν, λέγωμεν ὅτι πρῶτον μὲν τὸ εἶναι ιδέαν μὴ μόνον
ἀγαθοῦ ἀλλὰ καὶ ἄλλου ὅτουοῦν λέγεται λογικῶς καὶ κενῶς.
ἐπέσκεπται δὲ πολλοῖς περὶ αὐτοῦ τρόποις καὶ ἐν τοῖς ἔξω-
τερικοῖς λόγοις καὶ ἐν τοῖς κατὰ φιλοσοφίαν. ἐπειτ' εἰ καὶ 6
ὅτι μάλιστα εἰσὶν αἱ ιδέαι καὶ ἀγαθοῦ ιδέα, μὴ ποτ' οὐδὲ
25 χρήσιμος πρὸς ζωὴν ἀγαθὴν οὐδὲ πρὸς τὰς πράξεις.
- 25 πολ- 7
λαχῶς γὰρ λέγεται καὶ ἰσαχῶς τῷ ὄντι τὸ ἀγαθόν. τό
τε γὰρ ὄν, ὥσπερ ἐν ἄλλοις διήρηται, σημαίνει τὸ μὲν τί
ἐστί, τὸ δὲ ποιόν, τὸ δὲ ποσόν, τὸ δὲ πότε, καὶ πρὸς τοῦ-

16-18 = EN 1096^b30-2
25-18^a1 = EN 1096^a23-34

23-5 = EN 1096^b32-1097^a13

1217^b 5 τὸ fort. in ras. Marc.: τῷ Π ἀγαθοῖς fort. V (cf. 17^b8):
ἀγαθοῦ Π: ἀγαθὰ Susemihl 6 ὑπάρχειν Fritzsche (cf. Allan (3),
147): ὑπάρχει codd. 8 ἀγαθοῖς¹ secl. Ross 10 τὸ post
καὶ² suppl. Ross 13 ἔχειν PC: ἔχει L 16 τῆς PC: om. L
20 λέγωμεν CL: λέγομεν P ὅτι πρῶτον μὲν bis L ιδέαν Marc., fort.
V: ιδέαι Π 26 το¹ P: om. CL 28 πότε] πρὸς τι Marc. (cf. EN
1096^a20)

sının nedeni olarak. Bu iki şey ise iyi ideasında bulunuyor (bu iki 5
şeyden kastım, hem iyilerin en önde geleni olması hem de öteki
iyilerde iynin bulunma nedeni olması). İyi en çok hem o ideaya
göre doğru anlamında kullanılıyor –öteki iyiler ise ondan pay al-
makla ve ona benzemekle iyi oluyorlar– hem de iyilerin en önde
geleni olarak. Nitekim pay alınan şey ortadan kalktığında, o idea- 10
dan pay almaları bakımından dile gelen nesneler de ortadan kalka-
caktır: ilk olanın daha sonra gelenle bağlantısı bu. Dolayısıyla iynin
kendisi ile iynin ideası aynı şey. Nitekim nasıl öteki idealar da ayrı-
labilir iseler, o idea da pay alan iyilerden ayrılabilir. 15

İmdi bu konuyu enine boyuna ele almak başka bir alanın işi,
pek çok şeyi zorunlu olarak daha soyut ele alan bir alanın. Nitekim
soyutlayıcı ve genel uslamalar [dialektikten başka] hiçbir bilim
alanına ait değil. Bunlar üzerine kabataslak konuşmak gerekirse
şunu söyleyelim: birincileyin, yalnızca iyi'nin değil, başka herhangi 20
bir şeyin de ideası olduğunu söylemek anlamsız ve içeriksiz. Bunun
üzerine hem kamuya açık konuşmalarımızda hem de [sıkı anlamda]
felsefe yaptığımız konuşmalarda pek çok biçimde tartıştık. İkinci-
leyin, idealar ve iyi'nin ideası olsa bile, bunun iyi yaşama için de
bir yararı olmaz, eylemler için de bir yararı olmaz. 25

Nitekim iyi, *var olan*'la da eşit biçimde çok anlamda kullanılır.
Başka yerlerde de ayırdığımız gibi, *var olan* hem nelik imler hem
de nasıllık, nicelik, zaman imler; üstelik kimileyin devinme, kimile-

- τοῖς τὸ μὲν ἐν τῷ κινεῖσθαι τὸ δὲ ἐν τῷ κινεῖν, καὶ τὸ ἀγαθὸν ἐν ἐκάστη τῶν πτώσεών ἐστι τούτων, ἐν οὐσίᾳ μὲν ὁ 30
νοῦς καὶ ὁ θεός, ἐν δὲ τῷ ποιῶ τὸ δίκαιον, ἐν δὲ τῷ ποσῶ
τὸ μέτριον, ἐν δὲ τῷ πότε ὁ καιρός, τὸ δὲ διδάσκον καὶ
8 τὸ διδασκόμενον περὶ κίνησιν. ὥσπερ οὖν οὐδὲ τὸ ὄν ἐν τί
ἐστι περὶ τὰ εἰρημένα, οὕτως οὐδὲ τὸ ἀγαθόν, οὐδὲ ἐπιστήμη
ἐστὶ μία οὔτε τοῦ ὄντος οὔτε τοῦ ἀγαθοῦ. ἀλλ' οὐδὲ τὰ ὁμοιο- 35
σχημόνως λεγόμενα ἀγαθὰ μιᾶς ἐστι θεωρῆσαι, οἷον τὸν
καιρὸν ἢ τὸ μέτριον, ἀλλ' ἑτέρα ἕτερον καιρὸν θεωρεῖ καὶ
ἑτέρα ἕτερον μέτριον. οἷον περὶ τροφὴν μὲν τὸν καιρὸν καὶ
τὸ μέτριον ἰατρικὴ καὶ γυμναστική, περὶ δὲ τὰς πολεμικὰς
πράξεις στρατηγία, καὶ οὕτως ἑτέρα περὶ ἑτέραν πράξιν, ὥστε 40
σχολῇ αὐτό γε τὸ ἀγαθὸν θεωρῆσαι μιᾶς. **1218^a**
- 9 **ἔτι ἐν ὅσοις 1218^a**
ὑπάρχει τὸ πρότερον καὶ ὕστερον, οὐκ ἔστι κοινόν τι παρὰ
10 ταῦτα, καὶ τοῦτο χωριστόν. εἴη γὰρ ἂν τι τοῦ πρώτου πρό-
τερον· πρότερον γὰρ τὸ κοινὸν καὶ χωριστόν διὰ τὸ ἀναι-
ρουμένου τοῦ κοινοῦ ἀναιρεῖσθαι τὸ πρῶτον. οἷον εἰ τὸ διπλά- 5
σιον πρῶτον τῶν πολλαπλασίων, οὐκ ἐνδέχεται τὸ πολλα-
πλάσιον τὸ κοινῇ κατηγορούμενον εἶναι χωριστόν· ἔσται γὰρ
τοῦ διπλασίου πρότερον, ἢ {εἰ} συμβαίνει τὸ κοινὸν εἶναι
τὴν ἰδέαν, οἷον εἰ χωριστόν ποιήσῃ τις τὸ κοινόν. εἰ γὰρ ἐστι
δικαιοσύνη ἀγαθόν, καὶ ἀνδρεία, ἔστι τοίνυν, φασίν, αὐτό τι 10
11 ἀγαθόν. τὸ οὖν αὐτὸ πρόσκειται πρὸς τὸν λόγον τὸν κοινόν.
τοῦτο δὲ τί ἂν εἴη πλὴν ὅτι αἰδίων καὶ χωριστόν; ἀλλ' οὐθὲν μάλ-
λον λευκὸν τὸ πολλὰς ἡμέρας λευκὸν τοῦ μίαν ἡμέραν· ὥστ'
οὐδὲ <τὸ ἀγαθὸν μᾶλλον ἀγαθὸν τῷ αἰδίῳ εἶναι· οὐδέ> ὅη τὸ

1218^a 1-8 = EN 1096^a 17-23

8-15 = EN 1096^a 34-^b5

32 διδάσκον P: διδάσκων CL 33 τὸ¹ Rav.: om. Π 34 περὶ
Π: πρὸς Marc. (cf. Owen, 163): παρὰ fort. V, Dodds 40 ἑτέρα
Bekker: ἑτέροι Π: ἑτεροι Marc. **1218^a** 1 σχολῇ PC: σχολῆς L
3 τοῦτο] τούτων Spengel 8 ἢ {εἰ} Allan ((2), 283, (3), 147): εἰ
codd. 9 τῇ ἰδέᾳ Ross 10 ἔστι Π: ἐστὶ Ald. 11 πρὸς ...
κοινόν] τῷ λόγῳ τῷ κοινῷ Richards 14 <τὸ ... οὐδέ> et 15 <τὸ>
suppl. Rassow ((1), 3); cf. Allan ((3), 147, et 18^a8))

yin devindirme kategorisi içinde. İyi de bu kategorilerin her birinde
 bulunur: varlık, töz kategorisinde us, tanrı; nasıllık kategorisinde 30
 adil; nicelik kategorisinde doğru ölçü, zaman kategorisinde uygun
 an; devinimle ilgili olarak da öğreten ile öğrenen. Nasıl söylenen
 durumlarda *var olan* tek bir şey değilse, iyi de tek bir şey değil.
 Ayrıca ne *var olan*'a ilişkin bilim tek ne de *iyi*'ye ilişkin bilim. Dahası 35
 eş biçimde adlandırılan iyilere bakmak da tek bilimin işi değil:
 sözgelişi uygun ana ya da uygun ölçüye bakmak tek bir bilimin işi
 değil, başka bir uygun anı başka bir bilim, başka bir doğru ölçüyü
 başka bir bilim konu edinir, sözgelişi beslenme konusunda doğru
 ana ve doğru ölçüye bakan bilimler tıp ile beden eğitimi, askerlikle
 ilgili eylemler konusunda ise komutanlık bilimi. Aynı şekilde her
 başka eylemle ilgili başka bir bilim. Dolayısıyla iyyinin kendisine 40
 bakmak da tek bir bilimin işi değil.

1218^a

Öte yandan kendilerinde *daha önce* ile *daha sonra bulunan* nes-
 nelerde bunların dışında, o da ayrı başına olan ortak, genel bir şey
 olmaz, çünkü bu böyle olsa ilk olandan daha da ilk olan bir şey
 olurdu, nitekim daha ilk olan ortak ve ayrı bir şeydir, çünkü ortak
 olan çekilip alındığında ilk olan çekilip alınır: sözgelişi çok katlıla- 5
 rın içinde *iki kat* ilk olan ise, *çok katlı* ortak yükleneni ayrı başına
 olamaz, nitekim onun yeri iki kattan daha önce olacaktır, ya da
 ortak kavramın *idea* olması söz konusu olur –yani ortak kavramı
 biri ayrı başına yaparsa. Nitekim adalet bir iyi ise yiğitlik de bir 10
 iyidir, o halde onların ileri sürdükleri şu: kendisi iyi olan bir şey
 var. Demek ki *ortak* sözcüğüne *kendisi* sözcüğü ekleniyor. Ama bu
kendisi sözcüğü *bengi* ve *ayrı başına* dışında başka ne anlama geliyor?
 Oysa çok günlük ak tek günlük aktan hiç de daha ak olmaz. Dola-
 yısıyla <iyi de bengi olmakla daha iyi olmaz>, demek ki ortak iyi

- 15 κοινὸν ἀγαθὸν ταὐτὸ τῇ ἰδέᾳ· πᾶσι γὰρ ὑπάρχει <τὸ> κοινόν.
 15 ἀνάπαλιν 12
 δὲ καὶ δεικτέον ἢ ὡς νῦν δεικνύουσι τὸ ἀγαθὸν αὐτό. νῦν μὲν γὰρ
 ἐκ τῶν ἀνομολογουμένων ἔχειν τὸ ἀγαθόν, ἐξ ἐκείνων τὰ ὁμο-
 λογούμενα εἶναι ἀγαθὰ δεικνύουσιν, ἐξ ἀριθμῶν, ὅτι ἡ δικαιοσύ-
 νη καὶ ἡ ὑγίεια ἀγαθὸν τάξεις γὰρ καὶ ἀριθμοί, ὡς τοῖς ἀριθμοῖς
 20 καὶ ταῖς μονάσιν τὰγαθοῦ ὑπάρχοντος διὰ τὸ εἶναι τὸ ἐν αὐτὸ
 <τὸ> ἀγαθόν. δεῖ δ' ἐκ τῶν ὁμολογουμένων, οἷον ὑγείας 13
 ἰσχύος σωφροσύνης, ὅτι καὶ ἐν τοῖς ἀκινήτοις μᾶλλον τὸ καλόν.
 πάντα γὰρ τάδε τάξεις καὶ ἡρεμία· εἰ ἄρα, ἐκείνα μᾶλ-
 λον ἐκείνοις γὰρ ὑπάρχει ταῦτα μᾶλλον. παράβολος δὲ 14
 25 καὶ ἡ ἀποδείξις ὅτι τὸ ἐν αὐτὸ τὸ ἀγαθόν, ὅτι οἱ ἀριθ-
 μοὶ ἐφίενται· οὔτε γὰρ ὡς ἐφίενται λέγεται φανερώς,
 ἀλλὰ λίαν ἀπλῶς τοῦτο φασί, καὶ ὀρεξιν εἶναι πῶς ἂν
 τις ὑπολάβοι ἐν οἷς ζωὴ μὴ ὑπάρχει· δεῖ δὲ περὶ τούτου 15
 πραγματευθῆναι, καὶ μὴ ἀξιοῦν μηθὲν ἀλόγως, ἀ καὶ μετὰ
 30 λόγου πιστεῦσαι οὐ ῥάδιον. τό τε φάναι πάντα τὰ ὄντα
 ἐφίεσθαι ἐνός τινος ἀγαθοῦ οὐκ ἀληθές· ἕκαστον γὰρ ἰδίον
 ἀγαθοῦ ὀρέγεται, ὁφθαλμὸς ὄψεως, σῶμα ὑγείας, οὕτως
 33 ἄλλο ἄλλου.
 33 ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἔστιν αὐτό τι ἀγαθόν, ἔχει 16
 ἀπορίας τοιαύτας, καὶ ὅτι οὐ χρήσιμον τῇ πολιτικῇ, ἀλλ'
 35 ἰδιόν τι ἀγαθόν, ὥσπερ καὶ ταῖς ἄλλαις, οἷον γυμναστικῇ

16 ἢ ὡς fort. Υ: πῶς Π δεικνύουσι PC: δείκνυσι L 17 ἀνομο-
 λογουμένων fort. V (cf. Dirlmeier et Rh. 1396^b28): ὁμολογουμένων
 codd.: μὴ ante ὁμολογουμένων suppl. Bonitz 20 τὰγαθοῦ
 ὑπάρχοντος Russell: ἀγαθὸν ὑπάρχον codd. 21 <τὸ> suppl. Russell:
 τὰγαθόν Fritzsche: ἀγαθόν codd. δεῖ[] δει<κτέον> Allan ((4), 66)
 23 τάξεις Rav. Lasc. Chalc.: τάξεις Π ἡρεμία[] ἀριθμοί mg. P², addito
 ἰσως 24 ταῦτα PC: αὐτὰ L 25 ὅτι²] οὐ Ross: αὐτοῦ post
 ὅτι suppl. Fritzsche 26 αὐτοῦ post ἐφίενται suppl. Richards
 λέγεται V, ut vid. (in comp.), PC: λέγονται L: λέγουσι Spengel
 27 τοῦτο mg. P²: τότε Π 29 ἀλόγως PC: ἀλόγοις L δ]
 ὁ Spengel 32 ὄψεως PC: ὄντως L: ὄντος, ut vid., Marc.
 33 αὐτὸ τὸ ἀγαθόν dubitanter Rackham 34 τε post ἀπορίας suppl.
 Ross ὅτι[] ἔτι Ross

de idea ile aynı olmaz, çünkü ortak olan şey hepsinde bulunuyor. 15

Ayrıca *iyinin kendisi*'ni şimdi gösterdiklerinden başka türlü göstermeleri gerekir. Nitekim şimdi yaptıkları şu: kabul görmeyen iyilere bağlı olarak iynin olduğunu, kabul gören iyilerin bunlardan kaynaklandığını gösteriyorlar, yani sayılardan yola çıkarak adaletin, sağlığın birer iyi olduğunu gösteriyorlar: çünkü bunlar düzenlilik ve sayı imiş; sayılarda ve birliklerde iyi bulunurmuş, çünkü *bir olan*, 20 *iyinin kendisi* imiş. Oysa kabul görenlerden, sözgelişi sağlıktan, güçlülükten, ölçülülükten yola çıkarak, devinimsiz nesnelerde güzelin daha çok bulunduğunu göstermek gerekir. Nitekim bütün bu kabul gören iyiler düzenlilik ve dinginliktir. İmdi bu böyleyse devinimsiz nesneler daha iyidir, çünkü onlarda düzenlilik ile dinginlik daha 25 çok bulunur. "Bir olan iynin kendisidir" yani "sayılar çaba gösterirler" kanıtlaması da içeriksiz bir benzetme. Aslında sayıların çaba gösterdiğini açıkça da söylemiyorlar, basitçe bunu böyle söyleyip geçiyorlar. Zaten yaşamları olmayan nesnelerde iştah olması nasıl kabul edilebilir? Bunun üzerinde ciddi çalışmak, temellendirmeye bile inandırmanın kolay olmadığı konularda, anlamsızca söylenmiş hiçbir şeyi dikkate almamak gerekir. Dahası bütün var olanların 30 bir iyiye doğru çaba gösterdikleri yanlış, çünkü her bir var olan kendine özgü iyiye doğru çaba gösteriyor, onu arıyor: göz görmeyi, beden sağlığı; her farklı nesne farklı bir şeyi arıyor.

İmdi bu soruların ortaya koyduğu, *iyinin kendisi* diye bir şeyin var olmadığı, siyaset için de bir yararının olmadığı. Tersine öteki şeylerde de olduğu gibi, nasıl beden eğitimine özgü iyi zindelik ise, 35

17 εὐεξία. ἔτι καὶ τὸ ἐν τῷ λόγῳ γεγραμμένον· ἡ γὰρ οὐδε-
 μιᾷ χρήσιμον αὐτὸ τοῦ ἀγαθοῦ εἶδος ἢ πάσαις ὁμοίως·
 18 ἔτι οὐ πρακτόν· ὁμοίως δ' οὐδὲ τὸ κοινὸν ἀγαθὸν οὔτε αὐτὸ τ'
 ἀγαθὸν ἔστι (καὶ γὰρ ἂν μικρῷ ὑπάρξαι ἀγαθῷ) οὔτε 1218^b
 πρακτόν. οὐ γὰρ ὅπως ὑπάρξει τὸ ὁπωσὺν ὑπάρχον ἢ
 ἰατρικὴ πραγματεύεται, ἀλλ' ὅπως ὑγίεια. ὁμοίως δὲ καὶ
 19 τῶν ἄλλων τεχνῶν ἐκάστη. ἀλλὰ πολλαχῶς τὸ ἀγαθόν,
 καὶ ἔστι τι αὐτοῦ καλόν, καὶ τὸ μὲν πρακτόν τὸ δ' οὐ πρακ- 5
 τόν. πρακτόν δὲ τὸ τοιοῦτον ἀγαθόν, τὸ οὐ ἔνεκα, οὐκ ἔστι
 δὲ τὸ ἐν τοῖς ἀκινήτοις. 7

φανερὸν <οὖν> ὅτι οὔτε ἡ ἰδέα τἀγαθοῦ 7
 τὸ ζητούμενον αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν ἐστίν, οὔτε τὸ κοινόν (τὸ μὲν
 γὰρ ἀκίνητον καὶ οὐ πρακτόν, τὸ δὲ κινήτον μὲν ἀλλ' οὐ
 20 πρακτόν), τὸ δ' οὐ ἔνεκα ὡς τέλος ἄριστον καὶ αἷτιον τῶν 10
 ὑφ' αὐτὸ καὶ πρῶτον πάντων. ὥστε τοῦτ' ἂν εἴη αὐτὸ τὸ
 ἀγαθόν, τὸ τέλος τῶν ἀνθρώπων πρακτῶν. τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ
 ὑπὸ τὴν κυρίαν πασῶν. αὕτη δ' ἐστὶ πολιτικὴ καὶ οἰκονο-
 μικὴ καὶ φρόνησις. διαφέρουσι γὰρ αὗται αἱ ἑξεῖς πρὸς
 τὰς ἄλλας τῷ τοιαῦται εἶναι· πρὸς δ' ἀλλήλας εἴ τι δια- 15
 φέρουσιν, ὕστερον λεκτέον. 16

21 ὅτι δ' αἷτιον τὸ τέλος τοῖς ὑφ' 16
 αὐτό, δηλοῖ ἡ διδασκαλία. ὀρισάμενοι γὰρ τὸ τέλος τᾶλλα
 δεικνύουσιν, ὅτι ἕκαστον αὐτῶν ἀγαθόν· αἷτιον γὰρ τὸ οὐ

38-^{b6} cf. EN 1097^a16-24 ἀφίεται, 1096^b32-5 1218^b 10-14 = EN
 1094^a24-^b10, 1097^a16-24; cf. 1095^a14-17

38-^{b1} αὐτὸ τ' ἀγαθόν mg. P², Fritzsche: αὐτὸ τὸ ἀγαθόν Rowe ((2), 23):
 αὐτὸ ἀγαθόν cett. 1218^b 1 ὑπάρξαι PC: ὑπάρξας L: ὑπάρξῃ Marc.
 2 ὑπάρξει P: ὑπάρξῃ CL ἡ om. CL 4 πολλαχῶς P: ποσαχῶς CL
 5 καὶ¹ . . . καλόν dubitanter secl. Susemihl 7 εἴπερ ante τὸ suppl.
 Allan ((4), 66) τὸ] τοῦτο Spengel <οὖν> post φανερόν suppl.
 Brandeis (343, adn. 9), Rowe ((2), 24), ὥστε ante φανερόν dubitanter
 Susemihl οὔτε Rieckher: οὐδὲ codd. 11 τοῦτ' PC: τοῦτων L
 14 γὰρ PC: δὲ L 15 τοιαῦται Bekker: τοιαῦτ' PC: τοιαύτας L
 16 τοῖς Π: τῶν Rav. 18 τὸ P: τοῦ CL

siyasete özgü bir iyi de var. Ayrıca temellendirmemizde de yazdık: iyyinin kendisi ideası ya hiçbir sanat için yararlı değildir ya da bütün sanatlar için yararlıdır; yine o yapılacak-edilecek bir şey de değildir. Aynı şekilde o ortak iyi kavramı iyyinin kendisi de değil (çünkü 1218^b çok az iyi bulunuyor), yapılacak-edilecek bir şey de değil. Nitekim hekimlik genel bir iyyinin nasıl bulunacağı konusunda çalışmaz, sağlığın nasıl bulunacağı konusunda çalışır, bütün öteki sanatlarda da bu böyledir. Ama iyi çok anlamda kullanılıyor –onun bir anlamı da güzel. Kimi iyi yapılacak-edilecek bir şey, kimi iyi böyle değil. 5 Yapılacak-edilecek iyi öyle bir şeydir ki onun için yapılır-edilir. Bu iyi ise devinmeyen nesnelerde bulunmaz.

İmdi şu açık: aradığımız iyyinin kendisi iyi ideası da değil ortak iyi kavramı da değil (çünkü biri devinimden-değişmeden bağımsızdır ve yapılacak-edilecek bir şey değildir, öteki ise değişebilir bir şey ama yapılacak-edilecek bir şey değil). Ama ne için eyleniyorsa 10 o, en yüksek amaçtır ve onun altındaki nesnelerin nedenidir, her şeyin en önde gelenidir. Dolayısıyla iyyinin kendisi, insanın yapıp-edeceklerinin amacı olsa gerek. Bu amaç bütün sanatların en başında olanınınkidir. Yani siyaset, ev yönetimi ve aklı başındalık. Nitekim bu sanatları ötekilerden ayıran, onların bu tür tutumlar olmalarıdır. Kendi aralarındaki ayrımın ne olduğunu ise daha sonra 15 söylemek gerekiyor.

Nedenin onun altındakiler için amaç olduğunu ise öğretim gösterir: [öğretmenler] amacı saptadıktan sonra öteki şeylerin her birinin iyyisinin o olduğunu gösterirler. Nitekim neden, ereksel ne-

- ἐνεκα. οἶον ἐπειδὴ τὸ ὑγιαίνειν τοδί, ἀνάγκη τότε εἶναι
 20 τὸ συμφέρον πρὸς αὐτήν· τὸ δ' ὑγιεινὸν τῆς ὑγιείας αἴτιον
 ὡς κινήσαν, καὶ τότε τοῦ εἶναι ἀλλ' οὐ τοῦ ἀγαθὸν εἶναι
 τὴν ὑγίειαν. ἔτι οὐδὲ δείκνυσιν οὐθεὶς ὅτι ἀγαθὸν ἡ ὑγίεια, 22
 ἂν μὴ σοφιστῆς ἢ καὶ μὴ ἰατρός (οὗτοι γὰρ τοῖς ἀλλοτρίοις
 24 λόγοις σοφίζονται), ὥσπερ οὐδ' ἄλλην ἀρχὴν οὐδεμίαν.
 24 τὸ
 25 δ' ὡς τέλος ἀγαθὸν ἀνθρώπῳ καὶ τὸ ἄριστον τῶν πρακτῶν,
 σκεπτέον ποσαχῶς <καὶ> τὸ ἄριστον πάντων, ἐπειδὴ τοῦτο
 ἄριστον. {μετὰ ταῦτα ἄλλην λαβοῦσιν ἀρχήν.}

B

- 31 μετὰ δὲ ταῦτ' ἄλλην λαβοῦσιν ἀρχὴν περὶ τῶν ἐπο- I
 μένων λεκτέον. πάντα δὴ τὰ ἀγαθὰ ἢ ἐκτὸς ἢ <ἐν> ψυχῇ,
 καὶ τούτων αἰρετώτερα τὰ ἐν τῇ ψυχῇ, καθάπερ διαιρούμεθα
 καὶ ἐν τοῖς ἐξωτερικοῖς λόγοις· φρόνησις γὰρ καὶ ἀρετὴ
 35 καὶ ἡδονὴ ἐν ψυχῇ, ὧν ἡ ἓνια ἢ πάντα τέλος εἶναι δοκεῖ
 πᾶσιν. τῶν δὲ ἐν ψυχῇ τὰ μὲν ἔξεις ἢ δυνάμεις εἰσὶ, τὰ δ'
 37 ἐνέργειαι καὶ κινήσεις.
 37 ταῦτα δὴ οὕτως ὑποκείσθω καὶ 2
 περὶ ἀρετῆς, ὅτι ἐστὶν ἡ βελτίστη διάθεσις ἢ ἔξις ἢ δύναμις

32-7 = EN 1098^b12-15; Pol. 1323^a21 sqq., ^b18 sqq. 36-7 cf.
 EN 1098^b31 διαφέρει sqq. 37 sqq. cf. EN 1106^a15 sqq.

19 τὸ P², fort V: τοῦ Π τότε] τοδί Spengel 20 ὑγιεινὸν PC:
 ὑγιαίνειν L 21 καὶ τότε] καίτοι Ross (155-8): καὶ τότε Richards (cl.
 τότε 18^b19) τοῦ² Bonitz: τὸ codd. 22 δείκνυσιν οὐθεὶς PC:
 δεικνύουσιν οὐθ' L ἢ L: om. PC 24-5 τὸ δὲ τέλος ὡς vel ὡς δὲ τὸ
 τέλος Richards 24-7 τὸ δ' . . . ἀρχήν secl. Susemihl (aut 18^b31-2
 μετὰ . . . λεκτέον) 26-7 <καὶ> suppl. Allan (5): ποσαχῶς codd.:
 πῶς Dirlmeier, sed cf. Rowe ((2), 24, adn. 5), commate post σκεπτέον
 transposito: λέγεται post πάντων suppl. dubitanter Rackham: ἐπειδὴ . . .
 ἀρχήν secl. dubitanter Rackham 27 {μετὰ . . . ἀρχήν.} secl. Allan (5)
 32 <ἐν> Marc.², mg. P²: om. Π: σώματι ἢ ἐν post ἐν suppl. Spengel
 35 ὧν ἡ PC: ἡ¹ om. L 37 καί¹] ἢ Spengel

dendir. Sözelgeşi “madem sağılıklı olmak şöyle bir şey, onun için yararlı olan şeyin şöyle bir şey olması zorunludur”. Sağılıklı olan 20 şey ise, devindirici olarak sağılık nedenidir, yani o zaman sağılığın olmasının nedenidir, ama sağılığın bir iyi olmasının nedeni değildir. Ayrıca hiç kimse sağılığın bir iyi olduğunu kanıtlamaya kalkınıyor –bunu bir hekim değil, ancak bir sofist yapar (çünkü sofistler konu dışı temellendirmelerle bilge geçinirler). Öteki sanatlarda da bu böyle.

İnsan için amaç olarak iyi nedir, yapılacak şeylerin en iyisi nedir, 25 bunu ve madem bu en iyi, her şeyin en iyisi kaç anlamda böyle, bunları incelememiz gerekiyor. Ancak bundan sonra başka bir konuya geçelim.

İKİNCİ KİTAP

Bunlardan sonra yeni bir başlangıçla izleyen konulara geçmek gerekiyor. Kamuya açık konuşmalarımızda da ayırdığımız gibi bütün iyiler ruhun ya içindedir ya da dışında. Akli başındalık, erdem, 35 haz ruhun içindedir ve herkes bunların ya bazılarının ya da hepsinin birer amaç olduğunu düşünür. Ruhun içinde olanların da kimi tutumlar ya da olanaklardır, kimi ise etkinlikler ve devinimlerdir.

İmdi bunlar böylece kabul edilsin, erdem konusunda ise şu: bir işlevi ya da işi-eseri olan nice nesne varsa bunların her birinde en

- ἐκάστων, ὅσων ἐστί τις χρήσις ἢ ἔργον. δηλον δ' ἐκ τῆς 1219^a
ἐπαγωγῆς. ἐπὶ πάντων γὰρ οὕτω τίθεμεν. οἷον ἱματίου ἀρετὴ
ἐστίν· καὶ γὰρ ἔργον τι καὶ χρήσις ἐστίν· καὶ ἡ βελτίστη ἕξις
τοῦ ἱματίου ἀρετὴ ἐστίν. ὁμοίως δὲ καὶ πλοίου καὶ οἰκίας
καὶ τῶν ἄλλων. ὥστε καὶ ψυχῆς· ἐστὶ γὰρ τι ἔργον αὐτῆς. 5
καὶ τῆς βελτίονος δὴ ἕξεως ἔστω βέλτιον τὸ ἔργον. 6
- 3 καὶ ὡς 6
ἔχουσιν αἱ ἕξεις πρὸς ἀλλήλας, οὕτω καὶ τὰ ἔργα τὰ ἀπὸ
τούτων πρὸς ἀλλήλα ἐχέτω. καὶ τέλος ἐκάστου τὸ ἔργον.
- 4 φανερόν τοίνυν ἐκ τούτων ὅτι βέλτιον τὸ ἔργον τῆς ἕξεως·
τὸ γὰρ τέλος ἄριστον ὡς τέλος· ὑπέκειτο γὰρ τέλος τὸ 10
βέλτιστον καὶ τὸ ἔσχατον, οὐ ἔνεκα τὰλλα πάντα. 11
- ὅτι μὲν 11
τοίνυν τὸ ἔργον βέλτιον τῆς ἕξεως καὶ τῆς διαθέσεως, δη-
5 λον· ἀλλὰ τὸ ἔργον λέγεται διχῶς. τῶν μὲν γὰρ ἐστὶν
ἕτερόν τι τὸ ἔργον παρὰ τὴν χρήσιν, οἷον οἰκοδομικῆς οἰκία
ἀλλ' οὐκ οἰκοδόμησις καὶ ἰατρικῆς ὑγίεια ἀλλ' οὐχ ὑγίανσις 15
οὐδ' ἰατρευσις, τῶν δ' ἡ χρήσις ἔργον, οἷον ὄψεως ὄρασις
καὶ μαθηματικῆς ἐπιστήμης θεωρία. ὥστ' ἀνάγκη, ὧν ἔργον
ἡ χρήσις, τὴν χρήσιν βέλτιον εἶναι τῆς ἕξεως. 18
- 6 τούτων δὲ τοῦ- 18
τον τὸν τρόπον διωρισμένων, λέγωμεν ὅτι <ταυτό> τὸ ἔργον
τοῦ πράγματος καὶ τῆς ἀρετῆς, ἀλλ' οὐχ ὡσαύτως. οἷον σκυ- 20
τοτομικῆς καὶ σκυτεύσεως ὑπόδημα· εἰ δὴ τις ἐστὶν ἀρετὴ
σκυτικῆς καὶ σπουδαίου σκυτέως, τὸ ἔργον ἐστὶ σπουδαῖον

1219^a 5 ὥστε sqq. cf. EN 1097^b22 13-17 = EN 1094^a3-6;
Pol. 1254^a1-5 18-23 = EN 1098^a7 sqq.

1219^a 3 γὰρ PC: om. L 4 τοῦ post καὶ¹ add. L 10 ὑπέκειτο
PC: ὑπέκειται L: ὑπέρκειται Oxon. Ald. 15 ὑγίανσις P¹V: ὑγίαισις
P²CL 19 λέγωμεν C: λέγομεν PL <ταυτό> suppl. Casaubon,
αὐτὸ post τὸ Rackham 21 σκυτεύσεως] σκυτέως Spengel
22 σκυτικῆς καὶ σπουδαίου σκυτέως] σκυτοτομικῆς καὶ σπουδαῖος σκυτεύς
dubitanter Spengel: σκυτικὴ καὶ σπουδαῖος σκυτεύς Rackham

iyi tutum, huy ya da olanak vardır. Bu teklere bakınca da açık, 1219^a çünkü her konuda bunu böyle kabul ediyoruz. Sözgelisi bir manto- nun bir erdemi var, çünkü onun belli bir işi ve işlevi var. Bir manto- nun erdemi demek, onun en iyi durumu demektir. Bir gemide, bir evde ve öteki nesnelerde de bu böyle. Dolayısıyla ruhta da bu böyle, 5 nitekim onun belli bir işi vardır. Demek ki daha iyi tutumun-huyun işi daha iyidir.

Ayrıca huyların-tutumların biribiriyle ilgisi nasılsa, bunlardan kaynaklanan işlerin biribiriyle ilgisi de öyledir. Yine her bir nesnenin işi onun amacıdır. İmdi bu kabullerden çıkan şu: iş, eser, tutumdan, huydan daha iyi. Çünkü amaç, amaç olarak en iyidir. Nitekim şunu kabul etmiştik: amaç, en iyi, en uçtaki şeydir, başka her nesnenin 10 onun için olduğu şeydir.

İmdi şu açık: iş huydan, tutumdan daha iyi bir şey. Ama işin iki anlamı var: kimi konularda iş, kullanımın, yararın, işlevin dışında başka bir şey, sözgelisi mimarlığın işi mimari değil evdir; hekimliğin işi hekimlik süreci ya da tedavi değil sağlıktır. Kimi nesnelerde ise 15 iş zaten işlevdir, kullanımdır. Sözgelisi görme organının işi görmedir, matematiksel bilimin işi *theoria*'dır. Dolayısıyla işi kullanım, işlev olan nesnelerde işlev, kullanım huydan daha iyidir, bu zorunlu.

Bunları bu biçimde belirledikten sonra şunu söyleyelim: bir ala- nın işi ile erdemin işi aynıdır ama aynı biçimde değil. Sözgelisi 20 ayakkabıcılığın işi ile ayakkabıcının işi bir ayakkabıdır. Ayakkabıcı- lığın ve erdemli bir ayakkabıcının bir erdemi varsa, iş iyi bir ayakka-

23 ὑπόδημα. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

23

ἔτι 7

ἔστω ψυχῆς ἔργον τὸ ζῆν ποιεῖν, τοῦ δὲ χρήσις καὶ ἐγρή-
 25 γορσις· ὁ γὰρ ὕπνος ἀργία τις καὶ ἡσυχία. ὥστ' ἐπεὶ τὸ
 ἔργον ἀνάγκη ἐν καὶ ταῦτ' εἶναι τῆς ψυχῆς καὶ τῆς ἀρε-
 τῆς, ἔργον αὖν εἶη τῆς ἀρετῆς ζωὴ σπουδαία. τοῦτ' ἄρα ἐστὶ τὸ
 τέλεον ἀγαθόν, ὅπερ ἦν ἡ εὐδαιμονία. δῆλον δὲ ἐκ τῶν 8
 ὑποκειμένων (ἦν μὲν γὰρ ἡ εὐδαιμονία τὸ ἄριστον, τὰ δὲ
 30 τέλη ἐν ψυχῇ καὶ τὰ ἄριστα τῶν ἀγαθῶν, ταῦτ' δὲ ἡ
 ἕξις ἢ ἐνέργεια), ἐπεὶ βέλτιον ἢ ἐνέργεια τῆς διαθέσεως
 καὶ τῆς βελτίστης ἕξεως ἢ βελτίστη ἐνέργεια, ἢ δ' ἀρετὴ
 βελτίστη ἕξις, τῆς ἀρετῆς ἐνέργειαν τῆς ψυχῆς ἄριστον
 εἶναι. ἦν δὲ καὶ ἡ εὐδαιμονία τὸ ἄριστον. ἔστιν ἄρα ἡ 9
 35 εὐδαιμονία ψυχῆς ἀγαθῆς ἐνέργεια. ἐπεὶ δὲ ἦν ἡ εὐδαι-
 μονία τέλεόν τι, καὶ ἔστι ζωὴ καὶ τελεία καὶ ἀτελής, καὶ
 ἀρετὴ ὡσαύτως (ἡ μὲν γὰρ ὅλη, ἡ δὲ μόριον), ἡ δὲ τῶν
 ἀτελῶν ἐνέργεια ἀτελής, εἶη αὖν ἡ εὐδαιμονία ζωῆς τελείας
 39 ἐνέργεια κατ' ἀρετὴν τελείαν.

39

ὅτι δὲ τὸ γένος καὶ τὸν ὄρον 10

αὐτῆς λέγομεν καλῶς, μαρτύρια τὰ δοκοῦντα πᾶσιν ἡμῖν.

1219^b τό τε γὰρ εὖ πράττειν καὶ τὸ εὖ ζῆν τὸ αὐτὸ τῷ εὐδαι-

23 ἔτι-35 = EN 1098^a5-17 23-5 ἡσυχία = EN 1095^b30-3
 βίου, 1102^b7-8 25 ὥστ'-27 = EN 1098^a5-7, 1098^b29-1099^a3
 34 ἦν-35 = Pol. 1328^a37-8 τέλειος 35-^b6 πᾶσαν = EN 1098^a18
 ἔτι-20, 1100^a1-5

23-4 ἔτι ἔστω PC: ὅτι ἔστω L: et . . . est A¹: ἔστι δὲ aut <δῆλον δὲ> ὅτι
 ἐστὶ suppl. Spengel 24 τοῦ codd.: τοῦ(του) aut ἡ Spengel:
 τοῦ(το) dubitanter Dirlmeier (aut τὸ aequē dubitanter Dirlmeier)
 καὶ] ἡ Bonitz 28 τέλεον Bekker: πλέον codd. 30 ταῦτ' Π:
 αὐτῇ Ambr. Oxon. Ald.: τὰ ἐν ante αὐτῇ suppl. Susemihl: an ἀρετῇ?
 ἡ PC: ἡ L 31 ἕξις ἢ ἐνέργειαι Ross ἡ PC: ἡ L δὲ post ἐπεὶ
 suppl. Fritzsche 32 ἡ post ἀρετῇ suppl. Ross 33 ἀνάγκη
 τῆς ἀρετῆς mg. P², addito ἴσως: δεῖ τὴν ante τῆς¹ suppl. Ross, τὴν
 ante τῆς¹ dubitanter Richards ἐνέργειαν Bonitz: ἐνέργεια ἡ PC:
 ἐνέργεια ἡ L: δεῖ post ἐνέργειαν suppl. Fritzsche, τὸ post ἐνέργειαν
 Ross 34 εἶναι ἀνάγκη mg. P², addito ἴσως 1219^b 1 εἶναι
 post αὐτὸ suppl. Ross, ἔστι dubitanter Russell

bıdır. Öteki konularda da bu böyle.

Öte yandan ruhun işi yaşamayı sağlamaktır, yaşam ise bir kulla-
nım, bir uyanıklıktır, çünkü uyku bir edilginlik ve bir sessizliktir. 25
Dolayısıyla madem ruhun işinin ve erdemın işinin tek ve aynı olma-
sı zorunlu, ruhun işi erdemli bir yaşama olsa gerek. Mutlulukta da
gördüğümüz gibi bu tam iyidir. Kabullerimizden çıkan ise şu: (mut-
luluk en iyi şeydir; amaçlar ile en yüksek iyiler ruhtadır; bu da ya 30
bir huy-tutumdur ya da bir etkinliktir, bunları söylemiştik) madem
etkinlik yatkınlıktan daha iyidir, en iyi etkinlik en iyi huyun, tutu-
mun işidir, erdem ise en iyi huydur, öyleyse ruhun erdeminin etkin-
liği en iyi şeydir. Mutluluk da en iyi idi, bunu söylediydik. Demek
ki mutluluk iyi bir ruh etkinliğidir. Madem mutluluk tam idi, yaşa- 35
ma da tam ya da tam olmayan diye ayrılıyordu, erdemde de bu
böyle idi (biri erdemin bütünü, öteki ise bir parçası), yine madem
tam olmayanların etkinliği tam olmaz, öyleyse *mutluluk, tam erdeme
uygun tam bir yaşama etkinliği* olsa gerek.

Hepimizin katıldığı düşünceler, mutluluğun cinsini ve tanımını
yerinde belirlediğimizin kanıtlarıdır. Nitekim hem iyi durumda ol-
mak hem de iyi yaşamak mutlulukla aynı anlama gelir, bunların 1219^b

μονεῖν, ὧν ἕκαστον χρήσις ἐστὶ καὶ ἐνέργεια, καὶ ἡ ζωὴ
καὶ ἡ πράξις (καὶ γὰρ ἡ πρακτικὴ χρηστικὴ ἐστίν· ὁ μὲν
γὰρ χαλκεὺς ποιεῖ χαλινόν, χρήται δ' ὁ ἵππικός) καὶ τὸ
μήτε μίαν ἡμέραν εἶναι εὐδαίμονα μήτε παῖδα μήθ' ἡλι- 5
κίαν πᾶσαν (διὸ καὶ τὸ Σόλωνος ἔχει καλῶς, τὸ μὴ ζῶντ'
εὐδαιμονίζεин, ἀλλ' ὅταν λάβῃ τέλος· οὐθὲν γὰρ ἀτελὲς
εὐδαιμον· οὐ γὰρ ὄλον). 8

11 ἔτι δ' οἱ ἔπαινοι τῆς ἀρετῆς διὰ 8
τὰ ἔργα, καὶ τὰ ἐγκώμια τῶν ἔργων· καὶ στεφανοῦνται οἱ
νικῶντες, ἀλλ' οὐχ οἱ δυνάμενοι νικᾶν, μὴ νικῶντες δέ· καὶ 10
12 τὸ κρίνειν ἐκ τῶν ἔργων ὁποῖός τις ἐστίν. ἔτι διὰ τί ἡ
εὐδαιμονία οὐκ ἐπαινείται; ὅτι διὰ ταύτην τᾶλλα, ἢ τῷ
εἰς ταύτην ἀναφέρεσθαι ἢ τῷ μόρια εἶναι αὐτῆς. διὸ ἕτερον
εὐδαιμονισμὸς καὶ ἔπαινος καὶ ἐγκώμιον. τὸ μὲν γὰρ ἐγκώμιον
λόγος τοῦ καθ' ἕκαστον ἔργου, ὁ δ' ἔπαινος (τοῦ) τοιοῦτον 15
εἶναι καθόλου, ὁ δ' εὐδαιμονισμὸς τέλους. 16

13 καὶ τὸ ἀπορούμε- 16
νον δ' ἐνίστε δηλὸν ἐκ τούτων, διὰ τί ποτ' οὐθὲν βελτίους οἱ
σπουδαῖοι τῶν φαύλων τὸν ἥμισυν τοῦ βίου· ὅμοιοι γὰρ κα-
θεύδοντες πάντες. αἴτιον δ' ὅτι ἀργία ψυχῆς ὁ ὕπνος, ἀλλ'
14 οὐκ ἐνέργεια. διὸ καὶ ἄλλο εἴ τι μόριόν ἐστι ψυχῆς, οἷον 20
τὸ θρεπτικόν, ἢ τούτου ἀρετὴ οὐκ ἐστὶ μόριον τῆς ὅλης ἀρετῆς,
ὥσπερ οὐδ' ἡ τοῦ σώματος· ἐν τῷ ὕπνῳ γὰρ μᾶλλον ἐνε-
ργεῖ τὸ θρεπτικόν, τὸ δ' αἰσθητικὸν καὶ ὄρεκτὸν ἀτελὴ ἐν
τῷ ὕπνῳ. ὅσον δὲ τοῦ πη κινεῖσθαι μετέχουσι, καὶ αἱ φαν-
τασίαι βελτίους αἱ τῶν σπουδαίων, ἐὰν μὴ διὰ νόσον ἢ 25

1219^b 6 διὸ-8 ὄλον = EN 1100^a 10 sqq. 8 ἔτι-9 = EN
1101^b 31-4 9-10 cf. EN 1099^a 3-5 11-16 τέλους = EN
1101^b 21-34 16 καὶ-26 = EN 1102^a 28-^b 12

2 ἕκαστον] ἐκάτερον dubitanter Richards 15 (τοῦ) suppl.
Bonitz 16 τέλους Bonitz: τέλος codd. 17 δ' secl. Langer-
beck (sed cf. Denniston, 186) ποτ' L: ποτ' P: ποθέν C 20 ψυχῆς
P²CL: τῆς ψυχῆς P¹ 23 τὸ post καὶ suppl. Rackham 24 πη
Casaubon (cl. EN 1102^b 9): μὴ codd.

her biri, hem yaşama hem eylem, bir işlevsellik ve etkinliktir (çünkü kılğısal yaşam işlevsel bir yaşamdır. Saraç eyer yapar, binici onu kullanır) ve ne tek günde mutlu olunur, ne bir çocuk mutlu olur, ne de her yaşta mutlu olunur (bunun için Solon'un, *yaşamakta 5 olan kişiyi mutlu saymamak, sonunu beklemek gerektiği* yollu sözü yerinde, nitekim tam olmayan hiçbir şey mutlu değildir, çünkü bütün olmaz).

Öte yandan erdem övgülerinin nedeni işlerdir; işlerden, eserlerden ötürü övgü şiirleri düzülür. Yenmeyen ama yenme olanağı taşıyanların değil, yenenlerin başına çelenk takılır. Birinin nasıl olduğu 10 işlerine göre değerlendirilir. Ayrıca mutluluk acaba niçin övgü konusu olmaz? Öteki şeyler ondan ötürü övülür de onun için: ya ona götördükleri için ya da onun parçaları oldukları için. Bundan ötürü mutluluk nişanı ile övgü konuşması ve övgü şiiri farklıdır. Nitekim övgü konuşması tek tek işler için yapılır, övgü şiiri genel olarak belli bir nitelik taşıyan için yazılır, mutluluk nişanı ise tam- 15 lığa verilir.

Kimileyin sorulan "niçin yaşamın yarısında erdemli kişiler kötü kişilerden iyi olmasın?" sorusu da böylece açıklık kazanıyor: uyurken herkes birbirine benzer, nedeni de uykunun ruhun etkin değil, edilgin hali olmasıdır. Bunun için ruhun başka bir yanı, yani beslen- 20 meyle ilgili yanı olsa bile, bu yana özgü erdem, erdem bütünüünün bir parçası değildir –nasıl ki bedene özgü erdem de böyle değil. Nitekim beslenmeyle ilgili yan daha çok uykuda iken etkinlikte bulunur, oysa duyuyla ve iştahla ilgili yan uykuda iken tam olamaz; bir biçimde devinimden pay alan yana bakıldıkta ise, bir hastalık ya da organ eksikliği yoksa, erdemli kişilerin rüyaları daha iyidir. 25

26 πῆρωσιν.

26 μετὰ ταῦτα περὶ ψυχῆς θεωρητέον· ἡ γὰρ ἀρετὴ 15
 ψυχῆς, οὐ κατὰ συμβεβηκός. ἐπεὶ δ' ἀνθρωπίνην ἀρετὴν
 ζητοῦμεν, ὑποκείσθω δύο μέρη ψυχῆς τὰ λόγου μετέχοντα,
 οὐ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον μετέχειν λόγου ἄμφω, ἀλλὰ τὸ
 30 μὲν τῷ ἐπιτάττειν, τὸ δὲ τῷ πείθεσθαι καὶ ἀκούειν πεφυ-
 κέναι· εἰ δέ τί ἐστιν ἐτέρως ἄλογον, ἀφείσθω τοῦτο τὸ μό-
 ριον. (διαφέρει δ' οὐδὲν οὐτ' εἰ μεριστῇ ἡ ψυχὴ οὐτ' εἰ ἀμερῆς, 16
 ἔχει μέντοι δυνάμεις διαφόρους καὶ τὰς εἰρημένας, ὥσπερ
 ἐν τῷ καμπύλῳ τὸ κοῖλον καὶ τὸ κυρτὸν ἀδιαχώριστον,
 35 καὶ τὸ εὐθὺ καὶ τὸ λευκόν· καίτοι τὸ εὐθὺ οὐ λευκόν,
 36 ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός, καὶ οὐκ οὐσία τῇ αὐτοῦ.)

36 ἀφήρη- 17
 ται δὲ καὶ εἴ τι ἄλλο ἔστι μέρος ψυχῆς, οἷον τὸ φυτικόν. ἀν-
 θρωπίνης γὰρ ψυχῆς τὰ εἰρημένα μόρια <οὐκ> ἴδια· διὸ οὐδ'
 αἱ ἀρεταὶ αἱ τοῦ θρεπτικοῦ καὶ αὐξητικοῦ ἀνθρώπου· δεῖ γάρ,
 40 εἰ <ἀνθρώπου> ἢ ἄνθρωπος, λογισμὸν ἐνεῖναι ὡς ἀρχήν,
 1220^a καὶ πρᾶξιν, ἄρχει δ' ὁ λογισμὸς οὐ λογισμοῦ ἀλλ' ὀρέξεως

26-7 = EN 1102^a13-23 26-20^a13 cf. EN 1102^a23-1103^a10
 27-31 = EN 1102^b13-1103^a3 32-6 = EN 1102^a28-32 36-20^a4 =
 EN 1102^a32-^b12

28 εἶναι post ψυχῆς suppl. Russell (aut secl. τὰ) 29 μετέχειν L:
 μετέχει PC 29-30 τῷ μὲν τὸ . . . τῷ δὲ τὸ Richards (cl. Pl. *Crat.*
 384d): τῷ utrumque secl. Spengel 31 δέ τί L: δ' PC 33 καὶ
 secl. Ross, Allan (5) (sed cf. Denniston, 319) 36 ἀλλὰ] ἀλλ' ἢ
 Richards, Allan (5) (sed cf. Cook Wilson, 121) οὐκ om. CL οὐσία
 τῇ αὐτοῦ. Richards, Dodds: οὐσία τοῦτ' αὐτοῦ. Allan (5): οὐσία τὸ αὐτό.
 Bonitz: οὐσία τοῦ αὐτοῦ. codd. ἀφήρηται] ἀφηρήσθω Fritzsche, Allan (5)
 37 φυτικόν V: φυσικόν codd. (cf. EN 1102^a32) 38 γὰρ Susemihl,
 e namque A¹: δὲ codd., prob. Dirlmeier <οὐκ> suppl. Ross
 39 καὶ αὐξητικοῦ Bonitz (ex EN 1098^a1): καὶ ὀρεκτικοῦ codd., secl.
 dubitanter Susemihl ἀνθρώπου secl. Ross 40 <ἀνθρώπου>
 suppl. Dodds: εἰ secl. Ross, Allan (5): ex natura enim humanae
 conditionis A¹ ἢ C, coniecerat Bonitz: ἢ cett. ὡς ἀρχήν Susemihl,
 prob. Dodds: καὶ ἀρχήν codd., prob. Dirlmeier: πρὸς ἀρχήν Richards
 1220^a 1 πρᾶξιν] ὀρεξιν Allan (5): καὶ πρᾶξιν corrupta cens. Ross

Bunlardan sonra ruh konusuna bakmak gerekiyor, çünkü erdem ruha özgü, üstelik ilineksel olmayan bir anlamda. Madem insanla ilgili erdemi inceliyoruz, kabulümüz şu olsun: ruhun akıldan pay alan iki yanının her ikisi de aynı tarzda akıldan pay almaz: biri buyurmakla, öteki boyun eğmekle, söz dinlemekle akıldan pay alır. 30 Başka biçimde akıldan pay almayan bir yan varsa da bu yanı bırakalım (ruhun parçalı ya da parçasız olması önemli değil, önemli olan sözünü ettiğimiz olanakları kesinlikle taşıması: tıpkı bir eğride içbükey ve dışbükeyin, bir çizgi ile akın birbirinden farklı olmaması gibi –gerçi ak ile çizgi aynı değildir, tözsel olarak değil, yalnızca 35 ilineksel anlamda aynıdır).

Ruhun başka bir yanı, yani bitkisel yanı varsa o da ayrılabilir. Ne ki sözünü ettiğimiz yanlar insan ruhuna özgü değil. Bunun için beslenmeyle, büyümeyle ilgili yanın erdemleri de [yalnızca] insana özgü değildir, çünkü insan olarak insana özgü erdemler olacaksa, 40 yönetici olarak tartan yanın, eylemin olması gerekir. Tartan yan 1220^a

- 18 καὶ παθημάτων, ἀνάγκη ἄρα ταύτ' ἔχειν τὰ μέρη. καὶ
ὥσπερ ἡ εὐεξία σύγκειται ἐκ τῶν κατὰ μόριον ἀρετῶν, οὕτω
καὶ ἡ τῆς ψυχῆς ἀρετὴ ἢ τέλος. 4
- 19 ἀρετῆς δ' εἶδη δύο, ἡ μὲν 4
ἠθικὴ ἡ δὲ διανοητικὴ. ἐπαινοῦμεν γὰρ οὐ μόνον τοὺς δικαίους 5
ἀλλὰ καὶ τοὺς συνετοὺς καὶ τοὺς σοφοὺς· ἐπαινετὸν γὰρ ὑπέ-
κε το ἡ ἀρετὴ ἡ τὸ ἔργον, ταῦτα δ' οὐκ ἐνεργεῖ, ἀλλ' εἰσὶν
20 αὐτῶν ἐνέργειαι. ἐπεὶ δ' αἱ διανοητικαὶ μετὰ λόγου, αἱ
μὲν τοιαῦται τοῦ λόγον ἔχοντος, ὃ ἐπιτακτικόν ἐστι τῆς ψυ-
χῆς ἢ λόγον ἔχει, αἱ δ' ἠθικαὶ τοῦ ἀλόγου μὲν, ἀκολουθη- 10
τικὸν δὲ κατὰ φύσιν τῷ λόγον ἔχοντι· οὐ γὰρ λέγομεν ποι-
ός τις τὸ ἦθος, ὅτι σοφὸς ἢ δεινός, ἀλλ' ὅτι πρᾶος ἢ θρασύς.
- 21 μετὰ ταῦτα σκεπτέον πρῶτον περὶ ἀρετῆς ἠθικῆς, τί ἐστι,
καὶ ποῖα μόρια αὐτῆς (εἰς τοῦτο γὰρ ἀνήκται), καὶ γίνε-
ται διὰ τίνων. δεῖ δὴ ζητεῖν ὥσπερ ἐν τοῖς ἄλλοις ἔχον- 15
τές τι ζητοῦσι πάντες, ὥστε αἰ διὰ τῶν ἀληθῶς μὲν λε-
γομένων οὐ σαφῶς δὲ πειράσθαι λαβεῖν καὶ τὸ ἀληθῶς
22 καὶ σαφῶς. νῦν γὰρ ὁμοίως ἔχομεν ὥσπερ ἂν εἰ ἦ καὶ
ὑγίειαν†, ὅτι ἡ ἀρίστη διάθεσις τοῦ σώματος, καὶ Ἰορίσκος ὁ
τῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ μελάντατος· τί μὲν γὰρ ἐκάτερον τούτων 20
οὐκ ἴσμεν, πρὸς μέντοι τὸ εἰδέναι τί ἐκάτερον αὐτῶν πρὸ
ἔργου τὸ οὕτως ἔχειν. 22
- 23 ὑποκείσθω δὴ πρῶτον ἡ βελτίστη διά- 22
θεσις ὑπὸ τῶν βελτίστων γίνεσθαι, καὶ πράττεσθαι ἀριστα
περὶ ἕκαστον ἀπὸ τῆς ἐκάστου ἀρετῆς, οἷον πόνοι τε ἀριστοι
καὶ τροφὴ ἀφ' ὧν γίνεται εὐεξία, καὶ ἀπὸ τῆς εὐεξίας 25

1220^a 4-13 = EN 1103^a3-10

8-11 cf. EN 1102^b13 sqq., 30-1

2 ἄρα L: ἀρα PC 4 ἢ τέλος] ἡ τελέα Ross (cf. Dirlmeier)
5 γὰρ PL: om. C 7 ἢ] ἡ Solomon ἦ] καὶ Fritzsche ἐνεργεῖ]
ἐνέργειαι Ross: ἐνεργῇ Langerbeck 11 δὲ L: om. PC 16 αἰ
Spengel: δεῖ codd.: secl. Dirlmeier 17 καὶ τὸ] τὸ καὶ Richards
18 τὸ post καὶ¹ suppl. Fritzsche post εἰ suppl. λέγομεν Russell (aut
περὶ ὑγιείας), ἔχοιμεν Dirlmeier, εἰδείημεν Spengel: lac. pos. Allan (5)
20 τῶν] om. L 21 αὐτῶν Fritzsche: αὐτῆς codd.: αὐτῶν (sic)
Marc.² 23^a τὰ post πράττεσθαι suppl. Richards (cl. 20^a31)

ise akli değil, iştahı ve duygulanımları yönetir. Dolayısıyla insanın bu yanları taşıması zorunlu. Nasıl zindelik parça parça bedensel üstünlüklerden oluşursa, ruh erdemi de amaç olarak tek tek parçalardan oluşur.

İki tür erdem var: karakter erdemi ve düşünce erdemi. Nitekim yalnızca adil kişileri övmüyoruz, doğru yargılayan kişileri, bilge kişileri de övüyoruz. Erdemin ya da onun işinin övülecek bir şey olduğunu kabul etmiştik. Aslında bu erdemlerin kendileri etkin haller değildir, ama onların etkin halleri vardır. Madem düşünce erdemleri akılla birlikte gider, bu tür erdemler akıl taşıyan yana, akıl taşımasından ötürü ruhun buyuran yanına özgü erdemlerdir. Karakter erdemleri ise akıldan pay almayan yanla ilgili, doğal olarak akıl taşıyan yanın peşinden giden yana özgü erdemlerdir. Nitekim birinin karakterce nasıl olduğunu *bilgedir* ya da *kıvrak zekâlıdır* diye değil, *sakindir* ya da *cüretlidir* diye belirleriz.

Bundan sonra birincileyin karakter erdemi üzerine inceleme yapmalı: nedir, onun kısımları nasıldır (çünkü soru buraya varır), nelerle oluşur? Öteki konularda da araştırma sırasında bir ön bilgisi olan herkesin yaptığı gibi araştırma yapmak gerekiyor: dolayısıyla doğru ama açık olarak söylenmeyen şeylerden doğru ve açık şeyleri çıkarmaya çalışmak gerekiyor. Biz şu anda erdem konusunda bir şey biliyorsak, bu bilgimiz "sağlık bedeninin en iyi durumudur" ya da "Koriskos çarşıdaki kişilerin en karasıdır" gibi bir bilgi. Yani bunların her birinin ne olduğunu {sağlık nedir, Koriskos nedir, bunu} bilmiyoruz, ama bunların her birinin ne olduğunu bilmek için böyle bir bilgi taşımak çok önemli.

İlkin şu kabul edilsin: en iyi durum en iyi şeylerden oluşur; her bir konuyla ilgili en iyi şeyler her bir konunun erdemine bağlı olarak yapılır: sözgelişi zindelik en iyi beden çalışmaları ile beslenmeye bağlı olarak oluşur; en iyi beden çalışmaları da zindeliğe bağlı ola-

πονούνσιν ἄριστα· ἔτι πᾶσαν διάθεσιν ὑπὸ τῶν αὐτῶν γίγνε- 24
σθαι καὶ φθείρεσθαι πως προσφερομένων, ὥσπερ ὑγίεια ὑπὸ
τροφῆς καὶ πόνων καὶ ὤρας. ταῦτα δὲ δῆλα ἐκ τῆς ἐπα-
γωγῆς. καὶ ἡ ἀρετὴ ἄρα ἡ τοιαύτη διάθεσις ἐστίν, ἡ γίνε-
30 ταί τε ὑπὸ τῶν ἀρίστων περὶ ψυχὴν κινήσεων καὶ ἀφ' ἧς
πράττεται τὰ ἄριστα τῆς ψυχῆς ἔργα καὶ πάθη, καὶ ὑπὸ
τῶν αὐτῶν πως μὲν γίνεται, πως δὲ φθείρεται, καὶ πρὸς ταῦτα 25
ἡ χρῆσις αὐτῆς ὑφ' ᾧν καὶ αὔξεται καὶ φθείρεται, πρὸς
ᾧ <καὶ> βέλτιστα διατίθῃσιν. σημεῖον δ' ὅτι περὶ ἡδέα καὶ
35 λυπηρά καὶ ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ κακία· αἱ γὰρ κολάσεις ἱατρεῖαι
οὔσαι καὶ γινόμεναι διὰ τῶν ἐναντίων, καθάπερ ἐπὶ τῶν
ἄλλων, διὰ τούτων εἰσίν.

ὅτι μὲν τοίνυν ἡ ἠθικὴ ἀρετὴ περὶ ἡδέα καὶ λυπηρά II
ἐστι, δῆλον· ἐπεὶ δ' {ἐστὶ} τὸ ἦθος, ὥσπερ καὶ τὸ ὄνομα ση-
1220^b μαίνει, {ὅτι} ἀπὸ ἔθους ἔχει τὴν ἐπίδοσιν, ἐθίζεται δὲ τὸ ὑπ'
ἀγωγῆς μὴ ἐμφύτου τῷ πολλάκις κινεῖσθαι πως, οὕτως ἡδὴ
{τὸ} ἐνεργητικόν (ὃ ἐν τοῖς ἀψύχοις οὐχ ὀρώμεν· οὐδὲ γὰρ
ἂν μυριάκις ῥίψῃς ἄνω τὸν λίθον, οὐδέποτε ποιήσει τοῦτο μὴ
5 βίῃ)—διὸ ἔστω <τὸ> ἦθος †τοῦτο†, ψυχῆς κατὰ ἐπιτακτικόν 2
λόγον <τοῦ ἀλόγου μὲν,> δυναμένου δ' ἀκολουθεῖν τῷ λόγῳ

26-34 = EN 1104^a11-b₃
39-b₆ = EN 1103^a14-23

34-9 = EN 1104^b3-1105^a13

26-7 τε post γίνεσθαι suppl. Rackham 27 ὑγίειαν dubitanter
Spengel 32 καὶ PC: om. L ταῦτα Bussemaker: δ' post ταῦτα
suppl. Bonitz: ταῦτα codd. Ald.: ea vero A¹ 32-3 καὶ . . . φθείρεται
bis PC 33 πρὸς] πως PC: καὶ ante πρὸς suppl. Langerbeck
34 <καὶ> suppl. Russell 34-9 σημείον . . . δῆλον secl. Allan ((1), 312)
39 ἐπεὶ] ἔθει Allan ((1), 312) {ἐστὶ} secl. Russell 1220^b 1 {ὅτι}
secl. Russell: ὅτι codd.: ὅ τι Jackson, cf. Dirlmeier τὸ secl. Rassow
((1), 5), post ὑπ' ἀγωγῆς (1-2) tra. Fritzsche 2 ἐμφύτον Fritzsche
3 {τὸ} secl. Rackham: <αὐ>τὸ Allan (5) ὃ L: καὶ PC τοῖς ἀψύχοις
PC: ταῖς ψυχαῖς L 5 <τὸ> suppl. Fritzsche, prob. Dirlmeier
†τοῦτο†] τοῦ{το} <ἀλόγου> Dirlmeier: lac. post τοῦτο pos. Allan (5)
6 <τοῦ ἀλόγου μὲν,> suppl. Fritzsche (cl. 20^a10), λογικοῦ μὲν οὐ Bonitz
δυναμένου II: δυναμένη mg. P²; Spengel: δυναμένης Ross: (cf. Stob. Ecl.
Eth. 2. 36. 12 ψυχῆς τοῦ ἀλόγου μέρους ποιότης κατ' ἐπιτακτικόν λόγον
δυναμένη τῷ λογικῷ ἐπακολουθεῖν) δ' secl. Ross, Dirlmeier

rak. Ayrıca her durum aynı şeylere bağlı olarak oluşur ve yok olur: tıpkı sağlığın beslenmeye, beden çalışmalarına, mevsimlere bağlı olması gibi. Bunlar tümevarımla da açık. Öyleyse erdem de şöyle bir durumdur: ruhun en iyi devinimlerinden oluşur hem de ruhun 30 en iyi işlerinin ve duygulanımlarının gerçekleşmesi ona bağlıdır; aynı şeylere bağlı olarak oluşur ve yok olur; onun kullanımı aynı şeylerle ilgilidir, onlar tarafından geliştirilir ve bozulur –en iyi durum bunlarla ilgilidir. Bunun kanıtı da hem erdemin hem de kötülüğün hoş ve acı verici şeylerle ilgili olması, nitekim tedavi edici 35 olan ve karşıtlar tarafından oluşturulan cezalar, başka konulardaki gibi, [hoş ve acı verici şeyler] aracılığıyla olur.

II İmdi karakter erdemi hoş ve acı verici şeylerle ilgili, bu açık. Madem karakter, [Yunancada] adının da gösterdiği gibi, alışkanlığa 1220^b bağlı olarak oluşur, alışma ise doğal olmayan, çok kez belli bir biçimde devinmekle oluşturulan bir süreç, demek ki içinde iş, eylem taşıyan bir şey (onu canlı olmayanlarda görmüyoruz, nitekim bir taşı binlerce kez yukarı atsan da, taş zor olmadan hiçbir zaman yukarı gitmeyecektir). Dolayısıyla şunu kabul edelim: karakter, ruhun akıldan pay almayan yanının, ama buyurucu akıl yanına göre 5 aklın peşinden gidebilen yanının bir niteliği. Demek, kimi karakter-

3 ποιότης. λεκτέον δὴ κατὰ τί τῆς ψυχῆς ποι' ἅττα ἦθη. ἔστι δὲ
κατὰ τε τὰς δυνάμεις τῶν παθημάτων, καθ' ἃς ὡς παθητικοὶ
λέγονται, καὶ κατὰ τὰς ἔξεις, καθ' ἃς πρὸς τὰ πάθη ταῦτα λέ-
4 γονται (τῷ) πάσχειν πως ἡ ἀπαθεῖς εἶναι. μετὰ ταῦτα ἡ διαί- 10
ρεσις ἐν τοῖς ἀπηλλαγμένοις τῶν παθημάτων καὶ τῶν δυνάμε-
ων καὶ τῶν ἔξεων. λέγω δὲ πάθη μὲν τὰ τοιαῦτα, θυμὸν
φόβον αἰδῶ ἐπιθυμίαν, ὅλως οἷς ἔπεται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἡ
5 αἰσθητικὴ ἡδονὴ ἡ λύπη καθ' αὐτά. καὶ κατὰ μὲν ταῦτα οὐκ
ἔστι ποιότης, {ἀλλὰ πάσχει,} κατὰ δὲ τὰς δυνάμεις ποιότης. 15
λέγω δὲ τὰς δυνάμεις καθ' ἃς λέγονται κατὰ τὰ πάθη οἱ
ἐνεργούντες, οἷον ὀργίλος ἀνάλγητος ἐρωτικὸς αἰσχυνητλὸς
ἀναίσχυνητος. ἔξεις δὲ εἰσιν ὅσαι αἰτιαὶ εἰσι τοῦ ταῦτα ἡ
κατὰ λόγον ὑπάρχειν ἡ ἐναντίως, οἷον ἀνδρεία σωφροσύνη
δειλία ἀκολασία. 20

III διωρισμένων δὲ τούτων, ληπτέον ὅτι ἐν ἅπαντι συνε-
χεῖ καὶ διαιρετῷ ἔτιν ὑπεροχὴ καὶ ἔλλειψις καὶ μέσον,
καὶ ταῦτα ἡ πρὸς ἄλληλα ἡ πρὸς ἡμᾶς, οἷον ἐν γυμνα-
στικῇ, ἐν ἰατρικῇ, ἐν οἰκοδομικῇ, ἐν κυβερνητικῇ, καὶ ἐν
ὁποιαοῦν πράξει, καὶ ἐπιστημονικῇ καὶ ἀνεπιστημονικῇ, καὶ 25
2 τεχνικῇ καὶ ἀτέχνῳ. ἡ μὲν γὰρ κίνησις συνεχές, ἡ δὲ
πρᾶξις κίνησις. ἐν πᾶσι δὲ τὸ μέσον τὸ πρὸς ἡμᾶς βέλ-
τιστον· τοῦτο γὰρ ἔστιν ὡς ἡ ἐπιστήμη κελεύει καὶ ὁ λόγος.
πανταχοῦ δὲ τοῦτο καὶ ποιεῖ τὴν βελτίστην ἔξιν. καὶ τοῦτο
δῆλον διὰ τῆς ἐπαγωγῆς καὶ τοῦ λόγου. τὰ γὰρ ἐναντία 30

1220^b 7-20 = EN 1105^b 19-1106^a 12

21-35 = EN 1106^a 26-^b 35

7 ποι' ἅττα Marc. V Ald.: ποι' ἅττα Π: ποιότης τὰ Spengel ἔστι PC:
ἔστι L 8 ὡς] πως Rackham: secl. Spengel τούτων post
παθητικοὶ suppl. dubitanter Spengel 9 καὶ post ἔξεις add. P
9-10 τοιοῦτοι λέγονται Richards: ταῦτα λέγονται PC: λέγονται ταῦτα L
10 (τῷ) secl. Russell (aut lac. pos. post ταῦτα) ἀπαθεῖς] ἀπαχθεῖς C
11 ἀπηλλαγμένοις P²C, cf. Allan ((1), 312): ἀπηλαγμένοις P¹: ἀπηλεγ-
μένοις L: *enumeratione* A¹: διελεγμένοις Rassow ((1), 5): ἐπηλλαγμένοις
Langerbeck 15 ἀλλὰ ... ποιότης² om. Marc. {ἀλλὰ πάσχει,}
secl. Rackham, 'pravum glossema': ἀλλὰ πάσχειν (vel πάθος) Spengel
ποιότης² L: ποίος τις PC 16 τὰς secl. Susemihl οἱ ante κατὰ tra.
Ross

ler ruhun hangi niteliği ile bağlantılı, bunu söylemek gerekiyor: hem onlara göre insanların etkilenebilir diye adlandırıldığı duygulanım olanaklarıyla bağlantılı hem de bu duygulanımlarla ilgili olarak insanların belli bir biçimde etkilendiği ya da etkilenemediği söylenen huylarla bağlantılı. Bunlardan sonra duygulanımların, olanakların ve huyların ayrımı konusu geliyor. *Duygulanımlar* ile kastettiğim, tutku, korku, utanma, arzu; kısaca onlara göre çoğunlukla duygusal bir haz ya da acının ortaya çıktığı şeyler; bunlara göre bir nitelik söz konusu olmaz, ruh etkilenir. Ama olanaklara göre bir nitelik söz konusu olur: *olanaklar* ile duygulanımları açısından etkinlikte olanların adlarını onlara göre aldıkları şeyleri kastediyorum: sözgelişi öfkeli, vurdumduymaz, cinselliğe düşkün, utangaç, utanmayı bilmez. *Huylar* ise ya akla uygun olarak ya da karşıtı biçimde bulunan şeylerin nedenleridirler: sözgelişi yiğitlik, ölçülülük, korkaklık, haz düşkünlüğü. 10 20

Bunları ayırdıktan sonra şunu ele almak gerekiyor: sürekli olan III ve bölünebilir olan her nesnede bir aşırılık, bir eksiklik ve bir orta var; bunlar da ya birbirilerine göre ya da bize göre. Sözgelişi beden eğitiminde, hekimlikte, mimarlıkta, dümencilikte, herhangi bir eylemde; ister belli bir bilgiyle ister bilgiden bağımsız olsun, ister bir sanatla ister bir sanata bağlı olmadan olsun. Nitekim devinim sürekli, eylem ise bir devinim. Ne ki her nesnede *orta olanı* bize göre *en iyi*. Çünkü bu, bilginin ve aklın buyurduğu gibidir, her yerde en iyi huyu da oluşturur. Tümevarım yoluyla ve temellendirme yoluyla da bu açık: nitekim karşıtlar birbirini yok eder, uçlar ise 25 30

ΗΘΙΚΩΝ ΕΥΔΗΜΙΩΝ Β

φθείρει ἄλληλα· τὰ δ' ἄκρα καὶ ἀλλήλοις καὶ τῷ μέσῳ
ἐναντία. τὸ γὰρ μέσον ἐκάτερον πρὸς ἐκάτερόν ἐστιν, οἷον
τὸ ἴσον τοῦ μὲν ἐλάττονος μεῖζον, τοῦ μεῖζονος δὲ ἔλαττον.
ὥστ' ἀνάγκη τὴν ἠθικὴν ἀρετὴν περὶ μέσ' ἅττα εἶναι καὶ 3
1221^a 35 μεσότητά τινά. ληπτέον ἄρα ἢ ποῖα μεσότης ἀρετὴ, καὶ
περὶ ποῖα μέσα. εἰλήφθω δὴ παραδείγματος χάριν, καὶ 4
θεωρεῖσθω ἕκαστον ἐκ τῆς ὑπογραφῆς.

	ὀργιλότης	ἀναλγησία	πραότης
	θρασύτης	δειλία	ἀνδρεία
1221 ^a	ἀναισχυντία	κατάπληξις	αἰδώς
	ἀκολασία	ἀναισθησία	σωφροσύνη
	φθόνος	ἀνώνυμον	νέμεσις
	κέρδος	ζημία	δίκαιον
5	ἄσωτία	ἀνελευθερία	ἐλευθεριότης
	ἀλαζονεία	εἰρωνεία	ἀλήθεια
	κολακεία	ἀπέχθεια	φιλία
	ἀρέσκεια	αὐθάδεια	σεμνότης
	τρυφερότης	κακοπάθεια	καρτερία
10	χαυνότης	μικροψυχία	μεγαλοψυχία
	δαπανηρία	μικροπρέπεια	μεγαλοπρέπεια
	πανουργία	εὐθήθεια	φρόνησις

τὰ μὲν πάθη ταῦτα καὶ τοιαῦτα συμβαίνει ταῖς ψυχαῖς, 5
πάντα δὲ λέγεται τὰ μὲν τῷ ὑπερβάλλειν τὰ δὲ τῷ ἐλ-
15 λείπειν. ὀργίλος μὲν γὰρ ἐστὶν ὁ μᾶλλον ἢ δεῖ ὀργιζόμε-
νος καὶ θᾶπτον καὶ πλείοσιν ἢ οἷς δεῖ, ἀνάλγητος δὲ ὁ
ἐλλείπων καὶ οἷς καὶ ὅτε καὶ ὥς· καὶ θρασύς μὲν ὁ μήτε
ᾧ χρὴ φοβούμενος μήθ' ὅτε μήθ' ὥς, δειλὸς δὲ ὁ καὶ ᾧ

36-21^b9 = EN 1107^a28-1108^b10

38 ἀναλγησία] ἀοργησία Rackham (cl. EN 1108^a8, sed. cf. 1100^b32)
1221^a 13 οὖν post μὲν suppl. Ross (sed cf. Denniston, 473) τοιαῦτα
P: τὰ τοιαῦτα CL 16 ἀνάλγητος] ἀόργητος Rackham 17 καὶ⁴
om. CL 18 ὁ] ὅς L: ὁ C

EUEMOS'A ETİK

hem biribirilerine hem de ortaya karşı, çünkü *orta* uçlar açısından her ikisi de olur; tıpkı eşitin daha küçükten daha büyük, daha büyükten daha küçük olması gibi. Dolayısıyla karakter erdemi de kimi ortalarla ilgilidir ve belli bir *orta olma*'dır, bu zorunlu. Öyleyse 35 erdem nasıl bir orta olmadır ve hangi ortalarla ilgilidir, bunu ele almak gerekiyor. İmdi örnek vermek için bir çizelgeyle tek tek bakalım:

öfkeli	vurdumduymazlık	sakinlik	
cüretlilik	korkaklık	yığıtlık	
yüzsüzlük	çekiingenlik	utanmayı bilme	1221 ^a
haz düşkünlüğü	duyarsızlık	ölçölülük	
kıskançlık	adsız	infial	
kazanç	zarar	adalet	
savurganlık	cimrilik	cömertlik	5
şarlatanlık	istihza	ciddiyet	
dalkavukluk	soğukluk	dostluk	
koltukçuluk	incelikten habersizlik	samimiyet	
açgözlülük	içi geçmişlik	sağlam karakterlilik	
kendini beğenme	pısırlık	yüce gönüllülük	10
gösteriş budalalığı	eli sıkılık	ihtişam	
kurnazlık	avanaklık	aklı başındalık	

Bunlar etkilenimlerdir, duygulanımlardır ve bu tür şeyler ruhlar-
da söz konusudur. Hepsinde adlar aşırı olmak ve eksik kalmak ba-
kımından verilir: *öfkeli*, gerekenden çok, çabuk ve gerekenden çok 15
kişiyi öfkelenen kişidir; *vurdumduymaz*, zaman ve tarz bakımından
öfkelenmede eksik kalan kişidir. *Cüretli*, gereken şeylerden, gereken
zamanda ve gerektiği gibi korkmayan kişidir; *korkak* gerekme-

- 6 μὴ δεῖ καὶ ὅτ' οὐ δεῖ καὶ ὥς οὐ δεῖ· ὁμοίως δὲ καὶ {ὁ} ἀκό-
 λαστος καὶ {ὁ} ἐπιθυμητικός {καὶ} ὁ ὑπερβάλλον πᾶσιν ὅσοις 20
 ἐνδέχεται, ἀναίσθητος δὲ ὁ ἐλλείπων καὶ μηδ' ὅσον βέλ-
 τιον καὶ κατὰ τὴν φύσιν ἐπιθυμῶν, ἀλλ' ἀπαθὴς ὥσπερ
 7 λίθος· κερδαλέος δὲ ὁ πανταχόθεν πλεονεκτικός, ζημιώδης
 δὲ ὁ μηδαμόθεν, ἀλλ' <ῆ> ὀλιγαχόθεν· ἀλαζών δὲ ὁ πλείω
 8 τῶν ὑπαρχόντων προσποιούμενος, εἴρων δὲ ὁ ἐλάττω· καὶ 25
 κόλαξ μὲν ὁ πλείω συνεπαινῶν ἢ καλῶς ἔχει, ἀπεχθητι-
 κὸς δὲ ὁ ἐλάττω· καὶ τὸ μὲν λίαν πρὸς ἡδονὴν ἀρέσκεια,
 9 τὸ δ' ὀλίγα καὶ μόγις αὐθάδεια· ἔτι δ' ὁ μὲν μηδεμίαν
 ὑπομένων λύπην, μηδ' εἰ βέλτιον, τρυφερός, ὁ δὲ πᾶσαν
 ὁμοίως ὥς μὲν ἀπλῶς εἰπεῖν ἀνώνυμος, μεταφορᾷ δὲ λέ- 30
 10 γεται σκληρὸς καὶ ταλαίπωρος καὶ κακοπαθητικός χαῦ-
 νος δ' ὁ μειζόνων ἀξιών αὐτόν, μικρόψυχος δ' ὁ ἐλαττό-
 νων· ἔτι δ' ἄσωτος μὲν ὁ πρὸς ἅπασαν δαπάνην ὑπερ-
 11 βάλλων, ἀνελεύθερος δὲ ὁ πρὸς ἅπασαν ἐλλείπων· ὁμοίως
 δὲ καὶ ὁ μικροπρεπὴς καὶ ὁ σαλάκων, ὁ μὲν γὰρ ὑπερ- 35
 βάλλει τὸ πρέπον, ὁ δ' ἐλλείπει τοῦ πρέποντος· καὶ ὁ μὲν
 πανοῦργος πάντως καὶ πάντοθεν πλεονεκτικός, ὁ δ' εὐήθης
 12 οὐδ' ὅθεν δεῖ· φθονερός δὲ τῷ λυπεῖσθαι ἐπὶ πλείοσιν εὐπρα-
 γίαις ἢ δεῖ (καὶ γὰρ οἱ ἄξιοι εὖ πράττειν λυποῦσι τοὺς
 φθονεροὺς εὖ πράττοντες), ὁ δ' ἐναντίος ἀνωνυμώτερος, ἔστι 40
 δ' ὁ ὑπερβάλλον {ἐπὶ} τῷ μὴ λυ εἶσθαι μηδ' ἐπὶ τοῖς 1221^b
 ἀναξίοις εὖ πράττουσιν, ἀλλ' εὐχερὴς ὥσπερ οἱ γαστρίμαρ-
 γοι πρὸς τροφήν, ὁ δὲ δυσχερὴς κατὰ τὸν φθόνον ἐστίν. 3
 13 τὸ 3
 δὲ πρὸς ἕκαστον μὴ κατὰ συμβεβηκὸς οὕτως ἔχειν περιέρ-
 γον διορίζειν· οὐδεμία γὰρ ἐπιστήμη, οὔτε θεωρητικὴ οὔτε ποιη- 5

19 ὅτ' οὐ] ὅτου L {ὁ} secl. Bekker 20 καὶ {ὁ} ἐπιθυμητικός
 {καὶ} ὁ ὑπερβάλλον secl. Dirlmeier: καὶ ὁ ἐπιθυμητικός καὶ ὁ ὑπερβάλλον
 codd.: οὐ μὴ δεῖ post καὶ ὁ ἐπιθυμητικός suppl. Dodds 24 <ῆ>
 suppl. Spengel (cf. Cook Wilson, 121): ἀλλ' codd.: ἢ Dirlmeier, ex aut
 ... aut Λ¹: καὶ ἐλαττούμενος post ὀλιγαχόθεν suppl. Richards: εἰ γ' post
 ἀλλ' suppl. Bussemaker 33 μὲν Π: om. Marc. 1221^b 1 {ἐπὶ}
 secl. Spengel 2 ἀναξίοις] ἀναξίως Spengel, aut ἀναξίοις εὖ πράττειν

şeylerden, gerekmediği zaman, gerekmeyen tarzda korkar. *Haz düş-
künü*, arzulayan biridir ve nerede olasıysa orada aşırıya kaçır; *du-* 20
yarsız, daha iyi olan, doğaya uygun olan şeyde bile arzu göstermeyip
eksik kalır ve bir taş gibi etkilenimsizdir. *Kumaz*, *fırsatçı*, kazancını
her yerden çoğaltmaya çalışır, *avanak* hiçbir yerde kazanç aramaz
ya da pek az şeyde arar. *Şarlatan* olan biteni büyütür, *müstehzi* olan 25
biteni önemsizleştirir. *Dalkavuk* güzel olandan fazlaya kaçan övgüler
yağdırır, *soğuk* bu konuda eksiklik gösterir. İltifatla ilgili fazlalık
koltukçuluk, bu konuda çok azlık ya da körlük ise *incelikten haber-*
sizlik. İyi olsa bile hiçbir acıyı kaldırmayan *dayanaksız*. Her acıya
katlananın aslında adı yok ama bir benzetmeyle *kuru*, *kütük*, *dumura*
uğramış denir. *Kendini beğenmiş* kendini layık olduğundan daha 30
önemli görür, *kendini küçümseyen* ise daha önemsiz görür. *Savurgan*
her harcamayla ilgili olarak aşırıya kaçır, *cimri* her harcamada ek-
siklik gösterir. Gösteriş *budalas* ile *eli sıkı* da öyle, biri yakışandan
aşırısını, öteki yakışandan eksikliğini harcar. *Kumaz* her biçimde her 35
yerden kazançlı çıkmaya bakar, *avanak* gereken yerden bile kazançlı
çıkamaz. *Kıskanç* başkalarının başarılarından gereğinden çok acı
duyar (haklı olarak iyi durumda olanların bile iyi durumda olmaları
kıskanç kimselere acı verir); *karşıtının* pek adı yok, o acı duyma-
makta, hatta iyi durumda olmayı hak etmeyen kişilerin bile iyi 40
durumda olmasından acı duymamakta aşırıya kaçır, tıpkı oburların 1221^b
yedikleri ne olursa olsun fark etmemesi gibi, kayıtsızdır. Öteki ise
kıskançlığı ölçüsünde kötü huyludur.

İlineksel anlamda böyle olmayan tek tek durumları belirlemek
gereksiz. Çünkü ne kuramsal ne de kılğısal hiçbir bilim ne bunların 5

τική, οὔτε λέγει οὔτε πράττει τοῦτο προσδιορίζουσα, ἀλλὰ τοῦτ' ἔστι πρὸς τὰς συκοφαντίας τῶν τεχνῶν τὰς λογικάς. ἀπλῶς 14
μὲν οὖν διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον, ἀκριβέστερον δ', ὅταν
9 περὶ τῶν ἕξεων λέγωμεν τῶν ἀντικειμένων.

9 αὐτῶν δὲ τού-
10 των τῶν παθημάτων εἶδη κατονομάζεται τῷ διαφέρειν κατὰ
τὴν ὑπερβολὴν ἢ χρόνου ἢ τοῦ μᾶλλον ἢ πρὸς τι τῶν ποιούν-
των τὰ πάθη. λέγω δ' οἷον ὀξύθυμος μὲν τῷ θάττον πά- 15
σχειν ἢ δεῖ, χαλεπὸς δὲ καὶ θυμώδης τῷ μᾶλλον, πικρὸς
δὲ τῷ φυλακτικὸς εἶναι τῆς ὀργῆς, πλήκτης δὲ καὶ λοιδο-
15 ρητικὸς ταῖς κολάσεσι ταῖς ἀπὸ τῆς ὀργῆς. ὀψοφάγοι δὲ 16
καὶ γαστρίμαργοι καὶ οἰνόφλυγες τῷ πρὸς ὀποτέρας τροφῆς
ἀπόλαυσιν ἔχειν τὴν δύναμιν παθητικὴν παρὰ τὸν λόγον.

οὐ δεῖ δὲ ἀγνοεῖν ὅτι ἔνια τῶν λεγομένων οὐκ ἔστιν ἐν τῷ 17
πῶς λαμβάνειν, ἀν πῶς λαμβάνηται τῷ μᾶλλον πάσχειν.
20 οἷον μοιχὸς οὐ τῷ μᾶλλον ἢ δεῖ πρὸς τὰς γαμετὰς πλη-
σιάζειν (οὐ γὰρ ἔστιν), ἀλλὰ μοχθηρία τις αὕτη δὴ ἐστίν.
συνειλημμένον γὰρ τό τε πάθος λέγεται καὶ τὸ τοιόνδε
εἶναι. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ὕβρις. διὸ καὶ ἀμφισβητοῦσι, συγ- 18
γενέσθαι μὲν φάσκοντες, ἀλλ' οὐ μοιχεῦσαι, ἀγνοοῦντες γὰρ
25 ἡ ἀναγκαζόμενοι· καὶ πατάξαι μὲν, ἀλλ' οὐχ ὕβρισαι·
ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα.

εἰλημμένων δὲ τούτων, μετὰ ταῦτα λεκτέον ὅτι ἐπειδὴ IV
δύο μέρη τῆς ψυχῆς, καὶ αἱ ἀρεταὶ κατὰ ταῦτα διήρην-
ται, καὶ αἱ μὲν τοῦ λόγον ἔχοντος διανοητικαί, ὧν ἔργον

1221^b 9-15 = EN 1126^a8-31
18-26 = EN 1107^a8-27

15-17 cf. EN 1118^b16-21

11 μᾶλλον ἢ πρὸς τι corrupta cens. Ross 13 καὶ Ald.: καὶ ὁ Π
14-15 πλήκτης . . . ὀργῆς om. PC 16 τῷ PC: τὸ L πρὸς
ὀποτέρας L: πρόσω ποτέρας C: πρόσω ὀποτέρας P 18-19 οὐκ . . .
πάσχειν corrupta cens. Ross 19 πῶς λαμβάνειν L: προσλαμβάνειν PC
ἀν πῶς² Bussemaker: ἀν πῶς² PC: ἀνπερ L: τὸ post ἀν suppl. Fritzsche
τῷ Richards 21 ἔστιν¹ Allan (5): ἐστίν codd. αὕτη] αὕτη
Fritzsche (cl. EN 1107^a13) δὴ codd.: <ἡ>δὴ Rackham 26 ἐπὶ] ἔχει
Ross: secl. Eucken 29 διανοητικαί secl. Ross, dubitanter Rackham

sözünü eder ne de bunları belirleyerek iş görür, bunların ancak sanatlardaki kurnaz uslamalarda bir yeri var. İmdi yalınca bu tarzda belirlemiş olalım; karşıt huylar konusunda konuştuğumuzda daha kesin belirleyeceğiz.

Ne ki bu duygulanımların alt türlerine adlar ya zaman, derece 10 aşırılığı açısından ya da duygulanımları oluşturan nesneye bağlı olarak farklı olmaları bakımından verilir. Dediğim şu: sözgelişi gereğinden çabuk etkilenmekle *öfkesei burunda*, gereğinden çok etkilenmekle *ters adam*, *sinirli*; öfkesini unutmamakla *kinci*; öfkesine bağlı cezalandırmaları açısından da *kavgacı*, *geçimsiz*. *Tatlı düşmanı*, *obur*, 15 *ayyaş* ise yiyecek-içecek düşkünlüğüyle ilgili akıldışı bir etkilenim zayıflığı taşımakla.

Şunu da bilmeli: tarz, daha çok etkilenme açısından bir belirleme ise, bu söylenenlerden bazıları tarzca belirlenemez. Sözgelişi *zani* evli kadınlarla gereğinden çok düşüp kalkmakla bu adı almaz 20 (*daha çok* olmaz burada), kendisi bir kötülüktür, nitekim etkilenimin adı ile [kötü] nitelik aynı ad altında toplanmıştır. *Şiddet* de öyle. Bunun için insanlar bilmedikleri için ya da zorunluluktan ötürü birlikte olduklarını ama zina yapmadıklarını ileri sürerek tartışır. Yine dövdüklerini ama şiddet kullanmadıklarını söyler- 25 ler. Bu tür öteki konularda da bu böyle.

IV Bunları ayırmış olduk, bundan sonra şunu söylemek gerekiyor: madem ruhun iki yanı var, bunlara karşılık gelen erdemler de ayrılıyorlar, akıl taşıyan yana özgü erdemler, işi ya tarzın nasıl olacağı ya

- ἀλήθεια, ἣ περὶ τοῦ πῶς ἔχει ἢ περὶ γενέσεως, αἱ δὲ τοῦ 30
 ἀλόγου, ἔχοντος δ' ὄρεξιν (οὐ γὰρ ὅτιοῦν μέρος ἔχει τῆς
 2 ψυχῆς ὄρεξιν, εἰ μεριστὴ ἐστίν), ἀνάγκη δὴ φαῦλον τὸ ἦθος
 καὶ σπουδαῖον εἶναι τῷ διώκειν καὶ φεύγειν ἡδονὰς τινὰς
 καὶ λύπας. δῆλον δὲ τοῦτο ἐκ τῶν διαιρέσεων τῶν περὶ τὰ
 πάθη καὶ τὰς δυνάμεις καὶ τὰς ἕξεις. αἱ μὲν γὰρ δυνά- 35
 μεις καὶ αἱ ἕξεις τῶν παθημάτων, τὰ δὲ πάθη λύπη καὶ
 3 ἡδονὴ διώρισται· ὥστε διὰ τε ταῦτα καὶ διὰ τὰς ἔμπροσθεν
 θέσεις συμβαίνει πᾶσαν ἠθικὴν ἀρετὴν περὶ ἡδονὰς εἶναι
 καὶ λύπας. πᾶσα γὰρ ψυχὴ ὑφ' οἷων πέφυκε γίνεσθαι
 χείρων καὶ βελτίων, πρὸς ταῦτα καὶ περὶ ταῦτά ἐστιν. {ἣ 40
 4 ἡδονή.} δι' ἡδονὰς δὲ καὶ λύπας φαύλους εἶναι φαμέν, τῷ 1222^a
 διώκειν καὶ φεύγειν ἢ ὡς μὴ δεῖ ἢ ἄς μὴ δεῖ. διὸ καὶ
 διορίζονται πάντες προχείρως ἀπάθειαν καὶ ἡρεμίαν περὶ
 ἡδονὰς καὶ λύπας εἶναι τὰς ἀρετάς, τὰς δὲ κακίας ἐκ
 τῶν ἐναντίων. 5
- V ἐπεὶ δ' ὑπόκειται ἀρετὴ εἶναι ἡ τοιαύτη ἕξις ἀφ' ἧς
 πρακτικοὶ τῶν βελτίστων καὶ καθ' ἣν ἄριστα διάκεινται
 περὶ τὸ βέλτιστον, βέλτιστον δὲ καὶ ἄριστον τὸ κατὰ τὸν
 ὀρθὸν λόγον, τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ μέσον ὑπερβολῆς καὶ ἐλλεί-
 ψεως τῆς πρὸς ἡμᾶς, ἀναγκαῖον ἂν εἴη τὴν ἠθικὴν ἀρετὴν 10
 καθ' (αὐτὸν) ἕκαστον μεσότητα εἶναι καὶ περὶ μέσ' ἅττα ἐν
 2 ἡδοναῖς καὶ λύπαις καὶ ἡδέσι καὶ λυπηροῖς. ἔσται δ' ἡ

32-22^a5 = EN 1104^b3-1105^a13
 6-8 = EN 1104^b27-8

1222^a 2-5 = EN 1104^b24-8

31 τῆς PC: om. L 32 ἠθικαὶ ante ἀνάγκη suppl. Kapp
 36 τῶν παθημάτων] τοῖς παθήμασι Ross: αἷται ante τῶν suppl.
 Bussemaker 39 πᾶσα γὰρ ψυχὴ PC: πάσης γὰρ ψυχῆς L, Bonitz:
 ἕξις post πάσης γὰρ ψυχῆς suppl. Fritzsche, ἕξις post πᾶσα γὰρ ψυχῆς
 Allan ((5), cl. EN 1104^b19) 39-40 πέφυκε . . . βελτίων om. PC
 40-1222^a1 {ἡ ἡδονή.} secl. Rassow ((1), 6), Rowe ((2), 42): ἡ ἡδονή. codd.:
 ἡδὴ Dirlmeier: ἡδομένη Dodds: ἡ ἕξις Bonitz: ἡ φύσις (αὐτὴ ἐστὶν ἡ ἡδονή)
 τὴν φύσιν ἔχει Allan (5) 1222^a 1 εἶναι φαμέν PC: φαμέν εἶναι L
 3 ἀπάθειας καὶ ἡρεμίας PC 11 {αὐτὸν} secl. Spengel: καθ' αὐτὸν
 ἕκαστον codd.: καθ' αὐτὴν ἐκάστην Ross: κατ' αὐτὴν ἐκάστην Richards
 καὶ Susemihl: ἡ codd.

da oluş konusunda doğruluk olan düşünce erdemleri; yine akıldan 30
bağımsız ama iştah taşıyan yana özgü erdemler de var (ruh parçalı
ise her parçası iştah taşıyor), öyleyse şu zorunlu: kötü karakter
ya da erdemli karakter kimi haz ve acıların peşinden koşmakla ya
da onlardan kaçmakla oluşur. Bu, etkilenimler ile olanaklar ve 35
huylarla ilgili ayrımlara bağlı olarak açıklık kazanıyor: nitekim
olanaklar ile huylar duygulanımlarla ilgili ama tutkular acı ya da
hazla belirleniyor. Dolayısıyla bunlardan ötürü ve daha önce ortaya
koyduklarımızdan ötürü her karakter erdeminin hazlarla ve acılarla
ilgili olduğu sonucu çıkıyor. Nitekim her ruh, nelerle bağlantılıysa
ve neler onun alanı içindeyse onlara göre daha iyi ya da daha kötü 40
olur, bu doğal. Hazlar ve acılardan ötürü, ya gerekmediği biçimde 1222^a
onlardan kaçmakla ya da gerekmeyenlerden kaçmakla veya onları
izlemekle insanların kötü olduğunu söylüyoruz. Bunun için herkes
erdemleri, haz ve acılarla ilgili etkilenimsizlik ve dinginlik olarak,
kötülükleri de karşıtlarına bağlayarak tanımlıyor. 5

V Madem erdem, en iyi uygulamaların ona dayandığı, en iyi ile
ilgili en iyi koşulların onda bulunduğu bu tür bir huy, en iyi ise sağ
akla uygun olan, bu da bize bağlı bir aşırılık ile eksikliğin ortası,
öyleyse karakter erdemi her bir kişide bir orta olmadır ve hazlarda, 10
acılarda, hoş şeylerde, acı verici şeylerde kimi ortalarla ilgilidir, bu

- μεσότης ὅτε μὲν ἐν ἡδοναῖς (καὶ γὰρ ὑπερβολὴ καὶ ἔλ-
λειψις), ὅτε δ' ἐν λύπαις, ὅτε δ' ἐν ἀμφοτέροις. ὁ γὰρ
15 ὑπερβάλλον τῷ χαίρειν τῷ ἡδεῖ ὑπερβάλλει καὶ ὁ τῷ
λυπεῖσθαι τῷ ἐναντίῳ, καὶ ταῦτα ἢ ἀπλῶς ἢ πρὸς τινα
17 ὄρον, οἷον ὅταν μὴ ὡς οἱ πολλοί· ὁ δ' ἀγαθὸς ὡς δεῖ.
17 ἐπεὶ 3
δ' <οὐκ> ἐστὶ τις ἕξις ἀφ' ἧς τοιοῦτος ἔσται ὁ ἔχων αὐτὴν ὥστε
τοῦ αὐτοῦ πράγματος οὐ μὲν ἀποδέχεσθαι τὴν ὑπερβολὴν οὐ
20 δὲ τὴν ἔλλειψιν, ἀνάγκη, ὡς ταῦτ' ἀλλήλοις ἐναντία καὶ τῷ
μέσῳ, οὕτω καὶ τὰς ἕξεις ἀλλήλαις ἐναντίας εἶναι καὶ τῇ
22 ἀρετῇ.
22 συμβαίνει μέντοι τὰς ἀντιθέσεις ἔνθα μὲν φανερω- 4
τέρας εἶναι πάσας, ἔνθα δὲ τὰς ἐπὶ τὴν ὑπερβολὴν, ἐνιαχοῦ
δὲ τὰς ἐπὶ τὴν ἔλλειψιν. αἷτιον δὲ τῆς ἐναντιώσεως, ὅτι 5
25 οὐκ αἰεὶ ἐπὶ ταῦτα τῆς ἀνισότητος ἢ ὁμοιότητος πρὸς τὸ μέ-
σον, ἀλλ' ὅτε μὲν θάττον ἂν μεταβαίῃ ἀπὸ τῆς ὑπερβολῆς
ἐπὶ τὴν μέσσην ἕξιν, ὅτε δ' ἀπὸ τῆς ἐλλείψεως, ἧς <ὅς>
πλέον ἀπέχει, οὗτος δοκεῖ ἐναντιώτερος εἶναι, οἷον καὶ περὶ
τὸ σῶμα ἐν μὲν τοῖς πόνοις ὑγιεινότερον ἢ ὑπερβολὴ τῆς
30 ἐλλείψεως καὶ ἐγγύτερον τοῦ μέσου, ἐν δὲ τῇ τροφῇ ἢ ἔλ-
λειψις ὑπερβολῆς. ὥστε καὶ αἱ προαιρετικαὶ ἕξεις αἱ φι- 6
λογυμναστικαὶ φιλοῦναι μάλλον ἔσονται καθ' ἑκατέραν τὴν
αἵρεσιν, ἔνθα μὲν οἱ πολυπονώτεροι, ἔνθα δ' οἱ ὑποστα-
τικώτεροι, καὶ ἐναντίος τῷ μετρίῳ καὶ τῷ ὡς ὁ λόγος ἔνθα
35 μὲν ὁ ἅπλος καὶ οὐκ ἄμφω, ἔνθα δὲ {καὶ} ὁ ἀπολαυστικὸς

17 ἐπεὶ-^b14 = EN 1108^b11-1109^a19

17 μῆ] μάλλον ἢ dubitanter Jackson (vide Susemihli praef., viii)
18 <οὐκ> suppl. Dodds 19-20 οὐ μὲν ... οὐ δὲ L: οὐ μὲν
οὐν ... οὐ δὲ PC: ὁ μὲν ... ὁ δὲ Bonitz: τοῦτον μὲν ... τοῦτον δὲ Allan (5)
22 φανερωτέρας] φανεράς Ross, ex *perspicuas* A¹ 25 ἐστὶ τὰ ἄκρα
post αἰεὶ suppl. Ackrill ἔρχεται (vel ἡκει) post ἐπὶ ταῦτα suppl.
Richards τῆς ἀνισότητος] ἡ ἀνισότης Dirlmeier ἢ ὁμοιότητος] ἢ
ὁμοιότης Bonitz: ἡ ὁμοιότης Dirlmeier 27 <ὅς> suppl. Susemihl
28 ἀπέχει II Marc.²: ἀπέχων Marc.¹ 33-4 αἱ πολυπονώτεροι ... αἱ
ὑποστατικώτεροι Bonitz 34 ἐναντίος P²CV: ἐναντίως L, fort. P¹
35 {καὶ²} secl. Bonitz (cf. Denniston, 305)

zorunlu. Orta olma ise kimileyin hazlarda (çünkü hem aşırılık hem de eksiklik var), kimileyin acılarda, kimileyin de her ikisinde olacaktır. Nitekim aşırılık gösteren kişi hoş olan şeyden hoşlanmakta, 15 karşıtıdan acı duymakta aşırılık gösterir; bunlar da ya mutlak anlamda ya da belli bir sınıra göre, sözgelişi çoğunluğun davrandığı gibi davranmadığı zaman olur. Oysa erdemli kişi gerektiği gibi davranır.

Madem onu taşıyan kişinin ona dayanarak aynı konuda kimi yerde aşırılık gösterdiği, kimi yerde eksiklik gösterdiği bir huy var, şu zorunlu: nasıl bu aşırılık ile eksiklikler birbirilerine ve ortaya 20 karşıt ise aynı biçimde huylar da birbirilerine ve erdeme karşıttır.

Aslında karşıtolumlar kimi durumda açıkça hepsinde ortaya çıkıyor, kimi durumda yalnızca aşırılıklarda, kimi durumda ise eksikliklerde bu açık oluyor. Nedeni şu: karşıtlık her zaman aynı yerde ortaya göre eşitsizlik ya da benzemezlik olmuyor; kimileyin 25 aşırılıktan ortaya, kimileyin de eksiklikten ortaya değişme daha çabuk olabiliyor, ortadan daha çok uzaklaşan daha karşıt görünüyor. Sözgelişi bedenle ilgili olarak aşırı alıştırma, eksik alıştırmadan daha sağlıklı ve ortaya daha yakın, beslenmede ise eksiklik aşırılıktan daha sağlıklı ve ortaya daha yakın. Dolayısıyla beden çalışması 30 sevenlerin tercihleriyle ilgili huyları her iki tercih açısından da daha sağlık-sever olacaktır: demek ki daha çok çalışma yapanlar da daha çok duraduranlar da ortaya, yani aklın buyurduğuna karşıt olacak; bir bakımdan da her ikisi değil, çalışma yapmayan ortaya karşıt olacak; beri yanda ise yemekten kaçınan değil, midesine düş- 35

- ἐκάστη πολλὰ δύναται τοιαῦτα γεννᾶν, οἷον ἄνθρωπος ἀν-
θρώπους καὶ ζῶον {ὄν} ὅλως ζῶα καὶ φυτὸν φυτά. πρὸς 2
δὲ τούτοις ὁ γ' ἄνθρωπος καὶ πράξεών τινών ἐστὶν ἀρχὴ μόνον
20 τῶν ζῶων· τῶν γὰρ ἄλλων οὐθὲν εἵπομεν ἂν πράττειν. τῶν δ' 3
ἀρχῶν ὅσαι τοιαῦται, ὅθεν πρῶτον αἱ κινήσεις, κύριαι λέ-
γονται, μάλιστα δὲ δικαίως ἀφ' ὧν μὴ ἐνδέχεται ἄλλως,
ἣν ἴσως ὁ θεὸς ἀρχει. ἐν δὲ ταῖς ἀκινήτοις ἀρχαῖς, οἷον ἐν 4
ταῖς μαθηματικαῖς, οὐκ ἔστι τὸ κύριον, καίτοι λέγεται γε
25 καθ' ὁμοιότητα· καὶ γὰρ ἐνταῦθα κινουμένης τῆς ἀρχῆς
πάντα μάλιστ' ἂν τὰ δεικνύμενα μεταβάλλοι, αὐτὰ δ'
αὐτὰ οὐ μεταβάλλει ἀναιρουμένου θατέρου ὑπὸ θατέρου, ἂν μὴ
τῷ τὴν ὑπόθεσιν ἀνελεῖν καὶ δι' ἐκείνης δεῖξαι. ὁ δ' ἄνθρω- 5
29 πος ἀρχὴ κινήσεως τινός· ἡ γὰρ πράξις κίνησις.
29 ἐπεὶ δ'
30 ὥσπερ ἐν τοῖς ἄλλοις ἡ ἀρχὴ αἰτία ἐστὶ τῶν δι' αὐτὴν ὄντων
ἢ γινομένων, δεῖ νοῆσαι καθάπερ ἐπὶ τῶν ἀποδείξεων. εἰ 6
γὰρ ἔχοντος τοῦ τριγώνου δύο ὀρθὰς ἀνάγκη τὸ τετράγωνον
ἔχειν τέτταρας ὀρθὰς, φανερόν ὡς αἴτιον τούτου τὸ δύο ὀρθὰς
ἔχειν τὸ τρίγωνον. ε' δέ γε μεταβάλλοι τὸ τρίγωνον, ἀνάγκη
35 καὶ τὸ τετράγωνον μεταβάλλειν, οἷον εἰ τρεῖς, ἕξ, εἰ δὲ τέτ-
ταρες, ὀκτώ. κἂν εἰ μὴ μεταβάλλοι, τοιοῦτον δ' ἐστί, καὶ κεῖνο
τοιοῦτον ἀναγκαῖον εἶναι. δῆλον δ' ὅ ἐπιχειροῦμεν ὅτι ἀναγ- 7
καῖον, ἐκ τῶν ἀναλυτικῶν· νῦν δ' οὔτε μὴ λέγειν οὔτε λέ-
γειν ἀκριβῶς οἷόν τε, πλὴν τοσοῦτον. εἰ γὰρ μὴθὲν ἄλλο αἴτιον
40 τοῦ τὸ τρίγωνον οὕτως ἔχειν, ἀρχὴ τις ἂν εἴη τοῦτο καὶ αἴτιον
τῶν ὕστερον. ὥστ' εἴπερ ἐστὶν ἕνια τῶν ὄντων ἐνδεχόμενα ἐναν- 8
τίως ἔχειν, ἀνάγκη καὶ τὰς ἀρχὰς αὐτῶν εἶναι τοιαύτας.

20 cf. EN 1099^b32-1100^a1, 1111^a25-6

18 {ὄν} secl. Dirlmeier, dubitanter Susemihl: ζῶον ὄν ὅλως codd.:
ζῶον ὁμοίως Casaubon 19 μόνων PC 22 ἀφ' ὧν codd.: ἀφ' ἧς
Russell: αὐτῇ ἀφ' ἧς Ross 26 δ'] δὲ δι' Richards 27 ἀναιρούμενον
θάτερον Rieckher 28 τὸ post καὶ suppl. Richards δι' ἐκείνης] διὰ
κενῆς Dodds (cl. 17^b21): διὰ καινῆς Rassow ((1), 9) 34 μεταβάλλοι
PL: μεταβάλλει C 35 οἷον ἐστὶ τοῦτο τρεῖς mg. P², addito ἴσως
38-9 οὔτε λέγειν L: om. PC 41 ὕστερον PC: ὕστερων L

her biri kendine benzer olanları doğurabilir, oluşturabilir: sözgelişi bir insan insan doğurur, genellersek bir hayvan hayvan doğurur, bir bitki de bitki. Öte yandan canlılar içinde yalnızca insan bazı eylemlerin ilkesi, başlangıcıdır. Nitekim öteki canlıların hiçbirinin 20 eylemediğini söyleyemeyiz. İlkeler içinde devinimlerin ilk kaynaklandığı ilkelere asıl ilkeler denir, en çok da başka türlü olması olası olmayanların ona bağlı olduğu şeye haklı olarak ilke denir, ki bunların da başında herhalde tanrı vardır. Devinimden bağımsız ilkelerde, sözgelişi matematik bilimlerde, asıl olan yoktur, ama bir benzerliğe göre böyle kullanılır. Nitekim orada da ilke, başlangıç değişince 25 bütün sonuçlar değişecektir; ama biri ötekini ortadan kaldırıncı kendileri onları değiştiriyor değiller; ancak kabulün ortadan kalkmasıyla, bu yolla [yeni bir] kanıtlama söz konusu oluyor. Oysa insan bir devinimin ilkesi, başlangıcıdır, çünkü eylem bir devinim, bir değişimdir.

Madem, öteki konulardaki gibi, ilke onun aracılığıyla olan ya 30 da oluşan nesnelerin nedenidir, burada tıpkı kanıtlamalardaki gibi düşünmek gerekiyor. Nitekim üçgenin iç açılarının toplamı iki dik açıya eşitse, dörtgenin iç açılarının dört dik açı olması zorunlu olur, açık ki bunun nedeni üçgenin iç açılarının iki dik açı olması. Üçgenin değişme olanağı varsa, dörtgenin değişme olanağı taşıması 35 zorunlu olur. Sözgelişi üçse altı; dörtse sekiz. Üçgenin değişmesi olanaklı değilse, aynı kalması zorunluysa, dörtgenin de aynı kalması zorunlu olur. Göstermeye çalıştığımız şeyin zorunluluğu *Çözümler*'de açık. Ne ki şu anda şundan öte ne bir şey söylememiz olanaklı ne de bir şeyi kesince belirlememiz: üçgenin böyle olmasının başka hiçbir nedeni yoksa, bu bir ilke olacaktır ve daha sonra 40 gelenlerin nedeni olacaktır. Dolayısıyla kimi var olanların karşı olması olası ise onların ilkelerinin de böyle olması zorunlu. Nitekim

- 7 καὶ οὐχ ὁ πεινητικός. συμβαίνει δὲ τοῦτο, διότι ἡ φύσις
εὐθὺς οὐ πρὸς ἅπαντα ὁμοίως ἀφέστηκε τοῦ μέσου, ἀλλ'
ἦττον μὲν φιλόπονοι ἐσμέν, μᾶλλον δ' ἀπολαυστικοί. ὁμοίως
8 δὲ ταύτ' ἔχει καὶ περὶ ψυχῆς. ἐναντίαν δὲ τίθεμεν τὴν
ἕξιν ἐφ' ἣν τε ἀμαρτάνομεν μᾶλλον καὶ ἐφ' ἣν οἱ πολ- 40
λοὶ (ἡ δ' ἑτέρα ὥσπερ οὐκ οὐσα λανθάνει· διὰ γὰρ τὸ ὀλί-
9 γον ἀναίσθητος ἐστίν), ὅσον ὀργὴν πραότητι καὶ τὸν ὀργίλον
τῷ πράw. καίτοι ἐστὶν ὑπερβολὴ καὶ ἐπὶ τὸ ἱλεων εἶναι 1222^b
καὶ τὸ καταλλακτικὸν εἶναι καὶ μὴ ὀργίζεσθαι ραπιζό-
μενον. ἀλλ' ὀλίγοι οἱ τοιοῦτοι, ἐπ' ἐκείνο δὲ πάντες ῥέπουσι
μᾶλλον. διὸ καὶ οὐ κολακικὸν ὁ θυμός. 4
- 10 ἐπεὶ δ' εἴληπται 4
ἡ διαλογὴ τῶν ἕξεων καθ' ἕκαστα τὰ πάθη, καὶ αἱ ὑπερ- 5
βολαὶ καὶ ἐλλείψεις, καὶ τῶν ἐναντιῶν ἕξεων καθ' ὧς ἔχουσι
κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον (τίς δ' ὁ ὀρθὸς λόγος, καὶ πρὸς τίνα
δεῖ ὄρον ἀποβλέποντας λέγειν τὸ μέσον, ὕστερον ἐπισκεπτέον),
φανερὸν ὅτι πᾶσαι αἱ ἠθικαὶ ἀρεταὶ καὶ κακαὶ περὶ ἡδονῶν
καὶ λυπῶν ὑπερβολὰς καὶ ἐλλείψεις εἰσὶ, καὶ ἡδοναὶ καὶ 10
λύπαι ἀπὸ τῶν εἰρημένων ἕξεων καὶ παθημάτων γίνονται.
11 ἀλλὰ μὴν ἡ γε βελτίστη ἕξις ἡ περὶ ἕκαστα μέση ἐστίν. δῆ-
λον τοίνυν ὅτι αἱ ἀρεταὶ ἡ πᾶσαι ἡ τούτων τινὲς ἔσονται
τῶν μεσοτήτων.
- VI λάβωμεν οὖν ἄλλην ἀρχὴν τῆς ἐπιούσης σκέψεως. εἰσὶ 15
δὴ πᾶσαι μὲν αἱ οὐσίαι κατὰ φύσιν τινὲς ἀρχαί, διὸ καὶ

1222^b 15-23^a20 = EN 1113^b3-1115^a3
1113^b17-19

15 εἰσὶ-20 = EN

38 μὲν om. C 39 ἐναντίαν Bekker: ἐναντία codd. 42 πραότητι
fort. V: πραότητα Π 1222^b 1-2 τὸ ... τὸ Oxon., Bonitz: τῷ ...
τῷ Π, Dirlmeier 2 μὴ PC: om. L 4 οὐ κολακικὸν codd.:
οὐ καταλλακτικὸν Fritzsche (cf. 22^b2): οὐκ εὐκολαστόν Richards: οὐκ
ἀκολουθητικὸν Dodds: (οὐ) κολαστικὸν Dirlmeier (cl. VV 1251^a5)
5-6 καὶ αἱ ... ἐλλείψεις corrupta cens. Dodds: <ῥ> καὶ¹ [αἱ] Rassow
(1), 8: καθ' <ἀς> αἱ Spengel (cf. Dirlmeier) 9 φανερόν [ἅτι]
φανερόν δ' ὅτι Oxon. Ald., manifestum vero A¹: φανερόν δὲ ὅτι Sylburg
16 τινὲς] κινήσεως Allan ((5), cl. 48^a25)

kün olan. Bunun açıklaması şu: doğamızın ortaya uzaklığı her şeyle ilgili olarak aynı değil; beden çalışmasını daha az seviyoruz, mide-mize daha çok düşkünüz. Ruhta da bu böyle oluyor. Onun açısından bizim ve çoğunluğun daha çok yanıldığı huyu karşıt kabul ediyoruz 40 (bunun için öteki yanılığ yokmuş gibi gözden kaçıyor, nitekim duyarsız kişi az görülüyor), sözgelişi öfkeyi sakinliğe, öfkeli kişiyi sakin kişiye karşıt tutuyoruz. Aslında vurdumduymazlıkta, uzlaştırmacılıkta 1222^b ve dövüldüğünde bile öfkelenmemekte de bir aşırılık var, ama böyle kişiler pek az, -oysa herkes daha çok öteki yana eğilimli. Bunun için öfkeli kişi öç almaya da yatkın.

Madem tek tek etkilenimlere karşıt gelen huyların listesini, yani aşırılıkları ve eksiklikleri, onlara göre sağ akla uygun davranış- 5 lan bunlara karşıt huyların listesini çıkardık (sağ aklın ne olduğunu ve hangi ölçüte bakarak orta'yı tanımlamak gerektiğini daha sonra araştırmak gerekiyor), şu açık: bütün karakter erdemleri ve kötülükleri haz ve acıların aşırılıkları, eksiklikleriyle ilgilidir ve hem hazlar hem de acılar sözünü ettiğimiz huylara ve etkilenimlere bağlı 10 olarak oluşurlar. Ne ki en iyi huy her tek durumdaki ortadır, bu kesin. Demek ki şu açık: ya bütün orta huylar erdemdir ya da bu ortaların bazıları erdemdir.

VI İmdi izleyen araştırma için baştan alalım: doğaya göre olan bü- 15 tün varlıklar bir anlamda ilkelerdir, başlangıçlardır; bunun için

- ἐκ γὰρ τῶν ἐξ ἀνάγκης ἀναγκαῖον τὸ συμβαῖνον ἐστί, τὰ 1223^a
 δέ γε ἐντεῦθεν ἐνδέχεται γενέσθαι τάναντία, καὶ {δ} ἐφ'
 αὐτοῖς ἐστί τοῖς ἀνθρώποις πολλὰ τῶν τοιούτων, καὶ ἀρχαί
 9 τῶν τοιούτων εἰσὶν αὐτοί. ὥστε ὅσων πράξεων ὁ ἄνθρωπος ἐστὶν
 ἀρχὴ καὶ κύριος, φανερόν ὅτι ἐνδέχεται καὶ γίνεσθαι καὶ 5
 μή, καὶ ὅτι ἐφ' αὐτῷ ταῦτ' ἐστί γίνεσθαι καὶ μή, ὣν γε
 κύριός ἐστι τοῦ εἶναι καὶ τοῦ μὴ εἶναι. ὅσα δ' ἐφ' αὐτῷ ἐστί
 ποιεῖν ἢ μὴ ποιεῖν, αἴτιος τούτων αὐτὸς ἐστίν· καὶ ὅσων αἴτιος,
 ἐφ' αὐτῷ. 9
- 10 ἐπεὶ δ' ἡ τε ἀρετὴ καὶ ἡ κακία καὶ τὰ ἀπ' 9
 αὐτῶν ἔργα τὰ μὲν ἐπαινετὰ τὰ δὲ ψεκτά (ψέγεται γὰρ 10
 καὶ ἐπαινείται οὐ διὰ τὰ ἐξ ἀνάγκης ἢ τύχης ἢ φύσεως
 ὑπάρχοντα, ἀλλ' ὅσων αὐτοὶ αἴτιοι ἐσμέν· ὅσων γὰρ ἄλλος
 αἴτιος, ἐκεῖνος καὶ τὸν ψόγον καὶ τὸν ἔπαινον ἔχει), δηλόν
 ὅτι καὶ ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ κακία περὶ ταῦτ' ἐστὶν ὣν αὐτὸς
 11 αἴτιος καὶ ἀρχὴ πράξεων. ληπτέον ἄρα ποίων αὐτὸς αἴτιος 15
 καὶ ἀρχὴ πράξεων. πάντες μὲν δὴ ὁμολογοῦμεν, ὅσα μὲν
 ἐκούσια καὶ κατὰ προαίρεσιν τὴν ἐκάστου, ἐκεῖνον αἴτιον εἶναι,
 ὅσα δ' ἀκούσια, οὐκ αὐτὸν αἴτιον. πάντα δ' ὅσα προελόμενος,
 καὶ ἐκῶν δηλόν ὅτι. δηλόν τοίνυν ὅτι καὶ ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ
 κακία τῶν ἐκουσίων ἂν εἴησαν. 20
- VII ληπτέον ἄρα τί τὸ ἐκούσιον καὶ τί τὸ ἀκούσιον, καὶ τί
 ἐστὶν ἡ προαίρεσις· ἐπεὶ δὲ ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ κακία ὀρίζεται τού-
 2 τοις, πρῶτον σκεπτέον τὸ ἐκούσιον καὶ τὸ ἀκούσιον. τριῶν δὴ

1223^a 4-9 = EN 1113^b 14-21
 21-25^b 16 = EN 1109^b 30 1111^b 3

9-13 = EN 1109^b 30-5

1223^a 2-3 {δ} secl. Ross, cf. Kenny ((2), 19): ἃ Fritzsche: καὶ ἃ ἐπ'
 αὐτοῖς (αὐτοῖς Marc.) ἐστί τοῖς ἀνθρώποις {πολλὰ} τῶν τοιούτων Spengel
 4 τῶν τοιούτων om. L¹, add. mg. L² αὐτοί L: αὐταί PC: om. Oxon. Ald.
 6-7 γίνεσθαι . . . ἐστί² om. C 8 αὐτὸς Bonitz (cl. 23^a 12): οὗτος codd.
 11 διὰ secl. Fritzsche 16 καὶ ἀρχὴ πράξεων secl. Dodds
 17-18 καὶ . . . ἀκούσια om. PC ἐκεῖνον] ἐκείνων Fritzsche
 19 δηλόν¹ ὅτι om. Marc. δηλόν² τοίνυν ὅτι καὶ ἡ Marc. (cf. 23^a 14):
 τοίνυν ὅτι ἡ Π 21 καὶ . . . ἀκούσιον om. Marc. τί τὸ² om. L
 22 ἐπεὶ δὲ] ἐπειδὴ Oxon. Ald. 23 καὶ . . . ἀκούσιον om. PC δὴ L:
 δὲ PC

zorunlu olanların sonucu zorunlu olur; buradan çıkan sonuçların 1223^a ise karşıtlarının oluşması olası. İnsanların kendilerine bağlı bu tür pek çok şey var, bu tür şeylerin ilkeleri de onların kendileri. Dola- yısıyla insanın ilkesi ve hâkimi olduğu nice eylem varsa bunların hem olması hem de olmaması olumsaldır; bunların oluşması ya da 5 oluşmaması ise insana bağlıdır, çünkü onların olması ya da olma- masının hâkimi olan o. Yapmak ya da yapmamak kendisine bağlı olan nice şey varsa, bunların nedeni de odur. Nelerin nedeni ise onlar ona bağlı.

Madem hem erdemlerin, hem kötülüklerin, hem de bunların eserlerinin kimi övülecek kimi ise yerilecek şeylerdir (zorunlu ola- 10 rak olanlar, talihe ya da doğaya bağlı olarak olanlar değil, nelerin nedeni biz isek onlar övülecek ya da yerilecek olan şeyler. Nedeni başka olan bütün durumlarda da neden olan ne ise övgü ya da yergiyi o taşır), şu açık: hem erdem hem de kötülük, insanın eylem- lerin nedeni ve ilkesi olduğu konularla ilgilidir. Demek ki insan 15 hangi eylemlerin nedeni ve ilkesidir bunu belirlemek gerekiyor. İsteyerek ve her bir kişinin tercihinine bağlı olarak olan şeylerin nedeni odur, istemeyerek olanların nedeni ise o değildir, buna hepimiz katılırız. İnsan tercih ederek yaptığı her şeyi isteyerek yapar, bu açık. Öyleyse şu da açık: hem erdem hem de kötülük isteyerek yapılanlarla ilgili olsa gerek. 20

VII İmdi *isteyerek yapılan* nedir, *istemeyerek yapılan* nedir, *tercih* nedir, bunları belirlemek gerekiyor. Madem erdem ile kötülük onlarla belirleniyor, birincileyin isteyerek yapılan ile istemeyerek yapılanı ele almak gerekiyor. Bunlar şu üç şeyden biridir diye düşünülse

τούτων ἔν τι δόξειεν (ἄν) εἶναι, ἥτοι κατ' ὄρεξιν ἢ κατὰ προαί-
 25 ρεσιν ἢ κατὰ διάνοιαν, τὸ μὲν ἐκούσιον κατὰ τούτων τι, τὸ δ'
 ἀκούσιον παρὰ τούτων τι. ἀλλὰ μὴν ἡ ὄρεξις εἰς τρία διαι- 3
 ρεῖται, εἰς βούλησιν καὶ θυμὸν καὶ ἐπιθυμίαν· ὥστε ταῦτα
 διαιρετέον, καὶ πρῶτον (τὸ) κατ' ἐπιθυμίαν.

δόξειε δ' ἂν πᾶν τὸ κατ' ἐπιθυμίαν ἐκούσιον εἶναι. τὸ γὰρ 4
 30 ἀκούσιον πᾶν δοκεῖ εἶναι βίαιον, τὸ δὲ βίαιον λυπηρόν, καὶ πᾶν
 ὁ ἀναγκαζόμενοι ποιοῦσιν ἢ πάσχουσιν, ὥσπερ καὶ Εὐήνος φησί

πᾶν γὰρ ἀναγκαῖον πράγμ' ἀνιάρων ἔφυ.

ὥστ' εἴ τι λυπηρόν, βίαιον, καὶ εἰ βίαιον, λυπηρόν. τὸ δὲ παρὰ 5
 τὴν ἐπιθυμίαν πᾶν λυπηρόν (ἡ γὰρ ἐπιθυμία τοῦ ἡδέος), ὥστε
 35 βίαιον καὶ ἀκούσιον. τὸ ἄρα κατ' ἐπιθυμίαν ἐκούσιον· ἐναντία
 γὰρ ταῦτ' ἀλλήλοις. ἔτι ἡ μοχθηρία ἀδικώτερον πᾶσα ποιεῖ, ἢ 6
 δ' ἀκρασία μοχθηρία δοκεῖ εἶναι, ὁ δ' ἀκρατὴς ὁ κατὰ τὴν
 ἐπιθυμίαν παρὰ τὸν λογισμὸν οἷος πράττειν, ἀκρατεύεται
 δ' ὅταν ἐνεργῇ κατ' αὐτήν, τὸ δ' ἀδικεῖν ἐκούσιον, ὥσθ' ὁ
 1223^b ἀκρατὴς ἀδικήσῃ τῷ πράττειν κατ' ἐπιθυμίαν· ἐκὼν ἄρα
 πράξει, καὶ ἐκούσιον τὸ κατ' ἐπιθυμίαν· καὶ γὰρ ἄτοπον εἰ
 3 δικαιότεροι ἔσονται οἱ ἀκρατεῖς γινόμενοι.

3 ἐκ μὲν τοίνυν 7
 τούτων δόξειεν ἂν τὸ κατ' ἐπιθυμίαν ἐκούσιον εἶναι, ἐκ δὲ
 5 τῶνδε τούναντίον. ἅπαν γὰρ ὁ ἐκὼν τις πράττει, βουλόμενος
 πράττει, καὶ ὁ βούλεται, ἐκὼν. βούλεται δ' οὐθεὶς ὁ οἶεται
 εἶναι κακόν. ἀλλὰ μὴν ὁ ἀκρατευόμενος οὐχ ἂ βούλεται ποιεῖ
 τὸ γὰρ παρ' ὁ οἶεται βέλτιστον εἶναι πράττειν δι' ἐπιθυμίαν
 ἀκρατεύεσθαι ἐστίν. ὥστε ἅμα συμβήσεται τὸν αὐτὸν ἐκόντα
 10 καὶ ἄκοντα πράττειν τοῦτο δ' ἀδύνατον. ἔτι δ' ὁ ἐγκρατὴς 8

24 (ἄν) suppl. Spengel 28 (τὸ) suppl. Casaubon (cf. 23^a29)
 30 ἀκούσιον, καὶ post βίαιον² suppl. Urmson 33 μὴ post εἰ add.
 P¹C, τι P² 33-4 τὸ ... λυπηρόν om. C 37 ὁ² οἷος Spengel
 38 οἷος secl. Spengel 1223^b 4 ἂν L¹: δ' ἂν PCL² 5-6 βου-
 λόμενος πράττει L: om. P¹C: τοῦτο καὶ βούλεται, mg. P², addito ἴσως
 10 ἐγκρατὴς L, mg. P², addito ἴσως: ἀκρατὴς P¹C

gerek: ya bir iştaha göre ya bir tercihe göre ya da bir çıkarıma göre: isteyerek yapılan bunlardan birine uygun olan, istemeyerek 25 yapılan ise bunlardan birine aykırı olandır. İştah ise üç kısma ayrılır: isteme, tutku, arzu.¹ Dolayısıyla bunları ayırmalı, birincileyin de arzuya göre yapılanı.

Arzuya uygun olan her şeyin isteyerek yapılan bir şey olduğu düşünülse gerek; çünkü istemeyerek yapılan her şeyin zor ile yapıl- 30 dığı düşünülür, zor ile yapılan bir şey ise acı vericidir; insanların yapmak ya da katlanmak zorunda kaldıkları her şey de öyle. Euenos da şöyle diyor:

zor ile yapılan her iş zevksizdir.

Dolayısıyla acı verici ise zor ile olan bir şey, zor ile olan bir şey ise acı verici. Arzuya aykırı olan her şey ise acı verici (çünkü arzu hoş olanla ilgili), dolayısıyla zor ile yapılan şey aynı zamanda istemeye- 35 rek yapılan bir şeydir. Öyleyse arzuya göre yapılan isteyerek yapılır, çünkü bunlar birbirine karşıt. Öte yandan her kötülük adaletsiz bir şey gerçekleştirir; kendine egemen olmama ise bir kötülük diye düşünülür. Kendine egemen olmayan kişi üslamlamasına aykırı, arzusuna göre davranır, arzusuna göre eylediğinde kendine egemen değildir; adaletsizlik etmek ise isteyerek yapılan bir şey. Dolayısıyla kendine egemen olmayan kişi arzusuna uygun davranmakla adalet- 1223^b sizlik edecektir. Öyleyse isteyerek eyleyecektir, isteyerek yapılan bir şey ise arzuya uygun olan şey. Nitekim kendine egemen olmayan kişilerin adil kişi olmaları tutarsız.

Demek ki bunlara dayanarak arzuya uygun olanın isteyerek yapıldığı düşünülebilir, ama şöyle bakınca da tersi düşünülebilir: istemeye bağlı yapılan her şey isteyerek yapılır; isteyerek yapılan 5 da istemeye bağlı olarak. Oysa hiç kimse kötü olduğunu düşündüğü şeyi istemez. Ne ki kendine egemen olmayan kişi istemediği şeyleri yapar, çünkü arzu yüzünden, daha iyi olduğu düşünülen şeye aykırı olanı yapmak kendine egemen olmamaktır. Dolayısıyla aynı kişinin aynı anda hem isteyerek hem de istemeyerek davrandığı sonucu çıkacaktır, oysa bu olanaksız. Öte yandan kendine egemen kişi 10

δικαιοπραγήσει, καὶ (γὰρ) μᾶλλον τῆς ἀκρασίας ἢ (γὰρ) ἐγκράτεια ἀρετῇ, ἢ δ' ἀρετῇ δικαιοτέρους ποιεῖ. ἐγκρατεύεται δ' ὅταν πράττῃ παρὰ τὴν ἐπιθυμίαν κατὰ τὸν λογισμόν. ὥστ' εἰ τὸ μὲν δικαιοπραγεῖν ἐκούσιον, ὥσπερ καὶ τὸ ἀδικεῖν (ἄμφω γὰρ δοκεῖ ταῦτα ἐκούσια εἶναι, καὶ ἀνάγκη, 15 εἰ θάτερον ἐκούσιον, καὶ θάτερον), τὸ δὲ παρὰ τὴν ἐπιθυμίαν ἀκούσιον, ἅμα ἄρα ὁ αὐτὸς τὸ αὐτὸ πράξει ἐκὼν καὶ ἄκων.

9 ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ περὶ θυμοῦ. ἀκρασία γὰρ καὶ ἐγκράτεια καὶ θυμοῦ δοκεῖ εἶναι, ὥσπερ καὶ ἐπιθυμίας· καὶ τὸ παρὰ τὸν θυμὸν λυπηρόν, καὶ βίαιον ἢ κάθεξις, ὥστ' εἰ τὸ 20 βίαιον ἀκούσιον, τὸ κατὰ τὸν θυμὸν ἐκούσιον ἂν εἴη πᾶν. ἔοικε δὲ καὶ Ἡράκλειτος λέγειν εἰς τὴν ἰσχὺν τοῦ θυμοῦ βλέψας ὅτι λυπηρὰ ἢ κώλυσις αὐτοῦ· “χαλεπὸν γάρ” φησι
10 “θυμῷ μάχεσθαι· ψυχῆς γὰρ ὠνεῖται.” εἰ δ' ἀδύνατον τὸν αὐτὸν ἐκόντα καὶ ἄκοντα πράττειν ἅμα τὸ (αὐτὸ) κατὰ τὸ 25 αὐτὸ τοῦ πράγματος, μᾶλλον ἐκούσιον τὸ κατὰ βούλησιν τοῦ κατ' ἐπιθυμίαν καὶ θυμόν. τεκμήριον δέ· πολλὰ γὰρ πράττομεν ἐκόντες ἄνευ ὀργῆς καὶ ἐπιθυμίας. 28

11 λείπεται ἄρα εἰ τὸ 28 βουλόμενον καὶ ἐκούσιον ταῦτο σκέψασθαι. φαίνεται δὲ καὶ τοῦτο ἀδύνατον. ὑπόκειται γὰρ ἡμῖν καὶ δοκεῖ ἡ μοχθηρία 30 ἀδικωτέρους ποιεῖν, ἢ δ' ἀκρασία μοχθηρία τις φαίνεται· συμβήσεται δὲ τούναντίον. βούλεται μὲν γὰρ οὐθεὶς ἃ οἶεται εἶναι κακά, πράττει δ' ὅταν γίνηται ἀκρατής· εἰ οὖν τὸ μὲν ἀδικεῖν ἐκούσιον, τὸ δ' ἐκούσιον τὸ κατὰ βούλησιν, ὅταν ἀκρατῆς γένηται, οὐκέτι ἀδικήσει, ἀλλ' ἔσται δικαιότερος ἢ πρὶν 35

1223^b 18-28 = EN 1111^a 24-^b3
1315^a 30-1

22-4 = EN 1105^a 7-10; Pol.

11 καὶ μᾶλλον τῆς ἀκρασίας. ἢ γὰρ codd., corr. Allan (5) τῆς ἀκρασίας.] τοῦ ἀκρατοῦς. Ross 17 ἀκούσιον fort. V: ἐκούσιον codd. 24-5 τὸν αὐτὸν C², eundem A¹: τὸ αὐτὸ PC¹L: εἰ δὲ ἀδύνατον τὸ αὐτὸ (τὸν αὐτὸν) . . . πράττειν ἅμα {τὸ} {καὶ} κατὰ Bonitz 25 (αὐτὸ) suppl. Dirlmeier (cl. 23^b17): τὸ¹ secl. Russell 33 γίνηται] γένηται Solomon (cf. 23^b35) 35 γένηται PC: γίνηται C

adil davranacaktır, çünkü kendine egemen olmamadan çok kendine egemen olma bir erdem, erdem de daha adil olanı yapar. Arzuya aykırı, uslamlamaya uygun davranıldığında kendine egemen kişi olunur. Dolayısıyla, adaletsizlik etmek konusunda olduğu gibi adaletli davranmak da isteyerek yapılan bir şey ise (nitekim bunların her ikisi de isteyerek olanlar diye düşünülüyor, ayrıca ikisinden 15 biri isteyerek yapılan bir şey ise öteki de öyle olur), arzuya aykırı olan da istemeyerek yapılan bir şey ise, aynı kişi aynı şeyi aynı anda hem isteyerek hem de istemeden yapacaktır.

Aynı uslamlama tutku konusunda da geçerli: nitekim kendine egemen olma ile kendine egemen olmama arzuyla nasıl ilgili ise tutkuyla da o biçimde ilgili. Tutkuya aykırı olan acı vericidir ve 20 ona katlanmak zor ile olur, dolayısıyla zor ile olan istemeyerek olan bir şey ise tutkuya uygun olan her şey istenerek yapılsa gerek. Öyle görünüyor ki, Herakleitos da tutkunun gücüne bakarak onu engellemenin acı verici olduğunu ileri sürüyor. Şöyle diyor: *tutkuyla savaşmak güç iş, çünkü o ruhu satın alır*. Aynı kişinin aynı anda aynı konuda aynı şeyi hem isteyerek hem de istemeden yapması olanak- 25 sız ise, istemeye bağlı olan şey, arzu ile tutkuya göre olandan daha isteyerek olan bir şeydir. Kanıtı da şu: arzudan ve tutkudan bağımsız olarak pek çok şeyi isteyerek yapıyoruz.

İmdi istemeyle olanın isteyerek yapılanla aynı olup olmadığını incelemek kalıyor geriye: bu da olanaksız görünüyor. Nitekim kabu- 30 lümüz şu: kötülük adaletsiz şeyler yapar görünüyor, kendine egemen olmama da bir tür kötülük. Oysa kabulümüzün tersi sonuç çıkıyor. Nitekim hiç kimse kötü olduğunu düşündüğü şeyleri yapmıyor, ama kendine egemen olmadığında bunları yapıyor. İmdi adaletsiz davranmak isteyerek olan bir şey ise, isteyerek olan şey de istemeye uygun ise, kendine egemen olmayınca artık adaletsiz davranılmış olmayacaktır, tersine kendine egemen olmayan kişi olmazdan 35

36 γενέσθαι ἀκρατῆς. τοῦτο δ' ἀδύνατον.

36 ὅτι μὲν τοίνυν οὐκ ἔστι 12

τὸ ἐκούσιον τὸ κατὰ ὄρεξιν πράττειν, οὐδ' ἀκούσιον τὸ παρὰ τὴν ὄρεξιν, φανερόν· ὅτι δ' οὐδὲ κατὰ προαίρεσιν, πάλιν ἐκ τῶνδε δῆλον. τὸ μὲν γὰρ κατὰ βούλησιν ὥς οὐκ ἀκούσιον VIII

1224^a ἀπεδείχθη, ἀλλὰ μᾶλλον πᾶν ὃ βούλεται καὶ ἐκούσιον (ἀλλ' ὅτι καὶ μὴ βουλόμενον ἐνδέχεται πράττειν ἐκόντα, τοῦτο δέδεικται μόνον· πολλὰ δὲ βουλόμενοι πράττομεν ἐξαίφνης, 4 προαιρεῖται δ' οὐδεὶς οὐδὲν ἐξαίφνης).

4 εἰ δὲ ἀνάγκη μὲν ἦν 2

5 τριῶν τούτων ἓν τι εἶναι τὸ ἐκούσιον, ἢ κατ' ὄρεξιν ἢ κατὰ προαίρεσιν ἢ κατὰ διάνοιαν, τούτων δὲ τὰ δύο μὴ ἐστί, λείπεται ἐν τῷ διανοούμενόν πως πράττειν εἶναι τὸ ἐκούσιον. ἔτι 3

δὲ μικρὸν προαγαγόντες τὸν λόγον, ἐπιθῶμεν τέλος τῷ περὶ τοῦ ἐκουσίου καὶ ἀκουσίου διορισμῷ. δοκεῖ γὰρ τὸ βίᾳ καὶ μὴ

10 βίᾳ τι ποιεῖν οἰκεῖα τοῖς εἰρημένοις εἶναι· τό τε γὰρ βίαιον ἀκούσιον, καὶ τὸ ἀκούσιον πᾶν βίαιον εἶναι φαμέν. ὥστε περὶ τοῦ βίᾳ σκεπτέον πρῶτον, τί ἐστὶ καὶ πῶς ἔχει πρὸς τὸ ἐκού- 13 σιον καὶ ἀκούσιον.

13 δοκεῖ δὴ τὸ βίαιον καὶ τὸ ἀναγκαῖον ἀν- 4

τικεῖσθαι, καὶ ἡ βίᾳ καὶ ἡ ἀνάγκη, τῷ ἐκουσίῳ καὶ τῇ πει-

15 θοῇ ἐπὶ τῶν πραττομένων. καθόλου δὲ τὸ βίαιον καὶ τὴν ἀνάγκην καὶ ἐπὶ τῶν ἀψύχων λέγομεν· καὶ γὰρ τὸν λίθον ἄνω καὶ τὸ πῦρ κάτω βίᾳ καὶ ἀναγκαζόμενα φέρεσθαι φαμέν. τοῦτο δ' ὅταν κατὰ τὴν φύσιν καὶ τὴν καθ' αὐτὰ ὁρμὴν φέρεται, οὐ βίᾳ, οὐ μὴν οὐδ' ἐκούσια λέγεται, ἀλλ' ἀνώνυμος

20 ἡ ἀντίθεσις. ὅταν δὲ παρὰ ταύτην, βίᾳ φαμέν. ὁμοίως δὲ 5

36 γενέσθαι P: γε CL 39 ὥς οὐκ codd., Dirlmeier: οὐχ ὡς Rassow ((1), 10-12): ὥς ἀκούσιον οὐκ Bonitz: οὐχ ὡς ἐκούσιον dubitanter Rackham 1224^a 1 ὅτι post μᾶλλον dubitanter suppl. Rackham 2 μὴ om. Marc. 3 μόνον] πρότερον dubitanter Susemihl: om. Solomon: 'prae ceteris' Dirlmeier 7 πῶς L 11 ἀκούσιον¹ ... βίαιον om. PC¹ 14 τῷ] τῇ C 15 δέ] γὰρ Marc. 18 τοῦτο codd., Dirlmeier: ταῦτα Fritzsche φύσιν Marc.: φύσει Π τὴν² om. C 20 παρὰ] περὶ PC

öncekinden daha adil bir kişi olunacaktır. Bu ise olanaksız.

VIII Öyleyse iştaha uygun olarak davranmak isteyerek olan bir şey değildir, iştaha aykırı olarak davranmak da istemeyerek olan bir şey değildir, bu açık, çünkü tercihe uygun değil, ortaya çıkan bu. Nitekim tercihe uygun olanın istemeyerek olan olmadığını göstermiştik. Her istemeyle olan şey isteyerek yapılır (ama kanıtlanan 1224^a yalnızca, istemesine göre eylemeyen kişinin isteyerek davranmasının olası olduğu. Nitekim pek çok şeyi istemeye bağlı olarak birdenbire yapıyoruz, oysa hiç kimse hiçbir şeyi birdenbire tercih etmez).

İmdi isteyerek olan şeyin şu üç şeyden biri olması, ya iştaha ya tercihe ya da çıkarıma bağlı olarak olan bir şey olması zorunlu ise, 5 ama bunlardan ilk ikisi değilse, isteyerek olan şeyin belli bir tarzda çıkarımlanarak yapılan bir şey olması kalıyor geriye. Ama sözü biraz daha uzatıp isteyerek olan ile istemeyerek olan konusundaki belirlemeyi bir sonuca ulaştıralım. Nitekim zor ile bir şey yapmak ve zor ile olmadan bir şey yapmak da bu sözünü ettiğimiz konuyla doğrudan ilgili görünüyor. Hem zor ile olan istemeyerek olan bir 10 şey hem de her istemeyerek olan şey zor ile olan bir şeydir, bunu ileri sürüyoruz. Dolayısıyla öncelikle *zor ile* konusunu, bunun ne olduğunu, isteyerek olanla-istemeyerek olanla ilgisi nedir, bunu ele almak gerekiyor.

Yapılıp edilenlerde *zor ile olan* ile *zorunlu olarak olan*, zor ile zorunluluk, isteyerek olana ve iknaya karşıt görünüyor. Genel anlamda *zor ile olan* ile *zorunluluk*'u cansız nesnelere ilişkin olarak da 15 kullanıyoruz. Nitekim taşın yukarı, alevin aşağı *zor ile* ve *zorunda* kalarak devindiğini söylüyoruz. Ama bu devinimi doğaya göre ve kendilerindeki itkiyle gerçekleştirdiklerinde, *zor ile* denmez, ama *isteyerek* de denmez, bu devinim için bir ad yok. Doğaya aykırı olduğunda ise *zor ile* deriz. Canlılarda ve öteki hayvanlarda da, 20

- καὶ ἐπὶ ἐμψύχων καὶ ἐπὶ τῶν ζώων ὁρώμεν βία πολλά
καὶ πάσχοντα καὶ ποιοῦντα, ὅταν παρὰ τὴν ἐν αὐτῷ ὁρμὴν
ἔξωθέν τι κινή. ἐν μὲν τοῖς ἀψύχοις ἀπλή ἡ ἀρχή, ἐν δὲ
τοῖς ἐμψύχοις πλεονάζει· οὐ γὰρ αἰεὶ ἡ ὀρεξις καὶ ὁ λόγος
6 συμφωνεῖ. ὥστ' ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων ζώων ἀπλοῦν τὸ βίαιον, 25
ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἀψύχων (οὐ γὰρ ἔχει λόγον καὶ ὀρεξιν
ἐναντίαν, ἀλλὰ τῇ ὀρέξει ζῆ)· ἐν δ' ἀνθρώπῳ ἔνεστιν ἄμφω,
καὶ ἐν τινι ἡλικίᾳ, ἥ καὶ τὸ πράττειν ἀποδίδομεν. οὐ γὰρ
φάμεν τὸ παιδίον πράττειν, οὐδὲ τὸ θηρίον, ἀλλὰ τὸν ἤδη
διὰ λογισμὸν πράττοντα. 30
- 7 δοκεῖ δὴ τὸ βίαιον ἅπαν λυπηρὸν 30
εἶναι, καὶ οὐθεὶς βία μὲν ποιεῖ, χαίρων δέ. διὸ περὶ τὸν
ἐγκρατὴ καὶ τὸν ἀκρατὴ πλείστη ἀμφισβήτησις ἐστίν. ἐναν-
τίας γὰρ ὁρμᾶς ἔχων αὐτὸς ἕκαστος αὐτῷ πράττει, ὥσθ'
ὁ τ' ἐγκρατὴς βία, φασίν, ἀφέλκει αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἡδέων
ἐπιθυμιῶν (ἀλγεῖ γὰρ ἀφέλκων πρὸς ἀντιτείνουσιν τὴν ὀρε- 35
8 ξιν), ὁ τ' ἀκρατὴς βία παρὰ τὸν λογισμὸν. ἤττον δὲ δοκεῖ
λυπεῖσθαι· ἡ γὰρ ἐπιθυμία τοῦ ἡδέος, ἥ ἀκολουθεῖ χαίρων,
ὥστε ὁ ἀκρατὴς μᾶλλον ἐκὼν καὶ οὐ βία, ὅτι οὐ λυπηρῶς. ἡ
δὲ πειθῶ τῇ βίᾳ καὶ ἀνάγκῃ ἀντιτίθεται. ὁ δ' ἐγκρατὴς
ἐφ' ᾧ πέπεισται ἄγει, καὶ πορεύεται οὐ βία, ἀλλ' ἐκὼν. ἡ 1224^b
δὲ ἐπιθυμία οὐ πείσασα ἄγει· οὐ γὰρ μετέχει λόγου. 2
- 9 ὅτι 2

21 τῶν post ἐπι¹ suppl. Fritzsche ἐμψύχων Π (cf. Ph. 259^b2):
ἀψύχων Oxon. Ald., *inanimata* A¹ 22 παρὰ] περὶ PC αὐτῷ]
αὐτοῖς Bonitz 23 τι Marc.: τις Π οὐν post μὲν suppl. Dirlmeier
29 ἀλλὰ τὸν Jackson (vide Susemihli praef., viii): ἀλλ' ὅταν codd., prob.
Dirlmeier 30 πράττοντα L: πράττοντι. PC: πράττοντες V:
πράττωνται Dirlmeier (cf. EN 1110^a13) 31 χαίρων δ' L: om.
PC¹: add. mg. C² 33 ἕκαστος] ἑκάτερος Spengel 34-5 τῶν
ἡδέων ἐπιθυμιῶν codd. (cf. Woods): *suavium cupiditate* A¹: τῶν ἡδέων,
ἐπιθυμιῶν Dirlmeier (post Bekker): τῶν <τῶν> ἡδέων ἐπιθυμιῶν Fritzsche
35 τὴν om. L 36 παρὰ] περὶ PC 38 οὐ² om. P¹C¹: add. mg.
P²C² 38-1224^b1 ἡ ... ἐκὼν om. PC 1224^b 1 ἄγει codd.,
prob. Dirlmeier: ἄγεται Apelt ((2), 15), dubitanter Solomon: ὁρμῇ
dubitanter Richards

kendilerindeki itkiye aykırı dışardan bir şey onları devindirdiğinde zor ile yapılan ve katlanılan pek çok şey görüyoruz. Cansız nesnelerde ilke yalın, canlılarda ise karmaşık, çünkü iştah ile akıl her zaman uyuşmuyor. Dolayısıyla öteki hayvanlarda, tıpkı cansız nesnelerdeki 25 gibi, zorlayıcı olan şey yalındır (nitekim onlarda akla karşıt iştah yok, yalnızca iştahla yaşarlar). Oysa insanda her ikisi de var, ama belli bir yaşta, *eyleme*'yi gerçekten anladığımızda. Nitekim çocuğa da hayvana da değil, uslamlama ile davranana *eyliyor* deriz.

İmdi şöyle düşünülüyor: her zorlayıcı şey acı vericidir, hiç kimse 30 zor ile ama hoşlanarak bir şey yapmaz. Bunun için en büyük tartışma kendine egemen kişi ile kendine egemen olmayan kişi konusunda çıkıyor. Nitekim her biri kendindeki karşıt itkileri taşıyarak eyler, dolayısıyla hem kendine egemen olan kişi kendini hoşluk taşıyan arzulardan zor ile uzak tutar (nitekim iştahına karşı koyarak 35 kendini uzak tutmak acı vericidir), hem de kendine egemen olmayan kişi uslamlamasına aykırı olarak zor ile eyler, denir; yalnızca biri daha az acı duyar diye düşünülür. Nitekim arzu hoş olanla ilgili, o hoşlandığı için arzusunun peşinden gider, dolayısıyla kendine egemen olmayan kişi zor ile değil, daha çok isteyerek davranır, çünkü acı verici değil. İkna ise zora ve zorunluluğa karşıt. Kendine egemen kişi ikna olduğu şeylere yönelir ve zor ile değil, isteyerek gider. Oysa arzu kendine egemen olmayan kişiyi ikna etmeden yön- 1224^b lendirir, çünkü akıldan pay almaz.

μὲν οὖν δοκοῦσιν οὗτοι μόνοι βία καὶ ἔκοντες ποιεῖν, καὶ διὰ
 τίν' αἰτίαν, ὅτι καθ' ὁμοιότητά τινα τοῦ βία, καθ' ἣν καὶ
 5 ἐπὶ τῶν ἀψύχων λέγομεν, εἴρηται· οὐ μὴν ἀλλ' εἴ τις 10
 προσθῇ τὸ ἐν τῷ διορισμῷ προσκείμενον κακεῖ, λύεται τὸ
 λεχθέν. ὅταν μὲν γάρ τι τῶν ἔξωθεν παρὰ τὴν ἐν αὐτῷ
 ὁρμὴν κινῇ ἢ ἡρεμίσῃ, βία φαμέν, ὅταν δὲ μή, οὐ βία· ἐν
 δὲ τῷ ἐγκρατεῖ καὶ ἀκρατεῖ ἢ καθ' αὐτὸν ὁρμὴ ἐνοῦσα ἄγει
 10 (ἄμφω γὰρ ἔχει)· ὥστ' οὐ βία οὐδέτερος, ἀλλ' ἐκὼν διὰ γε
 ταῦτα πράττοι ἄν, οὐδ' ἀναγκαζόμενος. τὴν γὰρ ἔξωθεν 11
 ἀρχήν, τὴν παρὰ τὴν ὁρμὴν ἢ ἐμποδίζουσαν ἢ κινούσαν,
 ἀνάγκην λέγομεν, ὥσπερ εἴ τις λαβὼν τὴν χεῖρα τύπτει
 τινὰ ἀντιτείνοντος καὶ τῷ βούλεσθαι καὶ τῷ ἐπιθυμεῖν· ὅταν
 15 δ' ἔσωθεν ἢ ἀρχῇ, οὐ βία.
 15 ἔτι καὶ ἡδονὴ καὶ λύπη ἐν
 ἀμφοτέροις ἔνεστι. καὶ γὰρ ὁ ἐγκρατευόμενος λυπείται παρὰ 12
 τὴν ἐπιθυμίαν πράττων ἤδη, καὶ χαίρει τὴν ἀπ' ἐλπίδος
 ἡδονήν, ὅτι ὕστερον ὠφεληθήσεται, ἢ καὶ ἡδὴ ὠφελείται
 ὑγιαίνων· καὶ ὁ ἀκρατὴς χαίρει μὲν τυγχάνων ἀκρατευό-
 20 μενος οὐ ἐπιθυμῇ, λυπείται δὲ τὴν ἀπ' ἐλπίδος λύπην,
 οἷεται γὰρ κακῶς πράξειν. ὥστε τὸ μὲν βία ἐκάτερον 13
 φάναι ποιεῖν ἔχει λόγον, καὶ διὰ τὴν ὀρεξιν καὶ διὰ τὸν
 λογισμὸν ἐκάτερον ἄκοντα ποτὲ πράττειν· κεχωρισμένα γὰρ
 ὄντα ἐκάτερα ἐκκρούεται ὑπ' ἀλλήλων. ὅθεν καὶ ἐπὶ τὴν
 25 ὅλην μεταφέρουσι ψυχὴν, ὅταν τῶν ἐν ψυχῇ τι τοιοῦτον ὀρώ-
 σιν. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν μορίων ἐνδέχεται τοῦτο λέγειν· ἢ δ' 14
 ὅλη ἐκούσα ψυχὴ καὶ τοῦ ἀκρατοῦς καὶ τοῦ ἐγκρατοῦς πράττει,
 βία δ' οὐδέτερος, ἀλλὰ τῶν ἐν ἐκείνοις τι, ἐπεὶ καὶ φύσει

3 μόνοι codd.: μόνον Rackham: οὐ post μόνον suppl. Jackson ((5),
 298), Woods (cf. Dirlmeier) ἔκοντες Allan, Kenny ((2), 40; cf.
 Spengel ad 24^b39): ἄκοντες codd. 4 τοῦ] τῷ dubitanter Dirlmeier
 5 τις PC: τι L 6 προσθῇ] προσθείη Spengel τῷ PC: αὐτῷ L
 προσκείμενον P: προκείμενον CL 9 ἐγκρατεῖ καὶ ἀκρατεῖ L: ἀκρατεῖ
 καὶ ἐγκρατεῖ PC 10 ἄμφω] cf. 24^a27 15 ἔτι] mg. C², addito
 ἴσως: ἐπεὶ PC¹L: δὲ post ἔτι suppl. Rassow ((1), 12) 17 ἀπ' om. PC
 21 κακῶς πράξειν Russell: κακὸν πράττειν codd. 25 ὅταν Russell: ὅτι
 codd.: ἐπὶ post ὅτι suppl. Solomon 28 ἐπεὶ] ἔτι mg. C², addito ἴσως

Demek ki bu ikisi aslında isteyerek değil, zor ile davranıyorlar diye düşünülüyor, ama bunun nedenini, yani cansız varlıklarda da kullandığımız *zor ile* kavramıyla belli bir benzerlik olmasından ötürü böyle düşünüldüğünü söylemiş oluyoruz. Aslında onlardaki tanıma 5 eklenmiş olanı eklersek sözünü ettiğimiz sorun çözülebilir: nitekim kendilerindeki itkiye aykırı dışardan bir şey onları devindirdiğinde ya da durdurduğunda *zor ile* deriz, böyle olmadığında ise *zor ile* demeyiz. Oysa kendine egemen olan kişi ile kendine egemen olmayan kişide kendi içlerinde bulunan itki işliyor (nitekim her iki itki de var). Dolayısıyla hiçbir zor ile davranmıyor, tersine, söyledikleri- 10 mizden ötürü, isteyerek davransalar gerek. Zorunda kaldıkları için de öyle davranıyor değiller, çünkü itkiye aykırı olup da ya engelleyici ya da devindirici olan ilkeyi biz *zorunlu* diye tanımlıyoruz. Sözgelisi biri, istemesi ve arzusu ile karşı çıkan başka birinin elini tutup bir üçüncü kişiye vurursa bu böyle olur. Ama ilke içerden gelirse, zor ile olmaz. 15

Öte yandan her ikisinin içinde de hem haz var hem de acı. Nitekim kendine egemen olan kişi hem arzusuna aykırı davrandığı için acı duyar hem de davranışının gelecekte yarar getireceği beklentisine bağlı haz nedeniyle sevinçlidir. Kendine egemen olmayan kişi ise kendini tutamayarak arzu ettiğini elde etmesinden ötürü sevinir ama kötü davrandığını düşündüğü için acı beklentisinden 20 ötürü üzülür. Dolayısıyla her ikisinin de zor ile davrandığını ileri sürmenin bir temeli var, nitekim biri iştahından ötürü öteki uslamamasından ötürü bir biçimde istemeyerek davranıyor. Çünkü onlarda ayrılmış olan güçlerin her biri ötekiyle çatışıyor, buradan hareketle ruhta böyle bir şey görünce bunu ruhun bütününe taşıyorlar. İmdi ruhun kısımları açısından bunu söylemek olası ama bütününde ruh hem kendine egemen olmadığında hem de kendine egemen 25 olduğunda aslında isteyerek davranıyor. Öteki de beriki de değil, onların içindeki kısım, doğal olarak her ikisini de taşıdığımız için,

- ἀμφοτέρα ἔχομεν. 29
καὶ γὰρ ὁ λόγος <τῶν> φύσει ἀρχῶν, 29
ὅτι ἐωμένης τῆς γενέσεως καὶ μὴ πηρωθείσης ἐνέσται, καὶ ἡ 30
15 ἐπιθυμία, ὅτι εὐθὺς ἐκ γενετῆς ἀκολουθεῖ καὶ ἔνεστιν. σχεδὸν δὲ
τούτοις δυοὶ τὸ φύσει διορίζομεν, τῷ τε ὅσα εὐθὺς γιγνομέ-
νοις ἀκολουθεῖ πᾶσι, καὶ ὅσα ἐωμένης τῆς γενέσεως εὐθυπο-
ρεῖν γίγνεται ἡμῖν, οἷον πολιὰ καὶ γῆρας καὶ τὰλλα τὰ
τοιαῦτα. ὥστε μὴ κατὰ φύσιν ἐκάτερος πράττει, ἀπλῶς δὲ 35
16 κατὰ φύσιν ἐκάτερος, οὐ τὴν αὐτήν. <αὐται> μὲν οὖν <αἱ> περὶ
τὸν ἐγκρατῆ καὶ ἀκρατῆ ἀπορίαι περὶ τοῦ βίᾳ πράττειν ἢ ἀμ-
φοτέρους ἢ τὸν ἕτερον, ὥστε ἢ μὴ ἐκόντας ἢ ἅμα βίᾳ καὶ
ἐκόντας, εἰ δὲ τὸ βίᾳ ἀκούσιον, ἅμα ἐκόντας καὶ ἀκοντας
πράττειν· σχεδὸν δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων δήλον ἡμῖν ὡς ἀπαν- 1225^a
τητέον. 2
17 λέγονται δὲ κατ' ἄλλον τρόπον βίᾳ καὶ ἀναγκα- 2
σθέντες πρᾶξαι, οὐ διαφωνούντος τοῦ λόγου καὶ τῆς ὀρέξεως,
ὅταν πράττωσιν ὃ καὶ λυπηρὸν καὶ φαῦλον ὑπολαμβάνου-
σιν, ἀλλ' ἂν μὴ τοῦτο πράττωσι, πληγαὶ ἢ δεσμοὶ ἢ θάνατοι 5
18 ὦσιν. ταῦτα γὰρ φασιν ἀναγκασθέντες πρᾶξαι. ἢ οὐ, ἀλ-
λὰ πάντες ἐκόντες ποιοῦσιν αὐτὸ τοῦτο; ἔξεστι γὰρ μὴ
ποιεῖν, ἀλλ' ἐκεῖνο ὑπομεῖναι τὸ πάθος. 8
19 ἢ ἴσως τούτων τὰ 8

1225^a 2-36 = EN 1110^a 4-^b1 μὴ

29 <τῶν> φύσει ἀρχῶν Dodds: φύσει ἀρχων codd.: φύσει ὑπάρχει
Rassow ((1), 12-13) 30 ὅτι mg. C², addito ἴσως, L: ἔτι PC¹: ἐπεὶ
Dirlmeier 35 πως post ὥστε dubitanter suppl. Susemihl, πῃ vel
ποτε Dirlmeier μὴ] μὲν Spengel: <πως> μὲν <οὐ> Ross: πως post
πράττει suppl. Solomon 36 <αὐται> μὲν οὖν <αἱ> suppl. Bonitz,
aut <αὐται> post ἀπορίαι (24^b 37; cf. Dirlmeier): αἱ μὲν οὖν codd.
37 ἐγκρατῆ καὶ ἀκρατῆ L: ἀκρατῆ καὶ ἐγκρατῆ PC εἰσι post ἀπορίαι
suppl. Ross 39 ἐκόντας¹ Spengel: ἀκοντας codd. ἀκούσιον Bonitz:
ἐκούσιον codd. 1225^a 1 ἐκ mg. C², addito ἴσως, L: καὶ PC¹
2 δὲ L: om. PC κατ'] κατὰ L: κατὰ τὸν C 5 ἀλλ' ἂν]
ἀλλὰ Rackham μὴ τοῦτο πράττωσι,] μὴ τοῦτο πράττουσι Spengel
6 αὐτοῖς post ὡσιν suppl. Langerbeck 7 αὐτὸ τοῦτο L: οὗτοι τούτο
PC: αὐτὰ ταῦτα Spengel 8 ἢ Russell: ἔτι codd.

zor ile davranıyor.

Nitekim hem akıl doğal yöneticidir, çünkü olağan oluşum süreci içinde içimizdedir, hem de arzu, çünkü doğuştan itibaren bizle bir- 30 liktedir ve içimizdedir. Aslında *doğal olarak*'ı da bu iki açıdan, daha doğduğumuzda hepimizin içinde olan şeylerle ve ak saçlar, yaşlılık vb. gibi olağan gelişim sürecinde bizde oluşan şeylerle tanımıyoruz. Dolayısıyla bir anlamda her ikisi de doğaya göre davranmıyor, yalın anlamda ise her ikisi de doğaya göre davranıyor, ama bu iki doğa 35 aynı değil: imdi kendine egemen olan kişi ile kendine egemen olmayan kişi konusundaki sorunlar bunlar. Her ikisinin de mi yoksa bunlardan birinin mi zor ile davrandığı, yani onların istemeden mi yoksa zor ile ama aynı zamanda da isteyerek mi davrandıkları, zor ile olan şey istemeyerek olan bir şeyse aynı anda hem isteyerek hem de istemeden mi davrandıkları sorularını sorgulamamız gerek- 1225^a tiği, söylediklerimizden açıkça çıkıyor.

Acı verici ve kötü diye kabul edilen bir şey yapıldığı zaman, akıl ile iştah arasında aykırılık olmaksızın, başka bir tarzda zor ile ve zorunda kalındığı için öyle davranıldığı söylenir, ama dayak yemedi, zincire vurulmada, ölmeye olduğu gibi aslında bu *yapılmaz*. 5 Nitekim zorunda kalındığı için bunların yapıldığı söylenir. Yoksa acaba böyle değil de herkes tam da bunu mu isteyerek yapıyor? Ama burada yapmama olanağı yok, bir şeye uğranıyor.

Belki de bunların bir kısmının isteyerek bir kısmının istemeyerek

- μὲν φαίη τις ἂν τὰ δ' οὐ. ὅσα μὲν γὰρ ἐφ' αὐτῷ τῶν
 10 τοιούτων μὴ ὑπάρξαι ἢ ὑπάρξαι, αἰὲν ὅσα πράττει ἃ μὴ
 βούλεται, ἐκὼν πράττει, καὶ οὐ βίᾳ· ὅσα δὲ μὴ ἐφ' αὐτῷ
 τῶν τοιούτων, βίᾳ πῶς, οὐ μέντοι γ' ἀπλῶς, ὅτι οὐκ αὐτὸ
 τοῦτο προαιρεῖται ὁ πράττει, ἀλλ' οὐ ἔνεκα, ἐπεὶ καὶ ἐν τού-
 τοις ἐστί τις διαφορά. εἰ γὰρ ἵνα μὴ λάβῃ ψηλαφῶν ἀπο- 20
 15 κτείνῃ, γελοῖος ἂν εἴη, εἰ λέγοι ὅτι βίᾳ καὶ ἀναγκαζόμενος,
 ἀλλὰ δεῖ μείζον κακὸν καὶ λυπηρότερον εἶναι, ὃ πείσεται
 μὴ ποιήσας. οὕτω γὰρ ἀναγκαζόμενος, καὶ μὴ βίᾳ, πράξει, ἢ
 οὐ φύσει <γε> ὅταν κακὸν ἀγαθοῦ ἔνεκα ἢ μείζονος κακοῦ ἀπο-
 19 λύσεως πράττῃ, καὶ ἄκων γε· οὐ γὰρ ἐφ' αὐτῷ ταῦτα.
 19 διὸ 21
 20 καὶ τὸν ἔρωτα πολλοὶ ἀκούσιον τιθέασιν, καὶ θυμοὺς ἐνίους καὶ
 τὰ φυσικά, ὅτι ἰσχυρὰ καὶ ὑπὲρ τὴν φύσιν· καὶ συγγνώ-
 μην ἔχομεν ὡς πεφυκότα βιάζεσθαι τὴν φύσιν. καὶ μᾶλ-
 λον ἂν δόξειε βίᾳ καὶ ἄκων πράττειν, ἵνα μὴ ἀλγῇ ἰσχυ-
 ρῶς, ἢ ἵνα μὴ ἡρέμα, καὶ ὁλως ἵνα μὴ ἀλγῇ ἢ ἵνα
 25 {μὴ} χαίρῃ. τὸ γὰρ ἐφ' αὐτῷ, εἰς ὃ ἀνάγεται ὅλον, τοῦτ' ἐστίν
 ὃ ἢ αὐτοῦ φύσις οἷα τε φέρειν· ὃ δὲ μὴ οἷα τε, μῆδ' ἐστὶ
 τῆς ἐκείνου φύσει ὀρέξεως ἢ λογισμοῦ, οὐκ ἐφ' αὐτῷ. διὸ καὶ 22
 τοὺς ἐνθουσιῶντας καὶ προλέγοντας, καίπερ διανοίας ἔργον
 ποιούντας, ὅμως οὐ φάμεν ἐφ' αὐτοῖς εἶναι οὐτ' εἰπεῖν ἃ εἶπον,
 30 οὔτε πράξαι ἃ ἔπραξαν. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ δι' ἐπιθυμίαν ὥστε 23
 καὶ διάνοιαι τινες καὶ πάθη οὐκ ἐφ' ἡμῖν εἰσίν, ἢ πράξεις

10 μὴ ὑπάρξαι ἢ ὑπάρξαι PC¹ L: *vel facere vel non facere* A¹: ἐστίν post
 ὑπάρξαι add. C² sup., addito ἴσως αἰ Bonitz, Susemihl (sed etiam aut
 καὶ aut {δεῖ} Bonitz): δεῖ codd.: οὕτων (sic) δὴ mg. C², addito ἴσως: καὶ
 {ὅσα} Ross 10-11 ἃ . . . πράττει om. PC¹: mg. C² rest. 14 εἰ
 edd., si A¹: ὁ PC: οὐ L ὁ ante ψηλαφῶν suppl. Jackson ((4), 302), τινὰ
 post ψηλαφῶν Langerbeck ἀποκτείνῃ PC¹ L: ἀποκτείνει V, fort. sup.
 C²: ἀποκτείνει Spengel 16 δεῖ mg. C², fort. V, oportet A¹: δὴ
 PC¹ L 17 μὴ² codd., non A¹: εἰ mg. C², ut vid.: secl.
 Fritzsche: ἢ Bonitz 18 <γε> suppl. Russell: φύσει codd.: φήσκει
 Spengel ἔνεκα ἢ mg. C² Ald., *gratia vel* A¹: ἐνεκ' ἂν PC¹ L μείζονος
 L, mg. C²: om. PC¹ Marc. 22 ἔχομεν L, mg. C²: om. PC¹
 Marc. 25 {μὴ} secl. Bekker, Kenny ((2), 46): hab. codd.
 ἀναγάζεται L 31 ἢ] καὶ Richards

olduğu söylenebilir: nitekim bir yandan olması ya da olmaması kişinin kendisine bağlı olan şeylerde kişi istemesine bağlı olmayan 10 şeyleri zor ile değil, isteyerek yapar; öte yandan kendisine bağlı olmayan şeyleri bir biçimde zor ile yapıyordur, ama mutlak anlamda değil, çünkü yaptığı şeyin kendisini değil, o ne içinse onu tercih ediyordur, nitekim burada da bir fark var. Biri saklambaç oynarken yakalanmamak için birini öldürüp de zorunda kaldığı için bunu 15 yaptığını söyleyecek olsa gülünç olsa gerek: yapılmadığı takdirde daha büyük bir kötülük ve daha acı verici bir şeyin olması gerekliliği ikna edici olacaktır. Nitekim ancak bu durumda zor ile değil, zorunda kaldığı için yapmış olacaktır. Her durumda, iyi adına ya da daha büyük bir kötülüktan kurtulmak için kötü bir şey yapıldığında doğaya göre davranılmış olmaz, istemeden davranılmış olur, çünkü bunları yapmak kişiye bağlı değil.

Bunun için çoğu kimse cinselliğe düşkünlüğü, kimi tutkuları 20 ve doğal gereksinimleri de, güçlüler diye ve insan doğasını aşıyorlar diye istemeyerek olan sayıyor, doğanın zorlaması olağan olduğu için de anlayış gösteriyoruz. Büyük bir eziyet çekmemek amacıyla, hoş olmayan bir duruma düşmemek amacıyla, genel olarak söylersek eziyet çekmemek ya da hoş olmayan duruma düşmemek için eylemek, daha çok zor ile ve istemeyerek olan diye kabul edilse gerek. Nitekim tanımın tümünün ona indirgendiği 'kişinin kendisi- 25 ne bağlı' deyişi 'insan doğasının katlanabildiği' anlamına gelir. Ama katlanılamayan şeyler, insan doğasına uygun iştah ile usamlamanın ötesinde şeyler ise kişinin kendisine bağlı olmaz. Bunun için, büyücüler ile falcılar bir usamlama eseri ortaya koydukları halde, yine de söyledikleri şeyleri söylemek, yaptıkları şeyleri yapmak onlara bağlı değil, deriz. Ama arzu yüzünden olanlar da bize bağlı değil, 30 dolayısıyla kimi düşünceler, usamlamalar ve etkilenimler var ya da

αἱ κατὰ τὰς τοιαύτας διανοίας καὶ λογισμούς, ἀλλ' ὥσπερ
Φιλόλαος ἔφη εἶναι τινες λόγους κρείττους ἡμῶν. ὥστ'
εἰ τὸ ἐκούσιον καὶ ἀκούσιον καὶ πρὸς τὸ βίᾳ ἔδει σκέψασθαι,
τοῦτο μὲν οὕτω διηγήσθω (οἱ γὰρ μάλιστα ἐμποδίζοντες τὸ 35
ἐκούσιον †. . . † ὡς βίᾳ πράττοντες, ἀλλ' ἐκόντες). 36

- IX ἐπεὶ δὲ τοῦτ' ἔχει τέλος, 36
καὶ οὔτε τῇ ὀρέξει οὔτε τῇ προαιρέσει τὸ ἐκούσιον ὠρίσται, λοι-
2 πὸν δὴ ὀρίσασθαι τὸ κατὰ τὴν διάνοιαν. δοκεῖ δὴ ἐναντίον εἶναι 1225^b
τὸ ἐκούσιον τῷ ἀκουσίῳ, καὶ τὸ εἰδότα ἢ ὄν ἢ ᾧ ἢ οὐ ἔνεκα
(ἐνίοτε γὰρ οἶδε μὲν ὅτι πατήρ, ἀλλ' οὐχ ἵνα ἀποκτ' ἵνη, ἀλλ'
ἵνα σώσῃ, ὥσπερ αἱ Πελιαῖδες· ἢ τὸ ᾧ, ὅτι τοδὶ μὲν πόμα, ἀλλ'
ὡς φίλτρον, καὶ οἶνον, τὸ δ' ἦν κώνειον) τῷ ἀγνοοῦντα καὶ 5
ὄν καὶ ᾧ καὶ ὃ δι' ἄγνοιαν, μὴ κατὰ συμβεβηκός· τὸ δὲ
δι' ἄγνοιαν, καὶ ὃ καὶ ᾧ καὶ ὄν, ἀκούσιον· τὸ ἐναντίον ἄρ'
3 ἐκούσιον. ὅσα μὲν οὖν ἐφ' ἑαυτῷ ὄν μὴ πράττειν πράττει μὴ
ἀγνοῶν καὶ δι' αὐτόν, ἐκούσια ταῦτ' ἀνάγκη εἶναι, καὶ τὸ
ἐκούσιον τοῦτ' ἐστίν· ὅσα δ' ἀγνοῶν καὶ διὰ τὸ ἀγνοεῖν, ἄκων. 10
4 ἐπεὶ δὲ τὸ ἐπίστασθαι καὶ τὸ εἰδέναι διττόν, ἐν μὲν τὸ ἔχειν,
ἐν δὲ τὸ χρῆσθαι τῇ ἐπ' στήμῃ, ὃ ἔχων μὴ χρώμενος δὲ ἔστι
μὲν ὡς δικαίως (ἄν) ἀγνοῶν λέγοιτο, ἔστι δὲ ὡς οὐ δικαίως, οἶον
εἰ δι' ἀμέλειαν μὴ ἐχρήτο. ὁμοίως δὲ καὶ μὴ ἔχων τις
ψέγοιτο ἄν, εἰ ὁ ῥάδιον ἢ ἀναγκαῖον ἦν μὴ ἔχει, δι' ἀμέ- 15
λειαν ἢ ἡδονὴν ἢ λύπην. ταῦτ' οὖν προσδιοριστέον.

36-^b16 = EN 1110^b18-1111^a21

33-4 ὥστ' εἰ Π: ὡς εἰ Marc.: ὥστε Oxon., ergo A¹ 34 καὶ² secl.
Spengel ἔδει codd.: δεῖ Spengel 36 lac. post ἐκούσιον pos. edd.,
λόγοι Dirlmeier ἀλλ' ἐκόντες cf. 25^a6-8: ἀλλ' οὐχ ἐκόντες (ἀλλ' ἐκόντες
in ras.) λόγοι οὗτοί εἰσιν mg. P², addito ἴσως ὡς ... ἐκόντες corrupta
cens. Ross, qui dubitanter coniecit (λέγουσιν) ὡς βίᾳ πράττομεν, ἀλλ'
(οὐχ) ἐκόντες 1225^b 1 δη¹ Ald.: δεῖ Π τὸ Spengel (e MM
1188^b26): τὰ codd.: τῷ Richards τὴν om. L ἐναντία L
4 πολιαδὲς C ἢ τὸ ᾧ Bywater ((1), 116), Kenny ((2) 54): ἦτοι ὡς P:
ἦτο ὡς vel ἦτε ὡς C: ἦτοι^{οὖν} ὡς L ὅτι codd., Bywater: τοδὶ Fritzsche
5 οἶνον] οἶνος Ross ἀγνοοῦντα Rieckher: ἀγνοοῦντι codd. 6 ᾧ]
C² sup. ὃ, addito ἴσως ὃ Oxon. Ald., quid A¹: ὅτῳ Π 8 ὅσα
PLC² sup.: ὅσῳ C¹ 9 αὐτόν L 10 ἄκων πρῶτον P²
12 ὃ L: om. PC 13 (ἄν) suppl. Rassow ((1), 14) 14 τίς L
15 ἄν, εἰ ὃ P¹LC² sup.: ἄν ἢ ὃ C¹: ὃ ἄν ἢ P² 16 ἦ¹ om. L

bu düşüncelere ve uslamlamalara göre yapılan eylemler var, bunlar bize bağlı değil. Philolaos'un dediği gibi, *kimi düşünceler, uslamlamalar bizden daha güçlü*. Dolayısıyla isteyerek olan ile istemeyerek olan şeyi *zor ile* olanla bağlantılı olarak incelemek gerekiyorsa, bunu da böyle ayırmış olalım (*isteyerek olan*'ın tanımını yapmayı en çok 35 engelleyenler, bir şeyi zor ile ama yine de isteyerek yapanlar).

- IX Madem bunu sonuçlandırdık ve madem *isteyerek olan*'ın tanımı iştah aracılığıyla da tercih aracılığıyla da yapılmıyor, geriye şu kalır: *isteyerek olan*, çıkarıma, düşünceye bağlı olarak yapılan eylemle 1225^b tanımlanır. İmdi isteyerek olan eylem istemeyerek olan eyleme karşı; kişinin, aracın, amacın bilindiği eylem de, kişinin, aracın, amacın bilinmediği ama ilineksel anlamda değil, tamamen bilgisizlik yüzünden bilinmediği eyleme (Pelias'ın kızları gibi, kimileyin babası olduğunu bilmiyordur ve öldürmek amacıyla değil kurtarmak amacıyla eylemde bulunmuştur; ya da belli bir içeceği, aşk iksiri veya şarap diye vermiştir, oysa zehirdir). Nesne, araç ve kişi konusundaki 5 bilgisizlik yüzünden yapılan şey istemeyerek olan bir şeydir. Öyleyse karşıtı *isteyerek olan*. İmdi yapmamak elimizdeyse, bilgisizlik de söz konusu değilse, bizzat bizim tarafımızdan yapılan şeylerin *isteyerek olan* şeyler olması zorunlu; *isteyerek olan* işte bu. Bilmeden ve 10 bilgisizlik yüzünden yapılanlar ise istemeyerek olan şeyler. Ama madem bilmek ile tanımak iki anlamda, biri bilgi sahibi olmak öteki de o bilgiyi kullanmak, bilgi sahibi olup da kullanmayanın bir yandan haklı olarak bilmeden davrandığı söylenebilir, öte yandan da bunu ileri sürmek doğru olmaz: sözgelişi savsama yüzünden bilgisini kullanmamışsa. Aynı şekilde bilgi sahibi olmayan biri de, eğer bunu öğrenmesi kolay iken ya da öğrenmek zorunda iken savsama yüzünden, haz yüzünden ya da acı yüzünden öğrenmemişse 15 kınansa gerek. Demek bu da tanıma eklenmeli.

περὶ μὲν οὖν τοῦ ἐκουσίου καὶ ἀκουσίου διωρίσθω τοῦτον τὸν
τρόπον· περὶ δὲ προαιρέσεως μετὰ τοῦτο λέγωμεν, διαπορήσαν- X
τες πρῶτον τῷ λόγῳ περὶ αὐτῆς. διστάσειε γὰρ ἂν τις ἐν
20 τῷ γένει πέφυκε καὶ ἐν ποίῳ θεῖναι αὐτὴν χρή, καὶ πότερον
οὐ ταῦτον τὸ ἐκούσιον καὶ τὸ προαιρετὸν ἢ ταῦτον ἐστίν. μά- 2
λιστα δὲ λέγεται παρὰ τινων, καὶ ζητοῦντι δόξειε δ' ἂν δυοῖν
εἶναι θάτερον ἢ προαίρεσις, ἥτοι δόξα ἢ ὀρεξις· ἀμφότερα
24 γὰρ φαίνεται παρακολουθοῦντα.

24 ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἔστιν ὀρεξις 3
25 φανερόν· ἢ γὰρ βούλησις ἂν εἴη ἢ ἐπιθυμία ἢ θυμός, οὐθεὶς
γὰρ ὀρέγεται μηθὲν πεπονθὼς τούτων. θυμὸς μὲν οὖν καὶ
ἐπιθυμία καὶ τοῖς θηρίοις ὑπάρχει, προαίρεσις δ' οὐ. ἔτι δὲ
καὶ οἷς ὑπάρχει ἀμφω ταῦτα, πολλὰ καὶ ἄνευ θυμοῦ καὶ
ἐπιθυμίας προαιροῦνται· καὶ ἐν τοῖς πάθεσιν ὄντες οὐ προαι-
30 ροῦνται, ἀλλὰ καρτεροῦσιν. ἔτι ἐπιθυμία μὲν καὶ θυμὸς αἰ-
μετὰ λύπης, προαιρούμεθα δὲ πολλὰ καὶ ἄνευ λύπης.
ἀλλὰ μὴν οὐδὲ βούλησις καὶ προαίρεσις ταῦτόν. βούλονται 4
μὲν γὰρ ἔνια {ταῦτόν} καὶ τῶν ἀδυνάτων εἰδότες, οἷον βασιλεύειν
τε πάντων ἀνθρώπων καὶ ἀθάνατοι εἶναι, προαιρεῖται δ' οὐθεὶς
35 μὴ ἀγνοῶν ὅτι ἀδύνατον, οὐδ' ὅλως ἃ δυνατὸν μὲν, μὴ ἐφ'
αὐτῷ δ' οἶεται πρᾶξαι ἢ μὴ πρᾶξαι. ὥστε τοῦτο μὲν φανε-
ρόν, ὅτι ἀνάγκη τὸ προαιρετὸν τῶν ἐφ' αὐτῷ τι εἶναι.

1226^a ὁμοίως δὲ δῆλον ὅτι οὐδὲ δόξα, οὐδ' ἀπλῶς εἴ τις οἶεται τι. 5
τῶν γὰρ ἐφ' αὐτῷ τι ἦν τὸ προαιρετόν, δοξάζομεν δὲ πολλὰ
καὶ τῶν οὐκ ὄντων ἐφ' ἡμῖν, οἷον τὴν διάμετρον <ὅτι ἃ> σύμ-
μετρος. ἔτι οὐκ ἔστι προαίρεσις ἀληθῆς ἢ ψευδῆς. οὐδὲ δὴ ἢ 6

1225^b 18-28^a19 = EN 1111^b4-1113^a12

17 διηρήσθω dubitanter Rackham 18 λέγομεν L 19-22 διστάσειε
... ζητοῦντι secl. Allan (5) 21 οὐ ταῦτόν om. C ταῦτόν² PC:
ταῦτά L 25 γὰρ om. L 33 {ταῦτόν} secl. Sylburg, non vert.
A¹: hab. Π 35 ἃ δυνατὸν Fritzsche: ἀδύνατον Π: ὁ δυνατὸν Oxon.
Ald. 37 ἀνάγκη PL: ἀνάγκη μὲν CV: ἦν post ἀνάγκη suppl.
Fritzsche τί L 1226^a 1 τι L: om. PC 2 τί L ἦν
Bonitz: εἶναι codd.: secl. Dirlmeier 3 διάμετρον <ὅτι ἃ> σύμμετρος.
Russell (cl. EN 1112^a22): διάμετρον σύμμετρον codd. 4 ἢ PC: ἢ L

İmdi isteyerek olan ile istemeyerek olan konusu bu biçimde
 x belirlenmiş olsun. Bundan sonra ise *tercih* üzerine konuşalım, önce-
 likle de bu konuda yaptığımız konuşmadaki sorunlar üzerinde dura-
 lım. Nitekim doğal olarak onun cinsinin ne olduğu ve nereye yerleş- 20
 tirileceği konusunda, ayrıca acaba isteyerek olan ile tercih aynı
 şey değil mi yoksa aynı şey mi, bu konuda kuşklar olsa gerek.
 Bazılarına göre tercihin en çok şu iki şeyden biri olarak incelenmesi
 gerekiyor: tercih ya bir sanıdır ya da bir iştah, nitekim bunların
 her ikisi de güdücü, yönlendirici şeyler.

İmdi tercihin bir iştah olmadığı açık, çünkü bu durumda ya bir 25
 isteme ya bir arzu ya da bir tutku olacaktır o, nitekim hiç kimse
 bunlardan biri tarafından etkilenmiyorsa iştah duymaz. Aslında
 tutku ile arzu vahşi hayvanlarda da bulunuyor, ama onlarda tercih
 yok. İkincileyin, bu ikisi kendilerinde bulunan kimseler pek çok
 şeyi tutku ile arzudan bağımsız olarak tercih ediyorlar. Tutku içinde
 iken bile tercih etmeyenler, direnenler var. Üçüncüleyin, arzu ile 30
 tutku hep acı ile birlikte gidiyor, oysa pek çok şeyi acıdan bağımsız
 olarak tercih ediyoruz. Ayrıca isteme ile tercih de aynı şey değil.
 Nitekim olanaksız olduğu bilinen kimi şeyler yine de istenir; sözge-
 lişi bütün insanların kralı olmak, ölümsüz olmak istenir, oysa hiç
 kimse olanaksız olduğunu bilmiyor değilse bunları tercih etmez.
 Genel olarak, olanaklı olduğu halde, yapmak ya da yapmamak 35
 kendimize bağlı değil diye düşündüğümüz şeyleri de yine hiçbirimiz
 tercih etmeyiz. Dolayısıyla şu açık: tercih edilen şey, kişinin kendisi-
 ne bağlı olan şeylerden biri, bu zorunlu.

Aynı şekilde tercihin bir sanı da olmadığı açık. Yalın söylersek, 1226^a
 biri bir şey olduğunu sansa bile, orada tercih yok, çünkü tercih
 edilecek şeyin bize bağlı olan şeylerden biri olduğunu söyledik,
 oysa bize bağlı olmayan pek çok şey konusunda sanımız olur: sözge-
 lişi bir köşegenin ölçülebilir olduğu konusunda. Öte yandan doğru
 ya da yanlış tercih olmaz. Bize bağlı olarak yapılacak şeylere ilişkin

- τῶν ἐφ' αὐτῷ ὄντων πρακτῶν δόξα, ἥ τυγχάνομεν οἰόμενοι 5
 δεῖν τι πράττειν ἢ ἀπρακεῖν. κοινὸν δὲ περὶ δόξης τοῦτο
 7 καὶ βουλήσεως· οὐθεὶς γὰρ τέλος οὐδὲν προαιρεῖται, ἀλλὰ τὰ
 πρὸς τὸ τέλος· λέγω δ' οἷον οὐθεὶς ὑγιαίνειν προαιρεῖται,
 ἀλλὰ περιπατεῖν ἢ καθῆσθαι τοῦ ὑγιαίνειν ἕνεκεν, οὐδ' εὐδαι-
 μονεῖν, ἀλλὰ χρηματίζεσθαι ἢ κινδυνεύειν τοῦ εὐδαιμονεῖν 10
 ἕνεκα· καὶ ὅλως δηλοὶ αἰὲ προαιρούμενός <τις> τί τε καὶ τίνος
 ἕνεκα προαιρεῖται, ἔστι δὲ τὸ μὲν τίνος, οὐ ἕνεκα προαιρεῖται
 8 ἄλλο, τὸ δὲ τί, ὃ προαιρεῖται ἕνεκα ἄλλον. βούλεται δέ γε
 μάλιστα τὸ τέλος, καὶ δοξάζει δεῖν καὶ ὑγιαίνειν καὶ εὖ
 πράττειν. ὥστε φανερόν διὰ τούτων ὅτι ἄλλο καὶ δόξης καὶ 15
 βουλήσεως. βούλεσθαι μὲν καὶ δόξα μάλιστα τοῦ τέλους,
 προαίρεσις δ' οὐκ ἔστιν. 17
- 9 ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἔστιν οὔτε βούλησις οὔτε 17
 δόξα οὔθ' ὑπόληψις ἀπλῶς ἢ προαίρεσις, δηλόν· τί δὲ δια-
 φέρει τούτων, καὶ πῶς ἔχει πρὸς τὸ ἐκούσιον; ἅμα δὲ δηλόν
 10 ἔσται, καὶ τί ἔστι προαίρεσις. ἔστι δὴ τῶν δυνατῶν καὶ εἶναι 20
 καὶ μὴ τὰ μὲν τοιαῦτα ὥστε ἐνδέχεσθαι βουλευέσασθαι περὶ
 αὐτῶν· περὶ ἐνίων δ' οὐκ ἐνδέχεται. τὰ μὲν γὰρ δυνατὰ
 μὲν ἔστι καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι, ἀλλ' οὐκ ἐφ' ἡμῖν αὐτῶν ἢ
 γένεσις ἔστιν, ἀλλὰ τὰ μὲν διὰ φύσιν τὰ δὲ δι' ἄλλας
 αἰτίας γίνεται, περὶ ὧν οὐδεὶς ἂν ἐγχειρήσειε βουλευέσθαι 25
 11 μὴ ἀγνοῶν· περὶ ὧν δ' ἐνδέχεται μὴ μόνον τὸ εἶναι καὶ
 μὴ, ἀλλὰ καὶ τὸ βουλευέσασθαι τοῖς ἀνθρώποις, ταῦτα δ'
 ἔστιν ὅσα ἐφ' ἡμῖν ἔστι πράξαι ἢ μὴ πράξαι. διὸ οὐ βου-

5 δόξα P²: δόξαν P¹ CL ἢ PC: ἡ L 6 τι L: om. PC
 ἢ ἀπρακεῖν L: ἡ οὐ πράττειν Marc.: om. PC 11 <τις> suppl. Allan
 (5): ὁ post αἰὲ Fritzschke 12 ἕνεκα post τίνος dubitanter suppl.
 Rackham 14 δοξάζει fort. V: δοξάζειν codd. 16 βούλεσθαι
 ... δόξα] aut βούλησις ... δόξα aut βούλεσθαι ... δοξάζειν Spengel μὲν
 καὶ codd., Dirlmeier: γὰρ post μὲν suppl. Spengel 16-17 βούλε-
 σθαι ... ἔστιν secl. Allan (5) 17 οὖν L: om. PC 18 ἡ PC: ἡ L
 19-20 τούτων; {καὶ ... προαίρεσις}, aut (l. 19) ἐκούσιον, <σκεπτόν> vel
 <ληπτόν> Allan (5) 22 αὐτῶν P: αὐτῆς CL 23 μὲν ἔστι PC:
 μὴ ἔστι L 25 οὐδ' post ἂν add. C 26 ὧν] ἐνίων
 Solomon 27 καὶ τὸ L: om. PC βουλευέσασθαι L: συμβουλευέσα-
 σθαι PC δ' secl. Ross (sed cf. Denniston, 182)

bir sanı değildir, yani ona göre bir şeyi yapmak ya da yapmamak 5 gerektiğini düşüneceğimiz bir sanı da değildir. Oysa sanı ile isteme konusunda bu ortak. Hiç kimse bir amacı tercih etmez, amaçla ilgili şeyler tercih edilir. Kastettiğim şu: sözgelişi hiç kimse sağlıklı olmayı tercih etmez, sağlıklı olmak amacıyla yürüyüş yapmayı ya da oturup durmayı tercih eder; mutlu olmak da tercih edilmez, mutlu olmak için mal mülk edinmek ya da tehlikelere atılmak ter- 10 cih edilir. Genel olarak şu açık: her zaman, tercih eden kişi bir şeyi bir şey adına tercih eder, ama onun adına bir şey tercih edilen şey için tercih edilen şey de yine başka bir şey olur. Oysa en çok istenen şey hedeftir, amaçtır; sağlıklı olmak, iyi durumda olmak gerektiği sanısına sahip olunur. Dolayısıyla bunlardan şu çıkıyor: tercih hem 15 sanıdan hem de istemeden farklı bir şey; istemek ile sanı özellikle amaca, hedefe ilişkin, tercih ise öyle değil.

İmdi şu açık: tercih basitçe ne bir isteme ne bir sanı ne de bir tahmindir. Ama bunlardan farkı ne, isteyerek olan ile ilgisi ne? Bunun yanıtlanmasıyla aynı anda tercihin de ne olduğu açıklığa 20 kavuşacaktır: olmaları ve olmamaları olanaklı nesneler öyle nesnelerdir ki, onlar hakkında düşünüp taşınma olasılığı vardır; ama bunların bazıları konusunda bu olası değil. Nitekim kimi olanaklı nesneler var, bunların olması ve olmaması olanaklı ama onların oluşu bize bağlı değil, kimi doğa aracılığıyla oluşuyor, kimi de başka nedenlerle: imdi bunlar hakkında hiç kimse düşünüp taşınmaya 25 kalkmaz, meğer ki bilgisiz ola. Ama yalnızca olmaları ve olmamaları değil, insanlarca üzerlerinde düşünülüp taşınılması da olası olan nesneler, yapılmaları ya da yapılmamaları bize bağlı nesnelerdir.

λευόμεθα περὶ τῶν ἐν Ἰνδοῖς, οὐδὲ πῶς ἂν ὁ κύκλος τετρα-
 30 γωνισθείη· (τὰ μὲν γὰρ οὐκ ἐφ' ἡμῖν· τὸ δ' ὅλως οὐ πρακτόν).
 ἀλλ' οὐδὲ περὶ τῶν ἐφ' ἡμῖν πρακτῶν περὶ ἀπάντων (ἥ καὶ 12
 δηλόν ὅτι οὐδὲ δόξα ἀπλῶς ἢ προαίρεσις ἐστίν), τὰ δὲ προαι-
 ρετὰ καὶ πρακτὰ τῶν ἐφ' ἡμῖν ὄντων ἐστίν. διὸ καὶ ἀπορή- 13
 σειεν ἂν τις, τί δὴ ποθ' οἱ μὲν ἰατροὶ βουλευόμενοι περὶ ὧν
 35 ἔχουσι τὴν ἐπιστήμην, οἱ δὲ γραμματικοὶ οὐ; αἴτιον δ' ὅτι
 διχῇ γινομένης τῆς ἀμαρτίας (ἥ γὰρ λογιζόμενοι ἀμαρτά-
 νομεν ἢ κατὰ τὴν αἴσθησιν αὐτὸ δρῶντες) ἐν μὲν τῇ ἱατρικῇ
 ἀμφοτέρως ἐνδέχεται ἀμαρτεῖν, ἐν δὲ τῇ γραμματικῇ κατὰ
 1226^b τὴν αἴσθησιν καὶ πράξιν, περὶ ἧς ἂν σκοπῶσιν, εἰς ἄπειρον
 2 ἥξουσιν.
 2 ἐπειδὴ οὖν οὔτε δόξα οὔτε βούλησις {ἐστι} προαίρεσις 14
 ἐστίν ὡς ἐκάτερον, οὐδ' ἄμφω (ἐξαίφνης γὰρ προαιρεῖται μὲν
 οὐθεῖς, δοκεῖ δὲ πράττειν καὶ βούλονται), ὡς ἐξ ἀμφοῖν ἄρα·
 5 ἄμφω γὰρ ὑπάρχει τῷ προαιρουμένῳ ταῦτα.
 5 ἀλλὰ πῶς
 ἐκ τούτων, σκεπτέον· δηλοῖ δὲ πως καὶ τὸ ὄνομα αὐτό. ἡ 15
 γὰρ προαίρεσις αἴρεσις μὲν ἐστίν, οὐχ ἀπλῶς δέ, ἀλλ' ἐτέρου
 πρὸ ἐτέρου· τοῦτο δὲ οὐχ οἶόν τε ἄνευ σκέψεως καὶ βουλῆς·
 διὸ ἐκ δόξης βουλευτικῆς ἐστίν ἡ προαίρεσις. περὶ μὲν δὴ 16
 10 τοῦ τέλους οὐδεὶς βουλεύεται, ἀλλὰ τοῦτο κεῖται πᾶσι, περὶ
 δὲ τῶν εἰς τοῦτο τεινόντων, πότερον τόδε ἢ τόδε συντείνει,
 ἡ δεδογμένου τοῦτο πῶς ἔσται. βουλευόμεθα δὲ τοῦτο πάντες,
 ἕως ἂν εἰς ἡμᾶς ἀναγάγωμεν τῆς γενέσεως τὴν ἀρχήν. εἰ δὴ 17
 προαιρεῖται μὲν μηθεὶς μὴ παρασκευασάμενος μηδὲ βουλευ-

30 τὸ δ' PC: τὰ δ' (i.e. τὰδ?) L 31 ἀλλ' L: om. PC ἐφ'
 Bonitz: ἐν CL: om. P ἡ PC: om. L 32 προαιρετὰ L: προαιρετικά PC
 37 δρῶντες codd.: δρώμεν Richards 1226^b 1 ἀεὶ post ἂν suppl.
 Spengel 2-3 {ἐστι} secl. Allan (5): βούλησίς ἐστι προαίρεσις L: ἐστι
 προαίρεσις om. PC, secl. Bonitz: βούλησίς ἐστιν <ἡ> προαίρεσις (ἐστίν) ὡς
 ἐκάτερον Ross 4 δεῖν post δὲ dubitanter suppl. Susemihl καὶ
 βούλονται)] καὶ βούλεται Ald. Fritzsche, βεβουλευμένους Bussemaker
 ὡς secl. Spengel, aut δηλόν ante ὡς, vel simile quid, suppl. 8 πρὸ
 Sylburg: πρὸς codd. ἐτέρου PC: ἕτερον L 12 τοῦτο¹] τοῦτου
 Spengel τοῦτο² πάντες PC, omnes A¹ (cf. EN 1113⁵): πάντως τοῦτο L
 13 ἡ post ἂν add. PC 14 μὴ mg. P²L: om. P¹C

Bunun için Hindistan'da olup bitenler üzerine düşünüp taşınmadığımız gibi, dairenin nasıl dörtgenleşeceği üzerinde de düşünüp taşınmayız (çünkü birinciler bize bağlı değil; beriki ise yapıp-edilecek, eylemle ilgili bir şey değil). Ne ki yapılmaları bize bağlı olan nesnelerin hepsi üzerinde de düşünüp taşınmayız (tercihin niçin bir sanı olmadığı da buradan açık), tercih edilmeleri ve yapılmaları bize bağlı olan şeyler için bu olası. Bunun için şu da sorulabilir: niçin hekimler bilgi sahibi oldukları şeyler konusunda düşünüp taşınırlar da, yazmanlar bunu yapmazlar? Nedeni şu: yanılma iki 35 biçimde oluşur (nitekim ya tartmayla ilgili bir yanlış yapılır ya da uygulamada onu gerçekleştirirken). Hekimlikte iki biçimde de yanılma olası, ama yazmanlıkta yalnızca uygulamada, yani yapmada, yerine getirmede yanılma olası. Yazmanlar yazmanlık sanatı üzerine inceleme yapmaya kalksalar bunun sonu gelmez.

1226^b

Madem tercih bir sanı da değil bir isteme de değil, ne bunlardan biri ne de her ikisi birden (nitekim hiç kimse birdenbire tercih etmez, ama birdenbire bir şey yapabilir ya da isteyebilir), öyleyse bunların ikisinden de kaynaklansa gerek, çünkü tercih eden kişide bunların her ikisi de var.

5

Ne ki bunların her ikisinden nasıl kaynaklanıyor, bunu incelemek gerekir. Aslında adı bile bunu bir biçimde açıklıyor: tercih (*προαιρεσις*: *proairesis*) bir seçimdir (*hairesis*), ama her seçim tercih değildir, biri yerine (*pro*) bir başka şeyi seçmedir. Bu ise incelemeyi ve düşünüp taşınmadan bağımsız olmaz. Bunun için tercih düşünülüp taşınılacak bir sanıdan kaynaklanır. İmdi hiç kimse amacı 10 düşünüp taşınmaz, ama herkes amaca götüren şeyler üzerinde, “acaba şu mu yoksa bu mu amaca götürüyor” diye ya da amaca götürdüğünü sandığı şeyin nasıl gerçekleşeceği konusunda düşünüp taşınır. Oluşun başlangıcını kendimize götürene kadar hepimiz bunu düşünüp taşınırız. Hiç kimse kendini hazırlamadan ve

- σάμενος, εἰ χεῖρον ἢ βέλτιον, βουλευέται δὲ ὅσα ἐφ' ἡμῖν ἐστι 15
 τῶν δυνατῶν καὶ εἶναι καὶ μὴ τῶν πρὸς τὸ τέλος, δῆλον ὅτι ἡ
 προαίρεσις μὲν ἐστὶν ὁρεξις τῶν ἐφ' αὐτῷ βουλευτική. ἅπαν-
 τες γὰρ βουλόμεθα ἃ καὶ προαιρούμεθα, οὐ μέντοι γε ἃ βου-
 λόμεθα, πάντα προαιρούμεθα (λέγω δὲ βουλευτικήν, τῆς ἀρχῆς
 καὶ αἰτίας βούλευσις ἐστὶ), καὶ ὁρέγεται διὰ τὸ βουλευσασθαι. 20
- 18 διὸ οὐτε ἐν τοῖς ἄλλοις ζώοις ἐστὶν ἡ προαίρεσις, οὔτε ἐν πάσῃ
 ἡλικίᾳ, οὔτε πάντως ἐχοντος ἀνθρώπου. οὐδὲ γὰρ τὸ βουλευ-
 σασθαι οὐθ' ὑπόληψις τοῦ διὰ τί· ἀλλὰ δοξάσαι μὲν εἰ
 ποιητέον ἢ μὴ ποιητέον οὐθὲν κωλύει πολλοῖς ὑπάρχειν, τὸ
 δὲ διὰ λογισμοῦ οὐκ ἐτι. ἐστὶ γὰρ βουλευτικὸν τῆς ψυχῆς τὸ 25
- 19 θεωρητικὸν αἰτίας τινός. ἡ γὰρ οὐ ἔνεκα μία τῶν αἰτιῶν ἐστίν·
 τὸ μὲν γὰρ διὰ τί αἰτία· οὐ δ' ἔνεκά ἐστιν ἡ γίγνεται τι,
 τοῦτ' αἰτιὸν φαμεν εἶναι, οἷον τοῦ βαδίζειν ἢ κομιδῇ τῶν
 χρημάτων, εἰ τούτου ἔνεκα βαδίζει. διὸ οἷς μῆθεις κείται
- 20 σκοπός, οὐ βουλευτικοί. ὥστ' ἐπεὶ τὸ μὲν ἐφ' αὐτῷ ὃν ἡ πράτ- 30
 τειν ἢ μὴ πράττειν, ἐάν τις πράττῃ ἢ ἀπρακτῇ δι' αὐτὸν
 καὶ μὴ δι' ἄγνοιαν, ἐκὼν πράττει ἢ ἀπρακτεῖ, πολλὰ δὲ τῶν
 τοιούτων πράττομεν οὐ βουλευσάμενοι οὐδὲ προνοήσαντες,
 ἀνάγκη τὸ μὲν προαιρετὸν ἅπαν ἐκούσιον εἶναι, τὸ δ' ἐκούσιον
 μὴ <ἅπαν> προαιρετόν, καὶ τὰ μὲν κατὰ προαίρεσιν πάντα 35
- 21 ἐκούσια εἶναι, τὰ δ' ἐκούσια μὴ πάντα κατὰ προαίρεσιν. ἅμα
 δ' ἐκ τούτων φανερόν καὶ ὅτι καλῶς διορίζονται οἱ τῶν παθη-
 μάτων τὰ μὲν ἐκούσια τὰ δ' ἀκούσια τὰ δ' ἐκ προνοίας νο-

15 εἰ Fritzsche: ἡ codd. βουλευέται PC: βούλεται L 16 καὶ¹
 P: om. CL 17 ἅπαντες codd. (cf. 26^b12): ἅπαντα Bonitz
 18-19 οὐ . . . προαιρούμεθα om. Marc. 18 βουλόμεθα¹ V, voluntus
 Δ¹, Dirlmeier, Rowe ((2), 44): βουλευόμεθα codd. βουλόμεθα² P¹,
 voluntus Δ¹, Dirlmeier, Rowe ((2), 44): βουλευόμεθα P²CL 20 ὁρέγεται
 codd.: ὁρεγόμεθα Ross βουλευσασθαι PC: βουλεύεσθαι L 22 πάντως
 Bonitz: παντός codd.: λόγον post παντός suppl. Spengel 23 οὐθ'
 codd. (cf. Denniston, 510): οὐδ' Susemihl τοῦ] τὸ C τὸ post ἀλλὰ
 suppl. Ross 25 τὸ post γὰρ suppl. Susemihl 26 ἡ PC: εἰ L
 27 διὰ τί] διότι, ut vid., C δ'] γὰρ dubitanter Susemihl 31 αὐτόν]
 αὐτὸν L 35 <ἅπαν> suppl. Bonitz (cf. Dirlmeier) 37 παθημάτων
 codd. (cf. Antiphon. 127, et sup. 21^b18 sqq.): ἀδικημάτων Bonitz:
 ποιημάτων Ross

iyi mi, kötü mü diye üzerinde düşünüp taşınmadan bir şeyi tercih 15
etmez. Amaçla bağıntılı olanların içinde, olmaları ya da olmamaları
bize bağlı olarak olanaklı olan şeyler üzerinde düşünülüp taşınılı-
yorsa şu açık: tercih, bize bağlı şeylere ilişkin düşünüp taşınmayla
bağılantılı bir iştah, arzu olsa gerek. Nitekim hepimiz tercih ettiğimiz
şeyleri isteriz de, ama istediğimiz şeylerin hepsini tercih etmeyiz
(düşünüp taşınmayla bağılantılı dediğim, ilkesi ile nedeni düşünüp
taşınma olan iştah, arzu), yani düşünme taşınma aracılığıyla iştah
duyuluyor. 20

Bunun için ne öteki hayvanlarda ne her yaşta ne de bir insanın
her durumunda tercih var. Çünkü düşünüp taşınma da yok, eyle-
min *ne için*'iyle ilgili bir tahmin de yok. Ama bir şeyi yapıp yapma-
mak gerektiği konusunda bir sanı taşımak pek çok kişi için söz
konusu, buna bir engel yok. Tartma yoluyla eyleme ise öyle değil. 25
Çünkü ruhun tartan yanı bir nedene bakabilen yandır, nedenlerden
biri de ereksel nedendir, nitekim *ne için* bir neden. Bir şey ne adına
oluyor ya da oluşuyorsa ona neden adını veriyoruz, sözgelişi onun
için gidiliyorsa, gitmenin nedeni para getirmek. Demek ki bir hedefi
olmayan kimseler düşünüp taşınabilen kişiler değil. Dolayısıyla 30
yapılması ya da yapılmaması bize bağlı olan bir şeyi bir kimse bizzat
kendisi aracılığıyla ve bilerek yapıyorsa ya da yapmıyorsa, isteyerek
yapıyordur ya da isteyerek yapmıyordur. Düşünüp taşınmadan, ön-
ceden tasarlamadan pek çok şey yapıyoruz, öyleyse tercih edilmiş
her şey isteyerek olur, ama isteyerek olan her şey tercih edilmiş
değildir; tercihe uygun olan davranışların hepsi isteyerek olur, iste- 35
yerek olanların ise hepsi tercihe uygun olmayabilir, bu zorunlu.
Bunlardan aynı zamanda şu açıklığa kavuşuyor: isteyerek olan,
istemeyerek olan ve önceden tasarlanarak olan durumlar yasa ko-

1227^a μοθετοῦσιν· εἰ γὰρ καὶ μὴ διακριβοῦσιν, ἀλλ' ἄπτονται γέ
 πη τῆς ἀληθείας. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐροῦμεν ἐν τῇ περὶ 22
 τῶν δικαίων ἐπισκέψει· ἡ δὲ προαίρεσις ὅτι οὔτε ἀπλῶς βού-
 λησις οὔτε δόξα ἐστί, δῆλον, ἀλλὰ δόξα τε καὶ ὄρεξις, ὅταν
 5 ἐκ τοῦ βουλευσασθαι συμπερανθῶσιν.

5 ἐπεὶ δὲ βουλεύεται αἰεὶ
 ὁ βουλευόμενος ἕνεκα τινός, καὶ ἐστὶ σκοπός τις αἰεὶ τῷ βου-
 λευομένῳ πρὸς ὃν σκοπεῖ τὸ συμφέρον, περὶ μὲν τοῦ τέλους
 οὐθεὶς βουλεύεται, ἀλλὰ τοῦτ' ἐστὶν ἀρχὴ καὶ ὑπόθεσις, ὥσπερ 23
 ἐν ταῖς θεωρητικαῖς ἐπιστήμαις ὑποθέσεις (εἴρηται δὲ περὶ
 10 αὐτῶν ἐν μὲν τοῖς ἐν ἀρχῇ βραχέως, ἐν δὲ τοῖς ἀναλυτι-
 κοῖς δι' ἀκριβείας), περὶ δὲ τῶν πρὸς τὸ τέλος φερόντων ἡ
 σκέψις καὶ μετὰ τέχνης καὶ ἄνευ τέχνης πᾶσιν ἐστίν, οἷον
 εἰ πολεμῶσιν ἢ μὴ πολεμῶσιν τοῦτο βουλευομένοις. ἐκ προτέρου 24
 δὲ μᾶλλον ἔσται τὸ δι' ὃ, τοῦτ' ἐστὶ τὸ οὐ ἕνεκα, οἷον πλοῦτος
 15 ἢ ἡδονὴ ἢ τι ἄλλο τοιοῦτον ὃ τυγχάνει οὐ ἕνεκα. βουλεύεται
 γὰρ ὁ βουλευόμενος, εἰ ἀπὸ τοῦ τέλους ἔσκεπται, ὃ ἐκεῖ
 συντείνει ὅπως εἰς αὐτὸν ἀγάγη, ἢ αὐτὸς δύναται πρὸς τὸ
 18 τέλος.

18 τὸ δὲ τέλος ἐστὶ φύσει μὲν αἰεὶ ἀγαθόν, καὶ περὶ οὗ 25
 κατὰ μέρος βουλεύονται, οἷον ἰατρός βουλεύσασθαι ἂν εἰ δῶη
 20 φάρμακον, καὶ στρατηγὸς ποῦ στρατοπεδεύσεται, οἷς ἀγαθόν
 τὸ τέλος τὸ ἀπλῶς ἄριστον ἐστίν· παρὰ φύσιν δὲ καὶ διὰ 26
 στροφὴν οὐ τὸ ἀγαθόν, ἀλλὰ τὸ φαινόμενον ἀγαθόν. αἷτιον

1227^a 18-^b5 = EN 1113^a15-^b2

1227^a 5-13 ἐπεὶ... πολεμῶσιν² secl. dubitanter Allan (5) 13 ἢ μὴ
 πολεμῶσιν om. C τοῦτο] τούτῳ Fritzsch: τουτῶ dubitanter Rack-
 ham: τοῦτο secl. Woods: τοῦτο βουλευομένοις ἐκ προτέρου <τινός
 ἀρκτέον· αἰρετόν> δὲ dubitanter Allan (5) ποτέρου P² Ross (et 14 δὲ
 secl. Ross) 14 ὃ] οὐ L 16 εἰ P²: ἡ CL: ἡ P¹ ἡ post
 ἔσκεπται suppl. Fritzsch δ τι C: ὅτι cett. ἐκεῖ codd. (cf. Dirl-
 meier): ἐκέισε Rackham 17 αὐτὸν Fritzsch: αὐτὸν codd. ἀναγάγη
 Richards (cl. 25^a25, 26^b13) ἢ P¹CL: ἢ mg. P², addito ἴσως: ἢ <ἡ>
 Rackham ἵεναι post δύναται suppl. Rackham 20 lac. ante οἷς
 pos. Allan (5) 21 παρὰ L: περὶ PC 21-2 διὰ στροφὴν Allan
 ((5), cl. 46^b9): διαστροφὴν codd., dubitanter Dirlmeier: διαστροφή
 Fritzsch (cl. 27^a30, 31 et EN 1144^a34): καὶ κατὰ διαστροφὴν Sylburg

yucularca doğru belirlenebilir. Çok kesin olmasalar bile bir biçimde 1227^a
hakikate yaklaşabilirler. Ama bunlar üzerinde adalet konusundaki
incelememizde duracağız. İmdi tercih, basitçe ne bir sanı ne de bir
isteme, ama düşünüp taşınmayla birleştğinde hem bir sanı hem
de bir arzu, iştah, bu açık. 5

Demek ki düşünen taşınan kişi hep bir amaç için düşünüp taşı-
nıyor ve hep onunla ilgili olarak yararlı olana baktığı bir hedefi
var. Öte yandan hiç kimse amaç konusunda düşünüp taşınmıyor,
ama bu bir ilke, tıpkı kuramsal bilimlerdeki kabuller gibi bir kabul
(kabulleri başlarda kısaca söz konusu ettik, *Çözümlemeler*'de ise 10
kesince belirledik); amaca götürenler konusunda ise herkesin hem
bir sanatla bağlantılı hem de bir sanattan bağımsız bir bakışı var:
sözelgişi savaşa girmeli mi yoksa girmemeli mi diye düşünenler
için bu böyle. Ne ki daha önce gelecek olan, ne için olacaktır, bu
da ereksel nedendir. Sözelgişi zenginlik, haz ya da buna benzer başka
bir şey, ulaşılacak olan amaçtır. Nitekim düşünüp taşınan kişi, gözü- 15
nü amaca dikmişse, onu oraya ne, nasıl götürecektir ya da onun
amaçla ilgili olanağı nedir diye düşünüp taşınır.

Ama, doğal olarak, üzerinde ayrıntılı olarak düşünülüp taşınılan
hep iyi bir şeydir. Sözelgişi bir hekim "Acaba bir ilaç versem mi?"
diye, bir komutan "Nerede ordugâh kursam?" diye düşünüp taşınır. 20
Bunlar onlar için iyi şeylerdir, ama amaç mutlak anlamda en iyi
olan şeydir. Ne ki doğaya aykırı olarak ve yanlışlıkla bu, iyi olan
değil iyi görünen olabilir. Bunun nedeni şu: var olanlar içinde kimi-

- δ' ὅτι τῶν ὄντων τὰ μὲν οὐκ ἔστιν ἐπ' ἄλλω χρήσασθαι ἢ
 πρὸς αὐτὸ πέφυκεν, οἷον ὄψει· οὐ γὰρ οἷόν τ' ἰδεῖν οὐ μὴ ἔστιν
 ὄψις, οὐδ' ἀκοῦσαι οὐ μὴ ἔστιν ἀκοή· ἀλλ' ἀπὸ ἐπιστήμης 25
 ποιῆσαι καὶ οὐ μὴ ἔστιν ἡ ἐπιστήμη. οὐ γὰρ ὁμοίως τῆς ὑγιείας
 ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη καὶ νόσου, ἀλλὰ τῆς μὲν κατὰ φύσιν τῆς
 27 δὲ παρὰ φύσιν. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ βούλησις φύσει μὲν τοῦ
 ἀγαθοῦ ἐστὶ, παρὰ φύσιν δὲ καὶ τοῦ κακοῦ, καὶ βούλεται φύ-
 σει μὲν τὸ ἀγαθόν, παρὰ φύσιν δὲ καὶ διὰ στροφὴν καὶ τὸ 30
 κακόν. 31
- ἀλλὰ μὴν ἐκάστου γε φθορὰ καὶ διαστροφὴ οὐκ εἰς τὸ 31
 τυχόν, ἀλλ' εἰς τὰ ἐναντία καὶ τὰ μεταξύ. οὐ γὰρ ἔστιν
 ἐκβῆναι ἐκ τούτων, ἐπεὶ καὶ ἡ ἀπάτη οὐκ εἰς τὰ τυχόντα
 γίνεται, ἀλλ' εἰς τὰ ἐναντία ὅσοις ἔστιν ἐναντία, καὶ εἰς
 ταῦτα τῶν ἐναντίων αὐτὰ κατὰ τὴν ἐπιστήμην ἐναντία ἐστίν. 35
- 28 ἀνάγκη ἄρα καὶ τὴν ἀπάτην καὶ τὴν προαίρεσιν ἀπὸ τοῦ
 μέσου εἰς τὰ ἐναντία γίνεσθαι (ἐναντία δὲ τῷ μέσῳ τὸ
 πλεόν καὶ τὸ ἔλαττον). αἴτιον δὲ τὸ ἡδὺ καὶ τὸ λυπηρόν·
 οὕτω γὰρ ἔχει ὥστε τῇ ψυχῇ φαίνεσθαι τὸ μὲν ἡδὺ ἀγαθόν
 καὶ τὸ ἡδιδόν ἁμεινον, καὶ τὸ λυπηρόν κακόν καὶ τὸ λυπη- 40
 29 ρότερον χεῖρον. ὥστε καὶ ἐκ τούτων δηλὸν ὅτι περὶ ἡδονᾶς 1227^b
 καὶ λύπας ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ κακία. περὶ μὲν γὰρ τὰ προαι-
 ρετὰ τυγχάνουσιν οὔσαι, ἡ δὲ προαίρεσις περὶ τὸ ἀγαθόν καὶ
 κακόν καὶ τὰ φαινόμενα, τοιαῦτα δὲ φύσει ἡδονὴ καὶ
 λύπη. 5
- 30 ἀνάγκη τοίνυν, ἐπειδὴ ἡ ἀρετὴ μὲν ἡ ἠθικὴ αὐτὴ τε 5
 μεσότης τίς ἐστὶ καὶ περὶ ἡδονᾶς καὶ λύπας πάσα, ἡ δὲ
 κακία ἐν ὑπερβολῇ καὶ ἐλλείψει καὶ περὶ ταῦτα τῇ ἀρετῇ,
 τὴν ἀρετὴν εἶναι τὴν ἠθικὴν ἔξιν προαιρετικὴν μεσότητος τῆς
 πρὸς ἡμᾶς ἐν ἡδέσι καὶ λυπηροῖς, καθ' ὅσα ποῖός τις λέ-

23 τὰ] τοῖς Richards 27 τῆς²] τοῖς C 30 διὰ στροφὴν
 Allan (5): διαστροφὴν codd.: διαστροφῇ Fritzsche (cl. 27^a21): καὶ κατὰ
 διαστροφὴν Sylburg 32 καὶ τὰ Π: καὶ Marc.: τὰ Ald. 37 τὸ
 μέσον Ald., *medium* A¹ καὶ ante τὸ suppl. Ald. 39-40 οὕτω...
 λυπηρόν om. PC 40 καὶ post ἡδιδόν add. L 1227^b 6 τίς om. L
 7 καὶ² om. C

leri var, bunlar doğal olandan başka bir kullanım amacı taşımazlar, sözgelişi görme duyusu. Nitekim görme duyusuna ilişkin olmayan şeyi görmek, işitme duyusuna ilişkin olmayan şeyi işitmek olanak- 25 sızdır. Ama bir bilim dalına dayanarak, o bilim dalına ilişkin olmayan bir şeyi yapmak olanaklı. Nitekim aynı bilim sağlık ile ve hastalık ile aynı şekilde ilgili değildir; ilkiyle doğaya göre, berikiyle doğaya aykırı olarak ilgilidir. Aynı şekilde isteme de doğal olarak iyiye ilişkindir, doğaya aykırı olarak da kötüye. Doğal olarak iyi istenir, ama doğaya aykırı olarak ve yanlışlık yüzünden kötü de istenebilir. 30

Ne ki her bir şeyde bozukluk ve yanlışlık rastgele bir şeye doğru olmaz, karşıtlara ve ortadakilere doğru olur. Çünkü yanlış rastgele şeylere doğru oluşmadığı için, karşıtları olan şeylerde karşıtlara doğru, yani bilim açısından karşıt olan karşıtlarına doğru oluştuğu için bundan kaçış yok. Öyleyse hem yanlış hem de tercih ortadan 35 karşıtlara doğru oluşur, bu zorunlu (karşıtlar ise ortaya göre daha az ya da daha çok olan). Neden de hoş olan ile acı verici olan, nitekim ruha hoş olanın iyi, daha hoş olanın daha iyi, acı verenin kötü, daha çok acı verenin daha kötü görünmesi böyle olur. Dolayı- 40 sıyla bunlardan açıkça şu çıkıyor: hem erdem hem de kötülük haz- 1227^b larla ve acılarla ilgilidir. Çünkü bunların tercih edileceklerle ilgisi var, tercih ise hem iyiyle, kötüyle hem de öyle görünenlerle ilgili, haz ile acı ise doğal olarak böyle.

İmdi madem karakter erdeminin kendisi bir orta olmadır ve 5 bütününüyle hazlarla, acılarla ilgilidir, kötülük ise erdem de ilgili olduğu şeylerdeki aşırılıkta ve eksikliktedir, karakter erdemi, hoşlanmakla ya da acı duymakla, karakterce nasıl olduğu onlara göre söylenen hoş şeylerde ve acı veren şeylerde bize bağlı bir orta olmayı

10 γεται τὸ ἥθος, ἢ χαίρων ἢ λυπούμενος· ὁ γὰρ φιλόγλυκος
ἢ φιλόπικρος οὐ λέγεται ποιός τις τὸ ἥθος.

τούτων δὲ διωρισμένων, λέγωμεν πότερον ἡ ἀρετὴ ἀνα- XI
μάρτητον ποιεῖ τὴν προαίρεσιν καὶ τὸ τέλος ὀρθόν, οὕτως
ὥστε οὐ ἔνεκα δεῖ προαιρεῖσθαι, ἢ ὥσπερ δοκεῖ τισί, τὸν
15 λόγον. ἔστι δὲ τοῦτο ἐγκράτεια· αὕτη γὰρ οὐ διαφθείρει τὸν
λόγον. ἔστι δ' ἀρετὴ καὶ ἐγκράτεια ἕτερον. λεκτέον δ' ὅστε- 2
ρον περὶ αὐτῶν, ἐπεὶ ὅσοις γε δοκεῖ τὸν λόγον ὀρθὸν παρέ-
χειν ἢ ἀρετῇ, τοῦτο αἴτιον· ἡ μὲν ἐγκράτεια τοιοῦτον, τῶν
ἐπαινετῶν δ' ἡ ἐγκράτεια. λέγωμεν δὲ προαπορήσαντες. ἔστι 3
20 γὰρ τὸν μὲν σκοπὸν ὀρθὸν εἶναι, ἐν δὲ τοῖς πρὸς τὸν σκο-
πὸν διαμαρτάνειν· ἔστι δὲ τὸν μὲν σκοπὸν ἡμαρτηθῆναι, τὰ δὲ
πρὸς ἐκείνον περαίνοντα ὀρθῶς ἔχειν, καὶ μηδέτερον. πότερον 4
δ' ἡ ἀρετὴ ποιεῖ τὸν σκοπὸν ἢ τὰ πρὸς τὸν σκοπόν; τιθέμεθα
δὴ ὅτι τὸν σκοπόν, διότι τούτου οὐκ ἔστι συλλογισμὸς οὐδὲ
25 λόγος. ἀλλὰ δὴ ὥσπερ ἀρχὴ τοῦτο ὑποκείσθω.

25 οὔτε γὰρ ἰατρὸς
σκοπεῖ εἰ δεῖ ὑγιαίνειν ἢ μὴ, ἀλλ' εἰ περιπατεῖν ἢ μὴ, οὔτε
ὁ γυμναστικὸς εἰ δεῖ εὖ ἔχειν ἢ μὴ, ἀλλ' εἰ παλαῖσαι ἢ
μὴ. ὁμοίως δ' οὐδ' ἄλλη οὐδεμία περὶ τοῦ τέλους· ὥσπερ γὰρ
ταῖς θεωρητικαῖς αἱ ὑποθέσεις ἀρχαί, οὕτω καὶ ταῖς ποιητι-
30 καῖς τὸ τέλος ἀρχὴ καὶ ὑπόθεσις. ἐπειδὴ δεῖ τόδε ὑγιαίνειν,
ἀνάγκη τοδὶ ὑπάρξαι, εἰ ἔσται ἐκείνο, ὥσπερ ἐκεῖ, εἰ ἔστι
τὸ τρίγωνον δύο ὀρθαί, ἀνάγκη τοδὶ εἶναι. τῆς μὲν οὖν νοή- 6
σεως ἀρχὴ τὸ τέλος, τῆς δὲ πράξεως ἡ τῆς νοήσεως τελευτῇ.
εἰ οὖν πάσης ὀρθότητος ἢ ὁ λόγος ἢ ἡ ἀρετὴ αἰτία, εἰ μὴ

1227^b 19 ἔστι-22 = Pol. 1331^b 26-38

10 φιλόγλυκος Sylburg: φιλόγλυκος codd. 12 λέγωμεν L: λέ-
γομεν PC 18 τὸ post τοῦτο suppl. dubitanter Russell ἢ μὲν]
ὅτι μὲν hab. C, ut vid.: ἡ μὲν (γὰρ) vel (ὅτι) ἡ μὲν Fritzsche
19 λέγωμεν CV: λέγομεν PL 23 ὀρθὸν post σκοπὸν¹ suppl. dubi-
tanter Rackham 24 συλλογισμὸς Ambr. Oxon., Russell: λογισμὸς Π
25 ἀλλὰ δεῖ ὥσπερ ἀρχὴν τοῦτο ὑποκείσθαι Allan (5) 26 ἀλλ'... μὴ²
om. C 30 τόδε codd.: τοδὶ Spengel

seçen huydur, bu zorunlu. Nitekim tatlı ya da acıya düşkünlük 10 karakterce bir nitelik anlamına gelmez.

XI Madem bunları belirledik, şimdi şunu söyleyelim: acaba erdem yanlışsız bir tercihi ve doğru amacı mı gerçekleştirir, yani o yalnızca amaç için tercih edilmesi gereken ne ise onu mu sağlar, yoksa kimilerinin düşündüğü gibi uslamlamayı mı doğru kılar? Aslında kendi- 15 ne egemen olma bu özellikte, çünkü bu erdem uslamlamanın bozulmasına izin vermiyor. Ama erdem ile kendine egemen olma farklı şeyler. Ne ki onların üzerinde daha sonra konuşmak gerekiyor, çünkü erdem doğru uslamlamayı sağladığını düşünenlere göre neden şu: kendine egemen olma böyle bir şeydir ve bu erdem övülecek olanlardandır. Ama biz biraz sorgulayarak kendi görüşümüzü belir- 20 telim: kimileyin hedef doğrudur ama hedefle ilgili şeylerde yanılmak olanaklıdır; kimileyin hedef yanlış belirlenmiştir ama ona doğru yol alırken yapılanlar doğru olabilir; kimileyin ise hiçbirisi doğru olmaz. Acaba erdem hedefi mi belirler yoksa hedefle ilgili araçları mı? Biz hedefi belirlediğini kabul ediyoruz, çünkü hedefe bir tasımla ya da bir uslamlamayla varılmaz, tersine o bir ilkedir, bir başlangıçtır diye kabul edilmeli. 25

Bir hekim iyileştirmenin gerekip gerekmediğini tartmaz, gezintiye çıkmalı mı diye tartar; beden eğitimcisi beden zinde olsun mu, olmasın mı diye düşünmez, beden çalışması yapılsın mı, yapılmamasın mı diye düşünür. Öteki sanatların hiçbirisi de amaç üzerine uslamlama yapmaz. Nasıl kuramsal bilimlerde ilkeler, başlangıçlar kabul- 30 ler ise, uygulamalı sanatlarda da amaç, bir ilkedir, bir başlangıçtır, bir kabuldür: "madem şunun sağlıklı olması gerekiyor, bu gerçekleşecekse, şunun olması zorunlu" önermesi, kuramsal bilimlerdeki "üçgenin iç açıları iki dik açığa eşitse, şu sonuç çıkar" önermesine benzer. İmdi düşünce süreci için ilke, başlangıç amaçtır ama uygulama için düşünce sürecinin sonudur. Dolayısıyla her doğruluğun nedeni ya uslamlama ya da erdem ise, ama uslamlama neden değil-

- 35 ὁ λόγος, διὰ τὴν ἀρετὴν ἂν ὀρθὸν εἴη τὸ τέλος, ἀλλ' οὐ τὰ
 7 πρὸς τὸ τέλος. τέλος δ' ἐστὶ τὸ οὐ ἔνεκα. ἔστι γὰρ πᾶσα
 προαίρεσις τινὸς καὶ ἔνεκα τινός. οὐ μὲν οὖν ἔνεκα τὸ μέσον
 ἐστίν, οὐ αἰτία ἡ ἀρετὴ, τὸ προαιρεῖσθαι οὐ ἔνεκα. ἔστι μέντοι
 8 ἡ προαίρεσις οὐ τούτου, ἀλλὰ τῶν τούτου ἔνεκα. τὸ μὲν οὖν τυγ-
 χάνειν τούτων ἄλλης δυνάμεως, ὅσα ἔνεκα τοῦ τέλους δεῖ 40
 πράττειν τοῦ δὲ τὸ τέλος ὀρθὸν εἶναι τῆς προαιρέσεως {οὐ} ἡ 1228^a
 9 ἀρετὴ αἰτία. καὶ διὰ τοῦτο ἐκ τῆς προαιρέσεως κρίνομεν
 ποιός τις· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ τίνος ἔνεκα πράττει, ἀλλ' οὐ τί
 10 πράττει. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ κακία τῶν ἐναντίων ἔνεκα ποιεῖ
 τὴν προαίρεσιν. εἰ δὴ τις, ἐφ' αὐτῷ ὃν πράττειν μὲν τὰ 5
 καλὰ ἀπρακτεῖν δὲ τὰ αἰσχρά, τοῦναντίον ποιεῖ, δηλὸν ὅτι
 οὐ σπουδαῖός ἐστιν οὗτος ὁ ἄνθρωπος. ὥστ' ἀνάγκη τὴν τε
 κακίαν ἐκούσιον εἶναι καὶ τὴν ἀρετὴν· οὐδεμία γὰρ ἀνάγκη τὰ
 11 μοχθηρὰ πράττειν. διὰ ταῦτα καὶ ψεκτὸν ἡ κακία καὶ ἡ
 ἀρετὴ ἐπαινετόν· τὰ γὰρ ἀκούσια αἰσχρά καὶ κακὰ οὐ ψέ- 10
 γεται οὐδὲ τὰ ἀγαθὰ ἐπαινέται, ἀλλὰ τὰ ἐκούσια. ἔτι πάν-
 τας ἐπαινοῦμεν καὶ ψέγομεν εἰς τὴν προαίρεσιν βλέποντες
 μᾶλλον ἢ εἰς τὰ ἔργα· καίτοι αἰρετώτερον ἡ ἐνέργεια τῆς
 ἀρετῆς, ὅτι πράττουσι μὲν φαῦλα καὶ ἀναγκαζόμενοι,
 12 προαιρεῖται δ' οὐδεῖς. ἔτι διὰ τὸ μὴ ῥάδιον εἶναι ἰδεῖν τὴν 15
 προαίρεσιν ὅποια τις, διὰ ταῦτα ἐκ τῶν ἔργων ἀναγκαζό-
 13 μεθα κρίνειν ποιός τις. αἰρετώτερον μὲν οὖν ἡ ἐνέργεια, ἐπαι-
 νετώτερον δ' ἡ προαίρεσις. ἔκ τε τῶν κειμένων οὖν συμβαίνει
 ταῦτα, καὶ ἔτι ὁμολογεῖται τοῖς φαινομένοις.

35 ὀρθὸν ἂν Marc.: ἂν ὀρθὸν ἂν Ald. 36 το² secl. Ross
 38 τὸ codd., Dirlmeier, dubitanter Kenny ((2), 85-7), aut τοῦ con.
 idem: τῷ Fritzsche post προαιρεῖσθαι hab. οὐ ἔνεκα codd. (οὐ ἔνεκα δεῖ
 CL): secl. Richards 39 τῶν P: τῆς CL 1228^a 1 τοῦ codd.:
 τὸ dubitanter Kenny ((2), 87) εἶναι, τῆς προαιρέσεως. {οὐ} . . . 2 αἰτία)
 Allan (5): αἰτία om. C {οὐ} secl. Fritzsche: οὐ Kenny, ἐστιν sub-
 audiendum ((2), 87) 10 ἀκούσια] ἐκούσια L², ut vid. ψέγεται
 PC: ψεκτά L 11 ἐπαινέται PC: ἐπαινετά L 14 ὅτι codd.: ἔτι
 Ald., Bekker, et A¹ 15 μὴ PC: om. L 17 ὅποιός L

se, amaca götüren araçlar değil, amaç erdem aracılığıyla doğru 35
 olabilir. Amaç ise ereksel neden. Nitekim her tercihin bir nesnesi
 vardır, bir de ereksel nedeni. Ereksel neden orta, onun nedeni er-
 dem, erdem de ereksel nedeni tercih etmek. Tercih amacın kendi-
 siyle değil, o amaca götürenlerle ilgilidir. Demek ki amaç için yapıl- 40
 ması gereken şeyleri elde etmek başka bir olanağın işi. Tercihin 1228^a
 amacının doğruluğunun nedeni ise erdem. Zaten bunun için birinin
 nasıl olduğunu tercihine göre değerlendiriyoruz; yani ne yapıyorsa
 ona göre değil, ne için, ne adına yapıyorsa ona göre. Kötülük de
 tercihin karşıt şeyler için olmasını sağlar. İmdi biri güzel şeyleri 5
 yapmak, çirkin şeyleri yapmamak kendisine bağlı olduğu halde bun-
 ların karşıtını yaparsa, o kişi erdemli bir insan değildir, bu açık.
 Dolayısıyla hem kötülük hem de erdem isteyerek olan bir şey, bu
 zorunlu. Çünkü kötü şeyler yapmak için hiçbir zorunluluk yok.
 Bunlardan ötürü kötülük yerilecek, erdem övülecek bir şeydir, çün- 10
 kü istemeyerek olan çirkin ve kötü şeyler yerilmez, iyi şeyler de
 övülmez; isteyerek oluyorsa öyle olurlar. Öte yandan erdem
 etkinliği daha övgüye değer olmasına rağmen, herkesi işleri yerine
 daha çok tercihine bakarak överiz ya da yereriz, çünkü kötü şeyler
 zorlanarak da yapılabilir, oysa hiç kimse kötü olanları zorunda
 kaldığı için tercih etmez. Öte yandan birisinin nasıl olduğunu terci- 15
 hine bakarak görmek kolay olmadığı için, kişinin nasıl olduğunu
 işlerine bakarak değerlendirmek zorunda kalıyoruz. Demek etkinlik
 değerli bir şey ama daha övülesi olan şey tercih. İmdi çıkan sonuçlar
 bunlar, görünenlere de uyuyor.

23 ὅτι μὲν οὖν μεσότητές εἰσὶ †τε ἐν ταῖς ἀρεταῖς† (καὶ Ἰ
αὐταὶ προαιρετικαὶ καὶ αἱ ἐναντίαί κακαίαι), καὶ τίνες εἰσὶν
25 αὐταὶ, καθόλου εἴρηται· καθ' ἐκάστην δὲ λαμβάνοντες λέγω-
26 μὲν ἐφεξῆς, καὶ πρῶτον εἴπωμεν περὶ ἀνδρείας.

26 σχεδὸν δὴ 2

δοκεῖ πᾶσιν ὃ τ' ἀνδρείος εἶναι περὶ φόβους καὶ ἡ ἀνδρεία
μία τῶν ἀρετῶν. διείλομεν δ' ἐν τῇ διαγραφῇ πρότερον καὶ
θράσος καὶ φόβον ἐναντία· καὶ γὰρ ἐστὶ πως ἀντικείμενα
30 ἀλλήλοις. δῆλον οὖν ὅτι καὶ οἱ κατὰ τὰς ἑξεῖς ταύτας λεγό- 3
μενοι ὁμοίως ἀντικείμενοι σφίσι αὐτοῖς, οἷον ὁ δειλὸς
(οὗτος γὰρ λέγεται κατὰ τὸ φοβεῖσθαι μᾶλλον ἢ δεῖ καὶ
θαρρεῖν ἥττον ἢ δεῖ) καὶ ὁ θρασύς· καὶ γὰρ οὗτος κατὰ τὸ
τοιούτου εἶναι οἷος φοβεῖσθαι μὲν ἥττον ἢ δεῖ, θαρρεῖν δὲ
35 μᾶλλον ἢ δεῖ. διὸ καὶ παρωννυμιάζεται· ὁ γὰρ θρασύς
παρὰ τὸ θράσος λέγεται παρωνύμωσ. ὥστ' ἐπεὶ ἡ ἀνδρεία 4
ἐστὶν ἡ βελτίστη ἑξὶς περὶ φόβους καὶ θάρρη, δεῖ δὲ μήθ'
οὕτως ὥς οἱ θρασεῖς (τὰ μὲν γὰρ ἐλλείπουσι, τὰ δ' ὑπερβάλ-
λουσι) μήθ' οὕτως ὥς οἱ δειλοὶ (καὶ γὰρ οὗτοι ταυτὸ ποιοῦσι,
1228^b πλὴν οὐ περὶ ταυτὰ ἀλλ' ἐξ ἐναντίας· τῷ μὲν γὰρ θαρρεῖν
ἐλλείπουσι, τῷ δὲ φοβεῖσθαι ὑπερβάλλουσι), δῆλον ὥς ἡ
μέση διάθεσις θρασύτητος καὶ δειλίας ἐστὶν ἀνδρεία· αὕτη
4 γὰρ βελτίστη.

4 δοκεῖ δ' ὁ ἀνδρείος ἄφοβος εἶναι ὥς ἐπὶ τὸ 5
5 πολὺ, ὁ δὲ δειλὸς φοβητικὸς, καὶ ὁ μὲν καὶ πολλὰ καὶ

1228^a 23-6 = EN 1114^b 26-30, 1115^a 4-6 26-30^a 36 = EN
1115^a 6-1117^b 22 30-5 = EN 1115^b 28-1116^a 2

23 τε secl. Richards: εἰσὶ post τε tra. Rackham †τε ἐν ταῖς ἀρεταῖς†]
'verba haud integra' Russell: αἱ ἀρεταί Fritzsche: ταῖς P: om. CL
24 τε post αὐταὶ suppl. Richards: αἱ om. PC 25 λέγωμεν CL:
λέγομεν P 28 ἐκ τῆς διαγραφῆς P²C πρότερον Bonitz: πότερον
codd. καὶ om. L 29 φόβον CL: φόβος cett. 33 οὗτος] ὁ
τοιούτος C 36 ἐπεὶ ἡ ἀνδρεία P: ἐπεὶ τῇ ἀνδρείᾳ Ald.: fortitudini A¹:
ἐπὶ τῇ ἀνδρείᾳ CL 1228^b 1 ὥς post πλὴν add. PC 5 καὶ²
PC: om. L

İmdi orta olmaların erdemlerde olduğunu, tercih edilecek olanların bunlar olduğunu, karşıtlarının kötülükler olduğunu, bu kötülüklerin de neler olduğunu genel olarak söylemiş olduk. Şimdi her 25 bir erdemi sırayla ele alalım, ilkin de *yiğitlik*'ten başlayalım.

Hemen hemen herkes yiğit kişinin korkularla ilgili olduğu, yiğitliğin de bir erdem olduğu görüşünde. Biz de daha önceki çizelgemizde cüretlilik ile korkaklığı karşıtlar olarak ayırdık, çünkü bunlar 30 bir biçimde birbirine karşıt. Dolayısıyla şu açık: bu huylara göre adlandırılan kişiler de aynı şekilde birbirilerine karşıt olur. Sözel geliş korkak (gerektiğinden çok korkmak ve gerektiğinden az cüretli olmak bakımından bu ad verilir) ve cüretli. Beriki gerektiğinden az korkan ve gerektiğinden çok cüretlilik eden biridir, bunun için 35 adı buradan türetilir, nitekim *cüretli*, *cüretlilik*'ten türetilmiştir. Dolayısıyla madem yiğitlik korkularla ve cüretliliklerle ilgili en iyi huy ve madem ne cüretliler (korkularda eksiklik gösterirler, cüretlilikte aşırıdır) ne de korkaklar (bunlar da cüretlilerle aynı şeyi yaparlar ama tersini, yani cüretlilikte eksik kalırlar, korkularda aşırıdır) 1228^b böyle, açık ki yiğitlik cüretlilik ile korkaklığın ortası tutumdur, nitekim en iyi tutum o.

Şöyle düşünülür: yiğit kişi çoğunlukla korkusuzdur, korkak korku doludur, çok şeyden, önemli-önemsiz şeylerden hem çabuk kor- 5

- ὀλίγα καὶ μεγάλα καὶ μικρὰ φοβεῖσθαι, καὶ σφόδρα καὶ
 ταχύ, ὁ δὲ τὸ ἐναντίον ἢ οὐ φοβεῖσθαι ἢ ἡρέμα καὶ μόλις
 καὶ ὀλιγάκις καὶ μεγάλα, καὶ ὁ μὲν ὑπομένει τὰ φοβερά
 6 σφόδρα, ὁ δὲ οὐδὲ τὰ ἡρέμα. ποῖα οὖν ὑπομένει ὁ ἀνδρεῖος,
 πρῶτον πότερον τὰ ἑαυτῷ φοβερά ἢ τὰ ἐτέρῳ; εἰ μὲν δὴ τὰ 10
 ἐτέρῳ φοβερά, οὐθὲν σεμνὸν φαίη ἂν τις εἶναι· <οὐδ'> εἰ τὰ
 αὐτῷ, <εἰ μὴ> εἴη {ἄν} αὐτῷ μεγάλα καὶ πολλὰ φοβερά. <φοβερά 12
 δὲ τὰ> φόβου ποιητικὰ ἐκάστῳ ἢ φοβερά, οἷον εἰ μὲν σφόδρα 12^a
 φοβερά, εἴη ἂν ἰσχυρὸς ὁ φόβος, εἰ δ' ἡρέμα, ἀσθενής.
 ὥστε συμβαίνει τὸν ἀνδρεῖον μεγάλους φόβους καὶ
 πολλοὺς φοβεῖσθαι. ἐδόκει δὲ τούναντίον ἢ ἀνδρεία 15
 ἄφοβον παρασκευάζειν, τοῦτο δ' εἶναι ἐν τῷ ἢ μῆθ' ἢ
 7 ἢ ὀλίγα φοβεῖσθαι, καὶ ἡρέμα καὶ μόλις. ἀλλ' ἴσως τὸ
 φοβερὸν λέγεται, ὥσπερ καὶ τὸ ἡδὺ καὶ τὸ ἀγαθόν,
 διχῶς. τὰ μὲν γὰρ ἀπλῶς, τὰ δὲ τινὶ μὲν καὶ ἡδέα καὶ
 ἀγαθὰ ἐστίν, ἀπλῶς δ' οὐ, ἀλλὰ τούναντίον φαῦλα καὶ 20
 οὐχ ἡδέα, ὅσα τοῖς πονηροῖς ὠφέλιμα καὶ ὅσα ἡδέα τοῖς
 8 παιδίῳις ἢ παιδίᾳ. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ φοβερά τὰ μὲν
 ἀπλῶς ἐστί, τὰ δὲ τινί. ἃ μὲν δὴ <ὁ> δειλὸς φοβεῖται ἢ
 δειλός, τὰ μὲν οὐδενί ἐστι φοβερά, τὰ δ' ἡρέμα· τὰ δὲ τοῖς
 πλείστοις φοβερά, καὶ ὅσα τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, ταῦθ' ἀπλῶς 25
 9 φοβερά λέγομεν. ὁ δ' ἀνδρεῖος πρὸς ταῦτ' ἔχει ἀφόβως,
 καὶ ὑπομένει τὰ τοιαῦτα φοβερά, ἃ ἔστι μὲν ὡς φοβερά
 αὐτῷ <φαίνεται>, ἔστι δ' ὡς οὐ, ἢ μὲν ἀνθρωπος, φοβερά, ἢ δ'
 ἀνδρεῖος, οὐ φοβερά ἀλλ' ἢ ἡρέμα ἢ οὐδαμῶς. ἔστι μέντοι
 10 φοβερά ταῦτα· τοῖς γὰρ πλείστοις φοβερά. διὸ καὶ ἐπαινεῖται 30

1228^b 18-38 = EN 1115^b7-15

10 πρῶτον om. PC ἑαυτῷ] αὐτῷ C: αὐτῷ L 11 <οὐδ'> εἰ
 suppl. Robinson: εἰ δὲ Π 12 αὐτῷ PC: αὐτῷ L <εἰ μὴ> εἴη {ἄν}
 Robinson: εἴη ἂν om. P αὐτῷ L: αὐτῷ P, C, ut vid. μεγάλα καὶ secl.
 Solomon πολλὰ Π: om. Marc.; cf. v. Fragstein, 124 12-12^a <φοβερά²
 δὲ τὰ> (τὰ δὲ φοβερά, Bonitz) suppl. Dirlmeier (cl. 29^a33) 12^a ἢ] cf.
 28^b22, 23: ᾧ codd., secl. Spengel: καθ' ὅσον Russell 15 φοβεῖσθαι
 Bas.³, Ross: ποιεῖσθαι codd. 16 ἄφοβον PC: φόβον L: timidum A¹
 19 καὶ² om. L 23 <ὁ> suppl. Fritzsche 26 φοβερά om. L
 28 <φαίνεται> suppl. Allan (5)

kar hem de çok. Karşıtı ya hiç korkmaz ya da hafife alır, çok az korku duyar, olsa olsa önemli şeylerden korkar. Biri son derece korkutucu şeylere karşı koyar, öteki zararsız şeylerden bile korkar. İmdi acaba yiğit kişi nelere karşı koyar; acaba öncelikle kendisi için korku verici şeylere mi, yoksa bir başkası için korku verici 10 şeylere mi? Başka biri için korku verici şeylere karşı koyuyorsa, onun pek de önemsenecek biri olmadığı ileri sürülebilir. Yine kendisi için korku verici şeylere karşı duruyorsa, ama bunlar kendisi için önemli ve çok korku verici değilse, yine öyle. Korkutucu şeylere gelince, bunlar her bir kişi için korkutucu olduğu ölçüde korkuya neden olan şeylerdir, yani çok korkutucu iseler güçlü bir korku doğururlar, zararsızlarsa az. Dolayısıyla yiğit kişinin önemli ve çok 15 sayıda korku yaşamış olması sonucu çıkıyor. Oysa karşıtını düşünüyorduk: yiğitlik kişiyi korkusuz kılıyor, bu ise ya hiçbir şeyden korkmamak ya da pek az şeyden korkmak, dayanıklı olmak ve korkuya kolay kapılmamakla oluyor. Ama belki korkutucu olan da tıpkı hoş ile iyi konusunda olduğu gibi iki anlamlı: nitekim kimi şeyler mutlak anlamda iyi, hoş; kimileri de belli bir kişi için öyledir, 20 mutlak anlamda değildir, hatta kötüdürler, hoş da değildirler. Sözgeleşi kötüler için yararlı olanlar ile çocukların hoşuna gidenler. Aynı şekilde korkutucu şeylerin de kimi mutlak anlamda korkutucu, kimi ise belli bir kişi için. Korkak kişinin korkak olarak korktuğu şeylerin kimi hiç kimse için korkutucu değildir, kimi de zararsızdır. Çoğunluk için korku verici şeyler ise insan doğası için korkutucu 25 olanlardır, bunlara mutlak anlamda korkutucu diyoruz. Yiğit kişi işte bunların karşısında korkusuzdur, bu tür korkutucu şeylere karşı durur, yani bunlar onun için bir anlamda korkutucu, bir anlamda korkutucu değil: insan olarak korkutucu, yiğit kişi olarak korkutucu değil; ya zararsız görünür ya da hiç korkutucu değildir. Ama çoğu kişi için korkutucu olan şeyler, korkutucudur. İşte bunun için 30

ἡ ἕξις· ὥπερ γὰρ ὁ ἰσχυρὸς καὶ ὑγιεινὸς ἔχει. καὶ γὰρ
οὗτοι οὐ τῷ ὑπὸ μηθενὸς ὁ μὲν πόνου τρίβεσθαι, ὁ δ' ὑπὸ μη-
δεμιᾶς ὑπερβολῆς, τοιοῦτοι εἰσίν, ἀλλὰ τῷ ὑπὸ τούτων ἀπα-
θεῖς εἶναι, ἢ ἀπλῶς ἢ ἡρέμα, ὑφ' ὧν οἱ πολλοὶ ἢ οἱ πλεί-
στοι. οἱ μὲν οὖν νοσῶδεις καὶ ἀσθενεῖς καὶ δειλοὶ καὶ ὑπὸ 11
τῶν κοινῶν παθημάτων πάσχουσιν τι, πλὴν θάττον τε καὶ
μᾶλλον ἢ οἱ πολλοί· καὶ ἔτι ὑφ' ὧν οἱ πολλοὶ πάσχουσιν,
38 ὑπὸ τούτων ἀπαθεῖς ἢ ὅλως ἢ ἡρέμα.

38 ἀπορεῖται δ' εἰ τῷ 12

1229^a ἀνδρείῳ οὐθέν ἐστι φοβερὸν, οὐδ' ἂν φοβηθείη. ἢ οὐθέν
κωλύει τὸν εἰρημένον τρόπον; ἢ γὰρ ἀνδρεία ἀκολούθησις
τῷ λόγῳ ἐστίν, ὁ δὲ λόγος τὸ καλὸν αἰρεῖσθαι κελεύει. διὸ
καὶ ὁ μὴ διὰ τοῦτο ὑπομένων ἀντά, οὗτος ἦτοι ἐξέστηκεν ἢ
θρασύς· ὁ δὲ διὰ τὸ καλὸν ἄφοβος καὶ ἀνδρείος μόνος. ὁ μὲν 13
5 οὖν δειλὸς καὶ ἂ μὴ δεῖ φοβεῖται, ὁ δὲ θρασύς καὶ ἂ μὴ δεῖ
θαρρεῖ· ὁ δ' ἀνδρείος ἅμφω ἂ δεῖ, καὶ ταύτῃ μέσος ἐστίν.
ἂ γὰρ ἂν ὁ λόγος κελεύῃ, ταῦτα καὶ θαρρεῖ καὶ φοβεῖται.
ὁ δὲ λόγος τὰ μεγάλα λυπηρὰ καὶ φθαρτικὰ οὐ κελεύει
ὑπομένειν, ἂν μὴ καλὸν ᾖ. ὁ μὲν οὖν θρασύς, καὶ εἰ μὴ κε- 14
10 λεύει, ταῦτα θαρρεῖ, ὁ δὲ δειλὸς οὐδ' ἂν κελεύῃ· ὁ δὲ ἀν-
11 δρείος μόνον, ἔαν κελεύῃ.

11 ἔστι δ' εἶδη ἀνδρείας πέντε λεγό- 15

μενα καθ' ὁμοιότητα· <τὰ> αὐτὰ γὰρ ὑπομένουσιν, ἀλλ' οὐ
διὰ τὰ αὐτά. μία μὲν πολιτικὴ· αὕτη δ' ἐστὶν ἡ δι' αἰδῶ οὔσα.
δευτέρα ἡ στρατιωτικὴ· αὕτη δὲ δι' ἐμπειρίαν καὶ τὸ εἰδέναι,
15 οὐχ ὥπερ Σωκράτης ἔφη τὰ δεινὰ, ἀλλὰ {ὅτι} τὰς βοηθείας

1229^a 4 cf. EN 1115^a29 ἐν-31, 1115^b5, 12-13, 21, 1116^a15,
1116^b2-3 11-31 = EN 1116^a16 λέγονται-1117^a27

34 ἢ³ Russell: καὶ codd.: ἢ καὶ vel οἱ ἄλλοι καὶ Richards 37 καὶ
ἔτι P¹CL: οἱ δὲ mg. P², addito ἴσως: καίτοι Fritzsche: καίπερ ἐνίοτε
Ross 1229^a 2 τὸ] τῷ C αἰρεῖσθαι PC: ἀναιρεῖσθαι L

3 τοῦτο C, mg. Casaubon: τούτον PL: τούτων Casaubon 9 καλὸν
Allan ((4), 71, cl. 30^a32-3): καλὰ codd. 11 μόνον Rackham: μόνος
codd. 12 <τὰ> suppl. V 13 ἢ ante πολιτικὴ suppl.
Fritzsche 15 ἀλλὰ {ὅτι} secl. Sylburg: ἀλλ' ὅτι codd. (cf. 30^a9-10):
ἴσασιν post ὅτι suppl. Bonitz: ἀλλὰ τὸ Jackson ((6), 159; sc. εἰδέναι post
δεινῶν 29^a16) τὰς] τοὺς L

bu huy övülür, çünkü durumu güçlü kişi ile sağlıklı kişinininki gibi. Nitekim onlar da hiçbir güçlüğe "metelik vermedikleri" ya da hiçbir aşırılığa gitmedikleri için değil, çoğunluğun ya da en çok kişinin etkilendiği şeylerden ya mutlak anlamda ya da kolayca etkilenmedikleri için böyledirler. İmdi hastalıklı kişiler, zayıf kişiler ve 35 korkak kişiler genel olarak etkilenilen şeylerden etkilenirler, ama çoğunlukla daha çabuk, daha çok. Öte yandan çoğunluğun etkilendiği şeyler karşısında [bunlar kendilerine dokunmuyorsa] ya etkilenimsiz kalırlar ya da onları hafife alırlar.

Yiğit kişi için korkutucu hiçbir şey yok mu, o hiç korkmaz mı diye soruluyor. Acaba yukarda söylediğimiz tarzda bir engel yok 1229^a mu? Nitekim yiğitlik akıllı izlemedir, akıl ise güzeli seçmeyi buyurur. Bunun için, korkutucu şeyleri güzel bir şey adına göğüslemeyen kişi ya kendini kaybetmiştir ya da cüretli biridir. Yalnızca yiğit kişi güzel bir şeyden ötürü korkusuzdur. Korkak korkulması gerekmeyen 5 şeylerden korkar, cüretli gerekmeyen şeylerde cüretlidir, yiğit ise her iki açıdan da gerektiği gibi davranır, orta da o, çünkü o aklın buyurduğu şeylerde cüretlilik ya da korkaklık da gösterir. Akıl, büyük bir acı, önemli zararlar getirecek olan şeylere karşı durmayı buyurmaz, bu durum güzel olmaz. Cüretli kişi akıl buyurmasa da cüretlidir, korkak akıl buyursa bile cüretlilik göstermez. Yalnızca 10 yiğit kişi akıl buyurduğunda öyle.

Yiğitliğe benzerliklerinden ötürü *yiğitlik* adı verilen beş yiğitlik türü var: bunlar aynı korkutucu şeylere karşı duruyorlar, ama aynı şeylerden ötürü değil. Birincisi *toplumsal*, yurttaşlarla ilgili, kaynağı ise utanma [adım kötüye çıkacak düşüncesi]. İkincisi asker yiğitliği: bunun kaynağı deneyim ve bilme ama, Sokrates'in dediğinin tersine, tehlikeli şeylerin kendisinin ne olduğunu değil, tehlikelerdeki 15

- 16 τῶν δεινῶν. τρίτῃ δ' ἢ δι' ἀπειρίαν καὶ ἄγνοιαν, δι' ἣν τὰ
 παιδία καὶ οἱ μαινόμενοι οἱ μὲν ὑπομένουσι τὰ φερόμενα,
 οἱ δὲ λαμβάνουσι τοὺς ὄφεις. ἄλλῃ δ' ἢ κατ' ἐλπίδα, καθ'
 ἣν οἱ τε κατευτυχηκότες πολλάκις ὑπομένουσι τοὺς κινδύνους
 17 καὶ οἱ μεθύοντες· εὐέλπιδας γὰρ ποιεῖ ὁ οἶνος. ἄλλῃ δὲ 20
 διὰ πάθος ἀλόγιστον, οἶον δι' ἔρωτα καὶ θυμόν. ἂν τε γὰρ
 ἑρᾷ, θρασὺς μᾶλλον ἢ δειλός, καὶ ὑπομένει πολλοὺς κινδύ-
 νους, ὥσπερ ὁ ἐν Μεταποντίῳ τὸν τύραννον ἀποκτείνας καὶ ὁ
 ἐν Κρήτῃ μυθολογούμενος· καὶ δι' ὀργὴν καὶ θυμόν ὡσαύ-
 τως. ἐκστατικὸν γὰρ ὁ θυμός. διὸ καὶ οἱ ἄγριοι σύες ἀν- 25
 δρεῖοι δοκοῦσιν εἶναι, οὐκ ὄντες· ὅταν γὰρ ἐκστῶσι, τοιοῦτοι
 18 εἰσίν, εἰ δὲ μὴ, ἀνώμαλοι, ὥσπερ οἱ θρασεῖς. ὅμως δὲ μά-
 λιστα φυσικὴ ἡ τοῦ θυμοῦ· ἀήττητον γὰρ ὁ θυμός, διὸ καὶ
 19 οἱ παῖδες ἄριστα μάχονται. διὰ νόμον δὲ ἡ πολιτικὴ ἀν-
 δρεία. κατ' ἀλήθειαν δὲ οὐδεμία τούτων, ἀλλὰ πρὸς τὰς 30
 παρακελεύσεις τὰς ἐν τοῖς κινδύνοις χρήσιμα ταῦτα πάντα.
 20 περὶ δὲ τῶν φοβερῶν νῦν μὲν ἀπλῶς εἰρήκαμεν, βέλτιον
 δὲ διορίσασθαι μᾶλλον. ὅλως μὲν οὖν φοβερά λέγεται τὰ ποιη-
 τικὰ φόβου. τοιαῦτα δ' ἐστὶν ὅσα φαίνεται ποιητικὰ λύπης
 φθαρτικῆς· τοῖς γὰρ ἄλλην τινὰ προσδεχομένοις λύπην 35
 ἑτέρα μὲν ἂν τις ἴσως λύπη γένοιτο καὶ πάθος ἕτερον, φό-
 βος δ' οὐκ ἔσται, οἶον εἴ τις προορῶτο ὅτι λυπήσεται λύπην
 ἣν οἱ φθονοῦντες λυποῦνται, ἢ τοιαύτην οἶαν οἱ ζηλοῦντες ἢ οἱ
 21 αἰσχυρόμενοι. ἀλλ' ἐπὶ μόναις ταῖς τοιαύταις φαινομέναις
 ἔσεσθαι λύπαις φόβος γίνεται, ὅσων ἡ φύσις ἀναιρετικὴ τοῦ 40
 ζῆν. διὸ καὶ σφόδρα τινὲς ὄντες μαλακοὶ περὶ ἔνια ἀνδρεῖοι 1229^b
 εἰσί, καὶ ἔνιοι σκληροὶ καὶ καρτερικοὶ {καὶ} δειλοί. 2
 22 καὶ δὴ καὶ 2

1229^b 2-13 cf. EN 1115^a 17-27

17 φερόμενα] φοβερά L: ἐπιφερόμενα Rackham (sed cf. 29^b 27)
 19 κατευτυχηκότες codd.: κατεωχηκότες Ald.: *laute conuivati* A¹
 22 καὶ Casaubon: *multaque* A¹: ἢ codd. 23 μεταπόντῃ V
 ἀποκτείνειν C 25 σύες PC: θῆρες L 37 λυπήσεται Bekker:
 λύπη ἔσται codd. 38 οἱ¹ om. L 1229^b 2 {καὶ³} secl. V καὶ
 δὴ καὶ P: καὶ δὴ CL

çareleri bilme. Üçüncüsünün kaynağı ise deneyimsizlik ile bilgisizlik: çocuklar ile delilerde görülür. Berikiler korku verici şeylerin üstüne gider, çocuklar ise yılanları eline alır. Bir başka türün kaynağı iyimserlik: kimileri sık sık dört ayak üstüne düşmesinden ötürü tehlikelere girer, sarhoşlar da öyle; çünkü şarap adamı iyimser kılar. Bir başka tür ise akıldışı tutkuya, sözgelişi aşka ya da hırslanmaya dayanır. Nitekim adam âşıkça korkak değil, cüretli olur, Metapontion'da tiranı öldüren adam ile Girit'te adı dilden dile dolaşan adam gibi pek çok tehlikeye girer. Öfke ve hırslanmaya dayanan yiğitlik de buna benzer, çünkü hırslanma kişiye kendisini kaybettirir. Bunun için yabandomuzları da, öyle olmadıkları halde yiğit görünürler, kendilerini kaybettiklerinde cüretlidirler, öyle değilken hiç de cüretli değildirler. Ama yine de öfkeye, hırslanmaya dayanan yiğitlik en doğal olanı, çünkü öfke, hırslanma bastırılmayan bir şey. Bunun için çocuklar da çok iyi kavga eder. Toplumsal yiğitlik ise yasaya, konulmuş kurallara dayanır. Gerçek anlamda bunlardan hiçbiri yiğitlik değil, ama tehlikeli durumlara hazırlanan kişiler için hepsi de kullanışlı.

Korkutucu şeyler konusunda genel olarak konuştuk ama daha kesin belirlemek daha iyi. Genel olarak korku doğuran şeylerin korkutucu olduğunu söylüyoruz. Yok edici acıya neden olan nice nesne varsa, bunlar korkutucu. Nitekim başka tür bir acı beklentisi varsa, sözgelişi biri kıskanan kimselerin, hırslanan kimselerin, utanan kimselerin çektiği türden bir acı çekeceğini tasarlıyorsa, herhalde korku değil, başka bir acı ve başka bir etkilenim oluşur. Yalnızca doğası yaşamayı yok etme özelliği taşıyan acı tasarımlarında korku ortaya çıkar. Bunun için kimi durumlarda son derece zayıf kimi kişiler yiğit, kimi gücü kuvveti yerinde kimseler ise korkaktır.

δοκεῖ σχεδὸν ἴδιον τῆς ἀνδρείας εἶναι τὸ περὶ τὸν θάνατον
καὶ τὴν περὶ τούτου λύπην ἔχειν πῶς. εἰ γάρ τις εἴη τοιοῦτος
5 οἶος πρὸς ἀλέας καὶ ψύχῃ καὶ τὰς τοιαύτας λύπας ὑπομενε-
τικός, ὡς ὁ λόγος, ἀκινδύνους οὐσας, πρὸς δὲ τὸν θάνατον
καὶ μαλακὸς καὶ περιφόβος, μὴ δι' ἄλλο τι πάθος ἀλλὰ
δι' αὐτὴν τὴν φθοράν, ἄλλος δὲ πρὸς μὲν ἐκείνας μαλακός,
πρὸς δὲ τὸν θάνατον ἀπαθής· ἐκεῖνος μὲν ἂν εἶναι δόξειε
10 δειλός, οὗτος δ' ἀνδρείος. καὶ γὰρ κίνδυνος ἐπὶ τοῖς τοιούτοις 23
λέγεται μόνοις τῶν φοβερῶν, ὅταν πλησίον ᾖ τὸ τῆς τοιαύ-
της φθορᾶς ποιητικόν. φαίνεται δὲ κίνδυνος, ὅταν πλησίον
13 φαίνεται.

13 τὰ μὲν οὖν φοβερά, περὶ ὅσα φάμεν εἶναι τὸν
ἀνδρεῖον, εἴρηται δὴ ὅτι τὰ φαινόμενα ποιητικὰ λύπης τῆς
15 φθαρτικῆς· ταῦτα μέντοι πλησίον τε φαινόμενα καὶ μὴ
πόρρω, καὶ τοσαῦτα τῷ μεγέθει ὄντα ἢ φαινόμενα ὥστ'
εἶναι σύμμετρα πρὸς ἄνθρωπον. ἔνια γὰρ ἀνάγκη παντὶ 24
φαίνεσθαι ἀνθρώπῳ φοβερά καὶ διαταράττειν. οὐθὲν γὰρ
κωλύει, ὥσπερ θερμὰ καὶ ψυχρά, καὶ τῶν ἄλλων δυνάμειν
20 ἐνίας ὑπὲρ ἡμᾶς εἶναι καὶ τὰς τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος
ἐξεις· οὕτω καὶ τῶν περὶ τὴν ψυχὴν <ἐνια> παθημάτων.

οἱ μὲν <οὖν> δειλοὶ καὶ θρασεῖς διαψεύδονται διὰ τὰς ἐξεις·
τῷ μὲν γὰρ δειλῷ τά τε μὴ φοβερά δοκεῖ φοβερά εἶναι καὶ τὰ 25
ἡρέμα σφόδρα, τῷ δὲ θρασεῖ τὸ ἐναντίον τά τε φοβερά θαρρα-
25 λέα καὶ τὰ σφόδρα ἡρέμα, τῷ δ' ἀνδρείῳ τάληθῇ μάλιστα.
διόπερ οὗτ' εἴ τις ὑπομένει τὰ φοβερά δι' ἄγνοιαν, ἀνδρείος,
οἷον εἴ τις τοὺς κεραυνοὺς ὑπομένει φερομένους διὰ μανίαν, οὗτ'

4 περὶ om. L 5 ἀλέας] θερμασίας sup. P² 6 εἶναι ante ὡς
dubitanter suppl. Richards 12 δὲ Π: καὶ post δὲ add. Marc.: γὰρ
Susemihl 13 φαίνεται Sylburg: φαίνεται codd. 14 δὴ ὅτι
PC: διότι L 15-16 καὶ . . . φαινόμενα om. Marc. 16 καὶ om. P
21 <ἐνια> suppl. Robinson: τινα post καὶ suppl. Ross 22 <οὖν>
suppl. Bonitz: om. codd.: enim A¹: lac. pos. V διαψεύδονται codd.:
ἐπιψεύδονται Susemihl 26 ὑπομένει CL: ὑπομένει P, Susemihl
27 ὑπομένει codd.: ὑπομένοι Spengel ἐπιφερομένους dubitanter Rack-
ham (cl. 29^a 18)

Yiğitliğe özgü başka bir şey de, ölüm ve ölümle ilgili acı açısından belli bir biçimde davranmak diye düşünülür. Çünkü yiğit kişi sığağa, soğuga, benzeri acılara, yani tehlikeden bağımsız şeylere karşı aklın 5 buyurduğu gibi karşı duran biri olsa, ama ölüm karşısında, başka hiçbir etkilenim yüzünden değil, sırf onun bir yok olma olmasından ötürü zayıflık gösterse, ölümden ödü kopsa, öte yandan başka biri birincilerle ilgili olarak zayıflık gösterse, ama ölüm karşısında dimdik ayakta kalsa, herhalde ilki korkak, beriki yiğit diye düşünülecektir. 10 Çünkü bu tür yok edici özellik taşıyan tehlike yakın olduğunda, yalnızca böyle durumlarda "tehlike" den söz edilir. O yakın görünüşünde, "tehlike" var diye düşünülecektir.

İmdi yiğit kişinin yok edici acı doğurduğu görünen korkutucu şeylerle ilgili olduğunu ileri sürüyoruz. Bunlar da elbette hem uzak değil, yakın olacak hem de büyüklük açısından insan gücünün 15 üstesinden gelebileceği büyüklükte şeyler olacak. Nitekim bazı şeyler var, bunlar zorunlu olarak her insan için korkutucu ve tüyler ürpertici görünür. Nitekim yakıcı sıcak ile dondurucu soğuk gibi bizi, insan bedeninin durumunu aşan doğa olaylarını hiçbir şey 20 engellemiyor. Bu şekilde de insan ruhunda kimi etkilenimler söz konusu oluyor.

İmdi korkaklar ile cüretliler huyları yüzünden yanlışla düşüyorlar: korkak kişiye korkutucu olmayan şeyler korkutucu, zararsız şeyler şiddetli görünüyor; cüretli kişiye de karşıtı olur, yani korkutucu şeyler zararsız, şiddetli şeyler hafif gelir. Yiğit kişi ise tam doğru- 25 yu görür, bunun için ne bilgisizlikten ötürü korkutucu şeylere karşı duran kişi, sözgelişi delilik yüzünden üzerine gelen şimşeklere karşı

εἰ γιγνώσκων ὅσος ὁ κίνδυνος, διὰ θυμόν, οἷον οἱ Κελτοὶ πρὸς
 τὰ κύματα ὅπλα ἀπαντῶσι λαβόντες, καὶ ὅλως ἡ βαρβα-
 26 ρικὴ ἀνδρεία μετὰ θυμοῦ ἐστίν. ἔνιοι δὲ καὶ δι' ἄλλας ἡδονὰς 30
 ὑπομένουσιν. καὶ γὰρ ὁ θυμὸς ἡδονὴν ἔχει τινά· μετ' ἐλπί-
 δος γάρ ἐστι τιμωρίας. ἀλλ' ὁμως οὐτ' εἰ διὰ ταύτην οὐτ' εἰ δι'
 ἄλλην ἡδονὴν ὑπομένει τις τὸν θάνατον ἢ <διὰ> φυγὴν μειζό-
 27 νων λυπῶν, οὐδεὶς δικαίως <ἂν> ἀνδρείως λέγοιτο τούτων. εἰ γὰρ
 ἦν ἡδὺ τὸ ἀποθνήσκειν, πολλάκις ἂν δι' ἀκρασίαν ἀπέθνησκον 35
 οἱ ἀκόλαστοι, ὥσπερ καὶ νῦν αὐτοῦ μὲν τοῦ ἀποθνήσκειν οὐκ
 ὄντος ἡδέος, τῶν ποιητικῶν δ' αὐτοῦ, πολλοὶ δι' ἀκρασίαν
 περιπίπτουσιν εἰδότες, ὧν οὐθεὶς <ἂν> ἀνδρείως εἶναι δόξειεν, εἰ
 καὶ πάνυ ἐτοίμως ἀποθνήσκοι. οὐτ' εἰ φεύγοντες τὸ πονεῖν,
 ὅπερ πολλοὶ ποιοῦσιν, οὐδὲ τῶν τοιούτων οὐδεὶς ἀνδρείως, καθ- 40
 ἄπερ καὶ Ἀγάθων φησὶ

φαῦλοι βροτῶν γὰρ τοῦ πονεῖν ἡσώμενοι,
 θανεῖν ἐρώσιν.

1230^a

ὥσπερ καὶ τὸν Χείρωνα μυθολογοῦσιν οἱ ποιηταὶ διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ
 28 ἔλκουσ ὀδύνην ἐξῆσθαι ἀποθανεῖν θάνατον ὄντα. παραπλησίως
 δὲ τούτοις καὶ ὅσοι δι' ἐμπειρίαν ὑπομένουσι τοὺς κινδύνους, 5
 ὅνπερ τρόπον σχεδὸν οἱ πλείστοι τῶν στρατιωτικῶν ἀνθρώπων
 ὑπομένουσιν. αὐτὸ γὰρ τοῦναντίον ἔχει ἢ ὡς ᾤετο Σωκράτης,
 ἐπιστήμην οἰόμενος εἶναι τὴν ἀνδρείαν. οὐτε γὰρ διὰ τὸ εἰδέναι
 τὰ φοβερά θαρροῦσιν οἱ ἐπὶ τοὺς ἰστούς ἀναβαίνειν ἐπιστά-
 29 μενοι, ἀλλ' ὅτι ἴσασιν τὰς βοηθείας τῶν δεινῶν· οὐτε δι' ὃ θάρρα- 10
 λεώτερον ἀγωνίζονται, τοῦτο ἀνδρεία, καὶ γὰρ ἂν ἡ ἰσχὺς καὶ ὁ
 πλοῦτος κατὰ Θέογνιν ἀνδρεία εἶεν·

πᾶς γὰρ ἀνὴρ πενίῃ δεδμημένος.

28-30 = EN 1115^b26-8; Str. 7. 293 30-30^d4 = EN 1116^a10-15,
 1117^a5-9 τι 1230^a 4-16 = EN 1116^b3-19; cf. 1115^b1 οὐχ-4

33 <διὰ> dubitanter suppl. Rackham 34 <ἂν> suppl. Spengel
 38 <ἂν> suppl. Spengel 39 ἐτοίμως P¹CL: ἴσχει post ἐτοίμως
 suppl. P²: ἐτοιμος Bekker ἀποθνήσκοι dubitanter Rackham:
 ἀποθνήσκειν codd.: ἀποθνήσκει V 1230^a 8 τὴν ἀνδρείαν εἶναι L
 9 ἰστούς L 10 διό CL

duran kişi yiğittir, ne tehlikenin büyüklüğünü bildiği halde, dalgalara ellerinde silahlarla saldıran Keltler gibi, hırslanma yüzünden öyle davranan kişi yiğittir, ne de yabancıların kızgınlıkla başa baş 30 giden yiğitlikleri yiğitliklerdir. Kimileri de başka hazlar yüzünden korkutucu şeylere karşı durur, nitekim hırslanma ile öfke de belli bir haz taşır, çünkü o kişinin öç alma beklentisiyle birliktedir. Bu ya da başka bir haz yüzünden ya da daha büyük acılardan kaçmak için biri ölüme karşı durursa, hiç kimsenin ona yiğit demesi doğru olmasa gerek. Nitekim ölüm biraz hoş bir şey olsaydı haz düşkün 35 olanlar haz düşkünlükleri yüzünden ikide birde ölürlerd: nasıl ki, ölmek hoş değil ama ona giden yolu oluşturan şeyler hoş olduğu için, pek çok kişi haz düşkünlüğü yüzünden bile bile ölüme koşuyor: ölüme gönüllü atılsalar bile bunların hiçbiri yiğit diye düşünülmesi gerek. Çoğunluğun yaptığı gibi çilelerden kaçmak için ölüme atı- 40 lanlar da yiğit değil. Agathon'un dediği gibi:

*çilelere yenik düşen işe yaramaz ölümlüler
ölmeye can atarlar.*

1230^a

Yine ozanların anlattığı Kheiron gibi: ölümsüz olmasına karşın yarasının acısı yüzünden ölmek istemiş. Bunların yanında deneyimlerinden ötürü tehlikelere karşı koyanlar yiğit değil. Askerlik mesle- 5 ğindekilerin çoğu bu tarzda “yiğitlik” gösterir. Nitekim yiğitliğin bir bilgi olduğunu söyleyen Sokrates'in görüşünün tersi söz konusu, çünkü gemi direğinin tepesine tırmanmayı bilen kişiler, korkutucu şeylerin kendilerini bilmelerinden ötürü değil, tehlikelerdeki çareyi bilmelerinden ötürü cüretlidirler. Bu yüzden daha cüretlice sava- 10 şanlar da yiğit değil, nitekim öyle olsa Theognis'in dediği gibi kuvvet ile zenginlik de yiğitlik olurdu:

yoksullukla zincirlenmiş her adam...

- 13 φανερώς <δ'> ἔνιοι δειλοὶ ὄντες ὁμως ὑπομένουσιν δι' ἐμπειρίαν
τοῦτο δέ, ὅτι οὐκ οἴονται κίνδυνον εἶναι· ἴσασι γὰρ τὰς βοηθείας.
15 σημεῖον δέ· ὅταν γὰρ μὴ ἔχειν οἴωνται βοήθειαν, ἀλλ' ἤδη
πλησίον ᾗ τὸ δεινόν, οὐχ ὑπομένουσιν. ἀλλὰ πάντων τῶν 30
τοιούτων ἀνδρείων οἱ διὰ τὴν αἰδῶ ὑπομένοντες μάλιστα φανείεν
<ἀν> ἀνδρείοι, καθάπερ καὶ Ὅμηρος τὸν Ἑκτορά φησιν ὑπομεί-
ναι τὸν κίνδυνον τὸν πρὸς τὸν Ἀχιλλέα·

Ἑκτορα δ' αἰδῶς εἶλε·

20 <καὶ>

Πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει.

- 21 καὶ ἐστὶν ἡ πολιτικὴ ἀνδρεία αὕτη.
21 ἡ δ' ἀληθὴς οὔτε αὕτη οὐτ' 31
ἐκείνων οὐδεμία, ἀλλὰ ὁμοία μὲν, ὥσπερ καὶ ἡ τῶν θηρίων,
ἃ διὰ τὸν θυμὸν ὁμόσε τῇ πληγῇ φέρεται. οὔτε γὰρ ὅτι
ἀδοξήσει, δεῖ μὲν ἢ τὸ φοβερόν, οὔτε δι' ὀργήν, οὔτε διὰ τὸ
25 μὴ νομίζειν ἀποθανεῖσθαι, ἢ διὰ τὸ δυνάμεις ἔχειν φυλα-
κτικὰς· οὐδὲ γὰρ οἴησεται οὕτω γε φοβερόν εἶναι οὐθέν. ἀλλ' 32
ἐπειδὴ πᾶσα <γ'> ἀρετὴ προαιρετική (τοῦτο δέ πῶς λέγομεν,
εἴρηται πρότερον, ὅτι ἕνεκά τινος πάντα αἰρεῖσθαι ποιεῖ, καὶ
τοῦτό ἐστι τὸ οὐ ἕνεκα, τὸ καλόν), δῆλον ὅτι καὶ ἡ ἀνδρεία
30 ἀρετὴ τις οὕσα ἕνεκά τινος ποιήσει τὰ φοβερά ὑπομένειν, ὥστ'
οὔτε δι' ἄγνοιαν (ὀρθῶς γὰρ μᾶλλον ποιεῖ κρίνειν) οὔτε δι'
ἡδονήν, ἀλλ' ὅτι καλόν, ἐπεὶ, ἂν γε μὴ καλὸν ἢ ἀλλὰ μανικόν,
33 οὐχ ὑπομένει· αἰσχροὺς γάρ.
33 περὶ ποῖα μὲν οὖν ἐστὶν ἡ ἀν- 33
δρεία μεσότης καὶ τίνων καὶ διὰ τί, καὶ τὰ φοβερά τίνα

16-21 = EN 1116^a17-29

21 sqq. = EN 1116^b13-1117^a1

13 <δ'> suppl. Rieckher: lac. pos. V 17 ἀνδρείων Spengel:
αἰτίων codd., secl. Richards 18 <ἀν> suppl. Susemihl
20 <καὶ> suppl. Fritzsche ἐλεγχείην L 24 τὸ φοβερόν Russell
(cl. 30^a30): φοβούμενους codd.: φοβούμενον Casaubon 26 οὐδὲ
Bekker: οὔτε codd. 27 <γ'> add. Marc.: om. Π (sed cf. Dennis-
ton, 115) 33 ὑπομένει codd.: ὑπομενεῖ Richards (cl. 30^a30 ποιήσει)

Kimi kişiler korkak olmalarına karşın yine de deneyimlerinden ötürü tehlikelere açıkça karşı duruyorlar; bunu yapıyorlar, çünkü orada tehlike olmadığını düşünüyorlar, nitekim çarenin ne olduğu- 15 nu biliyorlar. Kanıtı şu: çare kalmadığını, tehlikenin yakın olduğunu düşündükleri anda tabanları yağıyorlar. Ne ki bütün bunların içinde en çok utanma duygusundan, gururdan ötürü karşı duranlar yiğit görünseler gerek. Akhilleus'a karşı tehlikeye atılan Hektor için Homeros'un dediği gibi:

Hektor'u utanma duygusu, gurur⁴ avucuna almıştı.

Ve

20

beni ilk ayıplayacak kişi Polydamas olacak.

İşte toplumsal yiğitlik bu.

Ne ki ne bu ne de ötekilerin herhangi biri gerçek yiğitlik. Bu, öfkelerinden ötürü sipsivri mızrağın üzerine atılan hayvanlarınkı gibi bir yiğitlik. Çünkü ne adı kötüye çıkacağı için korkutucu şeylere karşı durmak gereklidir, ne öfke yüzünden, ne ölümün düşünülme- 25 mesi yüzünden, ne de koruyucu olanaklarının olmasından ötürü. Nitekim bu durumda kişi korkutucu bir şey olduğunu düşünmeyecektir. İmdi madem her erdem tercihle ilgili (bunun tarzını daha önce söyledik: her şeyin onun için tercih edildiği şey ereksel nedendir, ereksel neden de *güzel*, bunu söylediydik) şu açık: yiğitlik, bir erdem olarak, korkutucu şeylere *bir şey için* karşı durmayı sağlaya- 30 caktır, dolayısıyla bu, bilgisizlikten ötürü değil (yiğitlik doğru değerlendirmeyi sağlar), bir haz yüzünden değil, güzel olduğu için olur. Güzel bir şey için olmasa, aptalca bir şey için olsa, kalıcı olmaz, çünkü çirkin olur.

İmdi yiğitlik nelerle ilgili bir orta olma, ne ile neyin ortası, niçin, korkutucu şeyler nasıl bir güç taşıyor, bunları yöntemimize uygun

- δύναμιν ἔχει, σχεδὸν εἴρηται κατὰ τὴν παροῦσαν ἔφοδον 35
- II ἱκανῶς· περὶ δὲ σωφροσύνης καὶ ἀκολασίας μετὰ ταῦτα δι-
ελέσθαι πειρατέον. λέγεται δ' ὁ ἀκόλαστος πολλαχῶς. ὁ τε
γὰρ μὴ κεκολασμένος πω μὴδ' ἰατρευμένος, ὥσπερ ἄτμη-
τος ὁ μὴ τετμημένος, καὶ τούτων ὁ μὲν δυνατός, ὁ δ' ἀδύ- 1230^b
νατος· (ἄτμητον γὰρ τό τε μὴ δυνάμενον τμηθῆναι καὶ τὸ
2 δυνατὸν μὲν μὴ τετμημένον δέ). τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ
τὸ ἀκόλαστον. καὶ γὰρ τὸ μὴ πεφυκὸς δέχεσθαι κόλασιν,
καὶ τὸ πεφυκὸς μὲν μὴ κεκολασμένον δὲ περὶ ἁμαρτίας, 5
περὶ αὖς ὀρθοπραγεῖ ὁ σώφρων, ὥσπερ οἱ παῖδες· κατὰ ταύ-
3 την γὰρ ἀκόλαστοι λέγονται τὴν ἀκολασίαν. ἔτι δ' ἄλλον
τρόπον οἱ δυσίατοι καὶ οἱ ἀνίατοι πάμπαν διὰ κολάσεως.
πλεοναχῶς δὲ λεγομένης τῆς ἀκολασίας, ὅτι μὲν περὶ ἡδο-
νάς τινας καὶ λύπας εἰσὶ, φανερόν, καὶ ὅτι ἐν τῷ περὶ ταύ- 10
τας διακεῖσθαι πῶς καὶ ἀλλήλων διαφέρουσι καὶ τῶν ἄλ-
λων· (διεγράψαμεν δὲ πρότερον πῶς τὴν ἀκολασίαν ὀνομά-
4 ζοντες μεταφέρομεν). τοὺς γὰρ ἀκινήτως ἔχοντας δι' ἀναι-
σθησίαν πρὸς ταύτας τὰς ἡδονὰς οἱ μὲν καλοῦσιν ἀναισθήτους,
5 οἱ δὲ ἄλλοις ὀνόμασι τοιούτοις προσαγορεύουσιν. ἔστι δ' οὐ 15
πάνυ γνῶριμον τὸ πάθος οὐδ' ἐπιπόλαιον διὰ τὸ πάντας ἐπὶ
θάτερον ἁμαρτάνειν μᾶλλον καὶ πᾶσιν εἶναι σύμφυτον τὴν
τῶν τοιούτων ἡδέων ἦτταν καὶ αἰσθῆσιν. μάλιστα δ' εἰσὶ
τοιούτοι, οἷους οἱ κωμωδοδιδάσκαλοι παράγουσιν ἀγροίκους, οἱ
οὐδὲ τὰ μέτρια καὶ τὰ ἀναγκαῖα πλησιάζουσι τοῖς ἡδέσιν. 20
6 ἐπεὶ δ' ὁ σώφρων ἐστὶ περὶ ἡδονάς, ἀνάγκη καὶ περὶ ἐπιθυ-

36-31^b₄ = EN 1117^b₂₃-1119^b₁₈ 37 λέγεται-30^b₂₀ = EN
1119^a₃₃-^b₁₈ 1230^b 21-31^a₂₆ = EN 1117^b₂₇-1118^b₈

35 ἔχει om. L 38 πω V, Ross: πως codd. ἰατρευμένος Spengel: ἰατρευόμενος codd., Dirlmeier 1230^b 3 δέ² om. L 8 οἱ²
om. CL διὰ κολάσεως L: δι' ἀκολασίαν P: δι' ἀκολασίας C
12 πρότερον L: πότερον PC ὀνομάζοντες] ὄνομα C 13 γὰρ codd.,
Allan (5): δὲ Susemihl 14 ταύτας τὰς Spengel: τὰς αὐτάς codd.
15 τοιούτοις codd.: <τούς> τοιούτους dubitanter Russell post προσαγορεύουσιν lac. susp. Susemihl (cl. 31^b₁) 16 ἐπιπόλαιον] ἐπὶ πόλεως C
19 κωμωδοδιδάσκαλοι L: κωμωδιδάσκαλοι P: κωμοδιδάσκαλοι C

olarak yeterince söyledik. Bunlardan sonra ölçülülük ile haz 35
 II düşkünlüğü üzerine konuşmak gerekiyor. *Haz düşkünlüğü*⁵ çok anlamda kullanılır. Nitekim bir biçimde *cezalandırılmamış* yani *iyileştirilmemiş* anlamı var, bu anlamı *kesilmeyen* ve *kesilmemiş* sözcüklerinin anlamına benziyor, bunlardan biri kesilmesi olanaklı öteki olanaklı değil anlamına gelir (nitekim kesilmeyen bir şeyin kesilmesi olanaklı değildir, ama [henüz] kesilmemiş olanın kesilmesi olanaklı). Haz düşkünlüğü de bu tarzda, yani haz düşkünlüğü hem doğal olarak cezalandırılması olası olmamak hem de ölçülü kişinin 5 onlarla ilgili olarak doğru davrandığı yanlışlar açısından, sözgelişi çocuklar gibi, henüz cezalandırılmamış olmak anlamına gelir. Çocuklara bu anlamdaki haz düşkünlüğüne göre haz düşkünlüğü denir. Öte yandan başka bir tarzda, güç iyileşebilir olanlar ve cezayla hiç mi hiç iyileşmeyenler için kullanılır. Haz düşkünlüğü çok anlamda kullanılsa da şu açık: kimi hazlarla ve acılarla ilgilidir ve bunlara 10 göre belli bir tutum takınan kimseler hem kendi aralarında hem de başka insanlarla farklılık gösterirler (biz haz düşkünlüğü adını koyarken bunu nasıl değişik anlamlarda kullandığımızı daha önce çizelgede gösterdik). Aynı hazlar karşısında duyarsızlıktan ötürü devinimsiz kalan kişilere kimileyin duyarsız derler, kimileri de onlara başka adlar verir. Ne ki bu etkilenim henüz ayrıntılı bilinmiyor, 15 genelleştirilmiş de değil, çünkü herkes daha çok öteki yana doğru yanlışlığa düşüyor, ayrıca bu tür hoş şeylere yenik düşme olanağı herkeste doğuştan var. Güldürü ozanlarının yabani diye söz ettikleri kişiler en çok böyle, onlar hoş şeylerden ölçülü ve zorunlu olanları bile tatmıyor.

1230^b

20

Madem ölçülü kişi hazlarla ilgili, arzularla da ilgili olması zorun-

μίας τινὰς αὐτὸν εἶναι. δεῖ δὴ λαβεῖν περὶ τίνας. οὐ γὰρ
 περὶ πάσας οὐδὲ περὶ ἅπαντα τὰ ἡδέα ὁ σώφρων σώφρων
 ἐστίν, ἀλλὰ τῇ μὲν δόξῃ περὶ δύο τῶν αἰσθητῶν, περὶ τε τὸ
 25 γευστὸν καὶ τὸ ἄπτόν, τῇ δ' ἀληθείᾳ περὶ τὸ ἄπτόν· περὶ 7
 γὰρ τὴν διὰ τῆς ὀψεως ἡδονὴν τῶν καλῶν ἄνευ ἐπιθυμίας
 ἀφροδισίων, ἢ λύπην τῶν αἰσχυρῶν, καὶ περὶ τὴν διὰ τῆς
 ἀκοῆς τῶν εὐαρμόστων ἢ ἀναρμόστων, ἔτι δὲ πρὸς τὰς δι'
 ὁσφρήσεως, τὰς τε ἀπὸ εὐωδίας καὶ τὰς ἀπὸ δυσωδίας, οὐκ
 30 ἔστιν ὁ σώφρων. οὐδὲ γὰρ ἀκόλαστος οὐδεὶς λέγεται τῷ πά-
 σχειν ἢ μὴ πάσχειν. εἰ γοῦν τις ἢ καλὸν ἀνδριάντᾱ θεώ- 8
 μενος ἢ ἵππον ἢ ἄνθρωπον, ἢ ἀκροώμενος ἄδοντος, μὴ βού-
 λοιτο μήτε ἐσθίειν μήτε πίνειν μήτε ἀφροδισιάζειν, ἀλλὰ
 τὰ μὲν καλὰ θεωρεῖν τῶν δ' ἁδόντων ἀκούειν, οὐκ ἂν δόξειεν
 35 ἀκόλαστος εἶναι, ὥσπερ οὐδ' οἱ κηλούμενοι παρὰ ταῖς Σειρήσιν.
 ἀλλὰ περὶ τὰ δύο τῶν αἰσθητῶν ταῦτα, περὶ ἅπερ καὶ 9
 τᾶλλα θηρία μόνον τυγχάνει αἰσθητικῶς ἔχοντα, καὶ χαί-
 ροντα καὶ λυπούμενα, περὶ τὰ γευστὰ καὶ ἄπτά. περὶ δὲ 10
 τὰ τῶν ἄλλων αἰσθητῶν ἡδέα σχεδὸν ὁμοίως ἅπαντα φαί-
 1231^a νεται ἀναισθήτως διακείμενα, οἷον περὶ εὐαρμοσίαν ἢ κάλ-
 λος. οὐθὲν γάρ, ὃ τι καὶ ἄξιον λόγου, φαίνεται πάσχοντα
 αὐτῇ τῇ θεωρίᾳ τῶν καλῶν ἢ τῇ ἀκροάσει τῶν εὐαρμόστων,
 εἰ μὴ τί που συμβέβηκε τερατῶδες· ἀλλ' οὐδὲ πρὸς τὰ εὐώδη
 5 ἢ δυσώδη· καίτοι τὰς γε αἰσθήσεις ὀξυτέρας ἔχουσι πάσας.
 ἀλλὰ καὶ τῶν ὁσμῶν ταύταις χαίρουσιν ὅσαι κατὰ σύμβε- 11
 βηκὸς εὐφραίνουσιν, ἀλλὰ μὴ καθ' αὐτάς. λέγω δὲ <μὴ> καθ'
 αὐτάς, αἷς ἢ ἐλπίζοντες χαίρομεν ἢ μεμνημένοι, οἷον
 ὀψων καὶ ποτῶν (δι' ἑτέραν γὰρ ἡδονὴν ταύταις χαίρομεν,
 10 τὴν τοῦ φαγεῖν ἢ πιεῖν), καθ' αὐτάς δὲ οἷον αἱ τῶν ἀνθρώπων

23 ἅπαντα] πάντα C 24 πῶς post δύο add. Marc., πως
 Fritzsche τε] τι C 31 ὑπὸ τούτων post πάσχειν suppl. Fritzsche,
 ὑπὸ τῶν τοιούτων Russell 35 καλούμενοι C περὶ C Σηρίσιν L
 37 θηρία om. C μόνα L 38 τὰ post καὶ² suppl. Ross
 39 αἰσθητῶν PC: αἰσθήσεων L 1231^a 7 <μὴ²> suppl. Fritzsche
 8 αἷς Spengel: ἄς Π ἢ¹ Fritzsche: μὴ codd. 9 ἑτέρου Marc.,
 Fritzsche 10 οἷον Π, Dirlmeier: οἷαι Marc., Bekker

lu. Öyleyse hangileriyle ilgili, bunları ele almak gerekiyor, çünkü ölçülü kişi ne bütün arzularla ilgili olarak ölçülüdür ne de bütün hoş şeylerle ilgili olarak. Bilinegelen, iki duyumla, tat alma ve dokunma duyumlarıyla ilgili olduğu, ama aslında dokunma duyusuyla. 25 Nitekim cinsel arzulardan bağımsız olarak güzel şeylere bakmaktan haz almakla ya da çirkin şeylere bakarken acı duymakla, uyumlu ya da uyumsuz sesleri dinlemekle, ayrıca iyi ya da kötü kokudan kaynaklanan koku alma duyarlılığıyla ilgili değildir ölçülü kişi. Bu tür bir etkilenme ya da etkilenmeme yüzünden hiç kimse haz düşkü- 30 nü diye adlandırılmasa gerek. Biri, güzel bir heykele, bir ata, bir insana bakarken ya da şarkı dinlerken herhalde yeme-içme isteği ya da cinsel arzu duymasa gerek. Güzel şeyleri seyretmekle, güzel şarkıları dinlemekle haz düşkünü olunmaz –nasıl ki Sirenler tarafından büyülenenlere de öyle denmez. 35

Duyular içinde öteki hayvanların da hoşlanırken ya da acı çekerken yalnızca onlarda duyarlı olduğunun görüldüğü iki duyumla, yani tat alma ve dokunma duyusuyla ilgili olanlar öyle. Nitekim hayvanlar öteki duyulara hitap eden şeyler karşısında, sözgelişi uyumlu sesler ya da güzellikler karşısında duyarsız görünüyorlar. 1231^a Nitekim bunlarda güzel şeylere bakma ya da uyumlu sesleri dinleme açısından söze değer bir duygulanımın gözlenmiyor; meğer ki rastlantısal olarak olağanüstü bir şey görüle. Üstelik hoş koku ve kötü koku karşısında bile, daha keskin duyularla donanmış oldukları 5 halde, bu böyle. Bu kokulardan *kendi başına* değil, ilineksel anlamda hoşlanıyorlar. *Kendi başına*'dan kastım şu: onlar aracılığıyla bir şeyler umut ettiğimiz ya da anımsadığımız için hoşlandığımız şeyler olmayanlar, sözgelişi yerken, içerkenki gibi olmayanlar (nitekim başka bir haz yüzünden bunlardan hoşlanıyoruz, yani yeme ya da içme hazzı yüzünden). *Kendi başına* hoşlandıklarımız ise sözgelişi 10

- εἰσίν. διὸ ἐμμελῶς ἔφη Στρατόνικος τὰς μὲν καλὸν ὄζειν
 12 τὰς δὲ ἡδύ. ἐπεὶ καὶ τῶν περὶ τὸ γευστὸν οὐ περὶ πᾶσαν
 ἡδονὴν ἐπτόχεται τὰ θηρία, οὐδ' ὅσων τῷ ἄκρῳ τῆς γλώττης
 ἢ αἰσθησις, ἀλλ' ὅσων τῷ φάρυγγι, καὶ ἔοικεν ἀφή μάλ-
 λον ἢ γεύσει τὸ πάθος. διὸ οἱ ὀψοφάγοι οὐκ εὐχονται τὴν 15
 γλώτταν ἔχειν μακρὰν ἀλλὰ τὸν φάρυγγα γεράνου, ὥσπερ
 Φιλόξενος ὁ Ἐρυξίδος. ὥστε περὶ τὰ ἀπτόμενα, ὡς ἀπλῶς
 13 εἰπεῖν, θετέον τὴν ἀκολασίαν. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀκόλαστος
 περὶ τὰς τοιαύτας ἐστίν. οἰνοφλυγία γὰρ καὶ γαστριμαργία
 καὶ λαγνεία καὶ ὀψοφαγία καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα περὶ 20
 τὰς εἰρημένους ἐστὶν αἰσθήσεις, εἰς ἅπερ μόρια ἢ ἀκολασία
 14 διαιρεῖται. περὶ δὲ τὰς δι' ὀψεως ἢ ἀκοῆς ἢ ὀσφρήσεως
 ἡδονὰς οὐθεὶς λέγεται ἀκόλαστος, ἐὰν ὑπερβάλλῃ, ἀλλ'
 ἄνευ ὀνείδους τὰς ἀμαρτίας ψέγομεν ταύτας, καὶ ὅλως περὶ
 ὅσα μὴ λέγονται ἐγκρατεῖς οἱ δ' ἀκρατεῖς· οὐκ εἰσὶν ἀκό- 25
 λαστοι οὐδὲ σώφρονες. 26
- 15 ἀναίσθητος μὲν οὖν, ἡ ὅπως δεῖ ὄνο- 26
 μάζειν, ὁ οὕτως ἔχων ὥστε καὶ ἐλλείπειν ὅσων ἀνάγκη κοι-
 νωνεῖν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πάντας καὶ χαίρειν ὁ δ' ὑπερβάλ-
 16 λων ἀκόλαστος. πάντες γὰρ τούτοις φύσει τε χαίρουσι, καὶ
 ἐπιθυμίας λαμβάνουσι, καὶ οὐκ εἰσὶν οὐδὲ λέγονται ἀκόλα- 30
 στοι (οὐ γὰρ ὑπερβάλλουσι τῷ χαίρειν μᾶλλον ἢ δεῖ τυγ-
 χάνοντες καὶ λυπεῖσθαι μᾶλλον ἢ δεῖ μὴ τυγχάνοντες),
 οὐδ' ἀνάληγτοι (οὐ γὰρ ἐλλείπουσι τῷ χαίρειν ἢ λυπεῖσθαι,
 ἀλλὰ μᾶλλον ὑπερβάλλουσιν). 34
- 17 ἐπεὶ δ' ἔστιν ὑπερβολὴ καὶ 34
 ἔλλειψις περὶ αὐτά, δηλὸν ὅτι καὶ μεσότης, καὶ βελτίστη 35
 αὕτη ἡ ἕξις, καὶ ἀμφοῖν ἐναντία. ὥστ' <εἰ> σωφροσύνη ἢ βελ-

1231^a 26-^b4 = EN 1118^b28-1119^a20

11 τὰς codd.: τὰ Casaubon 12 τὰς codd.: τὰ Casaubon
 14 ὅσον P 17 Ἐρύξιδος Sylburg: ἐξ ὕριδος Π: ἐρύξιος Marc.
 20 καὶ λαγνεία post ὀψοφαγία tra. Richards 23 ἡδονὰς Bekker:
 ὁσμάς codd. ὑπερβάλλῃ C 31 οὐ PC: καὶ L 36 <εἰ> suppl.
 Spengel: ὥστε PL: ὥστ' C: ἐπεὶ post ὥστ' suppl. Bonitz

çiçek kokusu. Bunun için Stratonikos'un sözü yerinde: *çiçeği koklamak güzel, yemeği koklamak ise hoş*. Ayrıca hayvanlar lezzetli şeylerden tam haz almadıkları için, dilin ucuyla değil, yemek borusuyla hissedilenleri algıladıkları için, etkilenim tat almayla değil, daha çok dokunınayla ilgili görünüyor. Bunun için Eryksis oğlu Philoksenos 15 gibi ağgözlüler kocaman bir dilleri olmasını değil, bir kuğunun boynunu gibi boyunları olmasını isterler.⁶ Dolayısıyla mutlak anlamda haz düşkünlüğünü dokunınayla ilgili olarak kabul etmek gerekir, haz düşkünü kişi de bunlarla ilgilidir. Çünkü ayyaşlık, oburluk, şehvet, ağgözlülük, bunlara benzer olanların hepsi sözünü ettiğimiz 20 duyumlarla ilgililer, haz düşkünlüğü de bunlara göre kısımlara ayrılıyor. Görme, işitme, koku alma duyusuyla ilgili olarak aşırıya kaçan hiç kimseye haz düşkünü denmiyor; bu yanılgıları yeriyoruz ama aşağılamadan. Dolayısıyla kısaca söylersek, kendine egemen olanlar ile kendine egemen olmayanların ilgili olmadığı şeylerle ne haz 25 düşkünü kişiler ne de ölçülü kişiler ilgili.

İmdi duyarsız kişi, ya da ona ne demek gerekiyorsa, öyle biridir ki, çoğu kez herkesin tatmak ve hoşlanmak zorunda olduğu şeylerde bile eksiklik gösterir (aşırılık gösteren ise haz düşkünü). Nitekim herkes bunlardan doğal olarak hoşlanır ve doğal olarak bunlara arzu duyar, ama bunlar haz düşkünü değillerdir, öyle de adlandırıl- 30 mazlar (çünkü elde ettiklerinde gerekenden çok hoşlanmak, elde etmediklerinde de gerekenden çok acı duymak bakımından aşırılığa kaçmazlar). Duyarsız diye de adlandırılmazlar (çünkü hoşlanma ya da acı duyma bakımından eksik kalmıyorlar, daha çok aşırılığa kaçıyorlar).

Madem bunlarla ilgili bir aşırılık ile bir eksiklik var, açık ki bir 35 orta olma da var: bu en iyi huydur ve her ikisine de karşıt. Dola-

- 1231^b τίστη ἔξις, περὶ ἧς ὁ ἀκόλαστος, ἢ περὶ τὰ ἡδῆα τὰ εἰρημένα
τῶν αἰσθητῶν μεσότης σωφροσύνη ἂν εἴη, μεσότης οὖσα
ἀκολασίας καὶ ἀναισθησίας· ἢ δ' ὑπερβολὴ ἀκολασίας· ἢ
δ' ἔλλειψις ἤτοι ἀνώνυμος ἢ τοῖς εἰρημένοις ὀνόμασι προσ-
αγορευομένη. ἀκριβέστερον δὲ περὶ τοῦ γένους τῶν ἡδονῶν 18
ἔσται διαιρετέον ἐν τοῖς λεγομένοις ὕστερον περὶ ἐγκρατείας
καὶ ἀκρασίας.
- 5 τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ληπτέον καὶ περὶ πραότητος καὶ 111
χαλεπότητος· καὶ γὰρ τὸν πρᾶον περὶ λύπην τὴν ἀπὸ θυ-
μοῦ γιγνομένην ὀρώμεν ὄντα, τῷ πρὸς ταύτην ἔχειν πῶς.
διεγράψαμεν δὲ καὶ ἀντεθήκαμεν τῷ ὀργίλῳ καὶ χαλεπῷ
καὶ ἀγρίῳ (πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα τῆς αὐτῆς ἐστὶ διαθέ-
10 σεως) τὸν ἀνδραποδώδη καὶ τὸν ἀόργητον. σχεδὸν γὰρ ταῦτα 2
μάλιστα καλοῦσι τοὺς μὴδ' ἐφ' ὅσοις δεῖ κινουμένους τὸν θυμόν,
ἀλλὰ προπηλακίζομένους εὐχερῶς καὶ ταπεινοὺς πρὸς τὰς
ὀλιγωρίας. ἔστι γὰρ ἀντικείμενον τῷ μὲν ταχὺ τὸ μόλις,
τῷ δ' ἡρέμα τὸ σφόδρα, τῷ δὲ πολὺν χρόνον τὸ ὀλίγον
15 λυπεῖσθαι ταύτην τὴν λύπην ἣν καλοῦμεν θυμόν. ἐπεὶ δ' 3
ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων εἵπομεν, καὶ ἐνταῦθ' ἐστὶν ὑπερ-
βολὴ καὶ ἔλλειψις (ὁ μὲν γὰρ χαλεπὸς τοιοῦτός ἐστιν ὁ
καὶ θάττον καὶ μᾶλλον πάσχων καὶ πλείω χρόνον καὶ
ὅτ' οὐ δεῖ καὶ ὁποίοις οὐ δεῖ καὶ ἐπὶ πολλοῖς, ὁ δ' ἀνδρα-
20 ποδώδης τὸναντίον), δῆλον ὅτι ἔστι τις καὶ ὁ μέσος τῆς ἀνι-
σότητος. ἐπεὶ οὖν ἡμαρτημέναι ἀμφοτέραι αἱ ἕξεις ἐκείναι, 4
φανερὸν ὅτι ἐπιεικὴς ἡ μέση τούτων ἔξις· οὔτε γὰρ προτερεῖ
οὐθ' ὕστερίζει οὔτε οἷς οὐ δεῖ ὀργίζεται οὔτε οἷς δεῖ οὐκ ὀργίζε-
ται. ὥστ' ἐπεὶ καὶ πραότης ἡ βελτίστη ἔξις περὶ ταῦτα τὰ
25 πάθη ἐστίν, εἴη ἂν καὶ ἡ πραότης μεσότης τις, καὶ ὁ πρᾶος
μέσος τοῦ χαλεποῦ καὶ τοῦ ἀνδραποδώδους.

1231^b 5-26 = EN 1125^b26-1126^b9

37 δὲ post ἡ add. V 1231^b 2 τοῦ γένους PC: τὸ γένος L
5-6 καὶ χαλεπότητος om. PC 6 τὸν] τὸ L 10 ἀόργητον
Russell: ἀνόργητον Rackham: ἀνόητον codd. 17-18 δ² . . . πάσχων]
αἶος . . . πάσχειν Spengel 20 ὁ dubitanter secl. Rackham
23 οὐ ante δεῖ² add. CV 25 ἂν PC: om. L 26 τοῦ² om. L

yısıyla ölçülülük, haz düşkününün ilgili olduğu şeylerde en iyi huy-
sa, sözünü ettiğimiz duyumlara bağlı hoş şeylerle ilgili orta ölçülülük
olsa gerek, yani haz düşkünlüğü ile duyarsızlığın ortası. Aşırılık
haz düşkünlüğü diye adlandırılıyor, eksiklik ise ya adsız ya da belirt- 1231^b
tiğimiz adlarla adlandırılıyor. Ama hazların cinsiyle ilgili daha kesin
belirlemeyi kendine egemen olma ile kendine egemen olmama ko-
nusunda, daha sonraki konuşmalarımızda yapmamız gerekiyor.

- III Aynı tarzda *sakinlik* ile *sinirlilik*, *terslik* konusunu da ele almak 5
gerekıyor. Sakin kişinin öfkeden oluşan acı ile ilgili olarak belli bir
biçimde davranan kişi olduğunu görüyoruz. Çizelgemizde öfkeli,
sinirli, ters adama (bütün bunlar aynı tutumu gösterir) karşıt olarak
köle yapılı, *vurdumduymaz* kişiyi koyduk. Beriki adlar öfkeye kapıl- 10
mak gereken durumlarda bile öfkelenmeyen kişilere, kendilerine
kötü davranılmasına ses çıkarmayan, hakaretler karşısında baş eğen
kişilere verilir. Öfke adını verdiğimiz bu acıyı çekmede, çabucak
öfkeye kapılmak güçlkle öfkeye kapılmaya, az öfkeye kapılmak
şiddetli öfkeye kapılmaya, uzun süre öfkeye kapılmak kısa süre öfke-
ye kapılmaya karşıt. Madem ötekilerde de söylediğimiz gibi, burada 15
da bir aşırılık bir de eksiklik var (sinirli, ters adam öyle bir adamdır
ki, çabuk ve fazla etkilendiği için gerekmeven zamanda, gerekme-
yen şeyler için ve pek çok şey için uzun süre öfkelenir. Köle yapılı
kişi ise tam tersidir) açık ki, eşitsizliğin ortası bir kişi de var. İmdi 20
madem öteki iki huy da yanlışa düşüyor, doğruluk bunların ortasın-
daki huydur, bu da açık. Nitekim o ne çok çabuk ne de çok geç
öfkeye kapılır; ne gerekmeven şeylere öfkelenir ne de öfkelenmek
gerekenlere karşı tepkisiz kalır. Dolayısıyla madem bu duygu-
lamlarla ilgili en iyi huy *sakinlik*, *sakinlik* bir orta olma olsa gerek; 25
sakin kişi de *sinirli*, *ters adam* ile köle yapılı kişinin ortası.

- IV ἔστι δὲ καὶ ἡ μεγαλοψυχία καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια καὶ ἡ ἐλευθεριότης μεσότητες. ἡ μὲν ἐλευθεριότης περὶ χρημάτων κτήσιν καὶ ἀποβολήν. ὁ μὲν γὰρ κτήσῃ μὲν πάσῃ μᾶλλον χαίρων ἢ δεῖ, ἀποβολῇ δὲ πάσῃ λυπούμενος μᾶλλον ἢ δεῖ ἀνελεύθερος, ὁ δ' ἀμφοτέρω ἦττον ἢ δεῖ ἄσωτος, ὁ δ' ἀμφω ὡς δεῖ ἐλευθέριος. τοῦτο δὲ λέγω τὸ ὡς δεῖ, καὶ 30
2 ἐπὶ τούτων καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, τὸ ὡς ὁ λόγος ὁ ὀρθός. ἐπεὶ δ' ἐκείνοι μὲν εἰσιν ἐν ὑπερβολῇ καὶ ἐλλείψει, ὅπου δὲ ἔσχατα εἰσὶ, καὶ μέσον, καὶ τοῦτο βέλτιστον, ἐν δὲ περὶ ἑκα- 35
3 στὸν τῷ εἶδει τὸ βέλτιστον, ἀνάγκη καὶ τὴν ἐλευθεριότητα μεσότητα εἶναι ἄσωτίας καὶ ἀνελευθερίας περὶ χρημάτων κτήσιν καὶ ἀποβολήν. (διχῶς δὲ τὰ χρήματα λέγομεν καὶ τὴν χρηματιστικὴν. ἡ μὲν γὰρ καθ' αὐτὸ χρήσις τοῦ κτήματος ἐστίν, οἷον ὑποδήματος ἢ ἱματίου, ἡ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς μὲν, οὐ μέντοι οὕτως ὡς ἂν εἴ τις σταθμῶ χρήσαιο 1232^a
τῷ ὑποδήματι, ἀλλ' οἷον ἡ πώλησις καὶ ἡ μίσθωσις· χρήται 4 γὰρ <ῆ> ὑποδήματι <ὁ δεόμενος>). ὁ δὲ φιλάργυρος ὁ περὶ τὸ νόμισμά ἐστιν ἐσπουδακώς, τὸ δὲ νόμισμα τῆς κτήσεως 5
5 ἀντὶ τῆς κατὰ συμβεβηκὸς χρήσεως ἐστίν· ὁ δ' ἀνελεύθερος ἂν εἴῃ καὶ ἄσωτος περὶ τὸν κατὰ συμβεβηκὸς τρόπον τοῦ χρηματισμοῦ, καὶ γὰρ ἐπὶ τοῦ κατὰ φύσιν χρηματισμοῦ τὴν αὔξησιν διώκει· ὁ δ' ἄσωτος ἐλλείπει τῶν ἀναγκαίων· ὁ δ' ἐλευ- 6
6 θέριος τὴν περιουσίαν δίδωσιν. αὐτῶν δὲ τούτων εἶδη λέγονται 10 διαφέροντα τῷ μᾶλλον καὶ ἦττον περὶ μόρια, οἷον ἀνελεύθερος φειδωλὸς καὶ κίμβιξ καὶ αἰσχροκερδής, φειδωλὸς

27-32^a18 = EN 1119^b22-1122^a18

38-32^a4 = Pol. 1257^a6-13

27 ἔστι] εἰσι Allan (5) 30 μᾶλλον χαίρων] χαίρων μᾶλλον L
31 δ'] post δέ, περὶ suppl. Fritzsche ἀσώματος L 37 ἄσωτίας
Susemihl: ἄσωτίας codd. 39-1232^a1 κτήσις τοῦ κτήματος L
1232^a 4 <ῆ> ὑποδήματι <ὁ δεόμενος>. suppl. Robinson, vel fort. <ῆ>
ὑποδήματι <τῷ δεομένῳ ἀλλαττόμενος>. (cl. Pol. 1257^a10-12): ὑποδήματι
fort. V: ὑποδήματα L: calcei A¹: ὑποδή P, μτ superscripto: ὑποδήμ C, τ
superscripto: <ῆ> ὑπόδημα Rackham (sed cf. Dirlmeier et Pol.
1257^a6-13) 5 αὐτῷ post νόμισμα dubitanter suppl. Robinson
6 εἴῃ ἂν L 8 ἐπὶ] ἀντὶ dubitanter Robinson (cl. Pol. 1257^b1-15)
11 ἀνελεύθερος codd.: ἀνελευθέρου Fritzsche 12 κίμβιξ L: κίβιξ PC

IV *Yüce gönüllülük, ihtişam ve cömertlik de birer orta olma. Cömertlik, para ve mal-mülk edinme ve bunları harcamayla ilgili. Her kazanmada gereğinden çok sevenen, her harcamada gereğinden çok üzülen kişi cimri. Savurgan her iki durumda da gereğinden az (üzülür-sevinir); cömert ise her iki açıdan da gerektiği gibi davranır. Gerektiği gibi dediğim, hem bu durumlarda hem de öteki durumlarda sağ aklın gösterdiği gibi. Madem bunlarda aşırılık ve eksiklik var, uçların olduğu yerde orta da var, orta en iyi, her nesneyle ilgili türce en iyi olan şeyse tek, öyleyse şu zorunlu: cömertlik, para, mal-mülk edinme ve harcamayla ilgili savurganlık ile cimriliğin ortasıdır (para, mal-mülk edinme ile kullanma iki anlama gelir: biri, edinilen şeyi, sözgelişi bir ayakkabıyı ya da bir harmanıyı kendi başına kullanma anlamında, öteki ise ilineksel anlamda, yani sözgelişi ayakkabının bir ağırlık olarak kullanılması durumunda değil, sözgelişi satışında ya da kiralanmasındaki anlamda. Çünkü bu durumda da ayakkabı kullanılmış oluyor). Paragöz gözünü hep paraya diken kişi, para da ilineksel anlamda kullanmaya karşılık edinmeye ilişkin. Cimri ile savurgan ilineksel anlamdaki para, mal-mülk kullanmayla ilişkili olsa gerek, çünkü cimri, doğal mal-mülk edinmenin üzerinde artış peşinde koşar, savurgan zorunlu olanlarda bile eksiklik gösterir. Cömert kendi varlığını idare edecek olanın üzerinde olanı dağıtır. Farklı konularda daha çok ve daha azlık göstermeleri bakımından bunların farklı türlerine farklı adlar verilir: sözgelişi hasis, pinti, tefeci. Hasis hiç para harcamaz, tefeci belli bir* 30 35 1232^a 5 10

ΗΘΙΚΩΝ ΕΥΔΗΜΙΩΝ Γ

μὲν ἐν τῷ μὴ προῖεσθαι, αἰσχροκερδῆς δ' ἐν τῷ ὅτι οὖν προ-
 σίεσθαι, κίμβιξ δὲ ὁ σφόδρα περὶ μικρὰ διατεινόμενος, πα-
 15 ραλογιστῆς δὲ καὶ ἀποστερητῆς ὁ ἄδικος κατ' ἀνελευθερίαν.
 καὶ τοῦ ἀσώτου ὡσαύτως λαφύκτης μὲν ὁ ἐν τῷ ἀτάκτως 7
 ἀναλίσκειν, ἀλόγιστος δὲ ὁ ἐν τῷ μὴ ὑπομένειν τὴν ἀπὸ
 λογισμοῦ λύπην.

περὶ δὲ μεγαλοψυχίας ἐκ τῶν τοῖς μεγαλοψύχοις V
 20 ἀποδιδομένων δεῖ διορίσαι τὸ ἴδιον. ὥσπερ γὰρ καὶ τὰ ἄλ-
 λα <ᾧ> κατὰ τὴν γειννίασιν καὶ ὁμοιότητα μέχρι τοῦ λαν-
 θάνει πόρρω προϊόντα, καὶ περὶ τὴν μεγαλοψυχίαν ταῦτὸ
 συμβέβηκεν. διὸ ἐνίοτε οἱ ἐναντίοι τοῦ αὐτοῦ ἀντιποιοῦνται, 2
 οἷον ὁ ἄσωτος τῷ ἐλευθερίῳ καὶ ὁ αὐθάδης τῷ σεμνῷ καὶ
 25 ὁ θρασὺς τῷ ἀνδρείῳ· εἰσὶ γὰρ καὶ περὶ ταῦτα καὶ ὁμοιοι
 μέχρι τινός, ὥσπερ ὁ ἀνδρεῖος ὑπομενετικός κινδύνων καὶ
 ὁ θρασύς, ἀλλ' ὁ μὲν ὦδε ὁ δ' ὦδε· ταῦτα δὲ διαφέρει
 πλείστον. λέγομεν δὲ τὸν μεγαλόψυχον κατὰ τὴν τοῦ ὀνό- 3
 ματος προσηγορίαν, ὥσπερ ἐν μεγέθει τινὶ ψυχῆς καὶ δυ-
 30 νάμεως. ὥστε καὶ τῷ σεμνῷ καὶ τῷ μεγαλοπρεπεῖ ὁμοιοι
 εἶναι δοκεῖ· ὅτετε <...> καὶ πάσαις ταῖς ἀρεταῖς ἀκολουθεῖν
 φαίνεται. καὶ γὰρ τὸ ὀρθῶς κρίναι τὰ μεγάλα καὶ μικρὰ 4
 τῶν ἀγαθῶν ἐπαινετόν. δοκεῖ δὲ ταῦτ' εἶναι μεγάλα, ᾧ διώκει
 ὁ τὴν κρατίστην ἔχων ἕξιν περὶ τὰ τοιαῦτα {εἶναι} {ἡδέα}. ἡ δὲ 5
 35 μεγαλοψυχία κρατίστη κρίνει δ' ἡ περὶ ἕκαστον ἀρετὴ τὸ
 μεῖζον καὶ τὸ ἔλαττον ὀρθῶς, ἅπερ ὁ φρόνιμος ἂν κελεύ-

1232^a 19-33^a30 = EN 1123^a34-1125^a34 28-30 cf. EN 1123^a34-5
 30 τῷ σεμνῷ cf. EN 1125^a12-16

13 μὴ om. C προῖεσθαι L 14 κίμβιξ L: κίβιξ PC
 16 λαφύκτης PC: φυλάκτης L: ἀφυλάκτης fort. V 20 ἴδιον Bonitz:
 αἴτιον codd. 21 <ᾧ> suppl. Fritzsche, τὰ Ross του λανθάνει
 Casaubon: τοῦ λανθάνειν codd. 24 ἐλευθερίῳ Ald.: liberalis A¹:
 ἀνελευθερίῳ codd. 26 ὑπομονητικός L 29 δυνάμεως codd.: vi
 A¹ (δυνάμει Rieckher) 31 ὅτετε et lac. pos. Russell: ὁ τε C: ὅτε
 PL: ἔτι Spengel (fort. recte): ἀν δοκεῖ, <διὰ κοινόν τι> ὁ τε <κριτικόν ἐστι>
 καί? Mingay (51-3) 34 {εἶναι} secl. Richards (e 32^a33 εἶναι): {ἡδέα}
 secl. Spengel (e 32^a34 ἡ δέ): τοιαῦτ' εἶναι ἡδέα Π 35 τὰ post περὶ
 add. L, τῷ superscripto V: ἕκαστον, α superscripto V 36 ἅπερ]
 καθάπερ Spengel: ἤπερ Jackson ((7), 147-50)

tarzda yapar bunu, pinti küçük hesaplar yapar; *üçkâğıtçı* ile *dolandırıcı* ise cimrilik açısından başkalarına adaletsizlik yapan kişilerdir. 15 Savurganlıkta da bu böyle: *hovarda* durmadan para sağlar, *hesap bilmez* hesaplama zahmetine katlanamaz.

V Yüce gönüllülüğün özelliğini yüce gönüllü kişilere atfedilenlerden yola çıkarak belirlemek gerekiyor. Nasıl öteki erdemlerde belli 20 bir yere kadar yakınlık ve benzerlik olması yüzünden ne denli farklar olduğu gözden kaçırıyorsa, yüce gönüllülükte de bu böyle. Bunun için kimi kez karşıtlar erdem yerine konur, sözgelişi savurgan cömert yerine konur, kendini beğenmiş kişi kendine güvenen kişi yerine, cüretli de cesur yerine. Nitekim bunlarda belli bir dereceye 25 kadar aynı şeylerle ilgili bir koşutluk var, sözgelişi yiğit kişi tehlikelere göğüs gerer, cüretli de öyle. Ne ki biri belli bir tarzda öteki başka bir tarzda, oysa bütün iş işte bu *tarz* farklılığında. *Yüce gönüllü* kişiye bu ad, bu adın yapısına göre, gönlün, ruhun ve olanakların belli bir büyüklüğü açısından verilir.⁷ Dolayısıyla kendine güvenen kişi 30 ile muhteşem kişiye kimi zaman benzer görünür. <...> Ayrıca erdemlerin hepsine eşlik ettiği de görünüyor. *Büyük* ve *küçük* şeyleri doğru ayırmak övülecek bir şey. Hoş şeylerle ilgili olarak, en baştaki huyu taşıyan kişi nelerin peşinden koşuyorsa onların *büyük* olduğu düşünülür. İşte en baştaki huy yüce gönüllülük. Her tek durumla 35 ilgili erdem ise, *büyük* ile *küçük* olanı aklı başında kişinin ve erdemin

σειε καὶ ἡ ἀρετὴ, ὥστε ἔπεσθαι αὐτῇ πάσας τὰς ἀρετάς, ἢ αὐτὴν ἔπεσθαι πάσαις.

38

6 ἔτι δοκεῖ μεγαλοψύχου εἶναι τὸ 38
καταφρονητικὸν εἶναι. ἐκάστη δ' ἀρετὴ καταφρονητικούς ποιεῖ
τῶν παρὰ τὸν λόγον μεγάλων, οἷον ἀνδρεία κινδύνων (μέγα 1232^b
γὰρ <οὐδὲν> οἶεται εἶναι τῶν αἰσchrῶν, καὶ πλήθος οὐ πᾶν
φοβερόν), καὶ σώφρων ἡδονῶν μεγάλων καὶ πολλῶν, καὶ
7 ἑλευθέριος χρημάτων. μεγαλοψύχου δὲ δοκεῖ τοῦτο διὰ τὸ περὶ
ὀλίγα σπουδάζειν, καὶ ταῦτα μεγάλα, καὶ οὐχ ὅτι δοκεῖ ἑτέρω 5
τινί, καὶ μᾶλλον ἂν φροντίσειεν ἀνὴρ μεγαλόψυχος, τί δο-
κεῖ ἐνὶ σπουδαίῳ ἢ πολλοῖς τοῖς τυγχάνουσιν, ὥ περ Ἀντι-
φῶν ἔφη πρὸς Ἀγάθωνα κατεψηφισμένος τὴν ἀπολογίαν
ἐπαινέσαντα. καὶ τὸ ὀλίγωρον τοῦ μεγαλοψύχου μάλιστ'
8 εἶναι πάθος ἴδιον. πάλιν περὶ τιμῆς καὶ τοῦ ζῆν καὶ πλούτου, 10
περὶ ὧν σπουδάζειν δοκοῦσιν οἱ ἄνθρωποι, οὐθὲν φροντίζειν
περὶ τῶν ἄλλων πλὴν περὶ τιμῆς. καὶ λυπηθῆσεται ἂν ἀτι-
μαζόμενος καὶ ἀρχόμενος ὑπὸ ἀναξίου. καὶ χαίρει μάλιστα
τυγχάνων.

14

9 οὕτω μὲν οὖν δόξειεν ἂν ἐναντίως ἔχειν· τὸ γὰρ 14
εἶναι τε μάλιστα περὶ τιμὴν καὶ καταφρονητικὸν εἶναι τῶν 15
πολλῶν καὶ δόξης οὐχ ὁμολογεῖσθαι· δεῖ δὲ τοῦτο διορίσαν-

37-8 cf. EN 1123^b26-34
1232^b 10 τοῦ ζῆν cf. EN 1124^b6-9
EN 1123^b17-24, 34-5, 1124^a12-13

38-9 cf. EN 1124^b5-6, 29
12 πλὴν περὶ τιμῆς, 14-16 cf.

37 καὶ ἡ ἀρετὴ secl. Spengel: καὶ ἡ <τοιαύτη> ἀρετὴ, vel καὶ ἡ φρόνησις
Richards: 'non est integer locus' Susemihl 1232^b 1 μὴ post τῶν
suppl. Ross: τῶν κατὰ dubitanter Russell παρὰ περὶ C 2 <οὐ-
δὲν> suppl. Robinson, ἡγείσθαι Solomon, οἶεσθαι τι Jackson ((7),
147-51), τι φοβεῖσθαι Richards τῶν αἰσchrῶν] τὸ αἰσchrὸν Dirlmeier
πλήθος codd.: πάθος Fritzsche 4 τοῦτο δοκεῖ L: δοκεῖν τοῦτο
Jackson ((7), 147-51) 5 ὅτι] ὅ τι C, Jackson ((7), 147-51)
8 Ἀγάθωνα C κατεψηφισμένος Marc.², V: κατεψηφισμένως Marc.¹,
L: κατεψευσμένως PC: maligne A¹ 11 φροντίζει Casaubon
12 λυπηθῆσεται P (cf. χαίρει 32^b13): λυπηθῆσεται' ἂν C: λυπηθῆσαιτ' ἂν L:
λυπηθῆσοιτ' ἂν Ambr. 13 χαίρειν L 14 τὸ Π: τῷ Marc.
15-16 εἶναι <τῆς> τῶν πολλῶν <καὶ> δόξης dubitanter Rackham 16 καὶ
secl. A¹, Susemihl δὲ codd.: quocirca A¹: δὴ Susemihl

buyurduğu gibi doğru ayırır, dolayısıyla bütün erdemler onu izleyeceklerdir ya da o bütün erdemleri izleyecektir.

Küçümseme, “metelik vermeme” yüce gönüllü kişinin özelliği gibi görünüyor. Aslında her erdem, akıl kabul etmiyorsa, büyük diye düşünülen şeyleri küçümser. Sözgelisi yiğit kişi tehlikeleri kü- 1232^b çümser (çünkü o hiçbir çirkin şeyi büyük, önemli görmez, her büyük şey de onun için korkutucu değildir), ölçülü kişi büyük hazları ve pek çok hazı küçümser, cömert kişi de parayı, malı-mülkü küçümser. Ama yüce gönüllü kişinin önemseddiği şeyler pek azdır, 5 önemsedikleri gerçekten önemli şeylerdir, bunların önemi başka birinin onları önemli görmesine bağlı değildir. Yüce gönüllü kişi, hakkındaki kararın verilmesinden sonra, Antiphon'un Agathon'a dediği gibi, pek çok sıradan kişinin görüşünden çok tek erdemli kişinin görüşüne bakar. Yüce gönüllü kişinin en önemli özelliği çok az etki altında kalması. İnsanların onlar için çabaladığı şeyler 10 olan onur, yaşama, zenginlik içinde, yalnızca onurla ilgilenir. Onuru kırıldığında ya da değersiz birinin yönetimi altına girdiğinde acı çeker. En çok da onur kazandığında sevinir.

İmdi bu durum bir çelişki taşıyormuş gibi görünebilir, nitekim hem onur karşısında çok hassas olması hem de pek çok şeye ve 15 üne önem vermemesi biribiriyle uyuşmuyor gibi. Ama burada bir

τας εἰπεῖν. ἔστι γὰρ τιμὴ καὶ μικρὰ καὶ μεγάλη διχῶς. 10
ἢ γὰρ τῷ ὑπὸ πολλῶν τῶν τυχόντων ἢ τῷ ὑπὸ τῶν ἀξίων
λόγου, καὶ πάλιν τῷ ἐπὶ τίνι ἢ τιμὴ διαφέρει. μεγάλη
20 γὰρ οὐ τῷ πλήθει τῶν τιμώντων οὐδὲ τῷ ποιῶ μόνον, ἀλλὰ
καὶ τῷ τιμίαν εἶναι· τῇ ἀληθείᾳ δὲ καὶ ἀρχαὶ καὶ τὰλλα
ἀγαθὰ τίμια καὶ ἄξια σπουδῆς ταῦτα ὅσα μεγάλα ἀλη-
θῶς ἐστίν, ὥστε καὶ ἀρετὴ οὐδεμία ἄνευ μεγέθους· διὸ δο-
κοῦσι μεγαλοψύχους ποιεῖν {ἐκάστη,} περὶ ὃ ἐστὶν ἐκάστη αὐτῶν,
25 ὥσπερ εἶπομεν.

25 ἀλλ' ὁμως ἐστὶ τις παρὰ τὰς ἄλλας ἀρετὰς 11
μία μεγαλοψυχία, ὥστε καὶ ἰδίᾳ μεγαλόψυχον τοῦτον
λεκτέον τὸν ἔχοντα ταύτην. ἐπεὶ δ' ἐστὶν ἓνια τῶν ἀγαθῶν τὰ
μὲν τίμια τὰ δ' ὡς διωρίσθη πρότερον, τῶν τοιούτων ἀγαθῶν
δὲ τὰ μὲν μεγάλα κατ' ἀλήθειαν τὰ δὲ μικρά, καὶ τού-
30 των ἓνιοι ἄξιοι καὶ ἀξιοῦσιν αὐτούς, ἐν τούτοις ζητητέος ὁ με-
γαλόψυχος. τετραχῶς δ' ἀνάγκη διαφέρειν. ἔστι μὲν γὰρ 12
ἄξιον εἶναι μεγάλων καὶ ἀξιοῦν ἑαυτὸν τούτων, ἔστι δὲ μικρὰ
καὶ ἀξιόν τινα τηλικούτων καὶ ἀξιοῦν ἑαυτὸν τούτων, ἔστι δ'
ἀνάπαλιν πρὸς ἐκάτερα αὐτῶν· ὁ μὲν γὰρ ἂν εἴη τοιοῦτος
35 οἷος ἄξιος ὢν μικρῶν μεγάλων ἀξιοῦν ἑαυτὸν τῶν ἐντίμων
ἀγαθῶν, ὁ δὲ ἄξιος ὢν μεγάλων ἀξιοίῃ ἂν μικρῶν ἑαυτόν.
ὁ μὲν οὖν ἄξιος μικρῶν, μεγάλων δ' ἀξίων ἑαυτὸν ψεκτός 13
(ἀνόητος γάρ, καὶ οὐ καλὸν τὸ παρὰ τὴν ἀξίαν <ἀξιοῦν>
τυγχάνειν), ψεκτὸς δὲ καὶ ὅστις ἄξιος ὢν ὑπαρχόντων αὐτῷ
1233^a τῶν τοιούτων μετέχειν μὴ ἀξιοῖ ἑαυτόν· λείπεται δὲ ἐνταῦθα 14
ἐναντίος τούτοις ἀμφοτέροις, ὅστις ὢν ἄξιος μεγάλων ἀξιοῖ αὐτὸς

18 ἡ¹] καὶ Richards 21 τιμίαν] μίαν Marc.: τίμια dubitanter
Richards αἰ ante ἀρχαί Marc., Bekker 24 {ἐκάστη,} secl. Russell
ὁ] ὁ L, ut vid. 26 ὥστε (quare) A¹: ὥσπερ codd. 28 οὐ post
δ' suppl. Solomon 28-9 ἀγαθῶν δὲ τὰ] δ' ἀγαθῶν ἐστὶ τὰ
Marc.: ἀγαθῶν δ' ἐστὶ τὰ C 30 ζητητέος Bekker: ζητητέον codd.
33 τινα codd.: εἶναι, vel (εἶναι) τινα Richards (cl. 32^b32) τοιλικούτων C
36 ἀξιώη L 38 ἀνόητος . . . ἀξίαν <ἀξιοῦν> Robinson: τοῦ post τὸ
suppl. Ross: ἀξιοῦντα vel οἰόμενον vel χαυνόμενον post ἀξίαν suppl.
Richards 1233^a 2 ὢν ἄξιος] ἄξιος ὢν L

ayırım yapmak gerekir: küçük onur var, büyük onur var ve bunlar da iki anlamda: sıradan çoğunlukça belirlenen onur var, söze değer kişilerce belirlenen onur var; ayrıca onun *ne için* verildiği de önemli. Çünkü onur, onurlandıranların çokluğuna bağlı olarak değil, yalnızca niteliğe bağlı olarak değil, bir *değer* olmasına bağlı olarak büyüktür. Aslında yöneticilikler ve öteki yüksek mevkiler ancak gerçekten büyüklerse değerli ve çabaya layık olurlar, dolayısıyla hiçbir erdem de büyüklükten bağımsız olmaz. Bunun için, dediğimiz gibi her erdemin kendi alanıyla ilgili olarak yüce gönüllüce bir şey yaptığı görünüyor.

Ne ki yine de yüce gönüllülük öteki erdemlerin dışında tek bir erdem, dolayısıyla onu taşıdığı için bir kişinin *yüce gönüllü* diye adlandırıldığı özellik ne, bunu belirtmek gerekiyor. Madem bazı iyilerin kimi değerli, kimi ise daha önce belirlediğimiz gibi, bunların içinde bazıları gerçekten büyük, bazıları küçük iyiler, ayrıca kimi insanlar bunlara layıklar ve kendilerini bunlara layık görüyorlar, öyleyse yüce gönüllü kişilerin bu insanlar içinde aranması gerekiyor. Ne ki burada dört durumu birbirinden ayırmak zorunlu: [1] büyük iyilere layık olan ve kendini onlara layık görenler var; [2] küçük iyiler var, birinin bu iyilere layık olması ve kendini bunlara layık görmesi olanaklı. Ama bu iki durumla da ilgili olarak tersi durum olanaklı: [3] biri küçük iyilere layık iken kendini büyük, yani onurlu iyilere layık görebilir; [4] büyük iyilere layık iken kendini küçük iyilere layık gören biri de çıkabilir. İmdi küçük iyilere layık olup kendini büyük iyilere layık gören kişi kınanacak biri (çünkü kendini bilmez biridir ve değerinin üzerindeki elde etmek güzel bir şey değil); büyük iyilere layık iken ve bunlardan pay alması olanaklı iken kendini bunlara layık görmeyen kişi de kınanacak biri. Dolayısıyla burada bu ikisine karşıt durum kalıyor, yani büyük iyilere layık

ἑαυτὸν τούτων, καὶ τοιοῦτός ἐστιν οἷον ἄξιοι ἑαυτὸν οὗτος
ἐπαινετὸς καὶ μέσος τούτων.

- 15 ἐπεὶ οὖν περὶ τιμῆς αἵρεσιν καὶ 4
χρήσιν καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν τῶν ἐντίμων ἀρίστη ἐστὶ 5
διάθεσις ἢ μεγαλοψυχία, καὶ <περὶ> τοῦτ' ἀποδίδομεν,
καὶ οὐ περὶ τὰ χρήσιμα, τὸν μεγαλόψυχον, ἅμα δὲ καὶ ἡ
μεσότης αὕτη ἐπαινετωτάτη· δῆλον ὅτι καὶ ἡ μεγαλοψυχία
16 μεσότης ἂν εἴη, τῶν δ' ἐναντίων, ὥσπερ διεγράψαμεν, ἡ
μὲν ἐπὶ τὸ ἀξιοῦν ἑαυτὸν ἀγαθῶν μεγάλων ἀνάξιον ὄντα 10
χαυνότης (τοὺς τοιοῦτους γὰρ χαύνους λέγομεν, ὅσοι μεγάλων
οἴονται ἄξιοι εἶναι οὐκ ὄντες), ἡ δὲ περὶ τὸ ἀξιον ὄντα μὴ
ἀξιοῦν ἑαυτὸν μεγάλων μικροψυχία (μικροψύχου γὰρ εἶναι
δοκεῖ, ὅστις ὑπαρχόντων δι' ἃ δικαίως ἂν ἡξιούτο, μὴ
ἀξιοὶ μηθενὸς μεγάλου ἑαυτὸν), ὥστ' ἀνάγκη καὶ τὴν μεγα- 15
17 λοψυχίαν εἶναι μεσότητα χαυνότητος καὶ μικροψυχίας. ὁ
δὲ τέταρτος τῶν διορισθέντων οὔτε πάμπαν ψεκτὸς οὔτε με-
γαλόψυχος, περὶ οὐδὲν ἔτ' ὦν μέγεθος· οὔτε γὰρ ἄξιος οὔτε
18 ἀξιοὶ μεγάλων, διὸ οὐκ ἐναντίος. καίτοι δόξειεν ἂν ἐναντίον
εἶναι τῷ μεγάλων ἀξίῳ ὄντι μεγάλων τὸ μικρῶν ὄντα ἀξιον 20
<μικρῶν> ἀξιοῦν ἑαυτὸν. οὐκ ἔστι δ' ἐναντίος τῷ οὔτε μεμ-
πτὸς εἶναι (ὥς γὰρ ὁ λόγος κελεύει, ἔχει)· καὶ ὁ αὐτός ἐστι τῇ
φύσει τῷ μεγαλόψυχῳ (ὦν γὰρ ἄξιοι, τούτων ἀξιοῦσιν
19 αὐτοὺς ἄμφω)· καὶ ὁ μὲν γένοιτ' ἂν μεγαλόψυχος (ἀξιώσει
γὰρ ὦν ἐστιν ἄξιος), ὁ δὲ μικρόψυχος, ὃς ὑπαρχόντων αὐτῷ 25
μεγάλων κατὰ τιμὴν ἀγαθῶν οὐκ ἀξιοί, τί ἂν ἐποίει, εἰ μι-

1233^a 9-30 = EN 1125^a16-34; cf. 1122^b30-1123^a18

3 οὐκ ἀξιοὶ ἑαυτὸν Richards: οἷος ἀξιοῦν ἑαυτὸν, codd. 6 <περὶ>
suppl. Walzer 7 τὰ post οὐ suppl. Fritzsche, τὸ Ross τὸν
μεγαλόψυχον codd.: τῷ μεγαλόψυχῳ Fritzsche 8 αὕτη secl. Rackham
10 ἐπὶ codd. (cf. 22^a23): ἐπεὶ Ald.: περὶ Ross (cl. 33^a12) τὸ τῷ L
13 μικροψύχου] μικρόψυχος Fritzsche 14 ἡξιούτο L: ἡξιούν, τ sup.,
PC: ἀξιούτο Ald.: ἀξιοῖτο Bekker 17 ὠρισθέντων PC 18 ἔτ'
ὦν Russell: ἔχων codd., Dirlmeier: ἔχ(ον) ὦν Susemihl 20 τῷ
μεγάλῳ P Marc. 21 <μικρῶν> suppl. Spengel τῷ οὔτε
Robinson: οὔτε τῷ μὴ codd.: *reprehensione caret* (μὴ) Λ¹: οὐδὲ Spengel
24 αὐτοὺς CL 26 οὐκ P²: om. P¹ CL ἑαυτὸν post ἀξιοὶ add. P²
ἐποίει] *faceret* Λ¹ (cf. EN 1123^b12, 1148^a20, 1150^a30): εἴποι codd.

olup kendini bunlara layık gören kişi, kendini neye layık görüyorsa öyle olan kişi. İşte bu kişi övülecek kimsedir ve ötekilerin ortasıdır.

İmdi madem onurun ve öteki onur taşıyan iyilerin tercihi ve kullanımı konusunda en iyi tutum yüce gönüllülük ve biz yararlı 5 olanlara değil, buna bakarak yüce gönüllü kişiyi tanımıyoruz, aynı zamanda da bu huy en övülecek olan orta olma, öyleyse şu açık: yüce gönüllülük bir orta olmadır, karşıtları ise çizelgede gösterdiğimiz gibi, biri layık olmadığı halde kendini büyük iyilere layık görmek 10 yüzünden *kendini beğenme* (büyük iyilere layık olmadıkları halde onlara layık olduklarını sananlara da *kendini beğenmiş* deriz), öteki layık olduğu halde kendini büyük şeylere layık görmemek yüzünden *pısırlıklık* (haklı olarak, layık olduğu koşullar varken hiçbir büyük iyiye kendini layık görmeyen kişinin *pısırlık* olduğu düşünülür). Do- 15 layısıyla yüce gönüllülük kendini beğenme ile pısırlıklık arasındaki orta. Yukarda belirlediklerimiz arasında dördüncüsü ne hepten kınanacak biridir ne de yüce gönüllüdür; çünkü hiçbir büyük şeyle ilgili değil; nitekim büyük iyilere layık değil, kendini layık da görmüyor; bunun için büyük iyilere layık olup kendini onlara layık gören 20 kişiye küçük iyilere layık olup kendini onlara layık gören kişinin karşıt olduğu düşünülse bile, karşıt değil. Yerilecek bir şey olarak da karşıt değil (nitekim o aklın buyurduğu gibi davranıyor), hatta o yüce gönüllüye benziyor bile (çünkü her iki açıdan da, layık olduğu şeylere kendini layık görüyor). Kaldı ki, yüce gönüllü bir kişi haline gelebilir (nitekim layık olduğu şeylere kendini layık görecek- 25 tir), oysa değerine göre büyük iyiler kendisi için söz konusu iken bunlara kendini layık görmeyen pısırlık, küçük şeylere layık olsaydı

κρῶν ἄξιος ἦν; ἡ γὰρ ἂν μεγάλων ἀξιῶν χαῦνος ἦν, ἡ
 ἔτι ἐλαττόνων. διὸ καὶ οὐθεὶς ἂν εἴποι μικρόψυχον, εἴ τις 20
 μέτοικος ὦν ἄρχειν μὴ ἀξιοῖ ἑαυτόν, ἀλλ' ὑπείκει· ἀλλ'
 30 εἴ τις εὐγενὴς ὦν καὶ ἡγούμενος μέγα εἶναι τὸ ἄρχειν.

ἔστι δὲ καὶ ὁ μεγαλοπρεπὴς οὐ περὶ τὴν τυχοῦσαν VI
 πρᾶξιν καὶ προαίρεσιν, ἀλλὰ τὴν δαπάνην, εἰ μὴ που κατὰ
 μεταφορὰν λέγομεν· ἄνευ δὲ δαπάνης μεγαλοπρέπεια οὐκ
 ἔστιν. τὸ μὲν γὰρ πρέπον ἐν κόσμῳ ἐστίν, ὁ δὲ κόσμος οὐκ
 35 ἐκ τῶν τυχόντων ἀναλωμάτων, ἀλλ' ἐν ὑπερβολῇ τῶν
 ἀναγκαίων ἐστίν. ὁ δὲ ἐν μεγάλῃ δαπάνῃ τοῦ πρέποντος με- 2
 γέθους προαιρετικὸς καὶ τῆς τοιαύτης μεσότητος, καὶ ἐπὶ
 τῇ τοιαύτῃ ἡδονῇ ὀρεκτικός, μεγαλοπρεπής. ὁ δ' ἐπὶ τὸ μεί- 3
 ζον καὶ παρὰ μέλος, ἀνώνυμος· οὐ μὴν ἀλλ' ἔχουσι τινὰ
 1233^b γειννίαςιν, οὓς καλοῦσί τινες ἀπειροκάλους καὶ σαλάκωνας.
 οἶον εἰ εἰς γάμον δαπανῶν τις τοῦ ἀγαπητοῦ, πλούσιος ὦν,
 δοκεῖ πρέπειν ἑαυτῷ τοιαύτην κατασκευὴν οἶον ἀγαθοδαι-
 μονιστὰς ἐστίνωντι, οὗτος μὲν μικροπρεπής, ὁ δὲ τοιούτους δε-
 5 χόμενος ἐκείνως μὴ δόξης χάριν μηδὲ δι' ἐξουσίαν ὅμοιος
 τῷ σαλάκωνι, ὁ δὲ κατ' ἀξίαν καὶ ὥς ὁ λόγος, μεγαλο-
 πρεπής· τὸ γὰρ πρέπον κατ' ἀξίαν ἐστίν· οὐθὲν γὰρ πρέπει
 τῶν παρὰ τὴν ἀξίαν. δεῖ δὲ †πρέπον εἶναι (καὶ γὰρ τοῦ 4
 πρέποντος κατ' ἀξίαν καὶ πρέπον)† καὶ περὶ ὃ (οἶον περὶ οἰκέτου
 10 γάμον ἕτερον τὸ πρέπον καὶ περὶ ἐρωμένου) καὶ αὐτῷ, εἴπερ

31-33^b15 = EN 1122^a18-1123^a33

27 ἡ¹ L: εἰ PC ἂν om. Marc. ἡ² P¹ ut vid., CL: εἰ P²
 28 ἔτι ἐλαττόνων L: ἐλαττόνων ἔτι PC 36 δὴ codd., V: δὲ Ald.,
 verum L¹ 38 τῇ om. C ἡδονῇ] δαπάνῃ Richards 39 ἔχουσι
 mg. Casaubon, Allan (5): ἔχει codd. 1233^b 3 ἀγαθοδαιμονισ-
 τὰς PC 5 ἐκείνως V: nuptiali apparatu L¹: ἐκείνος codd. 8 τῶν
 Π: τῷ Ald.: om. Marc., nihil praeter dignitatem L¹ 8-9 †πρέπον ...
 πρέπον)† corrupta: an δεῖ δὲ πρέπον εἶναι (καὶ γὰρ (τοῦ) πρέπον τὸ κατ'
 ἀξίαν (καὶ πρέπον)), vel δεῖ δὲ πρέπον εἶναι (καὶ γὰρ τοῦ πρέποντος <τὸ>
 κατ' ἀξίαν καὶ πρέπον)?· δεῖ δὲ πρέπον εἶναι (καὶ γὰρ τοῦ μεγαλοπρεποῦς <τὸ>
 κατ' ἀξίαν καὶ πρέπον) dubitanter Richards: δεῖ δὲ <τὸ> πρέπον εἶναι καὶ
 <ἐν ᾧ καὶ ὥς> τοῦ πρέποντος κατ' ἀξίαν <όντος>, (καὶ πρέπον) Dirlmeier

ne yapardı? Ya kendini büyük iyilere layık görüp kendini beğenmiş biri olurdu ya da kendini daha da küçük şeylere layık görürdü. Bunun için, biri göçmen olmasından ötürü kendini yöneticiliğe layık görmez, daha aşağı mevkilerde bir yer ararsa ona hiç kimse pısrık diyemez ama biri soylu olduğu halde yöneticiliği kendini aşan bir iş sayıyorsa ona pısrık denebilecektir. 30

VI Muhteşem kişi de öyle sıradan bir eylem ya da tercihle değil, büyük harcamalarla ilgili; meğer ki eğretilme ile bu sözcük kullanılsın. Büyük harcama olmadan ihtişam olmaz, çünkü *yakışan*,⁸ bir süs içinde olur, süs ise öyle sıradan bir harcamada değil, zorunlu 35 harcamaların üzerinde bir harcamadadır. Büyük bir harcamada *yakışan* büyüklüğü ve böyle bir ortayı tercih eden, bu tür bir hazza iştah duyan kişi *muhteşem*. Aşırı ve zarafetten yoksun harcama yapanın adı yok, ama belli bir yakınlıktan ötürü kimileri bu tür adamlara *gösteriş budalası* ya da *zevksiz* der. Sözgelisi sevdiğinin dü- 1233^b ğünü için harcama yapan bir zengin, kendisine *yakışan*ın, orta halli bir ziyafet gibi bir şey hazırlatmak olduğunu düşünürse o *eli sıkı*'dır. Sıradan misafirlerini bir düğünde ağırlarmış gibi ağırlayan orta halli biri –ün ya da mevki uğruna bunu yapmıyorsa– *gösteriş budalası*; onlara layık oldukları gibi ve aklın gösterdiği gibi davranan ise 5 *muhteşem*. Çünkü *yakışan*, değere göre olandır. Nitekim değere aykırı olan hiçbir şey *yakışmaz*. *Yakışan* şey değere göre ve nesnesine göre olduğu için, *yakışan*ın olması gerekir (sözgelisi bir kölenin düğününe *yakışan* başka, bir sevgilininkine *yakışan* başka olur). Ayrıca harcama yapan kişinin kendisine göre olmalı, yani belli bir 10

ἐπὶ τοσοῦτον ἢ τοιοῦτον, οἷον τὴν θεωρίαν οὐκ ᾤετο Θεμιστοκλεῖ
πρέπειν, ἣν ἐποιήσατο Ὀλυμπίαζε, διὰ τὴν προϋπάρξασαν
5 ταπεινότητα, ἀλλὰ Κίμωνι. ὁ δ' ὅπως ἔτυχεν ἔχων πρὸς
τὴν ἀξίαν ὃ οὐθεὶς τούτων. καὶ ἐπ' ἐλευθεριότητος ὡσαύ-
τως· ἔστι γάρ τις οὗτ' ἐλευθέριος οὗτ' ἀνελεύθερος. 15

VII σχεδὸν δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστα τῶν περὶ τὸ ἦθος
ἐπαινετῶν καὶ ψεκτῶν τὰ μὲν ὑπερβολαὶ τὰ δ' ἐλλείψεις
τὰ δὲ μεσότητές εἰσι παθητικάι. οἷον ὁ φθονερός καὶ ἐπι-
χαιρέκακος. καθ' ᾧς γὰρ ἕξεις λέγονται, ὁ μὲν φθόνος τὸ
λυπεῖσθαι ἐπὶ τοῖς κατ' ἀξίαν εὖ πράττουσιν ἐστίν, τὸ δὲ τοῦ 20
ἐπιχαιρεκάκου πάθος ἐστὶν αὐτὸ ἀνώνυμον, ἀλλ' ὁ ἔχων
δῆλός ἐστι τῷ χαίρειν ταῖς παρὰ τὴν ἀξίαν κακοπραγίαις.
2 μέσος δὲ τούτων ὁ νεμεσητικός, καὶ ὁ ἐκάλουν οἱ ἀρχαῖοι
τὴν νέμεσιν, τὸ λυπεῖσθαι μὲν ἐπὶ ταῖς παρὰ τὴν ἀξίαν
κακοπραγίαις καὶ εὐπραγίαις, χαίρειν δ' ἐπὶ ταῖς ἀξίαις· 25
διὸ καὶ θεὸν οἶονται εἶναι τὴν νέμεσιν. 26

3 αἰδῶς δὲ μεσότης 26
ἀναισχυντίας καὶ καταπλήξεως· ὁ μὲν γὰρ μηδεμιᾶς φρον-
τίζων δόξης ἀναισχυντος, ὁ δὲ πάσης ὁμοίως καταπλήξ,
4 ὁ δὲ τῆς τῶν φαινομένων ἐπιεικῶν αἰδήμων. φιλία δὲ με-
σότης ἔχθρας καὶ κολακείας· ὁ μὲν γὰρ εὐχερῶς ἅπαντα 30
πρὸς τὰς ἐπιθυμίας ὁμιλῶν κόλαξ, ὁ δὲ πρὸς ἀπάσας ἀν-
τικρούων ἀπεχθητικός, ὁ δὲ μή(τε) πρὸς ἅπασαν ἡδονὴν
μήτ' ἀκολουθῶν μήτ' ἀντιτείνων, ἀλλὰ <πάντων> πρὸς τὸ
5 φαινόμενον βέλτιστον, φίλος. σεμνότης δὲ μεσότης

1233^b 18-26 = EN 1108^b1-7
29-34 = EN 1126^b11-1127^a12

26-9 = EN 1128^b10-35

11 ἐπὶ τοσοῦτον ἢ τοιοῦτον] ἐστι (auctore Jacksono (7), 150-1), τοσοῦ-
τος καὶ τοιοῦτος Richards, aut εἴπερ (10) . . . τοιοῦτον (11) tra. sup. post ὃ
(9) Richards τις post ᾤετο suppl. Bywater ((2), 222-3): ᾤοντο Spengel
14 ὃ CL: ᾧ P: nullus est horum A¹: secl. Fritzsche 15 οὗτ'¹ . . .
ἀνελεύθερος Casaubon : ὡς ἐλευθέριος ὅταν ἐλεύθερος codd. 17 γὰρ
post μὲν add. L 21 ἐστὶν Spengel: ἐπὶ τὸ codd. 22 ἐστὶ
Casaubon: ἐπι codd. τῷ L: τὸ PC (cf. 33^a10): ὁ Richards χαίρειν]
χαίρων Richards περὶ C 24 περὶ C 27 μηδεμιᾶς] μιᾶς L
32 μὴ Spengel: μῆτε codd. 33 <πάντων> suppl. Robinson

nicelikte ve belli bir nitelikte. Sözelgişi Olympiya'ya giderken yaptığı yarışma gözcülüğü başkanlığının, daha önceki aşığı mevkiinden dolayı Themistokles'e yakışmadığı ama Kimon'a yakıştığı düşünüyordu. Ama değer açısından gelişigüzel davranan kişi bunların hiçbirine girmez. Bu cömertlikte de böyle. Çünkü böyle biri ne cömerttir ne de cimri. 15

VII Karakterle ilgili olarak övülecek ve yerilecek tek tek başka durumlarda da etkilenimlerin aşırılıkları, eksiklikleri, ortaları var. Sözelgişi *kıskanç* ile *haset*. Buna uygun huylarına göre adlandırılanlardan *kıskanç*, kişilerin layık oldukları iyi durumlarını *kıskanır*, *hasetlik* etkileniminin [Yunancada] bir adı yok ama *haset* kişinin özelliği açık: insanların layık olmadıkları halde kötü duruma düşmelerinden sevinç duymak. Bunların ortası ise eskilerin *nemesis*'e (*infial*) göre adlandırdıkları *infial duyan* kişi, yani insanların layık olmadıkları halde kötü durumda bulunmalarından acı çeken, ama layık olanların durumlarına sevinen kişi. Bunun için *nemesis*'in 25 bir tanrı olduğuna inanılır.

Utanmayı bilme, gururuna düşkünlük de utangaçlık ile yüzüstülüğün ortası. Başkalarının [kendisi hakkında kötü] düşünmesini hiç dert etmeyen *yüzüstüz*, hep dert eden *utangaç*, doğru görünenleri dikkate alan ise *utanmayı bilen* kişidir. Dostluk, geçimsizlik ile *dalkavukluğun* ortası. Her şeyde birlikte olduğu kişilerin arzusuna göre 30 davranan *dalkavuk*, her şeye ve herkese karşı çıkan *geçimsiz-ters adam*, her hazla ilgili olarak hep uymayan hep de karşı çıkmayan, ama en iyi görünenle ilgisine göre davranan ise *dost*. Kendini bilme,

- 35 αὐθαδείας καὶ ἀρεσκειάς· ὁ μὲν γὰρ μηδὲν πρὸς ἕτερον
ζῶν (ἀλλὰ) καταφρονητικὸς αὐθάδης, ὁ δὲ πάντα πρὸς
ἄλλον ἢ καὶ πάντων ἐλάττων ἀρεσκος, ὁ δὲ τὰ μὲν τὰ
δὲ μή, καὶ πρὸς τοὺς ἀξίους οὕτως ἔχων σεμνός. ὁ 6
δὲ ἀληθής καὶ ἀπλοῦς, ὃν καλοῦσιν αὐθέκαστον, μέσος
τοῦ εἴρωνος καὶ ἀλαζόνος. ὁ μὲν γὰρ ἐπὶ τὰ χεῖρω
1234^a καθ' αὐτοῦ ψευδόμενος μὴ ἀγνοῶν εἴρων, ὁ δ' ἐπὶ τὰ
βελτίῳ ἀλαζών, ὁ δ' ὡς ἔχει, ἀληθής καὶ καθ' Ὅμηρον
3 πεπνυμένος· καὶ ὅλως ὁ μὲν φιλαλήθης, ὁ δὲ φιλοψευδής.
3 ἔστι 7
δὲ καὶ ἡ εὐτραπελία μεσότης, καὶ ὁ εὐτράπελος μέσος τοῦ
5 ἀγροίκου καὶ δυστραπέλου καὶ τοῦ βωμολόχου. ὥσπερ γὰρ
περὶ τροφήν ὁ σικκὸς τοῦ παμφάγου διαφέρει τῷ ὁ μὲν
μηθὲν ἢ ὀλίγα καὶ χαλεπῶς προσίεσθαι, ὁ δὲ πάντα εὐχε-
ρῶς, οὕτω καὶ ὁ ἀγροίκος ἔχει πρὸς τὸν φορτικὸν καὶ βω-
μολόχον· ὁ μὲν γὰρ οὐθὲν γελοῖον ἀλλ' ἡ χαλεπῶς προσίε-
10 ται, ὁ δὲ πάντα εὐχερῶς καὶ ἡδέως. δεῖ δ' οὐδέτερον, ἀλλὰ
τὰ μὲν τὰ δὲ μή, καὶ κατὰ τὸν λόγον· οὗτος δ' εὐτράπελος.
ἡ δ' ἀπόδειξις ἡ αὐτὴ· ἡ τε γὰρ εὐτραπελία ἡ τοιαύτη, 8
καὶ μὴ ἦν μεταφέροντες λέγομεν, ἐπιεικεστάτη ἔξις, καὶ ἡ
μεσότης ἐπαινετή, τὰ δ' ἄκρα ψεκτά. οὐσης δὲ διττῆς τῆς
15 εὐτραπελίας (ἡ μὲν γὰρ ἐν τῷ χαίρειν ἔστι τῷ γελοίῳ καὶ
τῷ εἰς αὐτόν, ἐὰν ᾗ τοιονδί, ὧν ἐν καὶ τὸ σκῶμμα ἐς ἑν, ἡ
δ' ἐν τῷ δύνασθαι τοιαῦτα πορίζεσθαι), ἔτεραι μὲν εἰσιν
ἀλλήλων, ἀμφοτέραι μέντοι μεσότητες. καὶ γὰρ τὸν δυνά- 9
μενον τοιαῦτα πορίζεσθαι ἐφ' ὅσοις ἡσθήσεται (ὁ) εὐ κρίνων,

38-34^a3 = EN 1127^a13-^b32
1128^b3

1234^a 3-23 εδ = EN 1127^b33-

36 (ἀλλὰ) hab. Ald.: sed A¹: πάντων post ἀλλὰ suppl. Russell: ἀλλὰ
om. codd. καταφρονητικὸς P: ἀκαταφρονητικὸς CL 37 ἡ secl.
Spengel 1234^a 1 κατ' αὐτοῦ CL 6 περὶ] παρὰ L
9 ἀλλ' ἡ Richards, prob. Dirlmeier: ἀλλὰ codd. (cf. Kühner-Gerth,
ii. 284. 6, 285 Anm. 3 et Cook Wilson, 121-4) προσίεσθαι L
11 τὸν om. CL ὁ post δ' suppl. Fritzsche 16 τῷ] τὸ Marc.
αὐτόν Marc.: αὐτόν Π 18 ἀμφοτέραι C ὁ δυνάμενος Sylburg
19 (ὁ) suppl. Casaubon

densizlik ile koltukçuluğun ortası. Yaşamda hiç kimseye saygısı ol- 35
mayan *densiz*, hep başkasına göre davranan ya da her şeyde daha
aşağıdan alan *koltukçu*, ne öteki ne de beriki durumda davranan,
layık olanlar karşısında layığıyla davranan kişi ise *kendini bilen* kişi-
dir. Dürüst diye adlandırılan *samimi* ve sade kişi, *müstehzi* ile *şarla-*
tan'ın ortası. Kendini bile bile daha aşağı gösteren *müstehzi*, daha 1234^a
yüksek gösteren *şarlatan*; olduğu gibi olan ise Homeros'un da dediği
gibi *samimi* kişidir. Kısaca biri doğruyu sever, öteki[ler] yanlış.

Şakacılık da bir orta olma. *Şakacı*, yabanıl ya da *şakadan anlamaz*
kişi ile *şaklaban*'ın ortası. Nasıl yemek yerken mızımız kişi azar azar 5
güçlülükle yerken obur her şeyi kolayca mideye indirirse, yabanıl ile
şaklaban ya da ağzı bozuk kişi arasındaki fark da böyle. Biri hiçbir
şeyi gülünç bulmaz ya da zorlukla öyle davranır; öteki her şeyle
dalga geçer. Ama ikisi de yerinde davranmıyor. Aslında ayırım yap- 10
mak gerekiyor, yani akla göre davranmalı: işte böyle davranan kişi
şaka yapmayı bilendir. Kanıtımız aynı: bu tür şakacılık, kıvrak zekâ-
lılık, bu sözcüğü eğretilme ile kullanmıyorsak, son derece doğru
bir huydur, övülecek bir ortadır, uçları ise yerilecek olanlar. Ama
şakacılığın iki türü var (biri gülünç olanla, kendisiyle ilgili olsa 15
bile dalga geçme, sözgelişi bunların bir türü alaylı şaka; öteki ise
gülünç durumlar hazırlayabilme). Bunlar birbirinden farklı olsa
da her ikisi de orta olma, çünkü kendisi söz konusu olduğunda
bile gülünç olanı iyi değerlendirerek bu tür şeyler hazırlayabilen

κἂν εἰς αὐτὸν ἢ τὸ γελοῖον, μέσος ἔσται τοῦ φορτικοῦ καὶ τοῦ 20
ψυχροῦ. ὁ δ' ὅρος οὗτος βελτίων ἢ τὸ <μῆ> λυπηρὸν εἶναι τὸ λε-
χθὲν τῷ σκωπτομένῳ ὄντι ὁποιοῦν· μᾶλλον γὰρ δεῖ τῷ ἐν
μεσότητι ὄντι ἀρέσκειν· οὗτος γὰρ κρινεῖ εὖ. 23

10 πᾶσαι δ' αὐταὶ 23

αἱ μεσότητες ἐπαινεται μὲν, οὐκ εἰσὶ δ' ἀρεταί, οὐδ' αἱ ἐναν-
τίαι κακίαι· ἄνευ προαιρέσεως γάρ. ταῦτα δὲ πάντ' ἐστὶν 25
ἐν ταῖς τῶν παθημάτων διαιρέσεσιν· ἕκαστον γὰρ αὐτῶν

11 πάθος τί ἐστίν. διὰ δὲ τὸ φυσικὰ εἶναι εἰς τὰς φυσικὰς
συμβάλλεται ἀρετάς· ἔστι γάρ, ὥσπερ λεχθήσεται ἐν τοῖς
ὑστερον, ἐκάστη πως ἀρετὴ καὶ φύσει καὶ ἄλλως, μετὰ φρο-

12 νήσεως. ὁ μὲν οὖν φθόνος εἰς ἀδικίαν συμβάλλεται (πρὸς 30
γὰρ ἄλλον αἱ πράξεις αἱ ἀπ' αὐτοῦ) καὶ ἡ νέμεσις εἰς δικαιο-
σύνην, ἡ <δ'> αἰδῶς εἰς σωφροσύνην, διὸ καὶ ὀρίζονται ἐν τῷ
γένει τούτῳ τὴν σωφροσύνην· ὁ δ' ἀληθὴς καὶ ψευδὴς ὁ μὲν
ἐμφρων, ὁ δ' ἄφρων. 34

13 ἔστι δ' ἐναντιώτερον τοῖς ἄκροις 34

τὸ μέσον ἢ ἐκεῖνα ἀλλήλοισι, διότι τὸ μὲν μετ' οὐδετέρου γίνεται 1234^b
αὐτῶν, τὰ δὲ πολλάκις μετ' ἀλλήλων, καὶ εἰσιν ἐνίοτε οἱ
αὐτοὶ θρασύδειλοι, καὶ τὰ μὲν ἄσωτοι τὰ δὲ ἀνελεύθεροι,

14 καὶ ὅλως ἀνώμαλοι κακῶς. ὅταν μὲν γὰρ καλῶς ἀνώμα-
λοι ᾧσιν, οἱ μέσοι γίνονται· ἐν τῷ μέσῳ γὰρ ἐστὶ πως τὰ 5
ἄκρα. 6

αἱ δὲ ἐναντιώσεις οὐ δοκοῦσιν ὑπάρχειν τοῖς ἄκροις πρὸς 6
τὸ μέσον ὁμοίως ἀμφοτέραι, ἀλλ' ὅτε μὲν καθ' ὑπερβολὴν

15 ὅτε δὲ κατ' ἔλλειψιν. αἷτια δὲ τὰ τε πρότερον ῥηθέντα δύο,
ὀλιγότης τε, ὅσον τῶν πρὸς τὰ ἡδέα ἀναισθητῶν, καὶ ὅτι
ἐφ' ὃ ἀμαρτάνομεν μᾶλλον, τοῦτο ἐναντιώτερον εἶναι δοκεῖ· 10

20 αὐτὸν CV: αὐτὸν cett. 21 <μῆ> suppl. Casaubon 23 κρινεῖ
Russell: κρίνει codd. 24 αἱ Ald.: om. cett. 29 φύσει καὶ
Spengel: φυσικαὶ codd.: naturales A¹ 31 γὰρ ἄλλον L: ἄλλον γὰρ PC
32 <δ'> suppl. Ross 32-3 διὸ ... σωφροσύνην om. Marc. 34 ἐν
ante τοῖς add. C 1234^b 5 ᾧσω Marc.² εἰσὶν Π Marc.¹ οἱ om.
Ald. 8 πρότερον Fritzsche: πρῶτα codd. 9 τε Ald., et, ut
vid., A¹ (paucitas ... et quod): δὲ codd. ἡλιθιότης post ὅσον add. P²
10 ἐναντιώτατον L

kişi, ağız bozuk ile soğuk kişinin ortası olacaktır. Ama bu tanım 20 şöyle daha iyi olacaktır: yeter ki, kim olursa olsun dalga geçilen kişi için söylenen şey acı verici olmasın! Yani orta olan kişinin hoşuna gitmeli, çünkü yalnızca o iyi yargılar.

Aslında bütün bu orta olmalar övülür ama bunlar erdem değil, karşıtları da kötülük değil, çünkü tercihten bağımsızlar. Nitekim 25 bunların hepsi etkilenimlerin bölümleri içinde, bunların her biri bir etkilenim. Ama doğal olmalarından ötürü doğal erdemler arasına sokuluyorlar. Nitekim daha ilerde belirteceğimiz gibi, her bir erdem bir doğaya göre olur, bir de başka biçimde, yani aklı başında-
lığın eşliğiyle. İmdi kıskançlık adaletsizliğin içine sokulur (çünkü 30 ona dayanan eylemler başka birisiyle ilgili), infial adaletin içine. Utanmayı bilme ölçülülüğün içine konur, bunun için ölçülülüğü bu tür içinde tanımlayanlar bile var. Samimi kişi ile yalancı ise, biri aklı başında öteki akılsız.

Ortanın uçla karşıtlığı, uçların kendi aralarındaki karşıtlıktan daha çok. Niçini şu: orta, uçların hiçbirisiyle birlikte görünmez, ama 1234^b uçlar sık sık bir araya gelir ve kimileyin aynı kişiler cüretli-korkak olurlar; yine aynı kişiler kimi durumlarda savurgan kimi durumlarda ise cimri olabiliyorlar. Kısaca kötü anlamda tutarsızlar. İyi anlamda tutarsız olunduğunda orta olunabiliyor, nitekim aslında uçlar bir biçimde ortanın içinde var. 5

Uçların ortaya karşıtlıkları her ikisinde de aynı biçimde olmuyor, daha büyük karşıtlık kimileyin aşırılık yönünde kimileyin eksiklik yönünde. Bunun daha önce söylediğimiz iki nedeni var: ya sözgelişi hoş şeylere karşı duyarsız olanlar gibi az rastlanıyor ya da daha çok nerede yanılıyorsak onun daha karşıt olduğu düşünülüyor. 10

- τὸ δὲ τρίτον, ὅτι τὸ ὁμοιότερον ἤττον ἐναντίον φαίνεται, οἶον 16
πέπονθε τὸ θάρσος πρὸς τὴν ἀνδρείαν καὶ ἀσωτία πρὸς ἐλευ-
13 θεριότητα.
13 περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων ἀρετῶν τῶν ἐπαινετῶν
εἴρηται σχεδόν· περὶ δὲ δικαιοσύνης ἤδη λεκτέον.

H

- περὶ φιλίας, τί ἐστὶ καὶ ποιῶν τι, καὶ τίς ὁ φίλος, I
καὶ πότερον ἢ φιλία μοναχῶς λέγεται ἢ πλεοναχῶς, καὶ
20 εἰ πλεοναχῶς, ποσαχῶς, ἔτι δὲ πῶς χρηστέον τῷ φίλῳ
καὶ τί τὸ δίκαιον τὸ φιλικόν, ἐπισκεπτέον οὐθενὸς ἤττον τῶν
περὶ τὰ ἥθη καλῶν καὶ αἰρετῶν. τῆς τε γὰρ πολιτικῆς ἔργον 2
εἶναι δοκεῖ μάλιστα ποιῆσαι φιλίαν, καὶ τὴν ἀρετὴν διὰ
τούτῳ φασιν εἶναι χρησίμον· οὐ γὰρ ἐνδέχασθαι φίλους ἑαυτοῖς
25 εἶναι τοὺς ἀδικουμένους ὑπ' ἀλλήλων. ἔτι τὸ δίκαιον καὶ τὸ 3
ἀδικον περὶ τοὺς φίλους εἶναι μάλιστα πάντες φαμέν (καὶ ὁ
αὐτὸς δοκεῖ ἀνὴρ εἶναι {καὶ} ἀγαθὸς καὶ φίλος, καὶ φιλία
ἠθικὴ τις εἶναι ἕξις), καὶ ἕαν τις βούληται ποιῆσαι ὥστε μὴ
ἀδικεῖν, ἅλις φίλους ποιῆσαι· οἱ γὰρ ἀληθινοὶ φίλοι οὐκ
30 ἀδικοῦσιν. ἀλλὰ μὴν καὶ ἐὰν δίκαιοι ᾖσιν, οὐκ ἀδικήσουσιν· 4
ἢ ταυτὸν ἄρα ἢ ἐγγύς τι ἢ δικαιοσύνη καὶ ἢ φιλία. πρὸς 5
δὲ τούτοις τῶν μεγίστων ἀγαθῶν τὸν φίλον εἶναι ὑπολαμβά-
νομεν, τὴν δὲ ἀφιλίαν καὶ τὴν ἐρμημίαν δεινότατον, ὅτι ὁ
βίος ἅπας καὶ ἡ ἐκούσιος ὁμιλία μετὰ τούτων μετ' οἰκείων

1234^b 18-22 = EN 1155^a3

22-35^a4 = EN 1155^a3-31

11 ἐναντιώτερον L 12 τὸ θάρσος πρὸς τὴν ἀνδρείαν Bonitz (recte):
θράσος . . . θάρσος PC: θάρσος . . . θράσος L: *audacia ad fortitudinem* A¹
(cf. 20^b39) ἀσωτεία codd. 14 περὶ . . . λεκτέον om. PC
λέγεται L 19 ἡ φιλία post λέγεται L 20 ποσαχῶς Russell:
πόσα ἐστὶν codd.: πόσα ἐστὶν (εἰδῆ) Bonitz 27 {καὶ} secl. Russell:
hab. codd. 28 ποιῆσαι] πείσαι dubitanter Richards 29 ἅλις
Jackson ((1), 49): ἀλλ' εἰς codd.: ἀλλήλοις Casaubon: ἀν ἀληθινούς vel
ἀληθεῖς? Mingay (53-5), cf. Décarie ποιῆσαι] ποιήσει Spengel
32 εἶναι L: om. PC

EUDEMOS'A ETİK

Üçüncü neden ise şu: cüretliliğin yiğitlikle, savurganlığın cömertlikle olan benzerliği gibi daha yakın bir benzerlik olduğunda karşılık daha az görünüyor.

İmdi öteki erdemlerden, yani övülecek huylardan yeterince söz ettik, artık adalet üzerine konuşmak gerekiyor.⁹

YEDİNCİ KİTAP

Şimdi dostluk üzerine konuşalım: nedir, nasıldır, dost kimdir, *dostluk* sözcüğü tek anlamda mı yoksa çok anlamda mı kullanılır, çok anlamda kullanılıyorsa kaç anlamda kullanılıyor, yine dosta 20 karşı nasıl davranmalıdır, adaletin dostlukla ilgisi nedir, bütün bunlar hakkındaki incelemenin, güzel ve övülecek karakterler üzerine yaptığımız incelemeden aşağı kalmaması gerekiyor. Nitekim öyle görünüyor ki, hem siyasetin asıl işi dostluğu sağlamak hem de erdem bundan ötürü yararlı. Kişiler birbirilerinden haksızlık görürlerse, onların dost olmaları olası değil. Öte yandan hepimiz hak 25 ile haksızlığın en çok dostlarla ilgili olduğunu ileri süreriz (hem iyi adam ile bir dostun aynı olduğu hem de dostluğun karakterle ilgili bir huy olduğu düşünülür). Bir siyasetçi yurttaşların haksızlık etmesini sağlamak isterse onlar arasında dostluk oluşturur, çünkü gerçek dostlar haksızlık etmezler. Aslında zaten adil iseler haksızlık 30 da yapmayacaklardır. Öyleyse adalet ile dostluk ya aynı şey ya da belli bir yakınlıkları var. Öte yandan dostu en büyük iyilerden, dostsuzluğu, yalnızlığı ise en korkunç şey sayıyoruz, çünkü tüm yaşam ve isteyerek olan beraberlikler onlarla oluyor. Yakınlarımızla,

γὰρ ἡ μετὰ συγγενῶν ἡ μεθ' ἐταίρων συνδιημερεύομεν ἡ 1235^a
6 τέκνων ἡ γονέων ἡ γυναικός. καὶ τὰ ἴδια δίκαια τὰ πρὸς
τοὺς φίλους ἐστὶν ἐφ' ἡμῖν μόνον, τὰ δὲ πρὸς τοὺς ἄλλους νενο-
μοθέτῃται, καὶ οὐκ ἐφ' ἡμῖν. 4

7 ἀπορεῖται δὲ πολλὰ περὶ τῆς 4
φιλίας, πρῶτον μὲν ὥς οἱ ἔξωθεν περιλαμβάνοντες καὶ 5
ἐπὶ πλέον λέγοντες· δοκεῖ γὰρ τοῖς μὲν τὸ ὁμοιον τῷ ὁμοίῳ
εἶναι φίλον, ὅθεν εἴρηται

ὥς αἰεὶ τὸν ὁμοιον ἄγει θεὸς ὥς τὸν ὁμοιον· 7

καὶ γὰρ

κολοῖός παρὰ κολοιόν·

ἔγνω δὲ φῶρ τε φῶρα, καὶ λύκος λύκον.

8 οἱ δὲ φυσιολόγοι καὶ τὴν ὅλην φύσιν διακοσμοῦσιν ἀρχὴν λαβόν- 10
τες τὸ τὸ ὁμοιον ἰέναι πρὸς τὸ ὁμοιον, διὸ Ἑμπεδοκλῆς καὶ τὴν
κῦνα ἔφη καθήσθαι ἐπὶ τῆς κεραμίδος διὰ τὸ ἔχειν πλείστον
9 ὁμοιον. οἱ μὲν οὖν οὕτω τὸ φίλον λέγουσιν· οἱ δὲ τὸ ἐναν-
τίον τῷ ἐναντίῳ φασὶν εἶναι φίλον. τὸ μὲν γὰρ ἐρώμενον καὶ
ἐπιθυμητὸν πᾶσιν εἶναι φίλον, ἐπιθυμεῖ δὲ οὐ τὸ ξηρὸν τοῦ 15
ξηροῦ, ἀλλ' ὑγροῦ, ὅθεν εἴρηται

ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γαῖα

καὶ τὸ

μεταβολὴ πάντων γλυκύ.

ἡ δὲ μεταβολὴ εἰς τούναντίον. τὸ δ' ὁμοιον ἐχθρὸν τῷ ὁμοίῳ· καὶ 17
γὰρ

κεραμεὺς κεραμεῖ κοτέει,

1235^a 4-29 = EN 1155^a 32-b9

1235^a 1 ἐταίρων Marc.: ἐτέρων Π
(cf. 39^b7) 7 αἰεὶ L: om. C: αἰεὶ P
PC: τὸν L 15 ἐπιθυμεῖν Fritzsche
vel τὸ ξηρὸν οὐ τοῦ ξηροῦ Russell
Marc. μεταβολή· πάντων γὰρ γλυκύ C

5 παραλαμβάνοντες Spengel
8 παρὰ] περὶ C 13 τὸ¹
15-16 οὐ τοῦ ξηροῦ τὸ ξηρὸν
16 ἀλλ' ὑγροῦ] ἀλλὰ τοῦ ὑγροῦ
17 ἔχει post ὁμοιον add. L

akrabalarımızla, arkadaşlarımızla ya da çocuklarımızla, ana-baba- 1235^a
mızla, karımızla günümüzü geçiriyoruz. Yine dostlarımızla ilgili özel
hukukumuz yalnızca bize bağlı, oysa başkalarıyla ilgili haklarımız
yasalarla belirlenmiştir, bize bağlı değildir.

Dostluk konusunda pek çok soru var: birincileyin konuya dışar-
dan ve geniş anlamda bakanların görüşlerinden söz edelim. Kimine 5
göre benzerler dost olur, bunun için şöyle diyenler var:

*tanrı her zaman benzeri benzerine götürür,*¹⁰

ve

*kuzgun kuzgunun yanındadır,
hırsız hırsız, tilki tilkiyi tanır.*

Tüm doğayı "benzerler biribirine yönelir" ilkesiyle biçimlendiren 10
doğa düşünürleri var. Bunun için Empedokles, daha çok benzerlik
taşımasından ötürü bir köpeğin seramik üzerinde durduğunu iddia
ediyor. İmdi bazıları dostu böyle belirliyor. Ne ki kimileri de karşıtla-
rın dost olduğunu ileri sürüyor, herkes için dostun sevilen ve arzu
edilen şey olduğunu, ama kuru olanın kuruyudeğil, yaşı arzuladığını 15
söylüyor. Bunun için şöyle denir:

*toprak yağmura âşıktır.*¹¹

Ve

her şeyin değişmesi tatlıdır.

Değişme ise karşıtlara doğru olur, benzerler biribirine düşman, nite-
kim:

*çanakçı çanakçıya kızar.*¹²

καὶ τὰ ἀπὸ τῶν αὐτῶν τρεφόμενα πολέμια ἀλλήλοις ζῶα.

20 αὐται μὲν οὖν αἱ ὑπολήψεις τοσοῦτον διεστᾶσιν. αἱ μὲν γὰρ 10
τὸ ὁμοιον φίλον, τὸ δ' ἐναντίον πολέμιον,

τῷ πλέονι δ' αἰεὶ πολέμιον καθίσταται
τοῦλασσον, ἐχθρὰς τε ἡμέρας κατάρχεται,

ἔτι δὲ καὶ οἱ τόποι κεχωρισμένοι τῶν ἐναντίων, ἡ δὲ φιλία 11
25 δοκεῖ συνάγειν· οἱ δὲ <τὰ> ἐναντία φίλα, καὶ Ἡράκλειτος
ἐπιτιμᾷ τῷ ποιήσαντι

ὥς ἕρις ἔκ τε θεῶν καὶ ἀνθρώπων ἀπόλοιτο,

οὐ γὰρ ἂν εἶναι ἁρμονίαν μὴ ὄντος ὀξέος καὶ βαρέος, οὐδὲ τὰ
29 ζῶα ἄνευ θήλεος καὶ ἄρρενος ἐναντίων ὄντων.

29 δύο μὲν αὐται δόξαι 12

30 περὶ φιλίας εἰσὶ, λίαν τε καθόλου <καὶ> κεχωρισμένα τοσοῦτον·
ἄλλαι δὲ ἥδη ἐγγυτέρω καὶ οἰκεῖαι τῶν φαινομένων. τοῖς μὲν γὰρ
οὐκ ἐνδέχεσθαι δοκεῖ τοὺς φαύλους εἶναι φίλους, ἀλλὰ μόνον τοὺς
ἀγαθοὺς· τοῖς δ' ἄτοπον εἰ μὴ φιλοῦσιν αἱ μητέρες τὰ τέκνα
(φαίνεται δὲ καὶ ἐν τοῖς θηρίοις ἐνοῦσα φιλία· προαποθνήσκειν 13

35 γοῦν αἰροῦνται τῶν τέκνων)· τοῖς δὲ τὸ χρήσιμον δοκεῖ φίλον εἶναι 14
μόνον. σημεῖον δ' ὅτι καὶ διώκουσι ταῦτα πάντες, τὰ δὲ ἄχρηστα
καὶ αὐτοὶ αὐτῶν ἀποβάλλουσιν (ὥσπερ Σωκράτης ὁ γέρων
ἔλεγε τὸν πτύελον καὶ τὰς τρίχας καὶ τοὺς ὄνυχας παρα-
βάλλων), καὶ τὰ μόρια ὅτι ρίπτοῦμεν τὰ ἄχρηστα, καὶ τέλος
1235^b τὸ σῶμα, ὅταν ἀποθάνῃ· ἄχρηστος γὰρ ὁ νεκρός. (οἷς δὲ
χρήσιμον, φυλάττουσιν, ὥσπερ ἐν Αἰγύπτῳ.) ταῦτα δὴ πάντα 15

29-^b12 = EN 1155^b9-16

19 τὰ ἀπὸ] τὰπὸ . . . ζῶα versum trochaicum hic latere susp. Jackson
((1), 149-50) 20 αἱ] οἱ Fritzsche: ἡ Spengel 23 ἐχθρὰς PC
(cl. E. Ph. 540): ἐχθρὰς L. τε CL: θ' P ἡμέρας PC (cl. E. Ph. 540):
ἡμέρα L 25 <τὰ> suppl. Bekker: om. codd. 27 καὶ codd.:
ἐκ τ' Il. 18. 107: καὶ Rackham 29 οὖν post μὲν suppl. Susemihl
30 <καὶ> suppl. Casaubon κεχωρισμένα Marc. 31 ἐγγύτεραι L
οἰκειότεραι Rackham 35 γοῦν Fritzsche: οὖν codd. 37 αὐτοὶ
αὐτῶν Bonitz, e X. Mem. 1. 2. 53: αἱ τοιαῦται τῶν < . . . > codd.: φύσεων
post τῶν suppl. Sylburg, παρῶν v. Fragstein

Ayrıca aynı kaptan beslenen hayvanlar birbirine düşmandır. Demek ki bu görüşler birbirinden bu denli farklı, nitekim birine göre 20 benzer olan dost, karşıt olan düşman:

daha çoğa hep düşmandır

daha az; düşmanlık dolu günler boyu sürdürür bu savaşı.¹³

Öte yandan karşıtların yerleri ayırdır, dostluk ise bir arada tutar. Yine kimileri de karşıtları dost sayıyor: Herakleitos bir ozana yakışır 25 biçimde şöyle söylüyor:

tannıların ve insanların istediği nifak yok olsun!

Nitekim yüksek ve alçak ses olmasa uyum olmaz, erkek ile dişi olmasa hayvanlar olmaz; bunlar da karşıt.

Dostlukla ilgili olarak genel ve birbirine belirttiğimiz denli karşıt iki görüş bu. Ne ki birbirine yakın olan ve görünenlere uyan 30 görüşler de var. Kimilerine göre kötülerin dost olması olanaksız, yalnızca iyiler dost olabilir. Kimilerine göre anaların çocuklarıyla dost olmaması, onları sevmemesi saçma (sevgi hayvanlarda da var görünüyor, çünkü yavruları için ölümü göze alıyorlar). Kimilerine 35 göre yalnızca yararlı olan dost, kanıtları da şu: herkes yararlı olanların peşinde koşar ve yararsız olanları elinin tersiyle iter. (Yaşlı Sokrates'in tükürük, saç, tırnak örneği gibi) yararsız kısımları atarız, ölünce de sonunda bedeni atarız, çünkü ceset yararsız bir şey 1235^b (ama Mısır'da olduğu gibi kendilerine yararlı olanı koruyanlar var).

ΗΘΙΚΩΝ ΕΥΔΗΜΙΩΝ Η

δοκεῖ μὲν ὑπεναντία ἀλλήλοις εἶναι. τό τε γὰρ <ὅμοιον>
 ἄχρηστον τῷ ὁμοίῳ, καὶ ἐναντιότης ὁμοιότητος ἀπέχει πλείστον,
 καὶ τὸ ἐναντίον ἀχρηστότατον τῷ ἐναντίῳ· φθαρτικὸν γὰρ τοῦ
 16 ἐναντίου τὸ ἐναντίον. ἔτι δοκεῖ τοῖς μὲν ῥάδιον τὸ κτήσασθαι
 φίλον· τοῖς δὲ σπανιώτατον γινῶναι, καὶ οὐκ ἐνδέχεσθαι ἄνευ
 ἀτυχίας (τοῖς γὰρ εὖ πράττουσι βούλονται πάντες δοκεῖν
 17 φίλοι εἶναι)· οἱ δ' οὐδὲ τοῖς συνδιαμένουσιν ἐν ταῖς ἀτυχίαις
 ἀξιοῦσι πιστεύειν, ὥς ἐξαπατῶντας καὶ προσποιουμένους, ἵνα 10
 κτήσωνται διὰ τῆς τῶν ἀτυχούντων ὁμιλίας πάλιν εὐτυχούν-
 των φιλίαν.

II ληπτέος δὴ λόγος ὅστις ἡμῖν ἅμα τά τε δοκοῦντα περὶ τού-
 των μάλιστα ἀποδώσει, καὶ τὰς ἀπορίας λύσει καὶ τὰς ἐναντιώ-
 σεις. τοῦτο δ' ἔσται, ἐὰν εὐλόγως φαίνεται τὰ ἐναντία δοκοῦντα· 15
 μάλιστα γὰρ ὁμολογούμενος ὁ τοιοῦτος ἔσται λόγος τοῖς φαι-
 νομένοις. συμβαίνει δὲ μένειν τὰς ἐναντιώσεις, ἐὰν ἔστι <μὲν> ὥς
 ἀληθὲς ἢ τὸ λεγόμενον, ἔστι δ' ὥς οὐ. 18

2 ἔχει δ' ἀπορίαν καὶ πό- 18
 τερον τὸ ἡδὺ ἢ τὸ ἀγαθόν· ἔστι τὸ φιλούμενον. εἰ μὲν γὰρ φιλοῦ-
 μεν οὐ ἐπιθυμοῦμεν, καὶ μάλιστα ὁ ἔρως τοιοῦτον (οὐθεὶς γὰρ 20

ἐραστὴς ὅστις οὐκ αἰεὶ φιλεῖ),

ἢ δὲ ἐπιθυμία τοῦ ἡδέος, ταύτῃ μὲν τὸ φιλούμενον τὸ ἡδὺ, εἰ δὲ
 ὁ βουλόμεθα, τὸ ἀγαθόν· ἔστι δ' ἕτερον τὸ ἡδὺ καὶ τὸ ἀγαθόν.

3 περὶ δὲ τούτων καὶ τῶν ἄλλων τῶν συγγενῶν τούτοις πει- 25
 ρατέον διορίσαι, λαβοῦσιν ἀρχὴν τήνδε. τὸ γὰρ ὀρεκτὸν καὶ
 βουλητὸν ἢ τὸ ἀγαθόν ἢ τὸ φαινόμενον ἀγαθόν. διὸ καὶ τὸ
 ἡδὺ ὀρεκτόν· φαινόμενον γάρ τι ἀγαθόν· τοῖς μὲν γὰρ δοκεῖ,
 τοῖς δὲ φαίνεται καὶ μὴ δοκῇ· οὐ γὰρ ἐν ταύτῳ τῆς ψυχῆς

1235^b 13-36^a7 = EN 1155^b 17-27

1235^b 3 <ὅμοιον> suppl. Fritzsche (cl. MM 1208^b19, 1209^a38)
 7 τὸ post σπανιώτατον suppl. Ross 8 ἀτυχίας fort. V: εὐτυχίας
 codd., dubitanter Dirlmeier 13 δὴ] δὲ L λόγος Laur. 81. 4 (cf.
 35^b16): λοιπὸς cett.: τρόπος Sylburg τε om. CL 17 <μὲν>
 suppl. Casaubon 19-20 φιλούμεν οὐ Bonitz: φιλούμενον codd.
 24 δὲ P: om. cett.: δὴ Susemihl

Bütün bunların birbirine gerçekten karşıt olduğu görünüyor. Nitekim hem benzer benzeri için yararsız, karşıtlık benzerliğe en uzak olan şey hem de karşıtlar biribiri için en yararsız şeyler, çünkü karşıtlar biribirini yok eder. Öte yandan kimine göre dost kazanmak kolay, kimine göre ise gerçek dost görmek çok ender, bir talihsiz durum yaşamadan onu anlamak olanaklı değil (nitekim iyi durumda olanlara herkesin dost olduğu görünüyor). Kimileri de talihsiz durumlarda yanımızda olanlara güvenmiyor: çünkü onlar yapmacık davranıyorlarmış; talihsiz durumlarda beraber olarak, yeniden iyi durumda olunca dostluk kazanmak amacıyla böyle yapıyorlarmış.

II İmdi öyle bir temellendirme yapmamız gerekir ki, hem bunlar hakkındaki görüşleri açıklığa kavuştursun hem de sorulara ve çelişkilere çözüm getirsin. Karşıt görünen görüşlerin böyle olmasının nedensiz olmadığı görünürse bu gerçekleşir. Çünkü görünenlere en çok uyan sav bu olacaktır. İleri sürülen bir yanıyla doğru bir yanıyla doğru değilse, çelişkilerin kaldığı sonucu çıkar.

Ne ki şu da bir sorun taşıyor: acaba sevilen şey, dostluğun nedeni, hoş olan mı yoksa iyi olan mı? Nitekim biz arzuladığımız şeyi seviyorsak ve özellikle aşk böyle ise (her zaman, 20
sevmeyen hiç kimse gerçek âşık değil¹⁴),

arzu ise hoş olana ilişkinse, bu açıdan bakıldıkta sevilen şey hoş olan şey olacaktır; ama kendimiz için istediğimiz şeyi seviyorsak, sevilen şey iyi olur. Hoş ile iyi ise farklı şeyler.

Bunlar üzerine ve bunlarla aynı türden başka sorular üzerine şöyle bir başlangıçtan yola çıkarak belirleme yapmak gerekiyor: 25
iştah duyulan şey ile istenen şey ya iyi'dir ya da iyi görünendir. Bunun için hoş olana da iştah duyulur, çünkü o iyi görünen bir şey. Kimilerine göre tamamen öyle, kimileri öyle düşünmese bile öyle olduğu konusunda bir tasarıma sahip. Nitekim tasarım ile

ἡ φαντασία καὶ ἡ δόξα. ὅτι μέντοι φίλον καὶ τὸ ἀγαθὸν 4
30 καὶ τὸ ἡδύ, δῆλον.

30 τούτου δὲ διωρισμένου ληπτέον ὑπόθεσιν
έτέραν. τῶν γὰρ ἀγαθῶν τὰ μὲν ἀπλῶς ἐστὶν ἀγαθὰ, τὰ
δὲ τινί, ἀπλῶς δὲ οὐ. καὶ τὰ αὐτὰ ἀπλῶς ἀγαθὰ καὶ ἀπλῶς
ἡδέα. τὰ μὲν γὰρ τῷ ὑγιαίνοντί φαμεν σώματι συμφέ-
ροντα ἀπλῶς εἶναι σώματι ἀγαθὰ, τὰ δὲ τῷ κάμνοντι οὐ,

35 οἷον φαρμακείας καὶ τομάς. ὁμοίως δὲ καὶ ἡδέα ἀπλῶς 5
σώματι τὰ τῷ ὑγιαίνοντι καὶ ὀλοκλήρῳ, οἷον τὸ ἐν τῷ
φωτὶ ὄρᾶν καὶ οὐ τὸ ἐν τῷ σκότει· καίτοι τῷ ὀφθαλμιῶντι
ἐναντίως. καὶ οἶνος ἡδίων οὐχ ὁ τῷ διεφθαρμένῳ τὴν γλῶτ-
ταν ὑπὸ οἰνοφλυγίας, ἐπεὶ οὗτοί γε ὄξος παρεγγέουσιν, ἀλλὰ

1236^a τῇ ἀδιαφθόρῳ αἰσθήσει. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ ψυχῆς, καὶ οὐχ 6
ἀ τοῖς παιδίοις καὶ τοῖς θηρίοις, ἀλλ' ἀ τοῖς καθεστῶσιν·
ἀμφοτέρων γοῦν μεμνημένοι ταῦθ' αἰρούμεθα. ὥς δ' ἔχει 7
παιδίον καὶ θηρίον πρὸς ἄνθρωπον καθεστῶτα, οὕτως ἔχει ὁ
5 φαῦλος καὶ ἄφρων πρὸς τὸν ἐπιεικῆ καὶ φρόνιμον. τούτοις
δὲ ἡδέα τὰ κατὰ τὰς ἑξεις· ταῦτα δ' ἐστὶ τὰ ἀγαθὰ καὶ
7 τὰ καλά.

7 ἐπεὶ οὖν τὰ ἀγαθὰ πλεοναχῶς (τὸ μὲν γὰρ τῷ 8
τοιόνδ' εἶναι λέγομεν ἀγαθόν, τὸ δὲ τῷ ὠφέλιμον καὶ χρη-
σιμον), ἔτι δὲ τὸ ἡδύ τὸ μὲν ἀπλῶς καὶ ἀγαθόν ἀπλῶς,
10 τὸ δὲ τινι ἢ φαινόμενον ἀγαθόν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν
ἀψύχων δι' ἕκαστον τούτων ἐνδέχεται ἡμᾶς αἰρεῖσθαι τι
καὶ φιλεῖν, οὕτω καὶ ἄνθρωπον. τὸν μὲν γὰρ <τῷ> τοιόνδε

1236^a 7-15 = EN 1155^b 27-1156^a 5

29 φίλον) φιλοῦμεν Jackson ((1), 149-50, cl. 35^b 19) 31 μὲν om. L
34 οὐ om. PC 37 ὄρᾶν) ζῆν Jackson ((1), 149-50) καὶ om. PC
39 οὗτοί γε Robinson: οὔτε γε L: οὔτε PC: οὔτε τε Laur. 81. 4 V: ἐνίοτε vel
ἐστὶν ὅτε Richards: ἀν οὔτε <διακρίνουσιν οὐδ' εἰ γ'> ὄξος παρεγγέουσιν?
Mingay (55-6) ἀλλὰ] ἀλλ' ἀ Fritzschē: ἀλλ' ὁ Ross 1236^a 2 ἀλλ' ἀ
Fritzschē: ἀλλὰ codd. 8 τὸ ἀγαθόν Spengel 9 ἔτι δὲ Bonitz:
ἐπεὶ δὲ CL: ἐπειδὴ P: ἐπειδὴ Bekker 10 ἢ codd.: non vert. A¹,
secl. Spengel: καὶ Breier (vide Susemihli praef., vii) 12 οὕτω
Bonitz: ὥσπερ codd. <τῷ> suppl. Bonitz: om. codd.: <ὅτι> τοιόσδε (cl.
36^a 13) vel <ῆ> τοιόνδε Richards

sanı ruhun aynı bölümünde değil. Öyleyse hem iynin hem de hoş olanın sevildiği açık.

Madem bunu belirledik şimdi başka bir kabulü ele alalım: kimi 30 iyiler mutlak anlamda iyidir, kimi iyiler ise mutlak anlamda değil, biri için öyledirler. Yine aynı şeyler mutlak anlamda iyi ve mutlak anlamda hoştur. Nitekim hasta beden için değil, sağlıklı beden için yararlı olan şeylere beden için mutlak anlamda iyi deriz. Sözge- lişi ilaçlar ve ameliyatlar mutlak anlamda iyiler değil. Aynı şekilde 35 mutlak anlamda hoş şeyler de sağlıklı bir beden için böyle olanlar- dır, sözgelişi karanlıkta değil, gün ışığında görmek kendi başına hoştur –gözünden hasta biri için tersi olsa bile. Şarap da ayyaşlıktan ağzının tadı bozulmuş biri için değil –çünkü bu adamlar sirkeyi bile içer– tat alma duyusu bozulmamış biri için hoştur. Ruhta da 1236^a bu böyle, çocuklar için ya da hayvanlar için değil, olgun kişiler için hoş olan şey öyle. Her ikisi de belleğimizdedir ama onu seçeriz. Bir çocuğun, bir hayvanın olgun bir adama karşı durumu ne ise, kötü ve akli başında olmayan kişinin durumu da doğru ve akli başında kişinininki karşısında öyle. Nitekim berikiler için hoş olan 5 şeyler huylarına göre öyle olanlardır, onlar da iyi ve güzel şeylerdir.

İmdi madem iyiler çokanlamlı (nitekim öyle olduğu için bir şeye iyi diyoruz, ama faydalı ve yararlı olduğu için de), yine mutlak anlamda hoş ile mutlak anlamda iyi yanında biri için öyle olanlar ve iyi görünenler var, öyleyse nasıl cansızlarda da bunların birinden 10 ötürü bizim bir şeyi tercih etmemiz ve sevmemiz olasıysa, bir insan için de bu böyle olabilir. Nitekim kimini öyle olmasından ötürü ve

καὶ δι' ἀρετὴν, τὸν δ' ὅτι ὠφέλιμος καὶ χρήσιμος, τὸν δ' ὅτι
ἡδὺς καὶ δι' ἡδονήν. φίλος δὴ γίνεται ὅταν φιλούμενος ἀν-
τιφιλή, καὶ τοῦτο μὴ λανθάνῃ πως αὐτούς.

15

9 ἀνάγκη ἄρα 15

- τρία φιλίας εἶδη εἶναι, καὶ μήτε καθ' ἓν ἀπάσας μηδ' ὡς
εἶδη ἑνὸς γένους, μήτε πάμπαν λέγεσθαι ὁμωνύμως. πρὸς
μίαν γάρ τινα λέγονται καὶ πρώτην, ὥσπερ τὸ ἱατρικόν·
καὶ <γὰρ> ψυχὴν ἱατρικὴν καὶ σῶμα λέγομεν καὶ ὄργανον καὶ
10 ἔργον, ἀλλὰ κυρίως τὸ πρῶτον. πρῶτον δ' οὐ λόγος ἐν ἡμῖν 20
ὑπάρχει. οἶον ὄργανον ἱατρικόν, ὃ ἂν ὁ ἱατρός χρήσαιτο·
ἐν δὲ τῷ τοῦ ἱατροῦ λογῷ οὐκ ἔστιν ὁ τοῦ ὀργάνου. ζητεῖται
11 μὲν οὖν πανταχοῦ τὸ πρῶτον διὰ δὲ τὸ <τὸ> καθόλου εἶναι
πρῶτον λαμβάνουσιν καὶ <τὸ> πρῶτον καθόλου, τοῦτο δ' ἐστὶ
ψεῦδος. ὥστε καὶ περὶ τῆς φιλίας οὐ δύνανται πάντ' ἀποδιδό- 25
ναι τὰ φαινόμενα. οὐ γὰρ ἐφαρμόττοντος ἑνὸς λόγου οὐκ
οἴονται <τὰς> ἄλλας φιλίας εἶναι· αἱ δ' εἰσὶ μὲν, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως
12 εἰσὶν· οἱ δ' ὅταν ἡ πρώτη μὴ ἐφαρμόττῃ, ὡς οὐσαν καθόλου
13 ἂν, εἴπερ ἦν πρώτη, οὐδ' εἶναι φιλίας τὰς ἄλλας φασίν. ἔστι
δὲ πολλὰ εἶδη φιλίας· τῶν γὰρ ῥηθέντων ἦν ἡδὴ, ἐπειδὴ 30
διωρίσται τριχῶς λέγεσθαι τὴν φιλίαν. ἡ μὲν γὰρ διωρί-
σται δι' ἀρετὴν, ἡ δὲ διὰ τὸ χρήσιμον, ἡ δὲ διὰ τὸ ἡδύ.
14 τούτων ἡ μὲν διὰ τὸ χρήσιμόν ἐστιν ἡ {διὰ} τῶν πλείστων
φιλία (διὰ γὰρ τὸ χρήσιμοι εἶναι φιλοῦσιν ἀλλήλους, καὶ
μέχρι τούτου, ὥσπερ ἡ παροιμία 35

15-32 = EN 1155^a6-14

33-36^b17 = EN 1156^a14-^b6

14 δὴ] δὲ Jackson ((2), 145): δὲ δὴ Dirlmeier 15 λανθάνῃ L:
λανθάνει PC: λανθάνειν Marc. 16 εἶδη om. C μὴδ' Susemihl (cl.
36^b23-6): μὴθ' codd. 18-19 ἱατρικόν· καὶ <γὰρ> ψυχὴν Bonitz (cl.
Metaph. 1003^b1): ἱατρικόν, καὶ ψυχὴν Jackson ((2), 145) 20 δ' PC:
δὲ L: δι' (per quod) A¹ ἡμῖν codd.: πᾶσιν Bonitz: <πᾶσιν> ἡμῖν
Richards 23 <τὸ> suppl. Solomon 23-4 εἶναι πρῶτον P:
εἶναι τὸ³ πρῶτον CL 24 <τὸ> suppl. Spengel 27 <τὰς>
suppl. Bonitz (cl. 36^a29) 28 οἱ Bekker: αἱ codd. οὐσα P, fort. V
30 ἡδὴ L: εἶδη PC: τρία post ῥηθέντων suppl. Spengel: τῶν . . . ἡδὴ
Russell 33 δ' post τούτων suppl. Ross διὰ post ἡ² hab. codd.:
non vert. A¹: νή Δία Meineke 34 χρήσιμοι L Marc.², et, ut vid., A¹
(quia utiles): χρήσιμον PC Marc.¹

erdeminden ötürü, kimini faydalı ve yararlı olduğu için, başka birini hoş olduğu için ve bir haz yüzünden dost edinebiliriz. Ama dostluk karşılıklı olunca ve bu bir biçimde kişiler için gizli olmadığı zaman dostluk oluşur.

15

Demek ki şu zorunlu: üç tür dostluk var, bunların hepsi tek bir şeye göre değil, tek cinsin türleri değil, eşadlı da değil. Bu üç tür dostluk belli bir dostluğa göre, yani en önde gelen, ilk, asıl dostluğa göre dostluk diye adlandırılıyorlar. Bu tıpkı *tıpla ilgili* sözcüğünün kullanımına benziyor: nitekim bir ruhun, bir beden, bir aletin, bir işin tıpla ilgili olduğunu söyleriz, ama asıl anlamda bu 20 sözcüğü ilki için, önde geleni için kullanırız. İlk olan ise tanıma elimizde olandır, sözgelişi bir alet, bir hekim onu kullanabileceği için tıpla ilgilidir; ama aletin tanıma hekim tanımının içinde değildir. İmdi her alanda ilk gelen, önde gelen araştırılır, incelenir. Ne ki tümel olan önde gelen olduğu için önde geleni de tümel diye 25 kabul ediyorlar, oysa bu yanlış. Dolayısıyla dostlukla ilgili olarak da görünenlerin hepsinin kanıtlanması olanaklı değil. Tek tanım uymayınca ötekilerin dostluk olmadığını sanıyorlar. Ama onlar da dostluk, ne ki aynı biçimde dostluk değil. Onların ileri sürdüğü şu: ilk, önde gelen dostluk tanıma uymadığı zaman –sanki önde gelen tanım tümelmiş gibi– ötekiler dostluk değil. Oysa aslında 30 pek çok dostluk türü var. *Dostluk* sözcüğünün üç anlamda kullanıldığını belirledik; bunlar zaten söylediklerimiz içinde vardı: biri erdem ile belirlenir, biri yararlı olan ile, biri de hoş olan ile.

Bunların içinde en çok görüleni yarara dayanan dostluk (yararlı oldukları için insanlar birbirine dost oluyor, bu da şu deyişin belirttiği yere kadar sürer:

35

Γλαῦκ' ἐπικούρος ἀνὴρ τόσσον φίλος ἔσκε μάχεται,

καὶ

οὐκέτι γιγνώσκουσιν Ἀθηναῖοι Μεγαρήας),

- 38 ἡ δὲ δι' ἡδονῆς τῶν νέων (τοῦ γὰρ αἰσθῆσιν ἔχουσιν δι' οὐ μετὰ- 15
βολος φιλία ἢ τῶν νέων· μεταβαλλόντων γὰρ τὰ ἦθη κατὰ τὰς
1236^b ἡλικίας μεταβάλλει καὶ τὸ ἡδύ), ἡ δὲ κατ' ἀρετῆς τῶν βελτίστων. 16
φανερὸν δ' ἐκ τούτων ὅτι ἡ πρώτη φιλία ἢ τῶν ἀγαθῶν
ἐστὶν ἀντιφιλία καὶ ἀντιπροαίρεσις πρὸς ἀλλήλους. φίλον μὲν
γὰρ τὸ φιλούμενον τῷ φιλοῦντι, φίλος δὲ ὁ φιλούμενος καὶ ἀν-
5 τιφιλῶν. αὕτη μὲν οὖν ἐν ἀνθρώποις μόνον ὑπάρχει φιλία 17
(μόνον γὰρ αἰσθάνεται προαιρέσεως)· αἱ δ' ἄλλαι καὶ ἐν
τοῖς θηρίοις, καὶ τὸ χρήσιμον ἐπὶ μικρόν τι φαίνεται ἐνυ-
πάρχον καὶ πρὸς ἄνθρωπον τοῖς ἡμέροις καὶ πρὸς ἄλλα,
οἷον τὸν τροχίλον φησὶν Ἡρόδοτος τῷ κροκοδείλῳ, καὶ ὡς
10 οἱ μάντις τὰς συνεδρείας καὶ διεδρείας λέγουσιν. καὶ οἱ 18
φαῦλοι ἂν εἴεν φίλοι ἀλλήλοις καὶ διὰ τὸ χρήσιμον καὶ διὰ
τὸ ἡδύ. οἱ δ' ὅτι ἡ πρώτη οὐχ ὑπάρχει αὐτοῖς, οὐ φασι 19
φίλους εἶναι· ἀδικήσει γὰρ ὁ γε φαῦλος τὸν φαῦλον,
οἱ δ' ἀδικούμενοι οὐ φιλοῦσι σφᾶς αὐτούς. οὐδ' οὐ φιλοῦσι 20
15 μὲν, ἀλλ' οὐ τὴν πρώτην φιλίαν, ἐπεὶ τὰς γε ἐτέρας οὐθὲν
κωλύει. δι' ἡδονῆς γὰρ ὑπομένουσιν ἀλλήλους βλαπτόμενοι,
ὡς ἂν ὥσιν ἀκρατεῖς· οὐ δοκοῦσι δ' οὐδ' οἱ δι' ἡδονῆς φιλοῦν- 21

1236^b 17-37^b7 = EN 1156^b7-17, 33-1157^a12

36 τόσσον φίλος Fritzsche: τὸν σοφὸν φίλον codd.: τὸ σοφὸν φίλον fort.
V: cf. Archil. fr. 13 Diehl ἔσκε codd.: ἔστε Fick, fort. recte (vide LSJ)
37 Ἀθηναῖοι Oxon. A¹: Ἀθηναί L: ἀθηναί PC 1236^b 4 φίλος δὲ ὁ
φιλούμενος Fritzsche: φίλος δὲ τῷ φιλούμένῳ codd. 5 ἢ post ὑπάρχει
suppl. Richards: φιλία secl. Ross 6 μόνον codd.: μόνος Spengel:
μόνοι . . . αἰσθάνονται dubitanter Russell 7 καὶ] οἷς ante καὶ suppl.
Bonitz, γὰρ post καὶ Richards 8 ἀνθρώπων CL ἄλλα Casaubon:
ἄλλα codd. 12 οἱ PC: οὐ L 14 οὐδ' οὐ codd.: alii A¹: οἱ δὲ Ald.,
Susemihl 15 οὐθὲν (nihil) A¹: οὐθεὶς codd. 16 ὑπομένουσιν
Bonitz: ὑπονοοῦσιν codd.: οὐπα νοοῦσιν Jackson ((2), 146) 17 ὡς ἂν
codd.: ἕως ἂν Jackson ((2), 146): ἡς ἂν Richards οὐδ' οἱ δι' PC, et, ut
vid., A¹ (ob voluptatem amantes): οὐ δι' L: οἱ δι' fort. V

Glaukos, senin yardımcın olan adam savaştığı sürece dostun.

Ve

Atinalılar Megaralıları tanımıyor artık).

Gençlerin dostluğu hazza dayanır (onlar bunu algılar, bunun için gençlerin dostluğu çabuk değişir; yıllar geçtikçe karakterle birlikte hoş olan da değişir), en iyilerin dostluğu ise erdeme dayanır.

1236^b

Bunlardan çıkan şu: asıl, önde gelen dostluk iyilerin dostluğudur, karşılıklı dostluk, karşılıklı tercihtir. Seven için sevilen sevilir, ama sevilen karşılık veriyorsa dost olur. Bu dostluk yalnızca insanlar arasında var (çünkü yalnızca insan başka bir insanın tercihini algılar). Öteki dostluklar hayvanlarda da var, yani yarara dayanan dostluk hem bir insan ile evcil hayvan arasında hem de hayvanlar arasında az da olsa görülen bir şey. Sözügelşi Herodotos yağmurkuşu ile timsah arasındaki dostluktan söz eder, biliciler de kuşların birleşip ayrılmalarına göre kehanette bulunurlar. Yarara ve hoş olana dayanan dostluğu kötüler de kurabilir, ama onların dostluğu asıl, önde gelen dostluk olmadığı için onların dost olmadığı görüşünde olanlar var, çünkü kötüler birbirine haksızlık edecektir, karşılıklı haksızlık edenler ise birbirini sevmez, der onlar. Oysa dost değil de denemez, yalnızca onların dostluğu asıl, önde gelen dostluk değil, çünkü öteki tür dostluklarına bir engel yok. Onlar kendine egemen olmayan kişilerin yaptığı gibi haz yüzünden birbirilerine zarar verirler. "Titiz" araştırıldığında hazdan ötürü dost olanların

- τες ἀλλήλους φίλοι εἶναι, ὅταν κατ' ἀκρίβειαν ζητῶσιν, ὅτι
οὐχ ἡ πρώτη. ἐκείνη μὲν γὰρ βέβαιος, αὕτη δὲ ἀβέβαιος.
ἡ δ' ἐσ' ἰ μέν, ὥσπερ εἴρηται, φιλία, οὐκ ἐκείνη δέ, ἀλλ' 20
22 ἀπ' ἐκείνης. τὸ μὲν οὖν ἐκείνως μόνον λέγειν τὸν φίλον
βιάζεσθαι τὰ φαινόμενά ἐστι, καὶ παράδοξα λέγειν ἀναγ-
23 καῖον· καθ' ἓνα δὲ λόγον πάσας ἀδύνατον. λείπεται τοίνυν οὕτως,
ὅτι ἔστι μὲν ὡς μόνη <ἡ> πρώτη φιλία, ἔστι δὲ ὡς πάσαι,
οὔτε ὡς ὁμῶννυμοι καὶ ὡς ἔτυχον ἔχουσai πρὸς ἑαυτάς, οὔτε 25
καθ' ἓν εἶδος, ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς ἓν. 26
- 24 ἐπεὶ δ' ἀπλῶς ἀγα- 26
θὸν καὶ ἀπλῶς ἡδὺ τὸ αὐτὸ καὶ ἄμα, ἂν μὴ τι ἐμπο-
δίῃ, ὁ δ' ἀληθινὸς φίλος καὶ ἀπλῶς ὁ πρῶτος ἐσ' ἓν, ἔστι
δὲ τοιοῦτος ὁ δι' αὐτὸν αὐτὸς αἰρετός (ἀνάγκη δ' εἶναι τοιοῦτον·
ὡς γὰρ βούλεται τις δι' αὐτὸν εἶναι τὰγαθὰ, ἀνάγκη καὶ 30
25 ταῦτόν αἰρεῖσθαι εἶναι†), ὁ {δ'} ἀληθινὸς φίλος καὶ ἡδύς
ἐστιν ἀπλῶς· διὸ δοκεῖ καὶ ὁ ὁπωσοῦν φίλος ἡδύς. 32
- 26 ἔτι δὲ 32
διοριστέον περὶ τούτου μᾶλλον· ἔχει <γὰρ> ἐπίστασιν, πότερον
{γὰρ} τὸ <γ'> αὐτῷ ἀγαθὸν ἢ τὸ ἀπλῶς ἀγαθὸν φίλον, καὶ
πότερον τὸ κατ' ἐνέργειαν φιλεῖν μεθ' ἡδονῆς, ὥστε καὶ τὸ 35
φιλητὸν ἡδύ, ἢ οὐ. ἄμφω γὰρ εἰς ταῦτό συνακτέον· τὰ τε
γὰρ μὴ ἀπλῶς ἀγαθὰ ἀλλὰ κακὰ τύχη, ἀπλῶς φευκτά· καὶ
τὸ μὴ αὐτῷ ἀγαθὸν οὐθὲν πρὸς αὐτόν. ἀλλὰ τοῦτ' ἐστὶν ὁ

19 βίαιος C 21 τὸν φίλον codd.: τὴν φιλίαν Jackson ((2),
146, cl. 36^b 23 πάσας) 23 πάσαι C ἀδύνατον Bonitz: δυνατόν
codd. λύπεται C 24 <ἡ> suppl. Bekker: om. codd. (cf. 36^a 27)
25 ἔτυχεν C 26-32 ἔπει . . . ἡδύς† Solomon 26 δ'] δὲ
<τὸ> Spengel 27 τι (quid) A¹: τις codd. 28 ἀληθινῶς Ross
29 δέ] ὁ Ross . δι' αὐτὸν αὐτός] δι' αὐτὸν αὐτός L: δι' αὐτὸν αὐτόν P¹: ὁ δὲ
δι' αὐτὸν αἰρετός P²: δι' αὐτὸν αὐτόν C: αὐτός δι' αὐτόν (vel αὐτόν)
Richards 30 ὡς codd.: ὅ Spengel 31 ἀν αὐτόν <δι'
αὐτόν> αἰρεῖσθαι (εἶναι): δι' αὐτόν αἰρετόν Spengel {δ'} secl. Spengel
33-4 <γὰρ> ἐπίστασιν, πότερον {γὰρ} τὸ <γ'> Bas.³: ἐπίστασιν πότερον γὰρ
τὸ codd. 37 κακὰ τύχη, ἀπλῶς φευκτά Mingay: κακὰ ἀπλῶς τύχη
φευκτά codd.: ἀν post ἀπλῶς add. P²: κακὰ ἀν πως τύχη Jackson ((2), 148):
κακὰ ἀν οὕτως τύχη v. Arnim: κακὰ ἀπλῶς <ἀν ἡδεὰ ὄντα> τύχη
Richards

aslında dost olmadıkları da düşünülür, çünkü onlarınki de asıl, önde gelen dostluk değil. Beriki kalıcı, öteki kalıcı değil, ama dediğimiz gibi burada da önde gelen dostluk değil, hazza dayanan bir 20 dostluk var. İmdi yalnızca asıl, önde gelen dostluğa bakarak insanlara dost değil demek olguları zorlamaktır ve zorunlu olarak insanların kanılara uymayan şeyler söylemelerine yol açar. Bütün dostlukların tek tanıma uyması olanaksız. Öyleyse şunu söylemek düşünüyor bize: bir anlamda yalnızca asıl, önde gelen dostluk var, bir anlamda hepsi de dostluk, bunlar yalnızca eşadlı değil, birbirileriyle bağıntıları rastgele değil, tek tür altında da toplanmıyorlar ama 25 adlarını tek tek şeylere göre alıyorlar.

Madem mutlak anlamda iyi ile mutlak anlamda hoş örtüşür ve aynı anda söz konusu olur, bir engel yoksa, gerçek dost mutlak anlamda asıl, önde gelen dosttur; böyle biri ise kendi başına tercih edilecek biridir (onun böyle olması zorunlu, kendisinden ötürü iyi şeyler olmasını ister, o da zorunlu olarak tercih edilebilecek bir 30 kişidir), öyleyse gerçek dost mutlak anlamda hoş da olmalıdır. Bunun için nasıl olursa olsun dostun hoş olduğu düşünülüyor.

Ne ki bunu daha iyi belirlemek gerekiyor, çünkü şu soru akla gelir: acaba herhangi bir insan için iyi olan mı yoksa mutlak anlamda iyi olan mı sevilir ve acaba dost olma etkinliği hazla birlikte mi gider, yani sevilir olan şey aynı zamanda hoş mudur, yoksa böyle 35 değil mi? Aslında her ikisinin de aynı kapıya çıkması gerekiyor: mutlak anlamda iyi olmayan, kimi durumda kötü olan şeyler mutlak anlamda kaçınılacak şeylerdir. Kişinin kendisi için iyi olmayan şeyle de kişi hiç ilişkiye girmemelidir. Ama araştırılan, mutlak an-

- ζητείται, τὰ ἀπλῶς ἀγαθὰ οὕτως εἶναι ἀγαθὰ. ἔστι γὰρ 27
1237^a αἰρετὸν μὲν τὸ ἀπλῶς ἀγαθόν, αὐτῷ δὲ τὸ αὐτῷ ἀγαθόν·
 ἃ δεῖ συμφωνῆσαι. καὶ τοῦτο ἡ ἀρετὴ ποιεῖ· καὶ ἡ πολι-
 τικὴ ἐπὶ τούτῳ, ὅπως οἷς μήπω ἐστὶ γένηται. εὐθέτως δὲ καὶ
 5 πρὸ ὁδοῦ ἄνθρωπος ὢν (φύσει γὰρ αὐτῷ ἀγαθὰ τὰ ἀπλῶς
 ἀγαθὰ), ὁμοίως δὲ καὶ ἀνὴρ ἀντὶ γυναικὸς καὶ εὐφύης 28
 ἀφύους, διὰ τοῦ ἡδέος δὲ ἡ ὁδός· ἀνάγκη <γὰρ> εἶναι τὰ
 καλὰ ἡδέα. ὅταν δὲ ταῦτα διαφωνῇ, οὕτω σπουδαῖος τελέως·
 ἐνδέχεται γὰρ ἐγγενέσθαι ἀκρασίαν· τὸ γὰρ διαφωνεῖν
 9 τὰγαθὸν τῷ ἡδεῖ ἐν τοῖς πάθεσιν ἀκρασία ἐστίν.
 9 ὥστ' ἐπειδὴ 29
 10 ἡ πρώτη φιλία κατ' ἀρετὴν, ἔσονται καὶ αὐτοὶ ἀπλῶς
 ἀγαθοί. τοῦτο δ' οὐχ ὅτι χρήσιμοι, ἀλλ' ἄλλον τρόπον·
 διχῶς γὰρ ἔχει τὸ τωδὶ ἀγαθόν καὶ ἀπλῶς ἀγαθόν. καὶ
 ὁμοίως ὥσπερ ἐπὶ τοῦ ὠφελίμου, καὶ ἐπὶ τῶν ἔξεων. ἄλλο 30
 γὰρ τὸ ἀπλῶς ὠφέλιμον καὶ †τὸ καλὸν τοιοῦτον† γυμνά-
 15 ζεσθαι πρὸς τὸ φαρμακεύεσθαι. ὥστε καὶ ἡ ἔξις ἡ ἀν-
 θρώπου ἀρετὴ. ἔστω γὰρ ὁ ἄνθρωπος τῶν φύσει σπουδαίων· 31
 ἡ γὰρ τοῦ φύσει σπουδαίου ἀρετὴ ἀπλῶς ἀγαθόν, ἡ δὲ τοῦ
 μὴ ἐκείνω. ὁμοίως δὴ ἔχει καὶ τὸ ἡδύ. ἐνταῦθα γὰρ 32
 ἐπιστατέον καὶ σκετέον πότερόν ἐστιν ἄνευ ἡδονῆς φι-
 20 λία, καὶ τί διαφέρει, καὶ ἐν ποτέρῳ ποτ' ἐστὶ τὸ φιλεῖν, {καὶ}
 πότερον ὅτι ἀγαθός, κἂν εἰ μὴ ἡδύς, ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο.

39 οὕτως codd.: αὐτῷ Bekker: αὐτῷ Ross **1237^a** 1 μὲν τὸ ἀπλῶς
 codd.: ἀπλῶς μὲν τὸ Richards αὐτῷ] αὐτῷ C αὐτῷ] αὐτῷ L
 2 τοῦτο ἡ Bekker: τοῦτον codd. 3 γένηται. ἐπεὶ δὲ <...>, εὐθέτως
 suppl. Susemihl εὐθέτως] εὐθετος aut εὐθέτως <ἔχει> Richards 4 ὁ
 post ὁδοῦ suppl. Jackson ((2), 148) 5-6 εὐφύης ἀφύους Fritzsche:
 ἀφύης εὐφύους codd. 6 <γὰρ> suppl. Ross: ἀνάγκη καὶ PC: ἀνάγκη
 cett.: ἀλλ' ἀνάγκη vel ἀνάγκη δὲ Richards 7 ταῦτα Bussemaker:
 τοῦτο codd. σπουδαῖος Richards: σπουδαῖον codd. 8 τὸ L: τῷ
 PC 13 ὁξέων C 14 †τὸ καλὸν τοιοῦτον† corrupta: τὸ καλὸν
 τοιοῦτο Marc.: τὸ αὐτῷ ὁδὸν τὸ Bonitz: τὸ κακὸν τοιοῦτον <ὄν> Richards:
 τοισδί, ὃν τρόπον Jackson ((2), 149) 15 ἡ ἀνθρώπου codd. (cf. Pl.
Euthd. 274e2): ἡ ἀνθρώπου Fritzsche 17 γὰρ codd.: ἀρα Susemihl
 ἡ²] εἰ CL 18 δὴ codd.: δὲ Jackson ((2), 149) 19 φιλίας in
 eras. C 20-1 καὶ ante πότερον add. L: non hab. PC 21 μὴ
 secl. Ross: ἡδύς, ἡ οὐ; ἀλλὰ διὰ τοῦτο; Spengel

lamda iyilerin bu şekilde iyiler olması. Tercih edilen şey mutlak anlamdaki iyi, tek kişi için ise onun için iyi olan ne ise o. İşte 1237^a bunların örtüşmesi, uyuşması gerekir, bunu da erdem sağlar. Siyaset ise bunun henüz oluşmadığı yerde nasıl oluşacağı konusuyla uğraşır: insan olarak ona öncelik tanıyarak (onun için doğal olan iyiler mutlak anlamdaki iyilerdir), aynı şekilde kadın yerine erkeğe, kötü 5 yapılı yerine iyi huyluya. Ama yol *hoş olan*'dan geçer, çünkü güzel şeylerin hoş olması zorunlu. Bunlar örtüşmeyince erdemli olunmaz, çünkü bu durumda kendine egemen olmama ortaya çıkabilir, kendine egemen olmama etkilenimlerde iyi ile hoşun uyuşmaması, örtüşmemesidir.

Dolayısıyla madem erdeme dayanan dostluk en önde gelen, asıl 10 dostluk, dostlar da mutlak anlamda iyi olacaklardır, bu da yararlı olmalarından ötürü değil, başka bir tarzda olur. Biri için iyi olan ile mutlak anlamda iyi olan iki ayrı şey. Faydalı olanda nasılsa, huylarda da bu böyle, nitekim mutlak anlamda faydalı olan ile biri için faydalı olan, beden çalışması yapmak ile ilaç almak gibi. Dolayısıyla huy da insanın erdemi olarak böyle –insanın doğa gereği 15 erdemli olanlar öbeğine girdiği kabul edile! Doğa gereği erdemli olanın erdemi mutlak anlamda iyidir, böyle olmayanınki ise belli biri için iyidir. Hoş olanda da bu böyle. Burada da şunu incelemek ve bilmek gerekir: acaba hazdan bağımsız dostluk olur mu, olursa ötekilerden farkı ne olur; dost olmak nedendir, acaba hoş değilse 20 bile, iyi olduğu için dost olunur mu, yoksa böyle olmaz da hoş

- διχῶς δὴ λεγομένου τοῦ φιλεῖν, πότερον ὅτι ἀγαθὸν τὸ κατ'
 33 ἐνέργειαν οὐκ ἄνευ ἡδονῆς φαίνεται; δῆλον δ' ὅτι ὥσπερ
 ἐπὶ τῆς ἐπιστήμης αἱ πρόσφατοι θεωρίαι καὶ μαθήσεις
 αἰσθηταὶ μάλιστα τῷ ἡδεῖ, οὕτω καὶ αἱ τῶν συνήθων ἀνα- 25
 γνωρίσεις, καὶ ὁ λόγος ὁ αὐτὸς ἐπ' ἀμφοῖν. φύσει γοῦν τὸ
 ἀπλῶς ἀγαθὸν ἡδὺ ἀπλῶς, καὶ οἷς ἀγαθόν, τούτοις ἡδύ.
 34 διὸ εὐθύς τὰ ὅμοια ἀλλήλοις χαίρει, καὶ ἀνθρώπῳ ἡδιστον
 ἄνθρωπος. ὥστ' ἐπεὶ καὶ ἀτελεῖ, δῆλον ὅτι καὶ τελειωθέντι·
 ὁ δὲ σπουδαῖος τέλειος. 30
- εἰ δὲ τὸ κατ' ἐνέργειαν φιλεῖν μεθ' 30
 ἡδονῆς ἀντιπροαίρεσις τῆς ἀλλήλων γνωρίσεως, δῆλον ὅτι
 καὶ ὅλως ἡ φιλία ἡ πρώτη ἀντιπροαίρεσις τῶν ἀπλῶς
 35 ἀγαθῶν καὶ ἡδέων, ὅτι ἀγαθὰ καὶ ἡδέα. ἔστι δ' αὕτη ἡ
 φιλία ἕξις ἀφ' ἧς ἡ τοιαύτη προαίρεσις. τὸ γὰρ ἔργον
 αὐτῆς ἐνέργεια, αὕτη δ' οὐκ ἔξω, ἀλλ' ἐν αὐτῷ τῷ φιλοῦντι, 35
 δυνάμει δὲ πάσης ἔξω· ἡ γὰρ ἐν ἐτέρῳ ἢ <ῆ> ἕτερον. διὸ
 36 τὸ φιλεῖν χαίρειν, ἀλλ' οὐ τὸ φιλεῖσθαι ἐστίν. τὸ μὲν γὰρ
 φιλεῖσθαι φιλητοῦ ἐνέργεια, τὸ δὲ καὶ φιλίας, καὶ τὸ μὲν
 ἐν ἐμψύχῳ, τὸ δὲ καὶ ἐν ἀψύχῳ· φιλεῖται γὰρ καὶ τὰ
 37 ἄψυχα. ἐπεὶ δὲ τὸ φιλεῖν τὸ κατ' ἐνέργειαν τῷ φιλουμένῳ 40
 {ὅ} ἐστὶ χρῆσθαι ἢ φιλούμενον, ὁ δὲ φίλος φιλούμενον 1237^b
 τῷ φίλῳ ἢ φίλος, ἀλλὰ μὴ ἢ μουσικὸς ἢ ἢ ἱατρικὸς· ἡδονῇ
 τοίνυν ἢ ἀπ' αὐτοῦ, ἢ αὐτός, αὕτη φιλική. αὐτὸν γὰρ φι-
 λεῖ, οὐχ ὅτι ἄλλος. ὥστ' ἂν μὴ χαίρῃ ἢ ἀγαθός, οὐχ ἡ
 38 πρώτη φιλία. οὐδὲ δεῖ ἐμποδίζειν οὐθέν τῶν συμβεβηκότων 5

22 ἀγαθόν (bonum) A¹: ἀγαθὸς codd. 25 αἰσθηταί] ἀγαπηταί
 dubitanter Robinson ἡδεῖ Fritzsche: εἶδει Π 26 γνωρίσεις C
 31 ἀντὶ προαιρέσεως L 32 ἡ² PC: om. L 33 αὕτη Oxon.:
 αὕτη cett. 36 δυνάμει δὲ πάσης codd.: δύναμις δὲ πάσα aut δυνάμει
 δὲ πάσαι Bonitz: δυνάμει δὲ <σωματικῆς> πάσης dubitanter Richards
 <ῆ> suppl. Bonitz 38 φιλεῖσθαι φιλητοῦ ἐνέργεια, τὸ δὲ καὶ φιλίας
 codd.: οὐ τοῦ post φιλεῖσθαι suppl. Rackham: φιλεῖσθαι φιλητοῦ, τὸ δὲ καὶ
 ἐνέργεια φιλίας vel φιλίας ἐνέργεια Richards: φιλεῖσθαι φιλητοῦ, ἐνέργεια
 {τὸ} δὲ κατὰ φιλίαν Dirlmeier 40 τῷ φιλουμένῳ Fritzsche: τὸ
 φιλούμενον codd. 1237^b 1 {ὅ} secl. Bonitz: hab. codd. 2 τῷ
 Bonitz: καὶ codd. ἢ om. L ἢ³ om. C ἱατρός Marc. 4 ἄλλος
 P²: ἄλλω P¹CL: ἄλλο Jackson ((2), 150) 5 δεῖ P²: decet A¹: δὴ P¹CL

olmasından ötürü mü dost olunur? Dost olmak iki anlama geldiğine göre, acaba hazdan bağımsız olmayan etkinlik halinde bir iyi olarak görüldüğü için mi dostluk kuruluyor? Şu açık: nasıl bilimde kuram ile öğrenme bizde en çok hoşluk duygusu uyandırıyorsa, güvenilir 25 kişileri tanımak da böyle ve her ikisinde de neden aynı. İmdi doğal olarak mutlak anlamda iyi olan, mutlak anlamda hoş; kimi kişiler için iyi olan da onlar için hoş. Bunun için benzerler birbirilerinden hemen hoşlanır, bir insan için en hoş şey de bir insandır. Dolayısıyla tam olmayan varlık için bu böyleyse, tam olan için de öyle olacaktır, bu açık. Erdemli kişi ise tam.

Etkinlik halinde haz alarak dost olmak kişilerin birbirilerini 30 tanımalarına ilişkin karşılıklı bir tercih ise şu açık: genel olarak önde gelen dostluk, mutlak anlamda iyi ve hoş olan şeylerin iyi ve hoş oldukları için karşılıklı olarak tercih edilmesidir. Bu dostluk böyle bir tercihin ona dayandığı huy, tutumdur, çünkü onun işi etkinliktir, bu etkinlik dışarda değil, dost olan kişinin bizzat içinde- 35 dir, oysa her olanağın işi, eseri dışardadır, çünkü o ya başka birinde- dir ya da başka bir şeydir. Bunun için sevilmek değil, sevmek hoştur, çünkü sevilmek, sevilen şeye özgü, sevmek etkinliği ise dostluğa. Beriki canlı bir varlıkta olanaklı, öteki cansız varlıkta da söz konusu olur, çünkü cansız varlıklar da sevilir. Madem etkinlik halinde dost 40 olmak, sevileni sevilen olarak kullanmadır, dost ise sevdiğiyle, mü- 1237^b zikle ya da hekimlikle ilgili bir yeteneği olduğu için değil, sevdiği için dosttur, öyleyse o olduğu için ona dayanan haz, işte dostluğa özgü huy budur, çünkü başka bir şeyden ötürü değil, o olduğu için sever dost. Dolayısıyla hoşlanma iyi olmasına bağlı değilse, bu önde gelen, asıl dostluk olmaz. Ayrıca herhangi bir niteliğin de iyi'den 5

μᾶλλον ἢ τὸ ἀγαθὸν εὐφραίνειν. τί γὰρ σφόδρα δυσώδης;
7 λείπεται· ἀγαπάται γὰρ τῷ εὐνοεῖν, συζῇ δὲ μή.

7 αὕτη 39

μὲν οὖν ἡ πρώτη φίλια, ἣν πάντες ὁμολογοῦσιν· αἱ δ' ἄλλαι
δι' αὐτὴν καὶ δοκοῦσι καὶ ἀμφισβητοῦνται. βέβαιον γάρ τι
10 δοκεῖ ἡ φίλια· μόνη δ' αὕτη βέβαιος. τὸ γὰρ κεκριμένον
βέβαιον, τὰ δὲ μὴ ταχὺ γινόμενα μηδὲ ῥαδίως {οὐ} ποιεῖ
τὴν κρίσιν ὀρθήν. οὐκ ἔστι δ' ἄνευ πίστεως φίλια βέβαιος· 40
ἡ δὲ πίστις οὐκ ἄνευ χρόνου. δεῖ γὰρ πείραν λαβεῖν, ὥσπερ
λέγει καὶ Θέογνις·

15 οὐ γὰρ ἂν εἰδείης ἀνδρὸς νόον οὐδὲ γυναικός,
πρὶν πειραθείης ὥσπερ ὑποζυγίου.

οὐδ' ἄνευ χρόνου φίλος, ἀλλὰ βούλονται φίλοι, καὶ μάλιστα
λανθάνει ἡ τοιαύτη ἔξις ὡς φίλια. ὅταν γὰρ προθύμως 41
ἔχωσι φίλοι εἶναι, διὰ τὸ πάνθ' ὑπηρετεῖν τὰ φιλικὰ ἀλλή-
20 λους, οἶονται οὐ βούλεσθαι φίλοι, ἀλλ' εἶναι φίλοι. τὸ δ'
ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῆς φιλίας· οὐ
γὰρ εἰ βούλονται ὑγιαίνειν, ὑγιαίνουσιν, ὥστ' οὐδ' εἰ φίλοι
βούλονται, ἤδη καὶ φίλοι εἰσίν. σημεῖον δέ· εὐδιάβλητοι γὰρ 42
οἱ διακείμενοι ἄνευ πείρας τοῦτον τὸν τρόπον· περὶ ὧν μὲν
25 γὰρ πείραν δεδώκασιν ἀλλήλοις, οὐκ εὐδιάβλητοι, περὶ ὧν
δὲ μή, πεισθεῖεν ἂν ὅταν σύμβολα λέγωσιν οἱ διαβάλλ-
οντες. ἅμα δὲ φανερόν ὅτι οὐδ' ἐν τοῖς φαύλοις αὕτη ἡ 43

1237^b 8-38^a30 = EN 1156^b17-32

6 τί codd.: εἰ Bekker 6-7 δυσώδης, λείπεται. Bekker: ὅσον εἰ
σφόδρα δυσώδης γίνεται, (. . .) συζῇν δὲ μή Richards 7 τῷ
Fritzsche: τὸ codd. 8 ἣν Fritzsche: ἡ codd. 11 {οὐ} secl.
Bonitz: hab. codd. 13 οὐκ ἄνευ χρόνου] versum trochaicum
hic latere susp. Jackson ((2), 150-2) 15 οὐ γάρ] οὐδὲ γάρ
Thgn. 125 16 πειραθείης] πειρηθείης Thgn. 125 17 οὐδ' L:
οὐκ PC: οἱ δ' Fritzsche: οὐ δὴ Richards φίλος] <οὐ> φίλοι, ἀλλὰ
βούλονται <εἶναι> φίλοι Fritzsche 18 ὡς] <οὐκ> οὕσα Richards (sed
cf. 22^a41) 20 οὐ L: om. PC εἶναι post βούλεσθαι suppl.
Richards 22 εἰ¹ P²L: om. P¹C εἶναι post φίλοι suppl. Richards
23 εὐδιάλυτοι C

hoşlanmayı engellememesi gerekir. Leş gibi kokuyor mu? Yakınlık duyulur, ama yakın durulmaz.

İmdi herkesin üzerinde anlaştığı, asıl, ilk, önde gelen dostluk bu. Ötekiler ise hem bu dostluktan ötürü dostluk olarak düşünülüyordu hem de yine bu dostluk yüzünden onların dostluk olduğu tartışılıyordu. Dostluğun kalıcı bir şey olduğu düşünülür, kalıcı olan ise yalnızca ilk, önde gelen dostluk. Sınanmış, değerlendirilmiş olan kalıcıdır, çabuk ya da kolay olmayanlar doğru değerlendirmeyi olanaklı kılar, güven olmadan kalıcı dostluk olmaz, güven de ancak zamanla oluşur. Teognis'in dediği gibi,

*bir saban öküzü gibi denemeden ne bir adamın ne de
bir kadının "ruhunu" bilebilirsin.* 15

Dostluk için zaman gerekli, ama dost olmak istenir, işte en çok da böyle bir tutum dostluk yerine geçer. Dostluğa ilişkin şeyler karşılıklı gösterildiği için insanlar dost olmaya can atınca henüz dost olmayı istemekte olduklarının farkında olmuyorlar, çoktan dost olduklarını sanıyorlar. Oysa öteki konularda söz konusu olan şey dostlukta da oluyor: biri sağlıklı olmak istiyorsa henüz sağlıklı değildir, dolayısıyla dost olmayı istiyorlarsa henüz dost değildirler. Kanıtı şu: bu tarzda bir deneyim olmadan kurulan dostluklar kolayca bozulur. İnsanlar birbirilerine deneme olanağı verdiklerinde kolay çözümlenmez. Buna olanak verilmeyen durumlarda arabozucu kişiler bazı şeyler söylediklerinde onlara hemen inanılabilir. Yine şu da açık: bu tür dostluk kötü kişilerde olmaz, çünkü kötü adam

- φιλία· ἄπιστος γὰρ ὁ φαῦλος καὶ κακοήθης πρὸς πάντας·
αὐτῷ γὰρ μετρεῖ τοὺς ἄλλους. διὸ εὐεξαπατητότεροί εἰσιν
44 οἱ ἀγαθοί, ἂν μὴ διὰ πείραν ἀπιστῶσιν. οἱ δὲ φαῦλοι 30
αἰροῦνται τὰ φύσει ἀγαθὰ ἀντὶ τοῦ φίλου, καὶ οὐθεὶς φιλεῖ
μᾶλλον ἄνθρωπον ἢ πράγματα. ὥστ' οὐ φίλοι. οὐ γὰρ γί-
νεται οὕτω κοινὰ τὰ φίλων· προσνέμεται γὰρ ὁ φίλος τοῖς
πράγμασιν, οὐ τὰ πράγματα τοῖς φίλοις. 34
- 45 οὐ γίνεται ἄρ' 34
ἡ φιλία ἡ πρώτη ἐν πολλοῖς, ὅτι χαλεπὸν πολλῶν πείραν 35
λαβεῖν· ἐκάστω γὰρ ἂν ἔδει συζῆσαι. οὐδὲ δὴ αἰρετέον
46 ὁμοίως περὶ ἱματίου καὶ φίλου· καίτοι ἐν πᾶσι δοκεῖ τοῦ
νοῦν ἔχοντος δυοῖν τὸ βέλτιον αἰρεῖσθαι, καὶ εἰ μὲν τῷ
χείρονι πάλαι ἐχρήτο, τῷ βελτίονι δὲ μηδέπω, τοῦθ' αἰρε-
τέον, ἀλλ' οὐκ ἀντὶ τοῦ πάλαι φίλου τὸν ἀγνώτα εἰ βελτίων· 40
οὐ γὰρ ἐστὶν ἄνευ πείρας οὐδὲ μιᾶς ἡμέρας ὁ φίλος, 1238^a
ἀλλὰ χρόνον δεῖ. διὸ εἰς παροιμίαν ἐλήλυθεν ὁ μέδιμνος τῶν
47 ἁλῶν· ἅμα δὲ δεῖ μὴ μόνον ἀπλῶς ἀγαθὸν εἶναι, ἀλλὰ
καὶ σοί, εἰ δὴ φίλος ἔσται σοί. {φίλος} ἀγαθὸς μὲν γὰρ
ἀπλῶς ἐστὶ τῷ ἀγαθὸς εἶναι, φίλος δὲ τῷ ἄλλῳ ἀγαθός, 5
ἀπλῶς <δ'> ἀγαθὸς καὶ φίλος, ὅταν συμφωνήσῃ ταυτ' ἄμφω,
ὥστε ὁ ἐστὶν ἀπλῶς ἀγαθόν, τὸ αὐτὸ ἄλλῳ, εἰ καὶ μὴ
48 ἀπλῶς μὲν σπουδαίῳ, ἄλλῳ δ' ἀγαθός, ὅτι χρήσιμος. τὸ
δὲ πολλοῖς ἅμα εἶναι φίλον καὶ τὸ φιλεῖν κωλύει· οὐ
γὰρ οἶόν τε ἅμα πρὸς πολλοὺς ἐνεργεῖν. 10
- 49 ἐκ δὴ τούτων φα- 10

33 τῶν post τὰ hab. C προνέμεται L 34 ἄρ'] ἄρα Marc.:
οὐν P²: unde A¹: om. P¹CL 36 ἔδει Bussemaker: δεῖ codd.
37 φίλου] φίλοι L 37-8 τὸν νοῦν ἔχοντα PC 1238^a 1 οὐδὲ
μίας ἡμέρας P²: neque . . . unius diei A¹: οὐδὲ μίαν ἡμέραν C et, ut vid., P¹:
οὐδεμίαν ἡμέραν L 3 δεῖ Bonitz: εἰ codd. 4 εἰ δὴ Fritzsche:
εἶναι P: εἶεν L: εἶει (sic) C: εἰ ὁ Bussemaker: εἰ δὴ <ὁ> Dirlmeier
{φίλος²} secl. Russell: καὶ post ἔσται suppl. Richards 6 <δ'> autem
A¹: om. cett. 7 τὸ αὐτὸ Richards: τῷ τούτου P¹CL: τούτο P²: τὸ
τούτου Marc.: τοιούτον καὶ Dirlmeier: ἀν τούτο <καί>? Mingay (56-7), cf.
Décarie εἰ καὶ PC: ἡ εἰ Ald.: καὶ εἰ Richards 8 σπουδαῖος
Fritzsche 9 φίλον Sylburg: φίλος codd. κωλύει P²C: κωλύειν
P¹L 10 οἶόν τε] οἶονται C

herkese karşı güvensiz, kötücüdür, nitekim başka insanları hep kendisiyle ölçer. Bunun için iyi insanlar deneyim aracılığıyla güvensiz olmayı öğrenmezlerse pek kolay kandırılırlar. Kötü kişiler dostu 30 değil, iyileri tercih ederler, onların hiçbirisi bir insanı nesnelerden çok sevmez, dolayısıyla dost olmaz onlar, çünkü bu durumda dostlara özgü ortak iyiler oluşamaz. Dost ise nesneleri dostlardan önde değil, dostları nesnelerden önde tutar.

Demek ki çok kişiyle asıl, önde gelen dostluk kurulamaz, çünkü 35 çok kişiyi denemek zor, nitekim her biriyle birlikte olmak gerekecektir. Dost seçerken elbise seçmiş gibi davranmamalı. Gerçi her ikisinde de akıllıca olanın, iki şey içinde daha iyisi hangisiyse onu seçmek olduğu düşünülür ve kötü daha uzun kullanılmışsa, iyi ise henüz kullanılmamışsa beriki seçilir. Ne ki eski dost yerine daha 40 iyi mi olduğu bilinmeyen birini seçmemeli. Deneyim olmadan bir 1238^a günde dostluk kurulmaz, zaman gerekir, bunun için *tuz ölçütü*¹⁵ atasözü haline gelmiştir. Dostun yalnızca mutlak anlamda iyi olması yetmiyor, senin dostun olacaksa senin için de iyi olmalı. İyi kişi iyi olmakla mutlak anlamda iyi olur, bir dost başka biri için iyidir, bunların ikisi uyduğunda hem mutlak anlamda iyi hem de mutlak 5 anlamda dost olunur. Dolayısıyla mutlak anlamda iyi olan şey başka biri için de öyle olur, mutlak anlamda erdemli olmasa bile yararlı olmasından ötürü başka biri için iyi olur. Öte yandan aynı anda çok kişiyle dost olmak dostluk etkinliğine engel olur, çünkü aynı anda çok kişiyle ilgili etkinlikte bulunmak olanaksız. 10

Bunlardan şu görüşün doğru olduğu çıkıyor: nasıl mutluluk

ΗΘΙΚΩΝ ΕΥΔΗΜΙΩΝ Η

νερόν ὅτι ὀρθῶς λέγεται ὅτι ἡ φιλία τῶν βεβαίων, ὥσπερ
ἡ εὐδαιμονία τῶν αὐτάρκων. καὶ ὀρθῶς εἴρηται

ἡ γὰρ φύσις βέβαιον, οὐ τὰ χρήματα

- (πολὺ δὲ κάλλιον εἰπεῖν ὅτι ἡ ἀρετὴ τῆς φύσεως), καὶ ὅτι χρό- 50
15 νος λέγεται δεικνύναι τὸν φιλούμενον, καὶ αἱ ἀτυχίαι μᾶλλον τῶν
εὐτυχίων. τότε γὰρ δῆλον ὅτι κοινὰ <τὰ> τῶν φίλων (οὗτοι γὰρ
μόνοι ἀντὶ τῶν φύσει ἀγαθῶν καὶ φύσει κακῶν, περὶ αἱ εὐτυ-
χίαι καὶ αἱ δυστυχίαι, αἰροῦνται μᾶλλον ἄνθρωπον ἢ τούτων τὰ
μὲν εἶναι τὰ δὲ μὴ εἶναι). ἡ δ' ἀτυχία δηλοῖ τοὺς μὴ ὄντως 51
20 ὄντας φίλους, ἀλλὰ διὰ τὸ χρήσιμον συντυχόντας. ὁ δὲ χρόνος
δηλοῖ ἀμφοτέρους· οὐδὲ γὰρ ὁ χρήσιμος ταχὺ δῆλος, ἀλλ'
ὁ ἡδὺς μᾶλλον. πλὴν οὐδ' ὁ ἀπλῶς ἡδὺς ταχύ. ὅμοιοι
γὰρ οἱ ἄνθρωποι τοῖς οἶνοις καὶ ἐδέσμασιν· ἐκείνων τε γὰρ
τὸ μὲν ἡδὺ ταχύ δηλοῖ, πλείω δὲ χρόνον γινόμενον ἀηδὲς
25 καὶ οὐ γλυκύ, καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ὁμοίως. ἔστι γὰρ καὶ τὸ
ἀπλῶς ἡδὺ τῷ τέλει ὀριστέον καὶ τῷ χρόνῳ. ὁμολογήσαιεν 52
δ' ἂν καὶ οἱ πολλοί, οὐκ ἐκ τῶν ἀποβαινόντων μόνον, ἀλλ'
ὥσπερ ἐπὶ τοῦ πόματος καλοῦσι γλύκιον· τούτο γὰρ <οὐ> διὰ τὸ
ἀποβαῖνον οὐχ ἡδὺ, ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ συνεχές, ἀλλὰ τὸ
30 πρῶτον ἐξαπατᾶν.
- 30 ἡ μὲν οὖν πρώτη φιλία, καὶ δι' ἣν αἱ 53
ἄλλαι λέγονται, ἡ κατ' ἀρετὴν ἐστί, καὶ δι' ἣν δὸν ἡν τὴν
ἀρετῆς, ὥσπερ εἴρηται πρότερον· αἱ δ' ἄλλαι ἐγγίνονται

14 ἡ secl. Richards ὅτι² codd.: ὁ τε Jackson ((2), 152): ὁ Ross
15 φιλούμενον codd.: φίλον Jackson ((2), 152) 16 δηλονότι CL
<τὰ> add. P² 18 καὶ αἱ δυστυχίαι om. C, αἱ om. P 19 ἀτυχία
L: ἀτυχεῖα PC: εὐτυχία (successus) A¹ ὄντως] οὕτως PC 20 συντυ-
χόντας Russell: τυχόν P: τυχών C: ἀτυχ L: τυχόντας (comparatos) A¹: τοῦ
ὀνόματος post χρήσιμον suppl. Richards (cl. 48^b 11), τὸ Dirlmeier
(cf. Allan (3), 149) 22 ταχύ (statim) A¹ Bonitz: ταχύς codd.
23 οἶνοις (vino) A¹: ὄνοις Π 24 ἡδὺ] γλυκὺ Richards: om. PC, L
cum lac. χρόνῳ CL 25 καὶ³ CL: om. P 26 ὁμολογήσαιε C
27 οὐκ codd.: ὅτι Fritzsche: οὐχ ὅτι Ross 28 <οὐ> suppl. Jackson
((2), 153) 30 ἐξαπατᾶν codd.: ἐξαπατᾶ Bussemaker 31 τὴν
P¹ C: τῆς L et, ut vid., P²: ἀπ' post τὴν suppl. Fritzsche

kendine yeter olanlardan ise, dostluk da sağlam olan şeylerden. Şöyle söylenmesi de yerinde:

*mal-mülk değil, doğa kalıcıdır.*¹⁶

(Ne ki erdemin doğadan daha kalıcı olduğunu söylemek çok daha güzel olurdu.) Ayrıca dostu zaman gösterir, iyi günlerden çok kara 15 günler gösterir denmesi de doğru, çünkü ancak o zaman dostlar için ortak olan şeyler görünür (dostlar iyi günlerin ve kara günlerin onlarla ilgili olduğu doğal iyilerin ve doğal kötülerin karşılığını tek başlarına görmezler, iyilerin elde edilmesinden ya da kötülerin savuşturulmasından daha çok *insanı* tercih ederler). Kara gün gerçekten dost olmayanları değil, yarar yüzünden dost olanları açığa 20 çıkarır; zaman ise her ikisini de, çünkü yararlı olan çabuk kendini gösterir, hoş olanın görünmesi daha uzun zaman gerektirir. Ancak mutlak anlamda hoş olmayanın anlaşılması çabuk olur. İnsanlar şaraba ve yemeğe benzer, berikilerde hoş bir şey çabucak anlaşılır, ama rahatsız edici, *nefis* olmayan şeyin anlaşılması için daha uzun zaman geçmesi gerekir. İnsanlarda da bu böyle: mutlak anlamda 25 hoş olanı sonunda ve zamanla belirlemek gerekiyor. Olan bitenlerden değil, yalnızca bir içkiye nasıl nefis dendiğinden yola çıkılırsa çoğu kimse buna katılacaktır; nitekim onun hoş olmadığı sonucunun usamlama ile çıkarılmasından ötürü değil, sürekli olmamasından ötürü, ilk izlenimin yanıltmasına bağlı olarak böyle denir.

İmdi öteki dostlukların ona göre dostluk diye adlandırıldığı ön- 30 de gelen, asıl dostluk erdeme bağlı dostluktur ve daha önce dediğimiz gibi erdem hazzından ötürü kurulur. Öteki dostluklar çocuklar,

φιλίαι καὶ ἐν παισὶ καὶ θηρίοις καὶ τοῖς φαύλοις. ὁθεν λέγεται, “ἤλιξ ἡλικά τέρπει” καὶ

34

κακὸς κακῶ <δὲ> συντέτηκεν ἡδονῇ.

34

- 54 ἐνδέχεται δὲ καὶ ἡδεῖς ἀλλήλοις εἶναι τοὺς φαύλους, 35
οὐχ ἢ φαῦλοι ἢ μηδέτεροι, ἀλλ’ οἷον ᾧδικοὶ ἄμφω, ἢ
ὁ μὲν φιλωδὸς ὁ δ’ ᾧδικὸς ἐστίν, καὶ ἢ πάντες ἔχουσιν
55 ἀγαθὸν καὶ ταύτῃ συναρμόττουσιν ἀλλήλοις· ἔτι χρήσιμοι
ἂν εἴεν ἀλλήλοις καὶ ᾧφέλιμοι, οὐχ ἀπλῶς ἀλλὰ πρὸς τὴν
56 προαίρεσιν, ἢ <ἢ> οὐδέτεροι. ἐνδέχεται δὲ καὶ τὸν ἐπιεικῆ 1238^b
φαύλῳ εἶναι φίλον. καὶ γὰρ χρήσιμος ἂν εἴη πρὸς τὴν
προαίρεσιν, ὁ μὲν φαῦλος πρὸς τὴν ὑπάρχουσιν τῷ σπου-
δαίῳ, ὁ δὲ τῷ μὲν ἀκρατεῖ πρὸς τὴν ὑπάρχουσιν, τῷ δὲ
φαύλῳ πρὸς τὴν κατὰ φύσιν· καὶ βουλήσεται τὰ ἀγαθὰ, 5
ἀπλῶς μὲν τὰ ἀπλῶς, τὰ δ’ ἐκείνῳ ἐξ ὑποθέσεως, ἢ πενία
συμφέρει ἢ νόσοις, <καὶ> ταῦτα τῶν ἀπλῶς ἀγαθῶν ἔνεκα,
ὥσπερ καὶ {αὐτὸ} τὸ φάρμακον πιεῖν· οὐ γὰρ βούλεται <αὐτό>,
57 ἀλλὰ τοῦδ’ ἔνεκα βούλεται. ἔτι καθ’ οὓς τρόπους καὶ ἀλλή-
λοις οἱ μὴ σπουδαῖοι εἴεν ἂν φίλοι. εἴη γὰρ ἂν ἡδὺς οὐχ 10
ἢ φαῦλος, ἀλλ’ ἢ τῶν κοινῶν τινος μετέχει, οἷον εἰ μουσι-
κός. ἔτι ἢ ἐνὶ τι πᾶσιν ἐπιεικές· διὸ ἐνιοὶ ὀμιλητικοὶ εἴεν

1238^b 5-14 = Pol. 1332^a 10-21

34 <δὲ> suppl. Tauchnitz (cl. 39^b 22) συντέκεν CL ἡδονήν C:
ἡδονή L 35 δὲ codd.: γὰρ (nam) A¹ καὶ post εἶναι (et pravi)
suppl., ut vid., A¹ 36 οὐχ (non) A¹: καὶ codd. ἢ (quatenus) A¹: ἢ
L: οἱ PC 37 φιλωδὸς fort. V: φειδωλὸς codd. τι post ἔχουσιν
suppl. Fritzsche (cl. 38^b 12 et EN 1153^b 32), post ἀγαθὸν (38) Ross
38 ἀλλήλους L 1238^b 1 <ἢ> suppl. Bonitz, φαῦλοι ἢ post ἢ
Richards 1-2 τὸν ἐπιεικῆ φαύλῳ Fritzsche: τὸν ἐπιεικῆ Π: φαύλων
PC: φαῦλον L: τῷ ἐπιεικεῖ φαύλον (bono viro amico malum) A¹
2 χρήσιμος P²V: χρησίμον P¹CL 6 ἀπλῶς² Rieckher: ἀπλᾶ codd.
ἢ (quatenus) A¹: ἢ Π 6-7 πενία συμφέρει ἢ νόσοις (paupertati aut
morbis confert) A¹: πενία . . . νόσος codd. 7 <καὶ> ταῦτα (idque) A¹:
ταῦτα codd.: post ταῦτα, δὲ suppl. Dirlmeier ἀπλῶς Rieckher: ἀπλῶν
codd. 8 {αὐτό} secl. Fritzsche: hab. codd. πιεῖν P²L: ποιεῖν
P¹C <αὐτό> suppl. Fritzsche, ἀπλῶς Richards 12 ἢ (quatenus)
A¹: ἢ Π: εἰ Marc. ἐνὶ Bekker: ἐνὶ P: ἐνὶ CL: ἐν (unum) A¹ εἴεν C
habeantur A¹: εἴσιν P¹L: εἴσιν <οὕτως> P²

hayvanlar, kötü kişiler arasında da kuruluyor. Bunun için şöyle denir: *yaşutlar birbirinden hoşlanır ve*

*kötü kötüye haz yüzünden bağlanmıştır.*¹⁷

Kötü kişilerin kendi aralarında dost olması olası: kötü oldukları 35 için veya iyi ya da kötü oldukları için değil, sözgelişi her ikisi de müzisyen olduğu için ya da biri müziksever öteki müzisyen olduğu için dostluk kurabilirler, çünkü bütün insanlar içlerinde iyi bir yön taşır ve bu açıdan karşılıklı uyuşabilirler. Öte yandan birbirilerine yararlı, faydalı olan kişiler de mutlak anlamda değil, belli bir amaçla 1238^b ya da ne iyi ne de kötü oldukları için dostluk kurabilirler. Ama doğru bir adamın kötü bir adamla dostluk kurması da olası: belli bir amaca bağlı olarak birbirilerine yararlı olabilirler, yani kötü kişi erdemli bir kişiye belli bir amaca bağlı olarak yararlı olabilir, öteki ise belli bir amaca bağlı olarak, sözgelişi kendine egemen olmayan birisine uygun olan ya da kendi doğasına uygun olan bir 5 amaca bağlı olarak kötü birine yararlı olabilir. O dostu için belli bir biçimde iyi şeyler de isteyecektir: yoksullukta ya da hastalıkta yararlı olduğu için belli bir koşulla kimi iyiler isteyebilir onun adına, hatta mutlak anlamda iyiler adına da olabilir. Bu ilaç içmek gibi, çünkü onun kendisini değil, o ne içinse asıl onu istiyordur. Öte yandan erdemli olmayan kişilere uyan tarzda dostluk kurabilirler: kötü olmasından ötürü değil, sözgelişi müzisyen olmasından ötürü, 10 ortak bir şeye katıldığı için hoş olabilir. Ayrıca herkeste bir doğruluk var. Bunun için bazı kimseler erdemli bir kişiyle ya da uyuştukları

ἀν καὶ σπουδαίω. ἢ ἢ προσαρμόττουσιν ἐκάστω· ἔχουσι
γάρ τι πάντες τοῦ ἀγαθοῦ.

- 15 τρία μὲν οὖν εἶδη ταῦτα φιλίας· ἐν πᾶσι δὲ τούτοις III
κατ' ἰσότητά πως λέγεται ἡ φιλία. καὶ γὰρ οἱ κατ'
ἀρετὴν φίλοι ἐν ἰσότητί πως ἀρετῆς εἰσι φίλοι ἀλλήλοις.
ἄλλη δὲ διαφορὰ τούτων ἡ καθ' ὑπερβολήν, ὥσπερ θεοῦ 2
ἀρετὴ πρὸς ἄνθρωπον. τοῦτο γὰρ ἕτερον εἶδος φιλίας, καὶ
20 ὅλως ἄρχοντος καὶ ἀρχομένου, καθάπερ καὶ τὸ δίκαιον
ἕτερον· κατ' ἀναλογίαν γὰρ ἴσον, κατ' ἀριθμὸν δ' οὐκ ἴσον.
ἐν τούτῳ τῷ γένει πατήρ πρὸς υἱὸν καὶ ὁ εὐεργέτης πρὸς
τὸν εὐεργετηθέντα. αὐτῶν δὲ τούτων διαφοραὶ εἰσὶν ἄλλη <γὰρ> 3
πατὴρ πρὸς υἱὸν καὶ ἀνδρὸς πρὸς γυναῖκα, αὕτη μὲν ὡς
25 ἄρχοντος καὶ ἀρχομένου ἢ δὲ εὐεργέτου πρὸς εὐεργετηθέντα.
ἐν ταύταις δὲ ἡ οὐκ ἔνεστιν ἡ οὐχ ὁμοίως τὸ ἀντιφιλεῖσθαι.
γελοῖον γάρ, εἴ τις ἐγκαλοίῃ τῷ θεῷ, ὅτι οὐχ ὁμοίως {τῷ} 4
ἀντιφιλεῖ ὡς φιλεῖται, ἢ τῷ ἄρχοντι· {καὶ ἀρχομένῳ·}
φιλεῖσθαι γάρ, οὐ φιλεῖν, τοῦ ἄρχοντος, ἢ φιλεῖν ἄλλον
30 τρόπον. καὶ ἡδονὴ διαφέρει οὐδὲν ἢ τε τοῦ αὐτάρκους ἐπὶ τῷ 5
αὐτοῦ κτήματι ἢ παιδί, καὶ τοῦ ἐνδεοῦς ἐπὶ τῷ γινομένῳ.
ὡς δ' αὐτως καὶ ἐπὶ τῶν διὰ τὴν χρῆσιν φίλων καὶ ἐπὶ 6
τῶν δι' ἡδονήν· οἱ μὲν κατ' ἰσότητα εἰσὶν, οἱ δὲ καθ' ὑπερο-

15-39 = EN 1158^b1-19

13 μὴ post καὶ suppl. Bonitz (cl. 38^b10) σπουδαίω PC: σπουδαίοι
L: boni A¹ ἢ] εἰ P² ἢ P² quatenus A¹: εἰ CL: ἢ fort. P¹
17 ἀρετῆς εἰσι L: εἰσὶν ἀρετῆς PC 19 ἀρετὴ secl. Rackham, vel
ἀρετῇ vel κατ' ἀρετὴν, subaudito φιλία 22 δὲ post τούτῳ suppl.
Ross (sed cf. 28^g9 et Denniston, 110) 23 <γὰρ> suppl. Russell:
ἄλλη L: ἄλλην PC: ἄλλαι Spengel 25 ἢ L: ἢ PC δὲ om. PC
27 {τῷ} om. P², secl. A¹: τῷ codd.: τὸ Bussemaker 28 ἀντιφιλεῖ
(vicissim ipse diligit) A¹: ἀντιφιλεῖσθαι codd. ὡς φιλεῖται P¹CL: ὡς
φιλεῖ mg. P², addito ἴσως {καὶ ἀρχομένῳ·} secl. Walzer, hab. codd.: καὶ
<ὁ> ἀρχόμενος Fritzsche 30 καὶ] verum A¹: καίτοι Fritzsche: καὶ
<ἡ> Jackson ((2), 154) οὐδὲν P: οὐθέν (sic) Marc.: οὐδ' ἐν Jackson ((2),
154): secl. Spengel ἢ τε] εἰ τε L: εἴτε (sive) A¹: ἤττον Bonitz
31 αὐτοῦ P: αὐτοῦ CL ἢ post καὶ suppl. Ross 32 ὡς δ' αὐτως
PL: ὡς δ' αὐτῶς C: ὡσαύτως Marc. 33 οἱ¹ P²: om. P¹CL εἰσὶν]
ἐστιν CL

biriyle arkadaşlık kurabilir, çünkü herkeste bir iyi var.

- III** Demek ki üç dostluk türü bunlar. Bunların hepsinde bir anlam- 15
da belli bir eşitliğe göre dostluktan söz edilir. Erdeme göre dost
olanlar da belli bir erdem eşitliği içinde dosttur. Ama bunlarda,
sözgelimi bir tanrının erdemiyle bir insanınkinin oranı gibi, üstün-
lüğe göre başka bir ayrım var. Nitekim bu başka tür bir dostluktur
ve genel olarak yönetenle yönetilen arasındakine karşılık gelir, do- 20
layısıyla adalet ilişkisi de başkadır ve sayıya göre eşit olan değil,
belli bir orantıya göre eşit olan adildir. Babanın oğluyla, iyilik eden
nin iyilik görenle dostluğu bu cinsin içinde sayılabilir, ama bunların
kendi içlerinde de ayrımlar var: bir babanın oğluyla dostluğu ile
bir adamın karısıyla dostluğu farklıdır, beriki yönetenle yönetilen,
öteki iyilik edenle iyilik gören arasındaki dostluğa benzer. Bu dost- 25
luklarda dostluk, sevgi karşılığı ya yoktur ya da sevgiye, dostluğa
aynı şekilde karşılık verilmez. Nitekim birinin bir tanrıyla ya da bir
yöneticiyi, kendisinin onu sevdiği denli karşılık vermiyor diye suçla-
ması gülünç olsa gerek. Nitekim yönetene yakışan sevgi göstermek
değil, sevilinedir ya da başka tarzda bir sevgi göstermektir. Hazla
ilgili olarak da bu böyle. Yöneticinin buyruğu altında olan kişilerle, 30
bir babanın çocuğuyla, gereksinimi olanın gereksinimi giderenle
dostluğunda bu böyle. Yarardan ötürü ya da hazdan ötürü dost
olanlarda da aynı şekilde, kimi belli bir eşitliğe göre kimi ise belli
bir üstünlüğe göre dost oluyor. Bunun için karşıdaki eşit şekilde

χὴν. διὸ καὶ οἱ ἐκείνως οἰόμενοι ἐγκαλοῦσιν, ἐὰν μὴ ὁμοίως
 7 χρήσιμοι καὶ εὖ ποιῶσιν, καὶ ἐπὶ τῆς ἡδονῆς. δῆλον δ' ἐν 35
 τοῖς ἐρωτικοῖς· τοῦτο γὰρ αἷτιον τοῦ μάχεσθαι ἀλλήλοις
 πολλάκις. ἀγνοεῖ γὰρ ὁ ἐρῶν ὅτι οὐχ ὁ αὐτὸς λόγος αὐτοῖς
 ἐπὶ τὴν προθυμίαν. διὸ εἴρηκεν Εὐνικός· {ὁ}

ἐρώμενος τοιαῦτ' ἂν οὐκ ἐρῶν λέγοι.

οἱ δὲ νομίζουσι τὸν αὐτὸν εἶναι λόγον.

- IV ὥς ἐρ οὖν εἴρηται, τριῶν ὄντων εἰδῶν φιλίας, κατ' 1239^a
 ἀρετὴν κατὰ τὸ χρησίμον καὶ κατὰ τὸ ἡδύ, αὐταὶ πάλιν
 διήρηνται εἰς δύο· αἱ μὲν γὰρ κατὰ τὸ ἴσον αἱ δὲ καθ'
 2 ὑπεροχὴν εἰσίν. φιλίαι μὲν οὖν ἀμφοτέραι, φίλοι δ' οἱ
 κατὰ τὴν ἰσότητά· ἀτοπον γὰρ ἂν εἴη εἰ ἀνὴρ παιδίῳ 5
 φίλος, φιλεῖ δέ γε καὶ φιλεῖται. ἐνιαχοῦ δὲ φιλεῖσθαι
 μὲν δεῖ τὸν ὑπερέχοντα, ἐὰν δὲ φιλῇ, ὀνειδίζεται ὡς ἀνά-
 ξιον φιλῶν. τῇ γὰρ ἀξία τῶν φίλων μετρεῖται καὶ τινι
 3 ἴσῳ. τὰ μὲν οὖν δι' ἡλικίας ἔλλειψιν ἀνάξια ὁμοίως φι-
 λεῖσθαι, τὰ δὲ κατ' ἀρετὴν ἢ γένος ἢ κατὰ ἄλλην τοιαύ- 10
 τὴν ὑπεροχὴν. αἰεὶ δὲ τὸν ὑπερέχοντα ἢ ἡττον ἢ μὴ φιλεῖν
 ἀξιοῦν, καὶ ἐν τῷ χρησίμῳ καὶ ἐν τῷ ἡδέϊ καὶ κατ' ἀρετὴν.
 4 ἐν μὲν οὖν ταῖς μικραῖς ὑπεροχαῖς εἰκότως γίνονται ἀμ-
 φισβητήσεις (τὸ γὰρ μικρὸν ἐνιαχοῦ οὐδὲν ἰσχύει, ὥσπερ
 ἐν ξύλου σταθμῷ, ἀλλ' ἐν χρυσίῳ· ἀλλὰ τὸ μικρὸν κακῶς 15
 κρίνουσιν· φαίνεται γὰρ τὸ μὲν οἰκείον ἀγαθὸν διὰ τὸ ἐγγύς

1239^a 1-^b5 = EN 1158^b20-1159^a33

34 ὥσι post ὁμοίως suppl. Casaubon 35 γὰρ post καὶ² suppl.
 Ross, ὁμοίως dubitanter Rackham 37 αὐτοῖς Fritzsche: τῆς codd.:
 τοῖς (in iis) A¹ 38 ἐπὶ τὴν προθυμίαν codd.: ἐστὶ τῆς προθυμίας
 Fritzsche εἴρηκεν Εὐνικός Russell (cf. Meineke, FCG i. 249): εἴρηκεν
 Αἰνικός Jackson ((1), 150-1; cf. Sud. 2. 172. 16, Adler): εὐρηκέναι νεῖκος
 P¹CL: εὐρηκε νεῖκος P² {ὁ} hab. codd., secl. Jackson ((1), 150-1), qui
 versum senarium hic latere susp. 1239^a 2 καὶ post ἀρετὴν suppl.
 Rackham (cl. 39^a12) 6 δε² om. CL, hab. P: γὰρ (nam) A¹
 8 τῶν φίλων] τὸ φιλεῖν Bonitz 11 δεῖ] δεῖ Cook Wilson, auctore
 Susemihlo 12 ἀξιον Bonitz 14 οὐδὲν ἰσχύει V: οὐδ' ἐν ἰσχύι
 codd. 15 ξύλου Marc., ligni A¹: ξύλῳ Π 16 τὰ² Marc.²:
 om. Π Marc.¹

yararlı olmuyorsa ya da ondan eşit şekilde iyilik görülmüyorsa suçlanıyor. Hazza bağlı olarak dostluk kuranlarda da bu böyle: 35 cinselliğe dayanan beraberliklerde bu açıkça görünüyor, birbirileriyle niçin sürekli kavga ettiklerinin yanıtı bu, çünkü seven kendini verme duygusunun insanlarda başka başka olduğunu bilmez. Bunun için Eunikos şöyle demiş:

bunları seven değil, sevilen söyler.

Oranın aynı olduğunu sanıyorlar.

- IV İmdi dediğimiz gibi üç tür dostluk var: erdeme dayalı, yararlıya 1239^a dayalı, hoş olana dayalı. Bunlar da yeniden ikiye ayrılıyor: eşitliğe göre olanlar ve belli bir üstünlüğe göre olanlar. Bu iki öbek de dostluk öbeği, ama gerçek dost olanlar eşitliğe göre olanlar. Bir adamın bir çocukla dost olması garip olsa gerek; ama sevmek ve sevilme söz konusu bunlarda. Üstün olanın sevilmesi gerekir; 5 seviyorsa, dostluğa layık olmayı seviyor diye kınanır, çünkü ölçüt dostların değerine göre belli bir eşitlik. Öyleyse kimileri yaşlarının küçük olması yüzünden, kimileri erdeme, soya, benzeri bir şeye bağlı olarak aynı oranda sevilme hakkını taşımıyorlar. Üstün olanın 10 ya daha az sevmesi ya da sevmemesi her zaman hakça olur. Hem yarara dayanan, hem hoş olana dayanan, hem de erdeme dayanan dostlukta bu böyle. Ne ki küçük üstünlükler söz konusu olduğunda doğal olarak tartışma çıkıyor (küçük şey kimileyin, sözgelişi bir odun ölçüyse, pek önemli değil, ama ölçü bir altın ise önemli. İnsanlar küçük olanı değerlendirmekte yanılgıya düşüyorlar, 15 kendilerindeki iyiyi yakınlığından ötürü büyük, başkasına ait iyiyi

- μέγα, τὸ δ' ἀλλότριον διὰ τὸ πόρρω μικρόν)· ὅταν δὲ 5
 ὑπερβολὴ ᾗ, οὐδ' αὐτοὶ ἐπιζητοῦσιν ὡς δεῖ ἡ ἀντιφιλεῖσθαι
 ἡ ὁμοίως ἀντιφιλεῖσθαι, οἷον εἴ τις ἀξιοῖ τὸν θεόν. φανερόν 6
 20 δὴ ὅτι φίλοι μὲν, ὅταν ἐν τῷ ἴσῳ, τὸ ἀντιφιλεῖν δ' ἔστιν
 21 ἄνευ τοῦ φίλους εἶναι.
- 21 δῆλον δὲ καὶ διὰ τί ζητοῦσι μᾶλλον 7
 οἱ ἄνθρωποι τὴν καθ' ὑπεροχὴν φιλίαν τῆς κατ' ἰσότητα·
 ἅμα γὰρ ὑπάρχει οὕτως αὐτοῖς τό τε φιλεῖσθαι καὶ ἡ
 ὑπεροχή. διὸ ὁ κόλαξ παρ' ἐνίοις ἐντιμότερος τοῦ φίλου·
 25 ἅμφω γὰρ φαίνεσθαι ποιεῖ ὑπάρχειν τῷ κολακευομένῳ.
 μάλιστα δ' οἱ φιλότιμοι τοιοῦτοι· τὸ γὰρ θαυμάζεσθαι ἐν
 ὑπεροχῇ. φύσει δὲ γίνονται οἱ μὲν φιλητικοὶ οἱ δὲ φιλό- 8
 τιμοι. φιλητικὸς δὲ ὁ τῷ φιλεῖν χαίρων μᾶλλον ἢ τῷ
 φιλεῖσθαι· ἐκεῖνος δὲ φιλότιμος μᾶλλον. ὁ μὲν οὖν χαίρων
 30 τῷ θαυμάζεσθαι καὶ φιλεῖσθαι τῆς ὑπεροχῆς φίλος· ὁ δὲ
 τῆς ἐν τῷ φιλεῖν ἡδονῆς ὁ φιλητικός. ἔστι γὰρ ἀνάγκη <φιλεῖν>
 ἐνεργοῦντα· τὸ μὲν γὰρ φιλεῖσθαι συμβεβηκός· ἔστι γὰρ λαν-
 θάνειν φιλούμενον, φιλοῦντα δ' οὐ. ἔστι δὲ καὶ κατὰ τὴν 9
 φιλίαν τὸ φιλεῖν μᾶλλον ἢ τὸ φιλεῖσθαι, τὸ δὲ φιλεῖ-
 35 σθαι κατὰ τὸ φιλητόν. σημεῖον δέ· ἔλοιτ' ἂν ὁ φίλος μάλ-
 λον, εἰ μὴ ἐνδέχοιτ' ἅμφω, γινώσκειν ἢ γινώσκεσθαι, οἷον
 ἐν ταῖς ὑποβολαῖς αἱ γυναῖκες ποιοῦσι, καὶ ἡ Ἄνδρομάχη
 ἢ Ἀντιφῶντος. καὶ γὰρ ἔοικε τὸ μὲν ἐθέλειν γινώσκεσθαι
 αὐτοῦ ἔνεκα, καὶ τοῦ πάσχειν τι ἀγαθὸν ἀλλὰ μὴ ποιεῖν,
 40 τὸ δὲ γινώσκειν τοῦ ποιεῖν καὶ τοῦ φιλεῖν ἔνεκα. διὸ καὶ 10

17 ὅταν-19 = EN 1158^b33-1159^a5

21-^b5 = EN 1159^a12-^b1

18 ὡς ἐπιζητοῦσι C 19 εἴ τις] οὐθεὶς Jackson ((2), 153) 20 δὴ
 PC: δὲ L οὐκ post δ' suppl. Fritzsche (sed cf. 39^a5-6) 21 διὰ τί
 PC: διατί L 24 δ] οὐ CL 31 τῆς . . . ἡδονῆς codd., Dirli-
 meier: τῇ . . . ἡδονῇ Spengel ὁ secl. Richards 31-2 ἔστι γὰρ
 ἀνάγκη <φιλεῖν> ἐνεργοῦντα Robinson: ἐνεστι γὰρ ἀνάγκη ἐνεργοῦντα codd.:
 ἐνεστι γὰρ ἀνάγκη ἐνεργοῦντι Richards 32 φιλεῖσθαι P² *redamari*
 L¹: φιλεῖν P¹ CL 37 ὑποβολαῖς V (cl. EN 1159^a28 et Pl. R. 538a):
 ὑπερβολαῖς codd.: ὑπεκβολαῖς Casaubon 39 αὐτοῦ CL τί CL

uzaklığından ötürü küçük görüyorlar). Üstünlük büyük olduğunda ise, sevginin karşılığını görmek gerekir mi ya da eşit olarak mı karşılık görmek gerekir diye sorulmaz bile. Bu, bir tanrıdan böyle bir şey beklenmesinde de aynı. Öyleyse şu açık: eşitlik içindeyken insanlar dost oluyor, dostluk olmadan da karşılıklı sevgi oluyor. 20

İnsanların niçin eşitliğe göre dostluk kurmaktan çok üstünlüğe göre dostluk kurmaya çalıştıkları da açık: böylece hem sevildiklerini hem de üstünlüklerini hissediyorlar. Bunun için dalkavuklar bazı kişiler için bir dosttan daha değerli, çünkü dalkavukluk edilen kişi 25 de her iki açıdan da bunun gerçekleştiği görünüyor. En çok mevki düşkünleri böyle, çünkü hayranlık uyandırmak üstünlüğe bağlı. Ne ki kimi insanların sevecen; kimilerinin ise mevki düşkünü olmaları doğal. Sevecen kişi sevilmekten çok sevmekten hoşlanır, öteki ise daha çok mevkiini sever. İmdi hayranlık uyandırmaktan ve se- 30 vilmekten hoşlanan kişi, aslında üstünlüğün dostudur, oysa öteki sevmekteki hazzın dostudur, çünkü sevmeye etkinliği zorunlu olarak onda. Nitekim sevilmek ilineksel bir şey, sevilenin bunu fark etmemesi olanaklı, ama farkında olmadan sevmek olanaksız. Sevimekten çok sevmeye etkinliği dostluk kavramına uyuyor; sevimek sevim nesnesi kavramına uygun. Kanıtı şu: seven, her ikisi de olanaklı 35 değilse, bilinmek yerine bilmeyi tercih edecektir. Sözügelisi çocuklarını başkalarına veren [yoksul] kadınların ya da Antiphon'un Andromakhe'sinin yaptığı bu. Nitekim öyle görünüyor ki tanımak, bilinmek istemek insanın kendisi için istediği bir şey, bir iyi gerçekleştirmekten çok, iyi bir etkilenime uğramaya özgü bir şey; bilmek, tanımak ise iyiyi gerçekleştirmek ve dostluğu yürütmek amacına özgü. Bunun için ölen yakınlarına karşı sevgi göstermeyi 40

τοὺς ἐμμένοντας τῷ φιλεῖν πρὸς τοὺς τεθνεώτας ἐπαινοῦμεν· 1239^b
γινώσκουσι γάρ, ἀλλ' οὐ γινώσκονται. 2

ὅτι μὲν οὖν πλείονες 2

τρόποι φιλίας, καὶ πόσοι τρόποι, ὅτι τρεῖς, καὶ ὅτι τὸ
φιλεῖσθαι καὶ ἀντιφιλεῖσθαι καὶ οἱ φίλοι διαφέρουσιν,
V οἷ τε κατ' ἰσότητα καὶ οἱ καθ' ὑπεροχὴν, εἰρηται· ἐπεὶ δὲ 5
τὸ φίλον λέγεται καὶ καθόλου μᾶλλον, ὥσπερ καὶ κατ' ἀρχὰς
ἐλέχθη, ὑπὸ τῶν ἔξωθεν συμπεριλαμβανόντων (οἱ μὲν
γὰρ τὸ ὁμοίον φασιν εἶναι φίλον, οἱ δὲ τὸ ἐναντίον),
λεκτέον καὶ περὶ τούτων πῶς εἰσι πρὸς τὰς εἰρημένας
φιλίας. 10

2 ἀνάγεται δὲ τὸ μὲν ὁμοιον καὶ εἰς τὸ 10
ἡδὺ καὶ εἰς τὸ ἀγαθόν. τό τε γὰρ ἀγαθὸν ἀπλοῦν, τὸ δὲ
κακὸν πολύμορφον· καὶ ὁ ἀγαθὸς μὲν ὁμοιος αἰεὶ καὶ οὐ
μεταβάλλεται τὸ ἦθος, ὁ δὲ φαῦλος καὶ ὁ ἄφρων οὐθὲν
3 ἔοικεν ἔωθεν καὶ ἐσπέρας. διὸ ἐὰν μὴ συμμεταβάλλωσιν οἱ
φαῦλοι, οὐ φίλοι ἐαυτοῖς, ἀλλὰ διίστανται· ἢ δ' οὐ· βέβαιος 15
φιλία οὐ φιλία. ὥστε οὕτως μὲν τὸ ὁμοιον φίλον, ὅτι (τὸ) ἀγα-
θὸν ὁμοιον, ἔστι δὲ ὡς καὶ κατὰ τὸ ἡδύ· τοῖς γὰρ ὁμοίοις
4 ταῦθ' ἡδέα, καὶ ἕκαστον δὲ φύσει αὐτὸ αὐτῷ ἡδύ. διὸ
καὶ φωναὶ καὶ {αἱ} ἔξεις καὶ συνημερεύσεις τοῖς ὁμογενέσιν
ἡδισται ἀλλήλοις, καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις· καὶ ταύτῃ ἐνδέ- 20
χεται καὶ τοὺς φαύλους ἀλλήλους φιλεῖν.

κακὸς κακῷ δὲ συντέτηκεν ἡδονῇ.

5 τὸ δ' ἐναντίον τῷ ἐναντίῳ φίλον ὡς {τὸ} χρήσιμον· αὐτὸ
γὰρ αὐτῷ τὸ ὁμοιον ἄχρηστον. διὸ δεσπότης δούλου δεῖται

1239^b 5-40^a7 = EN 1159^b10-24

1239^b 7 ἀπὸ CL συμπααραλαμβανόντων Spengel (sed cf. 35^a5)
13 δ² secl. Ross 14 συμμεταβάλλωσιν v.d. Mühl: συμβάλλωσιν
codd. 15 βεβαία L 16 οὐ φιλία om. L¹ <τὸ²> suppl.
Bonitz 17 τὰ ἦθη post ὁμοίοις add. P² 18 ταῦθ' Oxo.,
eadem L¹: ταῦτ' P: ταῦθ' CL 19 ἔξεις L: αἱ ἔξεις PC: διαλέξεις
Richards (sed cf. 39^b20) 22 κακῷ κακὸς ... ἡδοναῖς Stobaeus
(E. fr. 296 Nauck) δὲ κακῷ L 23 {τὸ²} secl. Robinson
24 αὐτῷ L

sürdürenleri överiz, çünkü onlar bilinmiyorlar, biliyorlar.

İmdi dostluk tarzlarının birden çok olduğunu, bu tarzların sayısının üç olduğunu; sevilmenin, karşılıklı sevilmenin ve dostların farklı olduklarını, yani kiminin eşitliğe göre kiminin üstünlüğe göre V dostluk kurduğunu söyledik. Madem başlarda da söylediğimiz gibi 5 konuya dışardan, geniş anlamda bakanlar genel anlamda da sevgiden, dostluktan söz ediyor (kimi benzerlerin dost olduğunu söylüyor, kimi karşıtların), sözünü ettiğimiz dostluk tarzlarıyla onların söylediklerinin bağlantısının nasıl olduğunu da ele almak gerekiyor.

Benzerlik hem olanla hem de iyi olanla ilişkilendirilir. İyi yalın- 10 dır, kötü çok biçimli. İyi kişi hep aynıdır, karakteri değişmez; kötü ve ölçüsüz kişi sabah başka akşam başkadır. Bunun için kötüler bir arada tutulmazlarsa, birbirilerine dost olmazlar, ayrı dururlar. Sağlam olmayan dostluk dostluk değil. Dolayısıyla iyi benzer olduğu 15 için, bu şekilde kurulan dostluklar olduğu gibi, hoşluk açısından benzerlikten ötürü kurulan dostluklar da var. Benzer olanlar için hoş şeyler aynı şeylerdir ve her varlık kendisi için doğal olarak hoştur. Bunun için aynı cinsten olanların sesleri, huyları, birliklikleri kendi aralarında hoş olur; hayvanların da kendi aralarında. 20 Bu bakımdan kötülerin birbiriyle dost olması olası:

*kötü kötüye haz yüzünden bağlanmıştır.*¹⁸

Karşıtlar arasındaki dostluk ise yarara dayanır, nitekim benzerler birbiri için yararsız. Bunun için efendi köleye gereksinim

- 25 καὶ δούλος δεσπότου, καὶ γυνή καὶ ἀνὴρ ἀλλήλων, καὶ ἡδὺ
καὶ ἐπιθυμητὸν τὸ ἐναντίον ὡς χρήσιμον, καὶ οὐχ ὡς ἐν
τέλει ἀλλ' ὡς πρὸς τὸ τέλος. ὅταν γὰρ τύχη οὐ ἐπιθυμεί,
ἐν τῷ τέλει μὲν ἐστίν, οὐκ ὀρέγεται δὲ τοῦ ἐναντίου, οἷον τὸ
θερμὸν τοῦ ψυχροῦ καὶ τὸ ξηρὸν τοῦ ὑγροῦ. ἔστι δὲ πως καὶ 6
30 ἡ τοῦ ἐναντίου φιλία τοῦ ἀγαθοῦ <φιλία>· ὀρέγεται γὰρ ἀλλήλων
διὰ τὸ μέσον· ὡς σύμβολα γὰρ ὀρέγεται ἀλλήλων διὰ τὸ οὕτω
γίνεσθαι ἐξ ἀμφοῖν ἐν μέσον. ἔτι κατὰ συμβεβηκὸς ἐστὶ 7
τοῦ ἐναντίου, καθ' αὐτὸ δὲ τῆς μεσότητος. ὀρέγονται γὰρ οὐκ
ἀλλήλων τάναντία, ἀλλὰ τοῦ μέσου. ὑπερψυχθέντες γάρ,
35 ἐὰν θερμανθῶσιν· εἰς τὸ μέσον καθίστανται, καὶ ὑπερθερ-
μανθέντες, ἐὰν ψυχθῶσιν· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.
εἰ δὲ μή, αἰὲν ἐπιθυμία, οὐκ ἐν τοῖς μέσοις. ἀλλὰ χαί- 8
ρει ὁ ἐν τῷ μέσῳ ἄνευ ἐπιθυμίας τοῖς φύσει ἡδέσιν, οἱ
δὲ πᾶσι τοῖς ἐξιστάσιν τῆς φύσει ἕξεως. τοῦτο μὲν οὖν 9
40 τὸ εἶδος καὶ ἐπὶ τῶν ἀψύχων ἐστίν· τὸ φιλεῖν δὲ γίνεται,
1240^a ὅταν ἡ ἐπὶ τῶν ἐμψύχων. διὸ ἐνίοτε ἀνομοίοις χαίρουσιν,
οἷον αὐστηροὶ εὐτραπέλοις καὶ ὀξεῖς ῥαθύμοις. εἰς τὸ μέσον
γὰρ καθίστανται ὑπ' ἀλλήλων. κατὰ συμβεβηκὸς οὖν, ὥσ- 10
4 περ ἐλέχθη, τὰ ἐναντία φίλα, καὶ διὰ τὸ ἀγαθόν.
4 πόσα
5 μὲν οὖν εἶδη φιλίας, καὶ τίνες διαφοραὶ καθ' ἃς λέγονται
οἱ τε φίλοι καὶ οἱ φιλοῦντες καὶ οἱ φιλοῦμενοι, καὶ οὕτως
ὥστε φίλοι εἶναι καὶ ἄνευ τούτου, εἴρηται· περὶ δὲ VI
τοῦ αὐτὸν αὐτῷ φίλον εἶναι ἡ μή, πολλὴν ἔχει ἐπί-
σκεψιν. δοκεῖ γὰρ ἐνίοις μάλιστα ἕκαστος αὐτὸς αὐτῷ φί-
10 λος εἶναι, καὶ τούτῳ χρώμενοι κανόνι κρίνουσι τὴν πρὸς

1240^a 7-b³⁹ = EN 1166^a1-b²⁹

26 τῷ post ἐν suppl. Rackham 30 <φιλία>. suppl. Robinson,
vel dubitanter <ἔνεκα> 31 διὰ τὸ οὕτω Spengel: διὸ οὐ τὸ PC: διὸ οὐ
τῷ L 32 ἔτι] ὥστε Rieckher 37 ὅτι post ἐπιθυμία suppl.
Spengel 1240^a 3 οὖν] γάρ PC 6 οἱ³ om. Π 7 φίλοι]
φίλιαν dubitanter Dirlmeier δὲ om. C 8 τοῦ CL: om. P
αὐτὸν] αὐτὸν C 9 αὐτὸς] αὐτὸς C φίλῳ P 10 κρίνουσι
(iudicant) L¹: κινουσι codd.

duyar, köle efendiye; kadın ile erkek biribirilerine. Karşıt olan da 25 yararlı bir şey olarak arzu edilir ve hoştur ama amaç olarak değil, amaçla ilişkili bir araç olarak. Nitekim arzulanan şey elde edilince, amaca ulaşılmış olur, artık karşıt istenmez olur. Söz gelişi sıcak soğu-ğu, kuru nemliyi böyle ister. Ne ki karşıtların dostluğu bir biçimde iyiye ilişkin bir dostluk da sayılabilir, çünkü *orta*'dan ötürü karşıtlar 30 biribirilerini isterler: ortadan bölünmüş olanların, her ikisinden bir orta bu şekilde oluşacağı için, biribirilerine arzu duyması gibi. Öte yandan karşıta arzu ilinekseldir, aslında *kendi başına orta*'ya iştah duyulmaktadır, çünkü karşıtlar aslında biribirilerini değil, orta-ı istemektedirler. Nitekim üşüyenler ısınırsa ortayı bulur, terle- 35 yenler de serinlerse. Öteki şeylerde de bu böyle. Bu gerçekleşmezse, onlar ortada değildirler, hep arzu içindedirler. Oysa ortada olan arzudan bağımsız olarak doğa gereği hoş olan şeylerden hoşlanırlar. Ötekiler ise doğal huylarının durumuna göre her şeyden hoşlanırlar. Bu biçim cansızlara ilişkin olarak da var. Yalnızca canlılara ilişkin 40 olduğunda sevme etkinliği oluşur. Bunun için kimi kez insanlar 1240^a kendilerine benzemeyenlerden hoşlanıyorlar, söz gelişi şakadan anlamaz adamlar şaka yapmayı bilenlerden, titiz insanlar kayıtsız kişilerden, çünkü biribirilerini ortaya getirir, dengelerler. Demek ki dediğimiz gibi karşıtların dostluğu ilineksel anlamda, *iyi*'ye de dayanabilir.

İmdi kaç tür dostluk olduğunu; dostların, sevenlerin ve sevi- 5 lenlerin böyle adlandırılması hangi ayrımlara dayanıyorsa, bunları; VI dostluğun karşılıklı sevgi olmadan da olduğunu söyledik. İnsan kendi kendisiyle dost olur mu, olmaz mı konusu da geniş bir araştırma gerektiriyor. Kimine göre her bir kişi en çok kendine dosttur. Bunlar başkalarıyla kurulan dostluğu da bu ölçütten yararlanarak 10

τοὺς ἄλλους φίλους φιλίαν· κατὰ δὲ τοὺς λόγους καὶ τὰ δο-
κούνθ' ὑπάρχειν τοῖς φίλοις τὰ μὲν ὑπεναντιοῦται, τὰ δ'
2 ὅμοια φαίνεται ὄντα. ἔστι γάρ πως κατὰ ἀναλογίαν αὐτῇ
ἢ φιλία, ἀπλῶς δ' οὐ. ἐν δυσὶ γὰρ διηρημένοις τὸ φιλεῖ-
σθαι καὶ φιλεῖν δι' ἃ μᾶλλον οὕτως αὐτὸς αὐτῷ φίλος, <ὡς> 15
ἐπὶ τοῦ ἀκρατοῦς καὶ ἐγκρατοῦς εἴρηται πῶς ἐκὼν ἢ ἄκων,
τῷ τὰ μέρη ἔχειν πως πρὸς ἄλληλα τὰ τῆς ψυχῆς, καὶ
ὅμοιον τὰ τοιαῦτα πάντα, εἰ φίλος αὐτὸς αὐτῷ καὶ ἐχ-
θρός, καὶ εἰ ἀδικεῖ τις αὐτὸς αὐτόν. πάντα γὰρ ἐν δυσὶ
3 ταῦτα καὶ διηρημένοις· ἢ δὴ δύο πως καὶ ἡ ψυχὴ, ὑπάρ- 20
χει πως ταῦτα, ἢ δ' οὐ διηρημένα, οὐχ ὑπάρχει. 21

ἀπὸ δὲ 21

τῆς πρὸς αὐτόν ἔξεως {ὡς} οἱ λοιποὶ τρόποι τοῦ φιλεῖν διο-
ρίζονται, καθ' οὓς ἐν τοῖς λόγοις ἐπισκοπεῖν εἰώθαμεν. δο-
κεῖ γὰρ φίλος εἶναι ὁ βουλόμενός τινι τὰγαθὰ ἢ οἷα οἶεται
4 ἀγαθὰ, μὴ δι' αὐτόν, ἀλλ' ἐκείνου ἔνεκα· ἄλλον δὲ τρόπον 25
ᾧ τὸ εἶναι βούλεται δι' ἐκεῖνον καὶ μὴ δι' αὐτόν, κἂν εἰ
μὴ διανέμων τὰγαθὰ, μὴ τοι τὸ εἶναι τούτῳ, ἂν δόξειε
5 μάλιστα φιλεῖν ἄλλον δὲ τρόπον ᾧ συζῆν αἰρεῖται δι'
αὐτὴν τὴν ὁμιλίαν καὶ μὴ δι' ἑτερόν τι, οἷον οἱ πατέρες
6 τὸ μὲν εἶναι τοῖς τέκνοις, συζῶσι δ' ἑτέροις. μάχεται δὴ 30
ταῦτα πάντα πρὸς ἄλληλα. οἱ μὲν γὰρ ἂν μὴ τὸ ἐαυ-
τοῖς, οἱ δὲ ἂν μὴ τὸ εἶναι, οἱ δὲ <ἂν μὴ> τὸ συζῆν, οὐκ οἶονται

11 τὰ L: τὸ PC 14 ἢ secl. Richards 15 οὕτως] οὗτος CL
αὐτὸς] αὐτὸς C <ὡς> (velut) A¹: om. codd. 16 εἴρηται] πῶς L:
πῶς PC 17 πῶς P: πῶς CL 18 ὅμοια Spengel αὐτὸς]
αὐτὸς C αὐτῷ] αὐτῷ L 19 αὐτὸς] αὐτὸς C 20 διηρημένοις
Bonitz: διηρημένως PL: διηρημένου C ἢ Fritzsche: ἢ L: εἰ PC: ἢ (aut)
A¹ δὴ Spengel: ἐπὶ A¹: δὲ Π πῶς CL 21 πῶς CL ἢ P² L:
ἢ P¹ C: ἢ (aut) A¹: εἰ Bekker 22 αὐτόν] αὐτόν L {ὡς} secl.
Bekker: ἔξεως ὡς codd.: ἔξεως εἰσιν Spengel: ἔξεως καὶ dubitanter
Richards διορίζονται Russell: διωρισμένοι codd.: ὠρισμένοι Jackson
(1), 151) 25 αὐτόν] αὐτόν L 26 αὐτόν] αὐτόν L 27 τοι
Jackson ((1), 151): τῷ PC: τὸ L (post τὸ spatio circa xl litterarum
relicto): ὅτι Dirlmeier τούτῳ Spengel δόξειε L: δόξαιεν PC
29 αὐτῇ] αὐτῇ C 30 βούλονται post εἶναι dubitanter suppl.
Robinson 31 οἱ P²: ὁ P¹ CL ἂν om. C 32 οἱ¹ PC: ὁ L
<ἂν μὴ> suppl. Fritzsche

değerlendirirler. Ne ki temellendirmelerimize ve başkalarının sanı-
larına bakıldıkta dostlarda bir biçimde karşıtlıklar var görünüyor,
bir biçimde de benzerlikler. İnsanın kendisiyle dostluğu bir biçimde
mutlak anlamda değil, bir benzerlikten ötürü dostluktur, çünkü
sevilmek ile sevmek aynı varlık içinde söz konusu oluyor. Bu yüzden
kişinin kendi kendisiyle dostluğu, kendine egemen olan ile kendine 15
egemen olmayan kişiyle ilgili olarak açıkladığımız gibi, bir biçimde
isteyerek bir biçimde istemeyerek olur: yani ruhun parçaları biri-
birilerine karşı belli bir durumda bulundukları için. Bu tür soruların
hepsi, yani insan kendi kendisiyle dost ya da düşman olur mu ya
da insan kendi kendisine haksızlık eder mi soruları birbirine benzi-
yor, nitekim bütün bu sorular iki ayrı varlığı var sayıyor. İmdi ruh
bir biçimde iki şey olduğu için bunlar söz konusu oluyor, ama ruhun 20
bölünmüş olmamasından ötürü de söz konusu değildir.

Kişinin kendisine karşı tutumundan yola çıkarak öteki dost
olma tarzlarını belirleyenler var, bunlara ilişkin temellendirmeler
üzerine araştırma yapalım: birisi için, kendi adına değil, onun adına
iyi şeyler isteyen ya da iyi olduğunu düşündüğü şeyler isteyen kişi
dosttur diye düşünülür. Başka bir tarzda, kendi adına değil, onun 25
adına varlık isteyen kişi dosttur, yani iyi şeyler vermese bile, kendi
varlığını adamasıyla, onu en çok onun sevdiği düşünülebilir. Başka
bir tarzda, başka bir şey adına değil, beraberliğin kendisi adına
birlikte olmayı seçmesiyle o kişiye dost denir, sözgelisi babalar ço-
cuklarının var olmasını isterler ama günlerini başkalarıyla geçirir-
ler. İmdi bütün bunlarda karşılıklı çatışma olur, çünkü kimi kendisi 30
için özel bir iyi olmamasından ötürü, kimi varlığının istenmemesin-
den ötürü, kimi de birlikte yaşamadığı için sevilmediğini düşünür.

φιλείσθαι. ἔτι τὸ ἀλγοῦντι συναλγεῖν μὴ δι' ἕτερόν τι ἀγα- 7
 πᾶν θήσομεν, οἷον οἱ δούλοι πρὸς τοὺς δεσπότας, ὅτι χαλε-
 35 ποὶ ἀλγοῦντες, ἀλλ' (οὐ) δι' αὐτούς, ὥσπερ αἱ μητέρες τοῖς
 τέκνοις καὶ οἱ συνωδίνοντες ὄρνιθες. βούλεται γὰρ μάλιστα 8
 γε οὐ μόνον συλλυπεῖσθαι ὁ φίλος τῷ φίλῳ, ἀλλὰ καὶ
 τὴν αὐτὴν λύπην, οἷον διψῶντι συνδιψῆν, εἰ ἐνεδέχeto, ἥ,
 εἰ μή, ἐγγύτατα. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τοῦ χαίρειν <τὸ γὰρ 9
 1240^b χαίρειν> μὴ δι' ἕτερόν τι, ἀλλὰ δι' ἐκείνον, ὅτι χαίρει, φιλικόν. ἔτι
 τὰ τοιαῦτα λέγεται περὶ τῆς φιλίας, ὡς ἰσότης φιλότης, καὶ (μὴ)
 μίαν ψυχὴν εἶναι τοὺς ἀληθῶς φίλους. ἅπαντα ταῦτα ἐπα- 10
 ναφέρεται πρὸς τὸν ἕνα. καὶ γὰρ βούλεται τὰγαθὰ αὐτῷ
 5 τοῦτον τὸν τρόπον. οὐθεὶς γὰρ αὐτὸς αὐτὸν εὖ ποιεῖ διὰ τι
 ἕτερον, οὐδὲ χάριτος <ἕνεκα>, οὐδὲ λέγει ὅτι ἐποίησεν ἢ εἰς·
 δοκεῖν γὰρ φιλεῖν βούλεται ὁ δηλὸν ποιῶν ὅτι φιλεῖ, ἀλλ' οὐ
 φιλεῖν. καὶ τὸ συνεῖναι μάλιστα καὶ τὸ συζῆν καὶ τὸ συγ- 11
 χαίρειν καὶ τὸ συναλγεῖν, καὶ μία δὴ ψυχὴ, καὶ τὸ μὴ
 10 δύνασθαι ἄνευ ἀλλήλων μηδὲ ζῆν, ἀλλὰ συναποθνήσκειν·
 11 οὕτω γὰρ ἔχει ὁ εἰς, καὶ ἴσως ὁμιλεῖ αὐτὸς αὐτῷ.
 πάντα
 δὲ ταῦτα τῷ ἀγαθῷ ὑπάρχει πρὸς αὐτόν. ἐν γὰρ τῷ πο- 12
 νηρῷ διαφωνεῖ, οἷον ἐν τῷ ἀκρατεῖ. καὶ διὰ τοῦτο δοκεῖ

1240^b 1-3 = EN 1168^b 6-8

33 δὲ post ἔτι suppl. Ross τὸ Bekker: τῷ codd.: τὸ τῷ Fritzsche
 35 {οὐ} secl. Robinson αὐτούς] αὐτοὺς C 37 γε Fritzsche: τε
 codd., Jackson ((1), 151-2) 38 εἰ L: ἡ PC 38-9 ἡ, εἰ μή,
 Robinson (cf. Fritzsche in adn.): ὅτι μὴ codd.: εἴτε μὴ Jackson ((1),
 151-2): εἰ δὲ μὴ Ross 39 ὡς post μὴ suppl. Ross, ὅτι Rackham
 39-1240^b 1 <τὸ γὰρ χαίρειν> (enim... *gaudere*) A¹: om. codd. 1240^b 2 τῆς
 om. L {μὴ} secl. Casaubon: hab. codd. 3 ψυχὴν Casaubon:
 φίλιαν codd. 4 αὐτῷ CL: αὐτῷ P 5 αὐτόν PC: αὐτόν L διὰ
 τι L: διότι PC 6 post χάριτος <ἕνεκα> suppl. Robinson: χάριν τινός
 Apelt ((1), 733): χάριτος P¹ CL: χαίρει τι P² οὐδὲ codd.: οὐ δὲ
 Susemihl 7 δοκεῖν C: δοκεῖ PL φιλεῖν codd.: φιλεῖσθαι Bonitz
 βούλεται Π: βούλεσθαι (*velle amare videtur*) A¹ τὸ post οὐ add. P²
 8 συνεῖναι Russell: εἶναι codd. 11 ἴσως codd.: *in hunc modum* A¹:
 ἔστιν ὡς vel πῶς Richards: οὕτως Rackham 12 αὐτόν] αὐτόν L
 γὰρ PC: δὲ γὰρ L: *autem* A¹

Öte yandan başka bir şeyden ötürü değil, acı çekenle birlikte acı çekmeyi sevgi diye kabul ediyoruz; sözgelişi köleler efendilerine karşı böyle, çünkü efendi acı çekerse kabak kölenin başına patlar. 35 Ama onlarınki, anaların çocuklarına hissettikleri gibi ya da kuşların birlikte acı çekmeleri gibi, efendileri adına değil. Nitekim dost yalnızca dostuyla birlikte acı çekmekle kalmaz, aynı acıyı duyar. Sözgelişi olanaklı olsa onunla birlikte susar-acıkır, olanaklı değilse olabildiğince yakın acı çeker. Sevinç duyma konusunda da aynı temellendirme geçerli: çünkü başka bir şey adına değil, yalnızca 1240^b sevinç duyduğu için dostu adına sevinç duymak dostluk göstergesi. Öte yandan dostluk üzerine şöyle de denir: *dostluk eşitliktir, gerçek dostlar tek ruhtur*. Bütün bunlar hep tekliğe doğru götürüyor. İşte kişi kendisi için bu tarzda iyi şeyler ister. Hiç kimse başka bir şey 5 adına ya da sevimli olmak için kendine iyilik etmez. Tek olduğu için de kendisine “bak, iyilik yaptım” demez. Zaten dost sevdiğini açıkça gösteriyorsa, sevmek değil, seviyor görünmek istemekte demektir. Birlikte var olmak, birlikte yaşamak, birlikte sevinip birlikte üzülme, tek ruh olmak; birbirileri olmadan yaşayamamak değil, birlikte ölmek. İşte bir, tek olan böyledir ve herhalde kendi kendi- 10 siyle birliktedir.

Ne ki bütün bunlar kendisine bağlı iyi ile ilişkili, çünkü kötü kişide, sözgelişi kendine egemen olmayan kişide çatışma olur, bu

- καὶ ἐχθρὸν ἐνδέχεσθαι αὐτὸν αὐτῷ εἶναι· ἢ δ' εἰς καὶ
 13 ἀδιαίρετος, ὀρεκτὸς αὐτὸς αὐτῷ. τοιοῦτος ὁ ἀγαθὸς καὶ ὁ κατ' 15
 ἀρετὴν φίλος, ἐπεὶ ὁ γε μοχθηρὸς οὐχ εἰς ἀλλὰ πολλοί,
 καὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἕτερος καὶ ἔμπληκτος. ὥστε καὶ
 ἡ αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν φιλία ἀνάγεται πρὸς τὴν τοῦ ἀγαθοῦ.
 ὅτι γάρ πη ὁμοῖος καὶ εἰς καὶ αὐτὸς αὐτῷ ἀγαθός, ταύτη
 αὐτὸς αὐτῷ φίλος καὶ ὀρεκτός· φύσει δὲ τοιοῦτος, ἀλλ' ὁ 20
 14 πονηρὸς παρὰ φύσιν. ὁ δ' ἀγαθὸς οὐθ' ἅμα λιοδορεῖται
 ἑαυτῷ, ὥστερ ὁ ἀκρατής, οὔτε ὁ ὕστερος τῷ πρότερον, ὥστερ
 ὁ μεταμελητικός, οὔτε ὁ ἔμπροσθεν τῷ ὕστερον, ὥστερ ὁ
 15 ψεύστης (ὅλως τε εἰ δεῖ ὥστερ οἱ σοφισταὶ διορίζουσιν,
 ὥστερ τὸ Κορίσκος καὶ Κορίσκος σπουδαῖος. δῆλον γὰρ ὡς 25
 τὸ αὐτὸ πόσον σπουδαῖον αὐτῶν)· ἐπεὶ ὅταν ἐγκαλέσωσιν
 αὐτοῖς, ἀποκτιννύουσιν αὐτούς· ἀλλὰ δοκεῖ πᾶς αὐτὸς αὐτῷ
 ἀγαθός. ζητεῖ δὲ ὁ ἀπλῶς ὢν ἀγαθὸς εἶναι καὶ αὐτὸς
 αὐτῷ φίλος, ὥστερ εἴρηται, ὅτι δὴ ἔχει ἐν αὐτῷ ἃ φύσει
 16 βούλεται εἶναι φίλα καὶ διασπάσαι ἀδύνατον. διὸ ἐπ' 30
 ἀνθρώπου μὲν δοκεῖ ἕκαστος αὐτὸς αὐτῷ φίλος, ἐπὶ δὲ τῶν
 ἄλλων ζώων (οὐ), οἷον ἵππος αὐτὸς αὐτῷ (οὐκ ὀρεκτός), οὐκ
 ἄρα φίλος. ἀλλ' οὐδὲ τὰ παιδιά, ἀλλ' ὅταν ἦδη ἔχη προαίρε-
 17 σιν· ἦδη γὰρ τότε διαφωνεῖ ὁ νοῦς πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν. ἔοικε δ'
 ἡ φιλία ἢ πρὸς αὐτὸν τῇ κατὰ συγγένειαν· οὐθέτερον γὰρ 35

14 αὐτῷ] αὐτῷ L 15 αὐτῷ PC: αὐτῷ L: αὐτοῦ Spengel
 18 αὐτὸν] αὐτὸν L 19 ὁμοῖος Bekker: ὁμοιοὶ P: ὁμοιοὶ Fritzsche:
 ὁμονοεῖ dubitanter Richards αὐτῷ] αὐτῷ L 20 αὐτῷ] αὐτῷ L
 ὁ ἀγαθὸς post τοιοῦτος add. P² 21 ὁ δ' Sylburg: οὐδ' P: οὐ δ' ὁ
 Marc. 23 μεταμελητικός D: μεταληπτικός P 24 εἰ δεῖ] οὐδ'
 P² 26 τὸ αὐτὸ πόσον P: τὸ αὐτὸ πόσον που Marc.: τοῦτο πως οὐ
 Richards: τὸ αὐτό που πόσον Dirlmeier αὐτῶν Fritzsche: αὐτόν PL:
 αὐτόν C 27 αὐτοῖς Fritzsche: αὐτοῖς codd. αὐτούς Fritzsche:
 αὐτοῖς C: αὐτοῖς L: αὐ' P αὐτῷ] αὐτῷ L 28 ζητεῖται PC
 τὸ post ἀγαθὸς add. P² 29 αὐτῷ¹] αὐτῷ L αὐτῷ²] αὐτῷ L
 31 αὐτὸς C 32 <οὐ> suppl. Spengel: οὐκ ἔστιν mg. P², addito
 ἴσως: non etiam A¹: om. P αὐτὸς C <οὐκ ὀρεκτός> suppl. Rieckher
 (cl. 40^b15), οὐ δοκεῖ ἀγαθὸς Ross (cl. 40^b27-8) 34 νοῦς Fritzsche:
 παῖς codd.: an πᾶς νοῦς? (cf. EN 1169^a7): ἡ προαίρεσις τῇ ἐπιθυμίᾳ v.
 Fragstein (329) 35 αὐτόν C: αὐτόν cett.

yüzden onun kendi kendine düşman olması olası. Ama kişi bir ve bölünmez olduğu sürece kendi kendisini ister, yalnızca iyi kişi, yani 15 erdeme dayanan dost böyledir, çünkü kötü kişi *tek* değildir, *çok*'tur ve aynı gün içinde değişiklik gösterir. Dolayısıyla insanın kendi kendisiyle dostluğu iyi kişinin dostluğuna indirgenmiş oluyor, çünkü insan ne denli benzer, bir, kendi kendisine karşı iyi ise, kendisiyle o denli dosttur ve kendini o denli arzu eder. İyi kişi doğal olarak 20 böyle, kötü kişi doğaya aykırı olarak. İyi kişi, kendine egemen olmayan kişi gibi aynı anda kendini suçlayan biri değildir; daha sonraki *ben*'inin daha önceki *ben*'iyle ilişkisi pişmanlık duyan kişinininki gibi değildir; daha önceki *ben*'inin daha sonrakiyle ilişkisi de kendine güvensiz kişinininki gibi değildir (kısaca sofistler gibi belirlemek gerekirse, Koriskos ile erdemli Koriskos ilişkisi gibidir, nitekim açık ki 25 onlardaki erdem niceliği aynı). Çünkü kendine egemen olmayanlar kendilerini suçlar, ötekiler kendilerini öldürür. Ne ki her insan için kendisi iyidir. Ama dediğimiz gibi mutlak anlamda iyi olanın kendisiyle dost olması beklenir, çünkü o kendisinde doğal olarak dostça şeyler olmasını isteyen ve ayrılması olanaksız olan iki varlık 30 taşır. Bunun için kendi kendiyile dostluk kurmak insanlarda görülür, hayvanlarda değil. Sözgelisi bir at kendi kendisini arzu etmez, dolayısıyla kendisiyle dost olmaz. Çocuklarda da bu böyle, onlar ancak tercih olanağı taşıdıkları zaman olur bu. Çünkü ancak o zaman usları ile arzuları çatışır. İnsanın kendisiyle dostluğu akrabalar arasındaki dostluğa benziyor. Onlarda da çözülme olmaz, ayrılıklar 35

ἐφ' αὐτοῖς λύσαι, ἀλλὰ καὶ διαφέρωνται, ὁμῶς οὗτοι μὲν
37 ἔτι συγγενεῖς, ὁ δὲ ἔτι εἰς, ἕως ἂν ζῇ.

37 ποσαχῶς μὲν οὖν

- 1241^a τὸ φιλεῖν λέγεται, καὶ ὅτι πᾶσαι αἱ φιλίαι ἀνάγονται
πρὸς τὴν πρώτην, δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων· οἰκεῖον δὲ τῇ VII
σκέψει θεωρῆσαι καὶ περὶ ὁμονοίας καὶ εὐνοίας. δοκεῖ
γὰρ τοῖς μὲν εἶναι ταῦτά, τοῖς δ' οὐκ ἄνευ ἀλλήλων. ἔστι
δ' ἡ εὐνοια τῆς φιλίας οὔτε πᾶμπαν ἕτερον οὔτε ταυτόν.
διηρημένης γὰρ τῆς φιλίας κατὰ τρεῖς τρόπους, οὗτ' ἐν τῇ 2
5 χρησίμῃ οὗτ' ἐν τῇ καθ' ἡδονὴν ἐστίν. εἴτε γὰρ ὅτι χρή-
σιμον, βούλεται αὐτῷ τὰγαθά, οὐ δι' ἐκείνον ἀλλὰ δι'
αὐτὸν βούλοισι' ἂν, δοκεῖ δὲ ὡς περ καὶ ἡ <φιλία ἡ> εὐνοια οὐκ
αὐτοῦ εὐνοια τοῦ εὐνοιοζομένου εἶναι, ἀλλὰ τοῦ ᾧ εὐνοεῖ· εἰ
δὲ ἦν ἐν τῇ τοῦ ἡδέος φιλίᾳ, καὶ τοῖς ἀψύχοις εὐνόουν. ὥστε
10 δῆλον ὅτι περὶ τὴν ἡθικὴν φιλίαν ἡ εὐνοια ἐ τίν. ἀλλὰ τοῦ 3
μὲν εὐνοοῦντος βούλεσθαι μόνον ἐ τί, τοῦ δὲ φίλου καὶ πράττειν
ᾧ βούλεται. ἔστι γὰρ ἡ εὐνοια ἀρχὴ φιλίας· ὁ μὲν γὰρ φί-
λος πᾶς εὖνους, ὁ δ' εὖνους οὐ πᾶς φίλος. ἀρχομένῳ γὰρ
ἔοικεν ὁ εὐνοῶν μόνον, διὸ ἀρχὴ φιλίας, ἀλλ' οὐ φιλία.
15 <...> δοκοῦσι γὰρ οἱ τε φίλοι ὁμονοεῖν καὶ οἱ ὁμονοοῦντες
φίλοι εἶναι. ἔστι δ' οὐ περὶ πάντα ἡ ὁμόνοια ἡ φιλική, 4
ἀλλὰ περὶ τὰ πρακτὰ τοῖς ὁμονοοῦσι, καὶ ὅσα εἰς τὸ συ-
ζῆν συντείνει· οὔτε μόνον κατὰ διάνοιαν ἢ κατὰ ὄρεξιν, ἔστι

1241^a 1-14 = EN 1166^b30-1167^a21

15-33 = EN 1167^a22-b¹⁶

36 ἐφ' αὐτοῖς PL: ἐπ' αὐτοῖς C ἀλλὰ διαφέροντα C 37 συγγενεῖς
ἐτι L 1241^a 2 ταυτά] ταυτά L 3 ταυτόν] ταυτόν L
5 χρήσιμον Π: χρήσιμος Spengel 6 αὐτῷ] αὐτῷ C 7 αὐτόν]
αὐτόν L ὡς περ καὶ ἡ <φιλία ἡ> εὐνοια (*quomodo et amicitia*) A¹:
ὡς περ καὶ ἡ εὐνοια codd.: ὡς περ <ἡ φιλία> καὶ ἡ εὐνοια Fritzsche: ὡς περ
καὶ ἡ <κατ' ἀρετὴν φιλία ἡ> εὐνοια Spengel 7-8 οὐκ αὐτοῦ εὐνοια
om. PC 8 εὐνοια L: ἔνεκα Jackson ((2), 155) 8-9 εἰ δὲ L:
εἰ δὲ PC: εἴτ' Spengel (cl. 41^a5) 9 ἦν Marc.: ἡ CL: om. P
15 ante δοκοῦσι esse lacunam maiorem credit Russell (cl. MM
1212^a14); cf. v. Fragstein, 330 17 πρακτικά C εὐνοοῦσι C
18 οὔτε Π: οὐδὲ Sussemihl post διάνοιαν, ἢ κατὰ προαίρεσιν, ἀλλὰ καὶ
mg. P², addito ἴσως

gösterseler bile yine de akraba kalırlar. Kişi de yaşadığı sürece bir, bütün kalır.

İmdi dost olmanın kaç anlama geldiği ve bütün 'dostlukların önde gelen, asıl dostlukla ilişkilendirildiği söylediklerimizden VII açıkça ortaya çıkıyor. Uzlaşma ile yakınlık duyma konusuna bak- 1241^a mak da yaptığımız araştırmaya uygun. Nitekim kimilerine göre bunlar dostlukla aynı şey, kimilerine göre ise bunlar olmadan dostluk olmaz. Ne ki yakınlık duyma ne dostluktan bütünüyle farklı bir şey ne de onunla aynı. Nitekim dostluğu üç tarz içinde ayırmıştık, oysa yakınlık duyma ne yarara dayanan dostlukta ne de hazza dayanan dostlukta var. Nitekim biri kendine yararlı olmasından ötürü 5 biri için iyi şeyler isterse, bunu o kişi adına değil, kendi adına istese gerek. Dostlukta da olduğu gibi yakınlık duyma, yakınlık duyulan kişinin kendisine değil, yakınlık duyan kişinin kendisine özgü görünüyor. Hoş olana ilişkin dostluğun içinde olsaydı, cansız olanlara da yakınlık duyulurdu. Dolayısıyla yakınlık duyanın etik dostlukla ilgisi var, ama yakınlık duyan kişinin özelliği yalnızca istemek, 10 dostun özelliği ise istediği şeyleri bir de yerine getirmek. Nitekim yakınlık duyma dostluğun başlangıcı. Her dost yakınlık duyar ama her yakınlık duyan kişi dost değil. Yakınlık duyan kişi adım atan, başlayan birine benziyor, bunun için yakınlık duyma dostluğun başlangıcı, ama dostluk değil.

<...> Dostların uzlaştıklarını, uzlaşanların da dost olduklarını 15 düşünenler var. Ne ki uzlaşma her konuda dostluğa ilişkin değil, ama uzlaşanlar için yapılanlarla ve birlikte yaşamaya yönelik olanlarla ilişkili. Yalnızca düşünceye ve iştaha da bağlı değil, çünkü

γὰρ ἐναντία τὸ διανοοῦν <καὶ τὸ> ἐπιθυμοῦν, ὥσπερ ἐν τῷ
 ἀκρατεῖ διαφωνεῖ τοῦτο· δεῖ δὲ κατὰ τὴν προαίρεσιν ὁμονοεῖν 20
 5 καὶ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν. ἐπὶ δὲ τῶν ἀγαθῶν ἡ ὁμόνοια·
 οἱ γε φαῦλοι ταῦτα προαιρούμενοι καὶ ἐπιθυμοῦντες βλά-
 6 πτουσιν ἀλλήλους. ἔοικε δὲ καὶ ἡ ὁμόνοια οὐχ ἀπλῶς λέ-
 γεσθαι, ὥσπερ οὐδ' ἡ φιλία· ἀλλ' ἡ μὲν πρώτη καὶ φύσει
 σπουδαία, διὸ οὐκ ἔστι τοὺς φαύλους ὁμονοεῖν, ἑτέρα δὲ καθ' 25
 ἣν καὶ οἱ φαῦλοι ὁμονοοῦσιν, ὅταν τῶν αὐτῶν τὴν προαί-
 7 ρεσιν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ἔχωσιν. οὕτω δὲ δεῖ τῶν αὐτῶν
 ὀρέγεσθαι, ὥστε ἐνδέχεσθαι ἀμφοτέροις ὑπάρχειν οὐ ὀρέγονται.
 ἂν γὰρ τοιοῦτου ὀρέγωνται, ὃ μὴ ἐνδέχεται ἀμφοῖν, μαχοῦν-
 8 ται· οἱ ὁμονοοῦντες δ' οὐ μαχοῦνται. ἔστι δ' ἡ ὁμόνοια, ὅταν 30
 περὶ τοῦ ἀρχειν καὶ ἀρχεσθαι ἡ αὐτὴ προαίρεσις ᾖ, μὴ
 τοῦ ἐκάτερον, ἀλλὰ τοῦ τὸν αὐτόν. καὶ ἔστιν ἡ ὁμόνοια φι-
 λία πολιτικῇ.

33

περὶ μὲν οὖν ὁμονοίας καὶ εὐνοίας εἰρήσθω 33

VIII τοσαῦτα· ἀπορεῖται δὲ διὰ τί μᾶλλον φιλοῦσιν οἱ ποιήσαντες 35
 εὖ τοὺς παθόντας ἢ οἱ παθόντες εὖ τοὺς ποιήσαντας. δοκεῖ
 2 δὲ δίκαιον εἶναι τὸναντίον. τοῦτο δ' ὑπολάβοι μὲν ἂν τις
 διὰ τὸ χρησίμον καὶ τὸ αὐτῷ ὠφέλιμον συμβαίνειν· τῷ
 μὲν γὰρ ὀφείλεται, τὸν δ' ἀποδοῦναι δεῖ. οὐκ ἔστι δὲ τοῦτο

35^{-b}10 = EN 1167^b17-1168^a27

19 ἐναντία τὸ διανοοῦν <καὶ τὸ> ἐπιθυμοῦν Robinson: τάναντία τὸ κινεῖν
 ἐπιθυμεῖν codd.: ἐναντίον τὸ νοοῦν <καὶ τὸ> ἐπιθυμοῦν Spengel: τάναντία
 νοεῖν <καὶ> ἐπιθυμεῖν Richards: τάναντία <τὸ> κινεῖν <τὸ> ἐπιθυμοῦν Dirl-
 meier: ἀν τάναντία, τὸ κινεῖν καὶ ἐπιθυμοῦν? (cf. 23^a37) 20 δεῖ δὲ
 Dirlmeier: οὐ δεῖ P¹CL: οὐδ' εἰ . . . ὁμονοεῖ P²: οὐδέ . . . ὁμονοεῖ Jackson
 ((2), 156) 21 post καί, οὐ vel οὐ μόνον dubitanter suppl. Robinson
 ἐπὶ] ἔστι Richards 22 οἱ γε P¹CL: εἰ τε P²: οἱ δὲ (autem) A¹
 ταῦτα Ambr., Jackson ((2), 156): ταῦτα Π 29 ὀρέγωνται L:
 ὀρέγονται PC ὑπάρχειν post ἀμφοῖν add. P² 30 δ' ἡ Π:
 dg Fritzsche ὅλον ante ὅταν suppl. Fritzsche, μάλιστα Richards
 32 ἐκατέρου L τοῦ τὸν Bekker: τοῦτον Π 35 φιλοῦσιν PV:
 φιλοῦντες CL: φιλοῦνται Marc.: amantes dicantur A¹ 36 εὖ τοὺς¹
 Marc.: αὐτοὺς C: αὐτοὺς P¹L, εὖ add. P² εὖ τοὺς² Marc. P²: ἑαυτοὺς
 P¹CL 38 συμβαίνει L 38-9 τῷ . . . ὀφείλεται Fritzsche (cl.
 EN 1167^b20): τὸ (ὁ P²) . . . ὠφελείται codd.: τὸν . . . ὠφελείσθαι (alium . . .
 iuvare) A¹

kendine egemen olmayan kişide bunların çatışması gibi, düşün-
lenlerle arzu edilenlerin karşıt şeyler olması olanaklı. Tercihe göre 20
ve arzuya göre uzlaşmak gerekir. Ama iyilerin uzlaşması böyle, oysa
kötü kişiler aynı şeyleri tercih ederlerse ve arzu ederlerse biribi-
rilerine zarar verirler. *Uzlaşma*'nın, *dostluk* gibi, yalın anlamda kulla-
nılmadığı görünüyor. İlk, önde gelen ve doğal uzlaşma erdemli uz-
laşmadır. Bunun için kötülerin uzlaşması olanaklı değil. Aynı şeyleri 25
tercih ettikleri, aynı şeyleri arzuladıkları zaman kötülerde de görü-
len uzlaşma farklı. Oysa aynı şeylere iştah duymak öyle olmalıdır
ki, iştah duyulan şey her iki taraf için de olası olsun. Her iki taraf
için de olası olmayan bir şeye iştah duyulduğunda çatışma çıkar.
Oysa uzlaşan kişiler çatışmaz. Yönetme ve yönetilme ile ilgili olarak 30
aynı tercih ortaya çıktığında, yani her ikisi birden değil, yalnızca
biri ve aynı kişi için tercih ortaya çıktığında uzlaşma olur. Uzlaşma
siyasal bir dostluktur.

Uzlaşma ile yakınlık duyma konusunda bu kadarı yeter. Şimdi
VIII soru şu: niçin iyilik yapanlar iyilik görenleri, iyilik görenlerin iyilik 35
yapanları sevdiğinden daha çok sever? Hakçasının tersi olduğu
düşünülür. Ama bunun kabulü yarardan ötürü ve onun için faydalı
bir şeye bağlı olarak söz konusu olsa gerek, çünkü kimden fayda
görülüyse karşılık vermek gerekir. Ama yalnızca bu değil, temelde

- 40 μόνον, ἀλλὰ καὶ φυσικόν. ἡ γὰρ ἐνέργεια αἰρετώτερον, 3
 1241^b τὸν αὐτὸν δὲ λόγον ἔχει τὸ ἔργον καὶ ἡ ἐνέργεια, ὁ δ'
 εὖ παθὼν ὥσπερ ἔργον τοῦ εὖ ποιήσαντος. διὸ καὶ ἐν τοῖς
 ζώοις ἡ περὶ τὰ τέκνα σπουδὴ ἐστί, καὶ τοῦ γεννῆσαι καὶ
 γεννώμενα σῶζειν. καὶ φιλοῦσι δὴ μᾶλλον οἱ πατέρες τὰ 4
 5 τέκνα (καὶ αἱ μητέρες τῶν πατέρων) ἢ φιλοῦνται. καὶ οὗτοι
 πάλιν τὰ αὐτῶν ἢ τοὺς γεννήσαντας, διὰ τὸ τὴν ἐνέργειαν
 εἶναι τὸ ἄριστον. καὶ αἱ μητέρες τῶν πατέρων, ὅτι μᾶλλον
 οἴονται αὐτῶν εἶναι ἔργον τὰ τέκνα· τὸ γὰρ ἔργον τῷ χα-
 λεπῷ διορίζουσι, πλείω δὲ λυπεῖται περὶ τὴν γένεσιν μήτηρ.
 10 καὶ περὶ μὲν φιλίας τῆς πρὸς αὐτὸν καὶ τῆς ἐν πλείοσι
 διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον· δοκεῖ δὲ τό τε δίκαιον εἶναι IX
 ἴσον τι καὶ ἡ φιλία ἐν ἰσότητι, εἰ μὴ μάτην λέγεται
 ἰσότης {ἡ} φιλότης. αἱ δὲ πολιτεῖαι πᾶσαι δικαίου τι εἶ-
 δος· κοινωνία γάρ, τὸ δὲ κοινὸν πᾶν διὰ τοῦ δικαίου
 15 συνέστηκεν, ὥστε ὅσα εἶδη φιλίας, καὶ δικαίου καὶ κοινω-
 νίας, καὶ πάντα ταῦτα σύνορα ἀλλήλοις, καὶ ἐγγὺς
 ἔχει τὰς διαφοράς. ἐπεὶ δ' ὁμοίως ἔχει ψυχὴ πρὸς 2
 σῶμα καὶ τεχνίτης πρὸς ὄργανον καὶ δεσπότης πρὸς
 δούλον, τούτων μὲν οὐκ ἔστι κοινωνία. οὐ γὰρ δύ' ἐστίν,
 20 ἀλλὰ τὸ μὲν ἓν, τὸ δὲ τοῦ ἐνός. {οὐδέν}. οὐδὲ διαιρετὸν
 τὸ ἀγαθὸν ἐκατέρω, ἀλλὰ τὸ ἀμφοτέρων τοῦ ἐνός οὐ ἔνε-
 κα ἐστίν. τό τε γὰρ σῶμά ἐστιν ὄργανον σύμφυτον, καὶ τοῦ

1241^b 11-42^b1 = EN 1159^b25-1162^a33

1241^b 1 δὲ Spengel: δὴ codd. 3 τὰ post καὶ² suppl. Spengel,
 τοῦ τὰ Rackham. 5 καὶ . . . πατέρων secl. Bekker 6 αὐτῶν]
 αὐτῶν CL 8 αὐτῶν] αὐτῶν CL 9 ἡ post γένεσιν suppl.
 Fritzsche (cl. EN 1168^a25) 10 αὐτὸν] αὐτὸν CL της²] τοῖς C
 11 διορίσθω C 12 τι] τί L 13 {ἡ} secl. Fritzsche (cf. 40^b2,
 EN 1168^b8): ἡ codd. (cf. v. Fragstein, 332) τι] τί L 14 κοινωνία
 codd. (cf. Pol. 1260^b40): κοινωνίαι Bonitz 15 ὥστε ὅσα εἶδη Bonitz:
 ὅστις ἀεὶ δὴ PC: ὅστις ἀεὶ διὰ L 16 συνορᾷ CL 17 οὐχ post δ'
 dubitanter suppl. Rackham 20 {οὐδέν} secl. V, Fritzsche: οὐδ' ἐν
 Jackson ((2), 157): {οὐδέν} <ἐνεκα> Richards (cl. 41^b21) 21 τὸ post
 ἀμφοτέρων tra. Richards

doğal bir şey var. Nitekim etkinlik daha tercih edilesi bir şey, ama 40
iş ve etkinlik aynı temellendirmeye dayanır: iyilik gören kişi iyilik 1241^b
yapanın işi, eseri gibidir. Bunun için hayvanlarda da yavrularla
ilgili bir çaba olur, doğurma çabası ve doğanları koruma çabası.
Babalar çocuklarını sevildiklerinden daha çok (analar babalardan,
da çok) sever. O çocuklar da kendi yavrularını ana-babalarından 5
çok sever, çünkü en iyi şey etkin olmak. Anaların babalardan daha
çok sevmesi de şundan: onlar yavrularının daha çok kendi eserleri,
kendi işleri olduğunu düşünürler, nitekim iş, eser güçlkle orantılı
olarak belirlenir, doğumda daha çok acı çeken de ana.

İnsanın kendine karşı dostluğu ve birden çok kişinin arasındaki 10
IX dostluk üzerine de bu tarzda belirleme yapmış olalım. Dostluk eşit-
liktir diye boşuna söylenmiyorsa, adaletin belli bir eşitlik olması
gibi, dostluk da belli bir eşitlikte demektir. Bütün yönetim biçimleri
adalet türlerini oluştururlar. Çünkü hepsi birer ortaklık, ilişki; her
ortaklık da adalet aracılığıyla kurulur. Dolayısıyla nice dostluk türü 15
varsa o nicelikte de adalet ve ortaklık, ilişki türü var, çünkü bütün
bunlar birbirilerine kapı komşusu ve aralarındaki ayrım çok az.
Ruh ile beden, elişişi ile aleti, efendi ile kölesi arasındaki ilişki
aynı biçimde olduğu için bunlar arasında ortaklık olmaz. Çünkü
bunlar iki ayrı varlık değil; biri "bir", öteki o "bir"e ait. Her ikisi 20
için ayrı ayrı iyi de yok; her ikisi için iyi olan şey, "bir"in amacı ne
ise o. Çünkü beden ruhla birlikte doğal olarak oluşmuş bir alet;

δεσπότου ὁ δοῦλος ὥσπερ μόριον καὶ ὄργανον ἀφαιρετόν,
τὸ δ' ὄργανον ὥσπερ δοῦλος ἄψυχος. 24

3 αἱ δ' ἄλλαι κοινωνίαι 24

εἰσὶ {ῆ} μόριον τῶν τῆς πόλεως κοινωνιῶν, οἷον ἡ τῶν 25

φρατέρων ἢ τῶν ὀργεῶνων, ἢ αἱ χρηματιστικαί. {ἔτι πολιτεῖαι.}

αἱ δὲ πολιτεῖαι πᾶσαι ἐν οἰκείοις συνυπάρχουσι, καὶ αἱ ὀρ-

θαὶ καὶ αἱ παρεκβάσεις {ἔστι γὰρ τὸ αὐτὸ ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν

4 ἁρμονιῶν καὶ {τῶν} ἐν ταῖς πολιτεῖαις}. βασιλικὴ μὲν ἡ τοῦ

γεννήσαντος, ἀριστοκρατικὴ δ' ἡ ἀνδρὸς καὶ γυναικός, πολι- 30

τεία δ' ἡ τῶν ἀδελφῶν. παρέκβασις δὲ τούτων τυραννὶς

ὀλιγαρχία δῆμος. καὶ τὰ δίκαια δὴ τοσαῦτα. 32

5 ἐπεὶ δὲ 32

τὸ ἴσον τὸ μὲν κατ' ἀριθμὸν τὸ δὲ κατ' ἀναλογίαν, καὶ τοῦ

δικαίου εἶδη ἔσται καὶ τῆς φιλίας καὶ τῆς κοινωνίας. κατ' ἀριθ-

μὸν μὲν γὰρ ἡ <πολιτικὴ> κοινωνία καὶ ἡ ἑταιρικὴ φιλία, τῷ 35

γὰρ αὐτῷ ὄρω μετρεῖται. κατ' ἀναλογίαν δὲ ἡ ἀριστοκρα-

τικὴ ἀρίστη καὶ βασιλική. οὐ γὰρ ταῦτόν δίκαιον τῷ ὑπερ-

6 ἔχοντι καὶ ὑπερεχομένῳ, ἀλλὰ τὸ ἀνάλογον. καὶ ἡ φι-

λία δὲ ὁμοίως πατρὸς καὶ παιδός, καὶ ἐν ταῖς κοινωνίαις

ὁ αὐτὸς τρόπος. 40

X λέγονται δὲ. φιλαί συγγενικὴ ἑταιρικὴ κοινωνικὴ 1242^a

ἡ λεγομένη πολιτικὴ. ἔστι μὲν συγγενικὴ πολλὰ ἔχουσα

εἶδη, ἡ μὲν ὡς ἀδελφῶν, ἡ δ' ὡς πατρὸς καὶ υἱῶν (καὶ

γὰρ κατ' ἀναλογίαν, οἷον ἡ πατρικὴ, καὶ κατ' ἀριθμὸν,

οἷον ἡ τῶν ἀδελφῶν. ἐγγὺς γὰρ αὕτη τῆς ἑταιρικῆς. ἐπι- 5

23 ἀφαιρετόν] ἀφαιρετέον L: ἐμψυχον Spengel (cl. EN 1161^b4)

25 εἰσὶ vel εἰσὶ πῇ Bonitz: ἡ post εἰσὶν hab. codd. 26 ὀργεῶνων v.

Fragstein (332): ὀργίων codd.: ὀργέων Solomon {ἔτι πολιτεῖαι.} secl.

Fritzsche: hab. codd.: καὶ αἱ πολεμικαί Bonitz 27 οἰκείοις codd.:

οἰκίαις vel <ταῖς> οἰκίαις Fritzsche (cl. EN 1160^b24) 28 παρεκ-

βάσεις L γὰρ] δὲ C καὶ² om. L 29 {τῶν} secl. Spengel: hab.

codd. 35 <πολιτικὴ> suppl. Dirlmeier (cf. v. Fragstein, 332),

δημοκρατικὴ Spengel 37 ἀρίστη secl. Bussemaker ταῦτόν]

ταυτόν L 1242^a 1 δὲ] δῆ Spengel 2 ἡ post μὲν suppl.

Dirlmeier 3 καὶ υἱῶν] πρὸς υἱόν C 5 ἐπιλαμβάνουσι] ἐπι-

βάλλονται dubitanter Dirlmeier

köle efendinin ayrılmaz bir parçası, bir organı gibi; eliştiricisinin aleti ise cansız bir köle gibi.

Öteki ortaklıklar ya *phratr*'lar veya *orgeon*'lar gibi devletteki ortaklıkların bölümleridir ya da ticari ortaklıklardır. Ama bütün 25 yönetim biçimleri ev yönetimi içinde bulunur: hem doğru yönetimler hem de bunların bozulmuş biçimleri (yönetim biçimlerinde de uyum aynı). Babanın yönetimi krallık, erkek ile kadının ki aristokrazi, kardeşlerinki *politeia*; ¹⁹ bunların bozuk biçimleri ise tiranlık, 30 oligarşi, demokrasi. Adalet biçimleri de bu sayıda.

Madem hem sayıya hem de orantıya göre eşitlik oluyor, adalet, dostluk, ortaklık için de bu böyle olacaktır. Siyasal ortaklık ile arkadaşların dostluğu sayıya göredir, çünkü aynı ölçüyle ölçülür. Aris- 35 tokrazi, yani en iyilerin yönetimi ile krallık ise orantıya göredir; çünkü üstün olanla aşağı olan için aynı şey değil, orantılı olan şey adildir. Baba ile çocuk arasındaki dostlukta da bu böyle. Yine ortaklıklarda da aynı şey geçerli. 40

X Akrabalıkla ilgili, arkadaşlıkla ilgili, tanıdıklarla ilgili dostluk- 1242^a tan ve yurttaşların dostluğundan, siyasal dostluktan da söz edilir. Akrabalığa dayanan dostluğun pek çok türü var: sözgelişi kardeşler arasındaki, baba ile oğulları arasındaki dostluk (bunlardan babanın dostluğu orantıya, kardeşlerinki sayıya göre dostluktur ve beriki arkadaşlar arasındaki dostluğa yakındır, çünkü burada da kimi 5

- λαμβάνουσι γὰρ καὶ ἐνταῦθα πρεσβείων· ἡ δὲ πολιτικὴ συνέ- 2
στηκε μὲν κατὰ τὸ χρήσιμον καὶ μάλιστα. διὰ γὰρ τὸ μὴ
αὐταρκεῖν δοκοῦσι συνελθεῖν, ἐπεὶ συνήλθόν γ' ἂν καὶ τοῦ
συζῆν χάριν. μόνῃ δ' ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ παρ' αὐτὴν παρέκ-
10 βασίς οὐ μόνον φιλίαι, ἀλλὰ καὶ ὡς φίλοι κοινωνοῦσιν·
αἱ δ' ἄλλαι καθ' ὑπεροχὴν. μάλιστα δὲ δίκαιον τὸ ἐν τῇ 3
τῶν χρησίων φιλίᾳ, διὰ τὸ τοῦτ' εἶναι τὸ πολιτικὸν δί-
καιον. ἄλλον γὰρ τρόπον συνήλθον πρίων καὶ τέχνη, οὐχ
ἔνεκα κοινοῦ τινος (οἶον γὰρ ὄργανον καὶ ψυχὴν) ἀλλὰ τοῦ
15 χρωμένου ἔνεκεν. συμβαίνει δὲ καὶ τὸ ὄργανον ἐπιμελείας 4
τυγχάνειν, ἧς δίκαιον πρὸς τὸ ἔργον. ἐκείνου γὰρ ἔνεκεν
ἐστίν, καὶ τὸ τρυπάνῳ εἶναι διττόν, ὡν τὸ κυριώτερον ἡ ἐνέρ-
γεια, ἡ τρύπησις. καὶ ἐν τούτῳ τῷ εἶδει σῶμα καὶ δούλος,
19 ὥσπερ εἴρηται πρότερον.
19 τὸ δὲ ζητεῖν πῶς δεῖ τῷ φίλῳ ὁμι- 5
20 λεῖν, τὸ ζητεῖν δίκαιόν τι ἐστίν. καὶ γὰρ ὅλως τὸ δίκαιον
ἅπαν πρὸς φίλον. τό τε γὰρ δίκαιόν τισι καὶ κοινωνοῖς,
καὶ ὁ φίλος κοινωνός, ὁ μὲν γένους, ὁ δὲ βίου. ὁ γὰρ ἄν-
θρωπος οὐ μόνον πολιτικὸν ἀλλὰ καὶ οἰκονομικὸν ζῶν, καὶ
οὐχ ὥσπερ τᾶλλά ποτε συνδυάζεται καὶ τῷ τυχόντι, καὶ
25 θήλει καὶ ἄρρενι ἀλλ' ἰδίᾳ οὐ μοναυλικόν, ἀλλὰ κοινω- 6
νικὸν ἄνθρωπος ζῶν πρὸς οὓς φύσει συγγένεια ἐστίν· καὶ
κοινωνία τοίνυν καὶ δίκαιόν τι, καὶ εἰ μὴ πόλις εἴη· οἰκία
δ' ἐστὶ τις φιλία. δεσπότου μὲν οὖν καὶ δούλου ἥπερ καὶ 7

1242^a 8 ἐπει-9 χάριν = Pol. 1278^b 21-30

6 καὶ secl. Bekker πρεσβείων L: πρέσβειον PC 8 αὐταρκεῖν
Bas.³: αὐτάρκειν C: αὐταρκεῖς εἶναι mg. P²: αὐτάρκη codd. cett.
10 φιλίαι] φιλία L φίλοι codd.: ἴσοι Richards (sed cf. 39^a 4-5) 14 οἶον
(ut) A¹: ὅλον Π 15 τὸ Fritzschē: τοῦτο codd.: αὐτὸ τὸ Bonitz
17 τὸ² PC: τῷ L 18 δούλος] εἶδος C 22-3 ἄνθρωπος οὐ μόνον
πολιτικὸν Casaubon: ἀνθρώπου μόνον οὐ πολιτικὸς Π: ἄνθρωπος μόνος οὐ
μόνον πολιτικὸν (*homo enim solus non solus civile*) A¹ 24 συνδοι-
άζεται L καὶ¹ secl. Dirlmeier καὶ² secl. Dirlmeier 25 ἀλλ' ἰδίᾳ
οὐ μοναυλικόν Spengel: ἀλλ' αἱ διὰ δύμον αὐλικόν Π: ἄλλοτε δ' ἰδίαζει
μοναυλικόν Fritzschē: ἀλλὰ καὶ λίαν οὐ μοναυλικόν Richards 27 οἰκία
codd.: ἐν οἰκίᾳ Richards 28 καὶ¹ LP²: om. P¹ C ἥπερ] ἥπερ L

payeler dağıtılır). Siyasal dostluk en çok yararlı ilgili olarak kurulur, çünkü insanlar birlikte yaşamak adına birlikte yol alabilecek olsalar bile, kendilerine yeter olmadıkları için birlikte olurlar, görünen bu. Ama yalnızca siyasal dostluk ile ona karşılık gelen bozuk biçimi böyle, nitekim yalnızca devletler dostluk kurmaz, yurttaşlar da birer 10 dost gibi bir araya gelebilirler. Ötekiler ise üstünlüğe göre kurulur. Ama adalet özellikle yararlıların dostluğunda söz konusu, çünkü bu toplumsal adalet. Bir testere ile elsanatı aynı tarzda, ortak bir amaç için değil (çünkü biri bir organ, öteki ruh gibi), yarar için 15 birlikte iş görür. Elbette alete de gereken işle ilgili hakça bir özen gösterilir, çünkü o iş içindir. Delmek de iki anlama gelir, bunlardan asıl olanı ise etkin hal, yani delme. Daha önce dediğimiz gibi beden ile köle de bu türe giriyor.

İmdi “dostla nasıl bir ilişki kurmak gerekir”i araştırmak “adalet nedir”i araştırmaktır. Nitekim genelde her adaletli olan şey bir 20 dostlukla ilgili. Adalet, ortaklar için, belli kişiler içindir, dost da bir ortaktır, kimi soy ortağı, kimi de yaşam ortağı. İnsan yalnızca siyasal, toplumsal bir varlık değildir, aynı zamanda *evcil* bir varlıktır. Bu da, arada sırada gelişigüzel bir erkek ya da dişiyle çiftleşen sonra da kendi ininde yalnız yaşayan öteki hayvanlarınkı gibi bir evcillik 25 değildir. İnsan doğal olarak aynı soydan gelenlerle bir arada olan bir varlıktır. Dolayısıyla bir devlet olmasa bile, bir ilişki, bir ortaklık ve belli bir adalet, hak söz konusudur. Ev yaşamı bir tür dostluktur.

τέχνης καὶ ὀργάνων καὶ ψυχῆς καὶ σώματος, αἱ δὲ
τοιαῦται οὔτε φιλίαι οὔτε δικαιοσύναι, ἀλλ' ἀνάλογον, 30
8 ὥσπερ καὶ τὸ ὑγιεινὸν οὐ δίκαιον, ἀλλ' ἀνάλογον· γυναι-
κὸς δὲ καὶ ἀνδρὸς φιλία ὡς χρήσιμον καὶ κοινωνία· πα-
τρὸς δὲ καὶ υἱοῦ ἡ αὐτὴ ἤπερ θεοῦ πρὸς ἄνθρωπον καὶ τοῦ
εὖ ποιήσαντος πρὸς τὸν παθόντα καὶ ὅλως τοῦ φύσει ἄρ-
9 χοντος πρὸς τὸν φύσει ἀρχόμενον· ἡ δὲ τῶν ἀδελφῶν 35
πρὸς ἀλλήλους ἐταιρική μάλιστα ἡ κατ' ἰσότητα.

οὐ γάρ τι νόθος τῷδ' ἀπεδείχθη·
ἀμφοῖν δὲ πατὴρ αὐτὸς ἐκλήθη
Ζεὺς ἑμὸς ἄρχων.

ταῦτα γὰρ ὡς τὸ ἴσον ζητούντων λέγεται. διὸ ἐν οἰκίᾳ 40
πρῶτον ἀρχαὶ καὶ πηγαὶ φιλίας καὶ πολιτείας καὶ δικαίου. 1242^b
10 ἐπεὶ δὲ φιλίαι τρεῖς, κατ' ἀρετὴν, κατὰ τὸ χρήσιμον,
κατὰ τὸ ἡδύ, τούτων δὲ ἐκάστης δύο διαφοραὶ (ἡ μὲν
γὰρ καθ' ὑπεροχὴν ἡ δὲ κατ' ἰσότητά ἐστιν ἐκάστη αὐτῶν),
τὸ δὲ δίκαιον τὸ περὶ αὐτὰς ἐκ τῶν ἀμφισβητησάντων 5
δῆλον, ἐν μὲν τῇ καθ' ὑπεροχὴν ἀξιοῦται τὸ ἀνάλογον, ἀλλ'
οὐχ ὡσαύτως, ἀλλ' ὁ μὲν ὑπερέχων ἀντεστραμμένως τὸ ἀνάλο-
γον, ὡς αὐτὸς πρὸς τὸν ἐλάττω, οὕτω τὸ παρὰ τοῦ ἐλάτ-
τονος γινόμενον πρὸς τὸ παρ' αὐτοῦ, διακείμενος ὥσπερ
11 ἄρχων πρὸς ἀρχόμενον· εἰ δὲ μὴ τοῦτο, ἀλλὰ τὸ ἴσον 10
κατ' ἀριθμὸν ἀξιοῖ. καὶ γὰρ δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κοι-
νωνιῶν οὕτω συμβαίνει· ὅτε μὲν γὰρ ἀριθμῷ τοῦ ἴσου με-

1242^b 2-21 = EN 1162^a34-^b4, 1163^a24-^b27

31 τὸ L: om. PC ὑγιεινὸν codd.: συγγενικὸν Richards (cl. 42^a1 et
EN 1134^b9) 32 ὡς L: οὐ PC χρησίμων Fritzsche (cf. 42^a12)
36 ἡ codd.: ἡ Jackson ((1), 152-3) 37 ἀπεδείχθη Casaubon:
ἀπεδείχθη codd. 38 pater A¹: πατὴρ codd. αὐτὸς Nauck: αὐτὸς
codd. 1242^b 5 ἀμφισβητησάντων codd. (cf. 15^a6 et 26): ἀμφισβητή-
σεων Fritzsche, controversiis A¹: ἀμφισβητηθέντων Bonitz 6 τῇ
Fritzsche: τῷ codd. ἀλλ' PC: om. L 7 ἀντεστραμμένως Marc.,
Dirlmeier: ἀντεστραμμένως Π 8 αὐτὸ L 9 αὐτοῦ codd.: αὐτοῦ
Rackham διακείμενος Bonitz: διακείμενον codd. 11 ἀξιοῖ] an
ἀξιοῦται vel ἀξιοῦσιν? Russell

Efendi-köle, elsanatı-alet ve beden-ruh ilişkisi, bütün bunlar dostluk biçimleri değildir, adalet biçimleri de değildirler, bir eğre- 30 tileme ile böyle denir. Tıpkı iyileştirme özelliği olan şeyin *doğru* olmaması, bir eğretileme ile böyle denmesi gibi. Kadın ile erkeğin dostluğu bir dostluktur, çünkü yararlı. Babanın oğulla ilişkisi, bir tanrının bir insanla, iyilik yapanın iyilik görenle, kısaca doğal olarak yönetenin doğal olarak yönetilenle ilişkisi gibidir. Kardeşlerin 35 biribirileriyle ilişkisi ise eşitliğe en çok uyan arkadaşlık ilişkisidir.

Piç diye dalga geçilecek kimse yok.

*Yöneticim Zeus ikimizin de babası
olarak adlandırılmıştır.²⁰*

Bunlar eşit olduklarını göstermek için söylenir. Bunun için dostlu- 40 ğun, siyasal yönetimin, adaletin başlangıcı, kaynağı öncelikle evde. 1242^b

Madem erdeme göre, yarara göre ve hoş olana göre olmak üzere üç tür dostluk var (bunların her biri de üstünlüğe ya da eşitliğe göre oluyor) ve madem bunlarla ilgili adalet tartışmalarla açıklığa 5 kavuştı, şu sonuç çıkıyor: üstünlüğe göre olan dostlukta orantı değerlendirilir, ama her iki taraf açısından aynı şekilde değildir bu: üstün olanın aşağı kalan kişiye karşı durumu nasıl ise, aşağı kişinin bu duruma karşılığı ve üstün olanın kendisi hesaba katılır; bu tıpkı yönetenle yönetilenin durumu gibi. Bu olmazsa sayıya göre 10 eşitlik değerlendirilir. Bu öteki durumlarda da böyle, kimileyin sayıca eşit pay alınır, kimileyin orana göre. Nitekim nicelikçe eşit para

τέχουσιν, ὅτε δὲ λόγῳ. εἰ μὲν γὰρ ἴσον ἀριθμῷ εἰσήνεγκαν
 ἀργύριον, ἴσον καὶ τῷ ἴσῳ ἀριθμῷ διαλαμβάνουσιν, εἰ δὲ
 15 μὴ ἴσον, ἀνάλογον. ὁ δ' ὑπερεχόμενος τὸναντίον στρέφει 12
 τὸ ἀνάλογον, καὶ κατὰ διάμετρον συζεύγνυσιν. δόξειε δ'
 ἂν οὕτως ἐλαττοῦσθαι ὁ ὑπερέχων καὶ λειτουργία ἡ φιλία
 καὶ ἡ κοινωνία. δεῖ ἄρα τινὶ ἐτέρῳ ἀνισάσαι καὶ ποιῆσαι
 ἀνάλογον. τοῦτο δ' ἐστὶν ἡ τιμὴ, ὅπερ καὶ τῷ ἄρχοντι 13
 20 φύσει καὶ θεῷ πρὸς τὸ ἀρχόμενον. δεῖ δὲ ἴσασθῆναι τὸ
 21 κέρδος πρὸς τὴν τιμὴν.
 21 ἡ δὲ κατ' ἴσα φιλία ἐστὶν ἡ πολι-
 τική. ἡ δὲ πολιτική ἐστι μὲν κατὰ τὸ χρήσιμον, καὶ 14
 ὥσπερ αἱ πόλεις ἀλλήλαις φίλαι, οὕτω καὶ οἱ πολῖται,
 καὶ ὁμοίως

25 οὐκέτι γινώσκουσιν Ἀθηναῖοι Μεγαρήας,

καὶ οἱ πολῖται, ὅταν μὴ χρήσιμοι ἀλλήλοις, ἀλλ' ἐκ
 χειρὸς εἰς χεῖρα ἡ φιλία· ἐστὶ δὲ ἐνταῦθα καὶ ἄρχον καὶ 15
 ἀρχόμενον οὔτε τὸ φυσικὸν οὔτε τὸ βασιλικόν, ἀλλὰ τὸ ἐν
 τῷ μέρει, οὐδὲ τούτου ἕνεκα ὅπως εὖ ποιῇ ὡς ὁ θεός, ἀλλ'
 30 ἵνα ἴσον ᾖ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῆς λειτουργίας. κατ' ἰσότητά δὴ
 βούλεται εἶναι ἡ πολιτικὴ φιλία. ἐστὶ δὲ τῆς χρησίμου φι- 16
 λίας εἴδη δύο, ἡ μὲν νομικὴ ἡ δ' ἠθικὴ. βλέπει δ' ἡ μὲν
 πολιτικὴ εἰς τὸ ἴσον καὶ εἰς τὸ πρᾶγμα, ὥσπερ οἱ πωλοῦν-
 τες καὶ οἱ ὠνούμενοι. διὸ εἴρηται

μισθὸς ἀνδρὶ φίλῳ.

21-43^b14 = EN 1162^b16-1163^a23

13 εἰσήνεγκαν C: εἰσήνεγκεν cett.: εἰσήνεγκον Sylburg 14 τῷ
 [ἴσῳ] τὸ αὐτὸ Richards: τόκον Jackson ((1), 153-4) 15 εἰς post
 ὑπερεχόμενος dubitanter suppl. Richards 18 ἢ οὐ Fritzsche (cl.
 EN 1163^a29) 20 καὶ θεῷ dubitanter secl. Russell an πρὸς τοῦ
 ἀρχομένου? Robinson δὲ PC: καὶ L: δὲ καὶ (sed et) A¹ 20-1 τὸ
 κέρδος πρὸς codd.: πρὸς τὸ κέρδος Richards 24 ὡς vel καὶ vel τῷ
 post ὁμοίως suppl. Richards 25 Μεγαρεῖς L 26 χρῆσται
 v.d. Mühl 27 ἄρχων L 29 θεός] ἕτερος Ross 30 τὸ
 post ἢ suppl. Richards καὶ (ac) A¹: ἢ codd.

koymuşlarsa, nicelikçe eşit karşılık alırlar. Eşit para koymamışlarsa, orantıya göre. Aşağı kalan kişi ters orantılı olarak ve çapraz oranlamaya göre.²¹ Resmi dostlukta ve ortaklıkta üstün olanın bu şekilde 15 daha az karşılık aldığı düşünülebilir, dolayısıyla o zaman başka bir şeyle eşitlemek ve oranı sağlamak gerekir. Bu da saygı veya mevkidir. Bu yönetenin yönetilen karşısındaki doğal hakkıdır. Ama karşı tarafın kazancı da saygıya, mevkiye karşılık gelmek üzere eşit- 20 lenmelidir.

Eşitliğe göre olan dostluk toplumsal, siyasal dostluktur. Bu dostluk yarara dayanır ve nasıl devletler birbiriyle dost olursa yurttaşlar da aynı şekilde dost olur. Aynı şekilde:

Atinalılar Megaralıları tanımıyor artık.

25

Yurttaşlar birbirilerine yararlı olmazlarsa, dostluk elden ele değişimle olur. Burada yöneten-yönetilen ilişkisi vardır, ama ne doğal yönetimdekine ne de krallık yönetimdekine benzer bu ilişki, yalnızca bireysel kalır. Ayrıca yönetenin amacı tanrı gibi iyi olmak değil, 30 eşit iyiyi ve eşit görevi sağlamaktır. Öyleyse siyasal dostluk eşitliğe dayanmak ister. Yarara dayanan dostlukta ise iki tür var: biri yasaya, sözleşmeye dayalı; öteki etik. Siyasal dostluk tıpkı alıcılar ile satıcılar gibi eşitliğe ve nesneye bakar, bunun için şöyle denir:

*adamına göre ücret.*²²

- 17 ὅταν μὲν οὖν καθ' ὁμολογίαν ἢ πολιτικὴ αὐτῇ φιλία καὶ 35
νομικὴ· ὅταν δ' ἐπιτρέπωσιν αὐτοῖς, ἡθικὴ βούλεται εἶναι
φιλία καὶ ἐταιρικὴ. διὸ μάλιστα ἐγκλημα ἐν ταύτῃ τῇ
φιλίᾳ· αἴτιον δ' ὅτι παρὰ φύσιν. ἕτεραι γὰρ φιλίαι ἢ
κατὰ τὸ χρήσιμον καὶ ἢ κατὰ τὴν ἀρετὴν· οἱ δ' ἀμφό-
τερα βούλονται ἅμα ἔχειν, καὶ ὁμιλοῦσι μὲν τοῦ χρησίμου 40
ἐνεκα, ἡθικὴν δὲ ποιοῦσιν ὡς ἐπιεικεῖς, διὸ ὡς πιστεύοντες 1243^a
οὐ νομικὴν ποιοῦσιν. 2
- 18 ὅλως μὲν γὰρ ἐν τῇ χρησίμῃ τῶν τριῶν 2
πλείστα ἐγκλήματα (ἢ μὲν γὰρ ἀρετὴ ἀνέγκλητον, οἱ δ'
ἡδεῖς ἔχοντες καὶ δόντες ἀπαλλάττονται· οἱ δὲ χρήσιμοι
οὐκ εὐθὺς διαλύονται, ἂν μὴ νομικῶς καὶ ἐταιρικῶς προσ- 5
19 φέρωνται)· ὅμως δὲ τῆς χρησίμου ἢ νομικὴ ἀνέγκλητος.
ἔστι δ' ἢ μὲν νομικὴ διάλυσις πρὸς νόμισμα (μετρεῖται
γὰρ τούτῳ τὸ ἴσον), ἢ δ' ἡθικὴ ἐκούσιος. διὸ ἐνιαχοῦ νόμος
ἔστι τοῖς οὕτως ὁμιλοῦσι φιλικῶς μὴ εἶναι δίκας τῶν ἐκου-
σίων συναλλαγμάτων, ὀρθῶς· τοῖς γὰρ ἀγαθοῖς οὐ πέφυκε 10
δίκη εἶναι, οἱ δ' ὡς ἀγαθοὶ καὶ πιστοὶ συναλλάττουσιν.
20 ἔστι δὲ ἐν ταύτῃ τῇ φιλίᾳ τὰ ἐγκλήματα ἀμφιβάλλοντα
αὐτοῖς ἀμφότερα, πῶς ἐκάτερος ἐγκαλεῖ, ὅταν ἡθικῶς ἀλλὰ
μὴ νομικῶς πιστεύσωσιν. 14
- 21 καὶ ἔχει δὴ ἀπορίαν ποτέρως δεῖ 14
κρίνειν τὸ δίκαιον, πότερα πρὸς τὸ πρᾶγμα βλέποντα τὸ 15

35 ἢ Fritzsche: *ex pacto convenitur* A¹: ἢ codd.: <ἢ> ἢ Spengel καὶ
secl. Spengel 36 αὐτοῖς L: post αὐτοῖς, ἢ hab. PC: αὐτοῖς Richards
37 ἐγκλημα codd.: τὰ ἐγκλήματα Spengel 1243^a 3 τὰ post πλείστα
suppl. Spengel ἀνέγκλητος Spengel 4 ἡδεῖς P²: *suaves* A¹: ἡμεῖς
CL et, ut vid., P¹ σχόντες Richards 5 καὶ] ἀλλ' dubitanter
Rackham 9 δίκας P²: δὴ ἡ (sic) fort. P¹: δὴ καὶ CL: δίκαι V
10-11 τοῖς γὰρ αὐτοῖς . . . δίκαιοις Spengel: ἀλλότριον vel νόμιμον vel βίαιον
post πέφυκε suppl. Richards (cl. Pl. R. 405b) 11 δίκη Solomon:
δίκαιον codd. οἱ] οὗτοι Ross πιστοὶ Fritzsche (cf. 43^a1): τοῖς L: τῆς
τοῖς PC 12-14 ἔστι . . . πιστεύσωσιν corrupta censet Russell
13 αὐτοῖς] ἑαυτοῖς vel ἀλλήλοις Bonitz 15 τὸ¹ Spengel: τὸν
codd.

İmdi yarara göre dostluk eş orana göre olunca, o siyasal dostluk, 35
yani yasaya, sözleşmeye dayanan dostluk olur. Kişiler kendi arala-
rında güvene dayanarak oluşturlarsa, ilişki, etik ve arkadaşlıkla
ilgili bir dostluk anlamına gelir. Bunun için beriki dostlukta yakın-
ma olur, nedeni de işin doğasına aykırı olması. Çünkü yarara göre
dostluk ile erdeme göre dostluk farklı şeyler. Oysa onlar her ikisini
aynı anda kurmak istiyorlar: hem yarar için bir araya geliyorlar 40
hem de doğru kişilermiş gibi etik ilişki kurmaya çalışıyorlar, bu 1243^a
yüzden birbirlerine güvenerek sözleşme yapmıyorlar.

Genel olarak üç tür içinde en çok yakınma yarara göre dostlukta
oluyor (çünkü erdem varsa yakınma, suçlama olmaz; hoş olana
dayalı dostlukta ise alışveriş bitince dostluk da biter. Oysa yarara
dayanan dostlukta sözleşme yapılmamışsa, arkadaşlık ilişkisine göre 5
de yürümüyorsa, yine de ilişki hemen sona ermez). Ne ki yarara
dayanan ortaklık sözleşmeye bağlanmışsa yakınma olmuyor. Sözleş-
meye dayanan dostlukta ayrılma parayla ilgili (eşit olan onunla
ölçülür), etik dostlukta bu isteyerek olur. Bunun için kimi yerlerde
bu tür isteyerek ortaklık kurulan dostça ilişkilerde dava açılmaya-
cağı yollu bir yasa vardır, doğrusu da bu, çünkü iyi kimseler için
doğal olarak davaya dayanan bir adalet olmaz; onlar da iyi kişi- 10
lermiş gibi güvenerek ortak oluyorlar. Bu dostlukta her iki taraf
açısından her yönden karşılıklı yakınma olur; sözleşmeye dayalı
değil, etik olarak güven duyulduğu zaman her iki taraf da aklına
geldiği gibi yakındır.

Şu da sorun taşıyor: acaba adil olanı neye bakarak değerlendiri-
mek gerekiyor: yapılan işe, yani niceliğe bakarak mı, yoksa kazançlı 15

ὑπηρετηθέν, πόσον, ἢ ποῖον ἦν τῷ πεπονθότι. ἐνδέχεται γὰρ εἶναι ὅπερ λέγει Θεόγνης·

σοὶ μὲν τοῦτο, θεά, σμικρόν, ἐμοὶ δὲ μέγα.

ἐνδέχεται δὲ καὶ τοῦναντίον γενέσθαι, ὥσπερ ἐν τῷ λόγῳ,
 20 σοὶ μὲν παιδιὰν τοῦτ' εἶναι, ἐμοὶ δὲ θάνατον. ἐντεῦθεν δ' {εἴρηται} τὰ ἐγκλήματα. ὁ μὲν γὰρ ἀξιοῖ ἀντιπαθεῖν ὡς 22
 μέγα ὑπηρετήσας, ὅτι δεομένῳ ἐποίησεν, ἢ τι ἄλλο τοιοῦτο, λέγων πρὸς τὴν ἐκείνου ὠφέλειαν πόσον ἡδύνατο, ἀλλ' οὐ τί ἦν αὐτῷ· ὁ δὲ τοῦναντίον ὅσον ἐκείνῳ, ἀλλ' οὐχ ὅσον
 25 αὐτῷ. ὅτε δὲ καὶ μεταλαμβάνων καὶ ἀμφιβάλλει. ὁ 23
 μὲν γὰρ ὅσον αὐτῷ μικρόν ἀπέβη, ὁ δ' ὅσον αὐτῷ μέγα ἐδύνατο, οἷον εἰ κινδυνεύσας δραχμῆς ἄξιον ὠφέλησεν, ὁ μὲν τὸ τοῦ κινδύνου μέγεθος ὁ δὲ τὸ τοῦ ἀργυρίου, ὥσπερ ἐν τῇ τῶν νομισμάτων ἀποδόσει. καὶ γὰρ ἐνταῦθα περὶ τού-
 30 των ἡ ἀμφισβήτησις· ὁ μὲν γὰρ ἀξιοῖ πῶς τότ' ἦν, ὁ δὲ 31
 31 πῶς νῦν, ἂν μὴ διείπωνται.

ἡ μὲν οὖν πολιτικὴ βλέπει εἰς 24
 τὴν ὁμολογίαν καὶ εἰς τὸ πρᾶγμα, ἡ δ' ἠθικὴ εἰς τὴν προαίρεσιν. ὥστε καὶ δίκαιον τοῦτο μᾶλλον ἐστί, καὶ δικαιο-
 σύνη φιλική. αἴτιον δὲ τοῦ μάχεσθαι, διότι καλλίων μὲν
 35 ἡ ἠθικὴ φιλία, ἀναγκαιοτέρα δὲ ἡ χρησίμη. οἱ δ' ἄρχον- 25
 ται μὲν ὡς οἱ ἠθικοὶ φίλοι καὶ δι' ἀρετὴν ὄντες· ὅταν δ' ἀντικρυσ ἦ τι τῶν ἰδίων, δῆλοι γίνονται ὅτι ἕτεροι ἦσαν.

16 ποῖον] πόσον Richards ἦν Fritzsche: ἡ codd. τὸν πεπονθότα P
 17 γὰρ (enim) A¹: δ' codd. 18 θεά, σμικρόν (dea, id parvum) A¹:
 θεὸς μικρόν codd. 19 δὲ Fritzsche: γὰρ codd. 20 παιδιάν
 (lusus) A¹: παιδείαν codd. 21 {εἴρηται} secl. Russell (cl. EN
 1131^a23): corruptum Sussemlhl 22 τι] τί CL τοιοῦτον CL
 23-4 οὐ τι C: οὔτι L: ὅτι (quod) A¹ 25 καί¹] ἢ Dirlmeier 27 μέγα
 vel περὶ τῆς ψυχῆς post εἰ suppl. Russell 30 πῶς codd.: τι ὡς
 Jackson ((2), 158): ὅσον vel ὁπόσου Richards 31 πῶς codd.: τι ὡς
 Jackson ((2), 158) διείπωνται PL: διέπωνται C 32-5 εἰς² . . . ἠθικὴ
 om. PC 34 διότι] διατί L 35 φιλία] φιλική mg. P² ἄρχονται
 Bussemaker: ἐρχονται Π 36 οἱ om. L, Richards 37 ἀντικρυσ
 ἡ codd.: ἀντικρούση Jackson ((1), 154-6, cl. 33^b31 et Rh. 1379^a13) τί
 CL ἔταιροι L

çıkanın onu nasıl gördüğüne bakarak mı? Nitekim Theognis'in dediğinin olması olası:

senin için küçük bir şey ama benim için büyük.

Ama şu sözdeki gibi tersi de olası: *senin için bu çocuk oyuncağı ama benim için ölüm.* Yakınmaların buradan kaynaklandığını söyledik. 20 Nitekim biri yaptığının büyük olduğunu söyleyerek karşılık bekler, çünkü bunu öteki istemiştir ya da başka bir nedenle yapmıştır; ayrıca bu yapılanın karşısındaki için ne denli yararlı olduğunu da ekler, kendisi için bu yapılanın öneminin ne olduğunu ise söylemez. Öteki de karşısındaki için bunun böyle olduğunu, ama kendisi için o denli önemli olmadığını ileri sürer. Kimi zaman da konu başka 25 bir açıdan alınır, dayanak noktası değiştirilir, biri kendi payına düşenin ne denli az olduğunu ileri sürer, öteki ne denli çok verdiğini söyler: sözgelişi biri riske girerek tutarı az da olsa para yardımı yapmıştır, veren kişi riskin büyüklüğünü, alan kişi para tutarını söz konusu eder. Geri ödemelerde de bu böyle oluyor, çünkü bu durumda da sözleşme yapmadılarsa, biri o zamanki durumu söz 30 konusu ediyor, öteki şimdiki durumu.

İmdi siyasal dostluk anlaşmaya ve nesneye, etik dostluk tercihe bakıyor. Dolayısıyla berikindeki adalet daha önemli ve dostluğa yakışan adalet de bu. Çatışmanın temeli ise şurada: etik dostluk daha güzel, yarara dayanan dostluk zorunlu. Kimileri ise dostluğa 35 etik dostluk gibi, erdeme dayanan dostluk gibi başlıyorlar, çıkar çatışması söz konusu olunca öyle olmadıkları ortaya çıkıyor. Nite-

- ἐκ περιουσίας γὰρ διώκουσιν οἱ πολλοὶ τὸ καλόν, διὸ καὶ
 26 τὴν καλλίῳ φιλίαν, ὥστε φανερόν πῶς διαιρετέον περὶ τού- 1243^b
 των. εἰ μὲν γὰρ ἡθικοὶ φίλοι, εἰς τὴν προαίρεσιν βλεπτέον
 εἰ ἴση, καὶ οὐθὲν ἄλλο ἀξιοτέον θατέρῳ παρὰ θατέρου· εἰ
 δ' ὡς χρήσιμοι καὶ πολιτικοί, ὡς ἂν ἐλυσιτέλει ὁμολο-
 γοῦσιν· ἂν δ' ὁ μὲν φῇ ὧδε ὁ δὲ ἐκείνως, οὐ καλὸν μὲν, 5
 ἀντιποιῆσαι δέον, τοὺς καλοὺς λέγειν λόγους, ὁμοίως δὲ καὶ
 27 ἐπὶ θατέρου· ἀλλ' ἐπεὶ οὐ διείποντο ὡς ἡθικῶς, δεῖ κρίνειν
 τινά, μὴδ' ὑποκρινόμενον μηδέτερον αὐτῶν ἐξαπατᾶν. ὥστε
 28 δεῖ στέργειν αὐτὸν τὴν τύχην. ὅτι δ' ἐστὶν ἡ ἡθικὴ κατὰ
 προαίρεσιν, δηλόν, ἐπεὶ κἂν εἰ μεγάλα παθὼν μὴ ἀποδώῃ 10
 δι' ἀδυναμίαν, ἀλλ' ὡς ἡδύνατο, καλῶς· καὶ ὁ θεὸς ἀνέ-
 29 χεται κατὰ δύναμιν λαμβάνων τὰς θυσίας. ἀλλὰ τῷ
 πωλοῦντι οὐχ ἱκανῶς ἔξει, ἂν μὴ φήσῃ δύνασθαι πλέον
 δοῦναι, οὐδὲ τῷ δανείσαντι. 14
 30 πολλὰ ἐγκλήματα γίνεται ἐν 14
 ταῖς φιλίαις τοῖς μὴ κατ' εὐθυωρίαν, καὶ τὸ δίκαιον ἰδεῖν 15
 οὐ ῥάδιον. χαλεπὸν γὰρ μετρήσαι ἐνὶ τῷδε τὸ μὴ κατ'
 31 εὐθυωρίαν, οἷον συμβαίνει ἐπὶ τῶν ἐρωτικῶν. ὁ μὲν γὰρ
 διώκει ὡς τὸν ἡδὺν ἐπὶ τὸ συζῆν, ὁ δ' ἐκείνον ἐνίοτε ὡς
 χρησίμον· ὅταν δὲ παύσται τοῦ ἐρᾶν, ἄλλου γινομένου
 ἄλλος γίνεται, καὶ τότε λογίζονται τί ἀντὶ τίνος, καὶ ὡς Πύθων 20

1243^b 14-38 = EN 1163^b28-1164^b21

1243^b 1 τὴν . . . φιλίαν mg. P², addito ἴσως: τῇ . . . φιλίᾳ cett.
 4 ἐλυσιτέλει L: ἐλυσιτέλη PC 5 ἐκείνως] ἐκείνους L μὲν² secl.
 Rackham 7 ἐπεὶ PC: ἐπειδὴ L τὸ post διείποντο Jackson ((1)
 154-6, commate post ὡς transposito) 8 ὑποκρινόμενον μηδέτερον
 Sylburg: ὑποκρινόμενος μηδέτερος L: ὑποκρινάμενος μὴδ' ἑτερος PC
 10 ἀποδώ ἢ C 11 ὥς] ὅς' Rackham ἔξει mg. P² post καλῶς,
 addito ἴσως γὰρ post καὶ suppl. Fritzsche 14 ὅθεν (unde) πολλὰ
 A¹: πολλὰ δὲ vel ἔτι πολλὰ suppl. Fritzsche (cf. Denniston, xliii-xliv)
 15 τοῖς] ταῖς Bonitz †ιδεῖν† Spengel: εἰδῆναι Jackson ((1), 156-9)
 16 γὰρ χαλεπὸν Π ἐνὶ τῷδε τὸ Fritzsche: ἐνὶ τῷδε τῷ PL: ἐνὶ δὲ τῷδε τῷ
 C: ὅτι δὴ τὰ Richards: ἐνὶ τῷδε τῷ Jackson ((1), 156-9) 18 ὡς τὸν
 ἡδὺν codd. (cf. 44^a36): ὡς ἡδὺν Spengel: τὸν ὡς ἡδὺν Fritzsche: τόνδε ὡς
 ἡδὺν Richards τὸ] τῷ Fritzsche 20 τί ἀντὶ τίνος Jackson ((1),
 156-9): παντὶ τίνος Π: ἀντὶ τίνος mg. P²

kim pek çok kişi için güzeli izlemek *lüks*; daha güzel dostluğu da bunun için izliyorlar. Dolayısıyla bu konuda nasıl ayırım yapılması 1243^b gerektiği açık: etik dostluk varsa tercihin eşit olup olmadığına bakmak gerekir; birinin ötekini değerlendireceği başka bir şey olmaz. Yarara dayanan dostlukta ve siyasal dostlukta ise, anlaşma nasıl sağlanabilir, buna bakmak gerekir. Biri öyle, biri başka biçimde dost olduklarını söylüyorsa, gerekli karşılığın verilmesi, yani güzel 5 sözler söylenmesi güzel bir şey değil; öteki durum için de bu böyle: madem etik dostluk kurdukları konusunda anlamıyorlar, onlardan birinin ötekini aldatmamasını sağlayacak başka birinin hakem olması gerekir. Dolayısıyla bu durumda kişi talihine razı olmalı. Etik dostluk tercihe göredir, bu açık. Çünkü taraflardan biri büyük 10 bir yardım görse, ama olanaksızlık yüzünden tam karşılığını veremese, yalnızca elinden geleni yapsa, bu da güzel. Tanrı da bizim olanağımız ölçüsündeki kurbanlarla yetinir. Ne ki bir alıcı daha çok ödeyemeyeceğini söylerse satıcı bunu yeterli bulmayacaktır, tefeci de öyle.

Düz çizgi içinde olmayan dostluklarda pek çok yakınma olur, adil olanı görmek de kolay değildir, çünkü *düz çizgi* üzerinde olma- 15 yan bir şeyi ölçmek zor. Sözel gelişmiş ilişkilerinde bu böyle oluyor: biri hoş olanı aradığı için birlikte oluyor, öteki kimileyin yararı aradığı için. Aşk bitince her biri başka biri olur ve o zaman neye karşı ne verdiklerinin hesabını yaparlar; Pyton ile Pammenes gibi, 20

καὶ Παμμενῆς διεφέροντο καὶ ὅλως διδάσκαλος καὶ μαθητῆς
(ἐπιστήμη γὰρ καὶ χρήματα οὐχ ἐνὶ μετρεῖται), καὶ ὡς Πρό-
δικος ὁ ἱατρὸς πρὸς τὸν ἀποδιδόντα μικρὸν τὸν μισθόν,
καὶ ὡς ὁ κιθαρωδὸς καὶ ὁ βασιλεὺς. ὁ μὲν γὰρ ὡς ἡδεῖ, 32
25 ὁ δ' ὡς χρησίμῳ ὠμίλει· ὁ δ' ἐπεὶ ἔδει ἀποδιδόναι, αὐ-
τὸν αὐτὸν ὡς ἡδὺν ἐποίησεν, καὶ ἔφη, ὥσπερ ἐκείνον
ἔσσαντα εὐφρᾶναι, οὕτω καὶ αὐτὸς ὑποσχόμενος ἐκείνῳ. ὅμως 33
δὲ φανερόν καὶ ἐνταῦθα πῶς γνωριστέον· ἐνὶ μὲν γὰρ μετρητέον
καὶ ἐνταῦθ', ἀλλ' οὐχ ὅρῳ, ἀλλὰ λόγῳ· τῷ ἀνάλογον γὰρ
30 μετρητέον, ὥσπερ καὶ ἡ πολιτικὴ μετρεῖται κοινωνία. πῶς
γὰρ κοινωνήσῃ γεωργῷ σκυτοτόμος, εἰ μὴ τῷ ἀνάλογον ἰσα-
σθήσεται τὰ ἔργα; τοῖς δὲ μὴ κατ' εὐθυωρίαν τὸ ἀνάλογον 34
μέτρον, οἷον εἰ ὁ μὲν σοφίαν δοῦναι ἐγκαλεῖ, ὁ δ' ἐκείνῳ
ἀργύριον, τῇ σοφίᾳ πρὸς τὸ πλούσιον, εἴτα τί δοθὲν πρὸς
35 ἐκάτερον. εἰ γὰρ ὁ μὲν τοῦ ἐλάττονος ἡμισυ ἔδωκεν, ὁ δὲ τοῦ μεί-
ζονος μὴ πολλοστὸν μέρος, δῆλον ὅτι οὗτος ἀδικεῖ. ἔστι δὲ κἀν- 35
ταῦθα ἐν ἀρχῇ ἀμφισβήτησις, ἃν φῇ ὁ μὲν ὡς χρησίμους
συνελθεῖν αὐτούς, ὁ δὲ μή, ἀλλ' ὡς κατ' ἄλλην τινὰ φιλίαν.
1244^a περὶ δὲ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ κατ' ἀρετὴν φίλου, σκεπτέον XI
πότερον δεῖ ἐκείνῳ τὰ χρήσιμα ὑπηρετεῖν καὶ βοηθεῖν ἢ τῷ
ἀντιποιεῖν τι καὶ δυναμένῳ. τοῦτο δὲ τὸ αὐτὸ πρόβλημα ἐστί,

1244^a 1-36 = EN 1164^b22-1165^a35

21 Παμμενῆς L: Παμμενῆς V: μαμμένης PC ὅλως PL: ὅλος C: ὡς
Fritzsche 22 Πρόδικος codd., Kenny ((1), 222): Ἡρόδικος Spengel
25 ὠμίλει (conversabatur) A¹: ὀμίλει codd. 27 ὅμως V: ὅπως CL:
ὅλως P 28 μὲν om. L 29 οὐχ ὅρῳ L (cf. 41^b36): οὐ χορῷ PC:
οὐκ ἀριθμῷ Jackson ((1), 156-9, cl. 42^b14) τῷ Fritzsche: τὸ codd.
31 ἰσασθήσεται] μετρεῖται C 32-3 τὰ . . . μέτρον om. C 32 τοῖς
δε] τοῖς δὲ dubitanter Susemihl: ταῖς δὲ Rackham 34 τῇ σοφίᾳ
codd.: τί σοφία Bonitz: τῷ ἀνάλογον μετρήτεον τὴν σοφίαν ante πρὸς τὸν
πλούσιον suppl. Dirlmeier: τὸ πλούσιον εἶναι Rackham: τὸν πλούτον
Richards τὸ post τί suppl. Richards 34-5 πρὸς ἐκάτερον codd.:
πρὸς ἐκατέρου Fritzsche: μερὸς ἐκατέρου Richards 35 ἡμισυ (par-
tem) A¹: ἡμῖν P 37 φῇ ὁ μὲν Bekker: φήσωμεν codd. 38 ἀλλ'
ὡς V: ἄλλως codd. 1244^a 3 ἀντιποιεῖν τι Walzer: ἀντιποιοῦντι P:
ἀντιποιεῖν τὰ ἴσα δυναμένῳ Jackson ((6), 159) τῷ post ἐστί suppl.
Richards

genel olarak bir öğretmen ile öğrenci gibi (çünkü bilgi ile para tek şeyle ölçülmez) farklılaşırlar. Hekim Prodikos ile az ücret ödeyen hastası, kitaracı ile kral gibi olurlar. Nitekim berikilerden biri hoş olan için, öteki para için bir arada olur. Ama kral, karşısındaki 25 ona zevk verdiği için para ödemesi gerektiğinde, kendisi şarkıdan ne denli zevk aldıysa, kitaracının da [kazanç beklentisiyle] o denli zevk aldığını söylemiş. Ama aslında burada nasıl karar vermek gerektiği açık: yani burada da tek şeyle ölçmek gerekir ama aynı şeyle değil, orantıya göre, siyasal ortaklıktaki gibi oranlayarak. 30 Nitekim bir çiftçi ile bir ayakkabıcı, işleri orantılı olarak eşitlenmezse, nasıl ilişki kuracak? Düz çizgide olmayan ilişkilerde ölçü oranlamadır: sözgelişi biri bilgi verdiğini, öteki ona para verdiğini söyleyerek yakınırsa, bilgi ile paranın bağıntısıyla, her birinin ötekine ne vermesi gerektiği hesaplanır. Nitekim biri daha küçük değerin 35 yarısını vermişse, öteki ise daha büyük değerin en küçük bir parçasını bile vermemişse, açık ki beriki haksızlık yapmış olur. Burada da, biri yarara göre bir ilişki kurduklarını, öteki ise başka bir dostluğa göre ilişki kurduklarını ileri sürerse, daha başta bir tartışma çıkar.

- XI İyi kişiyle ve erdeme göre dostluk kuran kişiyle ilgili olarak şunu 1244^a ele almak gerekiyor: acaba iyi kişiye mi yararlı şeyleri vermek ve yardımcı olmak gerekir, yoksa olanaklı olduğu ölçüde dostu mı karşılık vermek gerekir? Bu, şu soruyla aynı: acaba dostu mı, yoksa

- 2 πότερον τὸν φίλον ἢ τὸν σπουδαῖον εὖ ποιητέον μᾶλλον. ἂν
 μὲν γὰρ φίλος καὶ σπουδαῖος, ἴσως οὐ λῖαν χαλεπόν, ἂν 5
 μή τις τὸ μὲν αὐξήσῃ τὸ δὲ ταπεινώσῃ, φίλον μὲν σφόδρα
 ποιῶν, ἐπιεικὴ δὲ ἡρέμα· εἰ δὲ μή, πολλὰ προβλήματα
 γίνεται, οἷον εἰ ὁ μὲν ἦν, οὐκ ἔσται δέ, ὁ δὲ ἔσται, οὐπω δέ, ἢ
 3 ὁ μὲν ἐγένετο, ἔστι δ' οὐ, ὁ δὲ ἔστιν, οὐκ ἦν δὲ οὐδὲ ἔσται· ἀλλ'
 ἐκεῖνο ἐργωδέστερον. μὴ γάρ τι λέγει Εὐριπίδης, ποιήσας 10

λόγων δίκαιον μισθὸν ἂν λόγους φέροις,
 ἔργον δ' ἐκεῖνος ἔργον <ὅς> παρέσχετο.

- καὶ οὐ πάντα δεῖ τῷ πατρί, ἀλλ' ἔστιν ἄλλ' ἃ δεῖ τῇ μητρί· καί-
 τοι βελτίων ὁ πατήρ. οὐδὲ γὰρ τῷ Διὶ πάντα θύεται, οὐδ' ἔχει
 4 πάσας τὰς τιμὰς ἀλλὰ τινάς· ἴσως οὖν ἔστιν ἃ δεῖ τῷ χρησίμῳ, 15
 ἀλλὰ δὲ τῷ ἀγαθῷ. οἷον οὐκ εἰ σίτον δίδωσι καὶ τὰ ἀναγκαῖα,
 καὶ συζῆν τούτῳ δεῖ· οὐδ' ὧ τοίνυν τὸ συζῆν, τούτῳ ἃ μὴ οὐ-
 τος δίδωσιν, ἀλλὰ χρήσιμος. ἀλλ' οἱ τοῦτο ποιοῦντες τούτῳ
 πάντα τῷ ἐρωμένῳ διδόασιν οὐ δέον, οὐδενός εἰσιν ἄξιοι.

- καὶ οἱ ἐν τοῖς λόγοις ὄροι τῆς φιλίας πάντες μὲν πῶς 20
 5 εἰσι φιλίας, ἀλλ' οὐ τῆς αὐτῆς. τῷ μὲν γὰρ χρησίμῳ τὸ
 βούλεσθαι τὰκείνῳ ἀγαθὰ καὶ τῷ εὖ ποιήσαντι καὶ τῷ
 ὁποιῷ δῆ (οὐ γὰρ ἐπισημαίνει οὗτος ὁ ὀρισμὸς τῆς φιλίας),
 ἄλλῳ δὲ τὸ εἶναι καὶ ἄλλῳ τὸ συζῆν, τῷ δὲ καθ' ἡδονήν

5 ὁ post γὰρ suppl. Rieckher 8 ὁ² . . . δέ³ om. C 9 ὁ² δέ
 Sylburg: διὸ Π: ἢ (vel) Α¹ 10 ἐκεῖνο Π Marc.² (cf. 44^a2): ἐκεῖνῳ
 Marc.¹ 11 λόγων Bussemaker: λόγον codd. λόγους Busse-
 maker: λόγου codd. φέροις Bussemaker: ἐσφάροις PC: εἰσφάρε²
 12 ἔργον¹ Marc.: ἔργων Π ἐκεῖνος Musgrave: ἐκεῖνους codd. ἔργον²
 <ὅς> Meineke: ἔργα codd.: ἔργ' ἃ καὶ Musgrave 13 δεῖ¹ δῆ C
 ἄλλ' ἃ δεῖ Susemihl, v. Fragstein (340): ἀλλὰ δέ P¹ CL: ἃ δεῖ, ἀλλὰ δέ mg.
 P², addito ἴσως 15 πόσας C 16 ἀλλὰ] ἀλλὰ L οὐκ εἰ P:
 οὐχί CL: οὐχ ὅς Bonitz 17 πρέπει post ὧ suppl. Richards
 συζῆν² P¹: εὖ ζῆν CL, mg. P², addito ἴσως 18 ἀλλὰ codd.: ἀλλ' ὁ
 Susemihl: ἀλλ' ἃ Fritzsche τούτῳ] ταῦτό (idem) Α¹ τούτῳ corrup-
 tum censuit Susemihl, secl. Rackham 18-19 †ἀλλ' . . . ἀξιοῖ Solomon
 19 οὐ δέον secl. Richards οὐδενός Fritzsche: οὐδ' PL: δ' οὐδ' C
 22 τὰκείνῳ L: τὰ κείνῳ P¹: τὰ ἐκεῖνῳ P² C τῷ² secl. Spengel
 23 ὁποιῷ δῆ Jackson ((6), 159): ὁποῖος δεῖ codd.: ὁποῖα δεῖ Spengel
 οὐ] τοῦτο Spengel 24 ἄλλως . . . ἄλλως C

erdemli kişiye mi daha çok iyilik yapmalı? Biri hem erdemli hem de dost ise herhalde durum hiç güç değil –elbette dostluğa çok, 5 doğruluğa az değer verilerek birinin değeri çoğaltılıp ötekini azaltılmazsa. Ama bu böyle değilse pek çok sorun çıkar: sözgelişi biri eskiden dostumuz iken artık olmayacak olursa; biri dostumuz olacaksa ama henüz dostumuz değilse; ya da dostumuzsa ama daha önce dostumuz değildiyse ve gelecekte de olmayacaksa. Ne ki ilki daha güç, çünkü Euripides'in dediği gibi değil: 10

doğru söz için ücret doğru sözlerdir,

ama güzel bir iş ancak güzel bir işle karşılık görebilir.

Baba önemli olsa bile, her şeyi babaya vermemeli, çünkü anaya verilmesi gereken şeyler de var. Nitekim bütün kurbanlar Zeus'a gitmez, bütün onurlara da değil, kimi onurlara sahiptir. Dolayısıyla 15 yararlı olan kişiye verilecek olanlar var, ama iyi kişiye de verilecek olanlar var. Sözgelişi bize yiyecek veren, öteki zorunlu şeyleri veren kişiyle birlikte yaşamamız gerekmiyor, birlikte yaşadığımız kişiye de yararlı birinin vereceklerini vermemiz gerekmiyor. Böyle yaparak yakışksızca her şeyi sevdiğine veren kişiler beş para etmez.

Tartışmalardaki dostluk tanımlarının hepsi bir biçimde dostluk 20 tanımı ama bir tek dostluğun tanımı değil. Nitekim yararlı olan kişi için, iyilik yapan kişi için, herhangi biri için (bu tanım dostluk türü ayırt etmiyor) iyi şeyler istemek açısından; bir başkasının varlığını istemek bakımından; bir başkasıyla birlikte yaşamak bakımın-

25 τὸ συναλγεῖν καὶ συγχαίρειν πάντες δ' οὗτοι οἱ ὄροι κατὰ 6
 φιλίαν μὲν λέγονται τινά, οὐ πρὸς μίαν δ' οὐδεῖς. διὸ πολλοὶ
 εἰσί, καὶ ἕκαστος μιᾷ εἶναι δοκεῖ φιλίας, οὐκ ὦν, οἷον ἡ τοῦ εἶναι
 προαίρεσις. καὶ γὰρ ὁ καθ' ὑπεροχὴν καὶ ποιήσας εὐ βούλε-
 ται τῷ ἔργῳ τῷ αὐτοῦ ὑπάρχειν, καὶ τῷ δόντι τὸ εἶναι δεῖ
 30 καὶ ἀνταποδιδόναι, ἀλλὰ συζῆν οὐ τούτῳ, ἀλλὰ τῷ ἡδεῖ.

ἀδικοῦσιν οἱ φίλοι ἀλλήλους ἔνιοι· τὰ γὰρ πράγματα μάλ- 7
 λον, ἀλλ' οὐ φιλοῦσι τὸν ἔχοντα· διὸ φιλεῖ κάκεινους οἷον διότι
 ἡδὺς τὸν οἶνον εἴλετο, καὶ ὅτι χρήσιμος τὸν πλουτοῦν εἴλετο· χρη-
 σιμώτερος γάρ. διὸ δὴ ἀγανακτεῖ, ὥσπερ ἂν εἰ μᾶλλον
 35 εἴλετο ἀντὶ ἡττονος. οἱ δ' ἐγκαλοῦσιν· ἐκείνον γὰρ νῦν ζητοῦσι
 τὸν ἀγαθόν, πρότερον ζητήσαντες τὸν ἡδὺν ἢ τὸν χρήσιμον.

1244^b σκεπτέον δὲ καὶ περὶ αὐταρκείας καὶ φιλίας, πῶς XII
 ἔχουσι πρὸς τὰς ἀλλήλων δυνάμεις. ἀπορήσειε γὰρ ἂν τις πό-
 τερον, εἴ τις εἴη κατὰ πάντα αὐτάρκης, ἔσται τούτῳ <...> φίλος,
 εἰ κατ' ἐνδεῖαν ζητεῖται φίλος, ἢ οὐ; ἢ ἔσται <ὁ> ἀγαθὸς αὐταρ-
 5 κέστατος; εἰ ὁ μετ' ἀρετῆς εὐδαίμων, τί ἂν δέοι φίλου; οὔτε
 γὰρ τῶν χρησίμων δεῖσθαι αὐτάρκους οὔτε τῶν εὐφρανούντων

1244^b 1-45^b19 = EN 1169^b3-1170^b19; cf. 1171^a21-^b28

25 συναλγεῖν] συνείναι, ut vid., P 26 οὐδεῖς secl. Fritzsche
 27 δ' ante εἰσί add. CL 28 ὁ] οἱ C καὶ² secl. Ross post εὐ, τὸ
 εἶναι vel τὸ εὐ suppl. Fritzsche 28-9 καὶ² ... ὑπάρχειν om. C
 29 αὐτοῦ] αὐτοῦ L δόντι P¹: διδόντι P²L: ὄντι C 31 ἀλλήλους
 ἔνιοι PC: ἔνιοι ἀλλήλους L 32 τὸν Bonitz: τὰ codd.: τοὺς ἔχοντας
 Casaubon φιλεῖ codd.: φίλοι Bekker κάκεινους, ut vid., P¹: κάκεινοις
 P²CL: κάκεινω Rackham 33 καὶ ... εἴλετο² om. P¹C: hab. L: add.
 mg. P² χρησιμώτερος] χρησιμώτατος Richards 34 οὐ post διὸ
 suppl. Fritzsche δὴ ἀγανακτεῖ P²: δεῖ ἀγανακτεῖν cett. 35 οἱ δ'
 LV: ὁ δ' P¹C: ὡδε ἢ τόδε mg. P², addito ἴσως 36 ζητήσαντες PCV:
 ζήσαντες L 1244^b 3 εἴ τις P: εἴ τι L: εἴτε C post τούτῳ spatium
 duodecim fere litterarum in CL, in P undeviginti fere: an τῷ αὐταρ-
 κεστάτῳ? v. Fragstein (344) 4 εἰ PC: ἢ L ἢ οὐ; ἢ v. Fragstein
 (344): ἢ ὁ ἢ P¹CL: ἢ ὁ P² ἢ²] καὶ Fritzsche: εἰ δ' Dirlmeier <ὁ>
 suppl. Ross 5 εἰ] καὶ Sylburg 6 δεῖσθαι P¹CL: δεῖται P²
 αὐτάρκους CV: αὐταρκῶς L: αὐταρκῶς ἔχων P²: αὐτάρκης P¹ ἰδὶ ἰρσι
 copulavere A¹ εὐφρανούντων Spengel: εὐφρονούντων codd.: εὐφραιόντων
 Sylburg

dan; hazza göre birlikte acı çekip, birlikte sevinç duymak açısından 25
yapılan bütün bu tanımlar bir tek dostluğa göre değil, belli bir dost-
luğa göre. Bunun için sayıca çoklar ve tek tek her biri de, sözgelişi
bir başkasının varlığını istemek tanımı da, bir tek dostluk tanımı
olmadığı halde bir tek dostluğun tanımı gibi görünüyor. Nitekim
üstünlüğe göre dostluk kurmuş olan kişi de eserin, işinin varlığını
ister; bize varlığımızı veren kişiye de karşılığını vermek gerekir,
ama onunla değil, bizim için hoş olan kişiyle birlikte yaşarız, gere- 30
ken de bu.

Kimi dostlar birbirilerine haksızlık yaparlar, çünkü dostu değil,
nesneleri daha çok seviyorlardır. Bunun için dostlarını da, şarabı
lezzetli olduğu için tercih eder gibi, zenginliği yararlı olduğu için
tercih eder gibi severler, çünkü yararlıdır. Bundan ötürü, daha aza
karşı daha çoğu tercih ediyormuş gibi karşısındakine kızanlar, hatta
onu suçlayanlar var. Çünkü daha önce onun hoş olmasını ya da 35
yararlı olmasını istemişken şimdi iyi olmasını istemektedirler.

XII Kendine yeterlik ile dostluk üzerine de, birbirileriyle ilgileri ne 1244^b
diye araştırma yapmak gerekiyor, çünkü şu sorulabilir: gereksinim
içinde olunca dost aranıyorsa, ama biri her açıdan kendine yeter
bir kişiye, o kişinin dostu olur mu, olmaz mı? Yoksa iyi kişi kendine
en yeterli kişi mi olacaktır? Erdem eşliğinde mutlu olan kişi niçin
dosta gereksinim duysun? Nitekim kendine yeter olanlar ne yararlı 5
kişilere gereksinim duyarlar ne kendilerine hoş şeyler tattıracak

- 2 οὔτε τοῦ συζῆν· οὗτος γὰρ αὐτῷ ἱκανὸς συνεῖναι. μάλιστα
δὲ τοῦτο φανερόν ἐπὶ θεοῦ· δηλὸν γὰρ ὡς οὐδενὸς προσδεό-
μενος οὐδὲ φίλου δεήσεται, οὐδ' ἔσται αὐτῷ οὐ γε μηδ' ἐνδεής
ποτε. ὥστε καὶ ἄνθρωπος ὁ εὐδαιμονέστατος ἦκιστα δεή- 10
σεται φίλου, ἀλλ' ἢ καθ' ὅσον ἀδύνατον εἶναι αὐτάρκη.
3 ἀνάγκη ἄρα ἐλαχίστους εἶναι φίλους τῷ ἄριστα ζῶντι, καὶ
δεῖ ἐλάττους γίνεσθαι, καὶ μὴ σπουδάζειν ὅπως ὥσι φίλοι,
ἀλλ' ὀλιγωρεῖν μὴ μόνον τῶν χρησίμων, ἀλλὰ καὶ <τῶν> εἰς τὸ
4 συζῆν αἰρετῶν. ἀλλὰ μὴν καὶ τότε φανερόν ἂν εἶναι δό- 15
ξειεν ὡς οὐ χρήσεως ἕνεκα ὁ φίλος οὐδ' ὠφελείας. ἀλλ' οὐ
δι' ἀρετὴν φίλος μόνον. ὅταν γὰρ μηθενὸς ἐνδεεῖς ὦμεν,
τότε τοὺς συναπολαυσομένους ζητοῦσι πάντες, καὶ τοὺς εὐ πει-
σομένους μᾶλλον ἢ τοὺς ποιήσαντας. ἀμείνω δ' ἔχομεν κρί-
σιν αὐτάρκεις ὄντες ἢ μετ' ἐνδείας, ὅτε μάλιστα τῶν συζῆν 20
ἀξίων δεόμεθα φίλων. 21
- 5 περὶ δὲ τῆς ἀπορίας ταύτης σκε- 21
πτέον, μή ποτε τὸ μὲν τι λέγεται καλῶς, τὸ δὲ λανθάνει
διὰ τὴν παραβολήν. δηλὸν δὲ λαβοῦσι τί τὸ ζῆν τὸ κατ'
6 ἐνέργειαν, καὶ ὡς τέλος. φανερόν οὖν ὅτι τὸ αἰσθάνεσθαι
καὶ τὸ γνωρίζειν, ὥστε καὶ τὸ συζῆν τὸ συναισθάνεσθαι καὶ 25
τὸ συγγνωρίζειν ἔστιν. ἔστι δὲ τὸ αὐτοῦ αἰσθάνεσθαι καὶ τὸ
αὐτὸν γνωρίζειν αἰρετώτατον ἐκάστω, καὶ διὰ τοῦτο τοῦ ζῆν
πᾶσιν ἔμφυτος ἡ ὀρεξις· τὸ γὰρ ζῆν δεῖ τιθῆναι γνώσιν
7 τινά. εἰ οὖν τις ἀποτέμῃ καὶ ποιήσῃ τὸ γινώσκειν αὐτὸ

7 οὗτος codd. (cf. v. Fragstein, 344): αὐτὸς Spengel αὐτῷ] αὐτῷ L
ἱκανῶς L 9 δεήσεως L αὐτῷ] αὐτῷ C: αὐτὸς Dirlmeier
9-10 οὐ γε μηδ' ἐνδεής ποτε Richards: οὔτε μηθέν δεσπότην codd.: εἰ γε
μηθέν δέοιτό του Jackson ((1), 159-60): τῷ εὐδαιμονεστάτῳ v. Fragstein
(344) 13 δεῖ codd.: αἰ Spengel 14 <τῶν> suppl. Spengel
16 χρήσεται C ἀλλ' οὐ Π: ἀλλ' ὁ Oxon.: ἀλλὰ Spengel 17 μόνον
Robinson: μόνος codd. ὦμεν P¹CL: ὥσιν P² 18 πεισομένους]
ποιησομένους C 19 ποιήσαντας Marc.², Sylburg: ποιήσαντας cett.
ἀμείνων CL 20 ἢ μετ'] ἢ μίαν C ὅτε P²: τε P¹CL: μάλιστα τε
Sylburg 25-7 ὥστε . . . γνωρίζειν om. C 26 τὸ αὐτοῦ
Marc.², Bonitz: τὸ αὐτὸ Π Marc.¹, idem A¹: αὐτὸ τὸ Solomon
26-7 τὸ αὐτὸν Marc.², Bonitz: τὸ αὐτὸ Π Marc.¹, idem A¹: αὐτὸ τὸ
Solomon 28 δεῖ τιθῆναι Bonitz: διατιθέναι codd.

olanlara ne de başkalarıyla birlikte yaşamaya, çünkü onlara “kendi-
siyle olmak” yeter. Bu en çok bir tanrı için böyle görünüyor, çünkü
açık ki, o hiçbir şeye gereksinim duymayacaktır, dosta da gereksini-
mi yok, gerekseyeceği bir an da olmayacaktır. Dolayısıyla en mutlu 10
insan da bir dosta gereksinim duymayacaktır. Yoksa kendine bu
derece yeter olmak olanaksız. O zaman en iyi biçimde yaşayan
kişinin çok az dostu olur, bunların sayısı da gittikçe azalır; dostlara
sahip olmak için çaba göstermez; yalnızca yararlı olanları değil,
birlikte yaşamak için seçilecek yapıda kişileri de küçümser! Ne ki
buradan açıkça görünen şu: o yarar adına ya da kazanç için dost 15
olmaz. Yani erdeme göre dost olacak kişinin yalnızca o olmasını
engellemez bu durum. Nitekim ne zaman ki hiç kimseye gereksinim
duymayız, işte o zaman hepimiz birlikte haz alacağımız kişileri, iyilik
yapacak kişilerden çok iyilik edeceğimiz kişileri ararız. Gereksinim
içinde olduğumuz zaman değil, kendimize yeter olduğumuz zaman
daha iyi karar veririz. İşte en çok o zaman birlikte yaşamaya layık 20
dostlara gereksinim duyarız.

Bu sorunla ilgili olarak, acaba yerinde dile getirmediğimiz bir
şey var mı, benzetmeden ötürü gözümüzden kaçan bir şey var mı
diye araştırmak gerekiyor. Etkinlik halinde yaşamın ne olduğunu,
amaç olarak yaşamın ne olduğunu ortaya koyarsak, bu açıklığa
kavuşur. Yaşamak duyumsamak ve bilmek, tanımadır, bu açık;
dolayısıyla birlikte yaşamak da birlikte duyumsamak ve birlikte 25
bilmek-tanımadır. Her tek kişi için kendini duyumsamak ve kendi-
ni bilmek-tanımak en tercih edilesi şeydir, bundan ötürü de her
insanda doğal bir yaşama iştahı var. Yaşamayı belli bir bilgi olarak
kabul etmek gerekir. Biri bilmeyi-tanımayı yaşamaktan ayırır ve

- 30 καθ' αὐτὸ καὶ μὴ (τὸ αὐτόν) (ἀλλὰ τοῦτο μὲν λανθάνει, ὥσπερ ἐν
τῷ λόγῳ γέγραπται, τῷ μέντοι πράγματι ἔστι μὴ λανθάνειν),
οὐθὲν ἂν διαφέρει ἢ τὸ γινώσκειν ἄλλον ἀνθ' αὐτοῦ· τὸ δ'
ὁμοιον τῷ ζῆν ἀνθ' αὐτοῦ ἄλλον. εὐλόγως δὲ τὸ ἑαυτοῦ
αἰσθάνεσθαι καὶ γνωρίζειν αἰρετώτερον. δεῖ γὰρ ἅμα συν-
35 θεῖναι δύο ἐν τῷ λόγῳ, ὅτι τε τὸ ζῆν {καὶ} αἰρετόν, καὶ ὅτι
τὸ ἀγαθόν, καὶ ἐκ τούτων ὅτι τῷ αὐτῷ αὐτοῖς ὑπάρχειν τὴν
1245^a τοιαύτην φύσιν. εἰ οὖν ἐστὶν αἰεὶ τῆς τοιαύτης συστοιχίας ἢ 8
ἑτέρα ἐν τῇ τοῦ αἰρετοῦ τάξει, καὶ τὸ γνωστόν καὶ τὸ αἰσθητόν
ἐστὶν ὡς ὅλως εἰπεῖν τῷ κοινωνεῖν τῆς ὠρισμένης φύσεως·
ὥστε τὸ αὐτοῦ βούλεσθαι αἰσθάνεσθαι τὸ αὐτόν εἶναι τοιονδὶ
5 βούλεσθαι ἐστίν. ἐπεὶ οὖν οὐ κατ' αὐτοὺς ἔσμεν ἕκαστον τούτων,
ἀλλὰ κατὰ μετάληψιν τῶν δυνάμεων ἐν τῷ αἰσθάνεσθαι
ἢ γνωρίζειν (αἰσθανόμενος μὲν γὰρ αἰσθητὸς γίνεται ταύτῃ καὶ
κατὰ τοῦτο, καθὰ πρότερον αἰσθάνεται, καὶ ἢ καὶ οὐ, γνω-
στός δὲ γινώσκων)· ὥστε διὰ τοῦτο καὶ ζῆν αἰεὶ βούλεται, ὅτι
10 βούλεται αἰεὶ γνωρίζειν, τοῦτο δὲ ὅτι αὐτὸς εἶναι τὸ γνωστόν.
τὸ δὴ συζῆν αἰρεῖσθαι δόξειε μὲν ἂν εἶναι σκοπούμενοις πως 9
εὐθες (ἐπὶ τῶν κοινῶν πρῶτον καὶ τοῖς ἄλλοις ζῴοις, οἷον
τὸ συνεσθίειν ἢ τὸ συμπίνειν· τί γὰρ διαφέρει τὸ πλησίον
οὔσι ταῦτα συμβαίνειν ἢ χωρίς, ἂν ἀφέλης τὸν λόγον;
15 ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦ λόγου κοινωνεῖν τοῦ τυχόντος ἕτερον τοιοῦ-
τον· ἅμα τ' οὔτε διδάσκειν οὔτε μανθάνειν τοῖς αὐταρκέσι

30 (τὸ αὐτόν) vel (τὸ αὐτόν αὐτόν) suppl. Robinson: an μὴ (ἅμα)
Dirlmeier? post μὴ, ζῆν suppl. Apelt ((1), 729-52) 31 ἀνάγκη
post πράγματι suppl. Richards 32 ἀντ' αὐτοῦ L 33 τῷ
Spengel: τοῦ codd. δέ] δὴ Spengel 35 ζῆν αἰρετόν Fritzsche: ζῆν
καὶ hab. codd. 36 τῷ αὐτῷ (sc. τρόπῳ) αὐτοῖς Mingay (cf. ἐτέρῳ
(sc. ὁδῷ) Jackson ((3), 203-4) ad 46^b 17): τῷ αὐτοῖς Dirlmeier (cl. 45^a 3):
συμβαίνει τοιοῦτοις Richards 1245^a 1 συστοιχίας Bekker: συστοι-
χείας in. ras. corr. P: εὐτοχείας P: εὐστοχείας L 2 αἰρετοῦ] ἐτέρου L
αἰσθητόν P²: αἰρετόν P¹ CL 3 τῷ Fritzsche: τὸ codd. 4 αὐτοῦ CL
αὐτόν Fritzsche: αὐτόν codd. 7 μὲν om. L 8 καθὰ codd.:
καθ' ὃ Fritzsche 12 κοινῶν Bonitz: κοινωνῶν codd. 13 τὸ
... τὸ codd.: τοῦ ... τοῦ Bonitz 14 ἀν ἀφέλης Bekker: ἀν ἀφέλεις P:
ἀναφέρεις C: ἀναφέρει L 15 ἀλλὰ μὴ Bekker: *deinde* A¹: ἀλλὰ μὴ
codd. 16 τ' οὔτε διδάσκειν P: τοῦ τε διδάσκειν C: τοῦ τε δόκειν L

onu kendi başına kabul ederse (uslamlamada da yazıldığı gibi, bun- 30
ların aynı şey olduğu gözden kaçıyor, aslında kaçmaması gerekir),
bu ben yerine başka birinin bilmesinden başka bir anlama gelmez,
bu da ben yerine başka birinin yaşamasına eşittir. Oysa kendini du-
yumsamak ve tanımak daha tercih edilesi bir şey, usa uygun olan
bu. Uslamlamadaki iki şeyi bir araya getirmek gerekiyor: hem yaşa- 35
mak tercih edilecek bir şeydir hem iyi tercih edilecek bir şeydir.
Buradan şu çıkar: kendilerinde böyle bir doğayı aynı biçimde taşı- 1245^a
yorlar. İmdi bu tür koşutluk tercih edilecek başka şeylerin hepsinde
hep böyle dizilirse, bilinebilir-tanınabilir olan, duyumsanabilir olan
şey, kısaca söylemek gerekirse, sınırları çizilmiş bir doğadan pay
aldığı için, tercih edilecek bir şeydir. Dolayısıyla kendini duyumsa-
mak istemek, böyle bir varlık olmak istemekle aynı şeydir. İmdi 5
her birimiz bunlardan biri olmadığımız için, duyumsamak ve bilmek
açısından kimi olanaklardan pay aldığımız için (çünkü duyumsayan
kişi daha önceki duyumsamasına göre ve bu açıdan, hem tarz hem
de nesnece, duyumsanabilir bir nesne olur; bilen de bilinebilir bir
nesne olur), işte bu nedenle yaşamayı hep isteriz, çünkü hep bilmek
isteriz, bilmeyi de bizzat kendimiz bilgi nesnesi olmayı istediğimiz 10
için isteriz.

"Birlikte yaşamayı tercih etmek" belli bir biçimde bakanlar için
biraz anlaşılabilir görünebilir (ilkın öteki hayvanlarda da ortak olan
şeylerde, sözgelışı birlikte yemek ya da birlikte içmek. Çünkü ko-
nuşmayı bir yana atarsak, bunları birlikte ya da ayrı ayrı yapmak
arasında ne fark var? Aslında gelişigüzel bir sohbet ise sohbete 15
katılmakta da bir fark yok. Öğrenmeleri ve öğretmeleri olanaklı
olmayan kendine yeter dostları da eklemek gerekiyor, çünkü o öğ-

- φίλοις οἷόν τε μανθάνων μὲν γὰρ αὐτὸς οὐκ ἔχει ὥς δεῖ,
 10 διδάσκοντος δ' ὁ φίλος, ἢ δ' ὁμοιότης φιλία· ἀλλὰ μὴν
 φαίνεται γε, καὶ πάντες ἡδίων τῶν ἀγαθῶν μετὰ τῶν
 φίλων κοινωνοῦμεν, καθ' ὅσον ἐπιβάλλει ἐκάστω καὶ οὐ 20
 11 δύναται ἀρίστου, ἀλλὰ τούτων τῷ μὲν ἡδονῆς σωματικῆς,
 τῷ δὲ θεωρίας μουσικῆς, τῷ δὲ φιλοσοφίας. καὶ τὸ ἅμα δεῖ
 εἶναι τῷ φίλῳ (διό φησι "μόχθος οἱ τηλοῦ φίλοι"), ὥστ' οὐ δεῖ
 γενέσθαι ἀπ' ἀλλήλων τούτου γινομένου. ὅθεν καὶ ὁ ἔρως
 δοκεῖ φιλίᾳ ὁμοιον εἶναι· τοῦ γὰρ συζῆν ὀρέγεται ὁ ἔρων, 25
 ἀλλ' οὐχ ἡ μάλιστα δεῖ, ἀλλὰ κατ' αἴσθησιν. 26
- 12 ὁ μὲν τοίνυν 26
 λόγος ἐκεῖνά φησι διαπορῶν, τὸ δ' ἔργον οὕτω φαίνεται
 γινόμενον, ὥστε δήλον ὅτι παρακρούεται πως ἡμᾶς ὁ δια-
 13 πορῶν. σκεπτέον ἔνθεν τάληθές. ὁ γὰρ φίλος βούλεται εἶναι,
 ὥσπερ ἡ παροιμία φησὶν, ἄλλος Ἑρακλῆς, ἄλλος αὐτός. 30
 διέσπασται δὲ καὶ χαλεπὸν πάντα ἐφ' ἐνὸς γενέσθαι· ἀλλὰ
 κατὰ μὲν τὴν φύσιν ὁ συγγενέστατον, κατὰ δὲ τὸ σῶμα
 ὁμοιος ἕτερος, ἄλλος δὲ κατὰ τὴν ψυχὴν, καὶ τούτων κατὰ
 μόριον ἕτερος ἕτερον. ἀλλ' οὐθέν γε ἥττον βούλεται ὥσπερ
 14 αὐτὸς διαιρετὸς εἶναι ὁ φίλος. τὸ οὖν τοῦ φίλου αἰσθάνεσθαι 35
 τὸ αὐτοῦ πως ἀνάγκη αἰσθάνεσθαι εἶναι, καὶ τὸ αὐτόν πως
 γνωρίζειν. ὥστε καὶ τὰ φορτικὰ μὲν συνήδεσθαι καὶ συζῆν
 τῷ φίλῳ ἡδὺ εὐλόγως (συμβαίνει γὰρ αὐτοῦ ἅμα αἴσθησις

17 οἷόν τε Bekker: οἷονται codd. μανθάνων (sed ων in ras.) P:
 μανθάνειν CL 18 ὁ Bonitz: οὐ codd. 20 ἐκάστω Ross (cf. v.
 Fragstein, 348): ἑκαστον codd. οὐ L qua A¹: οὐ PC 22 τὸ ἅμα
 δεῖ Camerarius: τὸ ἅμα δεῖν (sc. φαίνεται) Richards: τολμᾷ δὴ codd.
 23 ὥστ' Fritzsche: ὥς codd. 24 γινομένου Fritzsche: γινόμενον
 codd. 25 συζῆν Casaubon: εὐ ζῆν codd. 26 οὐχ ἡ L²: οὐχί
 P¹ CL¹: οὐχί οὐ P² μὲν τοίνυν L: μὲν τι οὖν P: μέντοι οὖν C 29 οὖν
 post σκεπτέον suppl. Fritzsche ἐντεῦθεν Spengel 30 αὐτός (ipse)
 A¹ (cf. EN 1166^a 31 sq.): οὗτος codd. 31 πάντα Richards: τὰ
 codd.: τὸ Ross ἀφ' Marc., ab A¹ ἐνὸς (ἐν) (uno . . . uno) A¹
 32 τὴν om. L ἐγγύτατον post φύσιν suppl. Richards ὁ codd.: τὸ
 Susemihl τὸ om. L 34 γε Sylburg: τε codd. 36 αὐτοῦ CL
 36-7 τὸν φίλον γνωρίζειν τὸ post τὸ² suppl. Spengel (sed cf. *Metaph.*
 1048^b 23 sq.) αὐτόν L 38 αὐτοῦ Robinson: ἐκείνου codd.

renmekte ise gerektiği gibi biri değildir; öğretiyorsa, dostu gerektiği gibi biri değildir, dostluk ise benzerliğe dayanır), ama öyle görünüyor ki, hepimiz kendimize ait iyileri dostlarla paylaşıyoruz, her birimiz üstümüze düştüğü ölçüde ve olabildiğince en iyi biçimde 20 yapıyoruz bunu. Ne ki kimi beden hazzını, kimi sanat eserinin temasını, kimi de felsefeyi paylaşıyor. Öte yandan dost ile birlikte olmak da gerekiyor (bundan ötürü *uzaktaki dost işkencedir* derler), dolayısıyla bu böyle oluyorsa dostların birbirinden uzakta olmaması gerekiyor. Aşk da bundan ötürü dostluğa benzer görülüyor, çünkü âşık birlikte yaşama arzusu duyar, ama pek de gerektiği biçimde 25 değil, duyumsamaya göre.

İmdi uslamlamanın sorgularken ileri sürdükleri bunlar, olup biten de bizim dediğimiz biçimde oluyor. Dolayısıyla sorgulamamız bizi bir biçimde şaşkınlığa sokuyor, bu açık. Bundan ötürü, ne yolla doğruya ulaşabiliriz, bunu ele almalı. Dost, atasözünün dediği gibi *başka bir Herakles, başka bir ben olmak* istiyor, ama ayrı ayrı oldukları 30 için her şeyin bir olması güç. Doğaya göre aynı cinsten olan şey, kiminde bedene göre, kiminde ruha göre, dolayısıyla bunların her biri başka bir parçaya göre benzer oluyor. Ama dost ayrı başına ben gibi olmayı hiç de daha az istiyor değil. Dostu duyumsamak bir biçimde kendini duyumsamaktır, dostu tanımak bir biçimde 35 kendini tanımaktır, bu zorunlu. Dolayısıyla sıradan şeyleri dostla birlikte tatmak ve onunla birlikte bunları yaşamak da doğal olarak hoş olabilir (çünkü her zaman aynı anda insanın kendisine ilişkin

- 1245^b αεί), μᾶλλον δὲ τὰς θειοτέρας ἡδονάς. αἴτιον δ' ὅτι αἰ
 ἦδιον ἑαυτὸν θεωρεῖν ἐν τῷ βελτίονι ἀγαθῷ. τοῦτο δ' ἐστὶν
 ὅτε μὲν πάθος, ὅτε δὲ πράξις, ὅτε δὲ ἕτερόν τι. εἰ δ' αὐτὸν
 εὖ ζῆν, καὶ οὕτω καὶ τὸν φίλον, ἐν δὲ τῷ συζῆν συνεργεῖν,
 ἡ κοινωνία τῶν ἐν τέλει μάλιστα γε. διὸ <δεῖ> συνθεωρεῖν
 5 καὶ συνευχεῖσθαι· οὐ <γὰρ> {τὰ} διὰ τροφήν καὶ τὰ
 ἀναγκαῖα αἱ τοιαῦται ὁμιλῖαι δοκοῦσιν εἶναι, ἀλλὰ ἀπο-
 λαύσεις. ἀλλ' ἕκαστος οὐ δύναται τυγχάνειν τέλους, ἐν 15
 τούτῳ βούλεται συζῆν· εἰ δὲ μή, καὶ ποιεῖν εὖ καὶ πά-
 9 σχειν ὑπὸ τῶν φίλων αἰρούνται μάλιστα.
 9 ὅτι μὲν τοίνυν
 10 καὶ δεῖ συζῆν, καὶ ὅτι μάλιστα βούλονται πάντες, καὶ ὅτι
 ὁ εὐδαιμονέστατος καὶ ἄριστος μάλιστα τοιοῦτος, φανερόν·
 ὅτι δὲ κατὰ τὸν λόγον οὐκ ἐφαίνεται, καὶ τοῦτ' εὐλόγως συνέ-
 βαινε λέγοντος ἀληθῆ. κατὰ τὴν σύνθεσιν γὰρ τῆς παραβο-
 λῆς ἀληθοῦς οὐσης ἡ λύσις <οὐκ> ἔστιν. ὅτι γὰρ ὁ θεὸς οὐ τοιοῦ-
 15 τος ὅλος δεῖσθαι φίλου, καὶ τὸν ὁμοιον ἀξιοῖ. καίτοι κατὰ 16
 τοῦτον τὸν λόγον οὐδὲ νοήσει ὁ σπουδαῖος· οὐ γὰρ οὕτως ὁ
 θεὸς εὖ ἔχει, ἀλλὰ βέλτιον ἢ ὥστε ἄλλο τι νοεῖν παρ' αὐ-
 τὸς αὐτόν. αἴτιον δ' ὅτι ἡμῖν μὲν τὸ εὖ καθ' ἕτερον,
 19 ἐκείνῳ δὲ αὐτὸς αὐτοῦ τὸ εὖ ἐστίν.
 19 καὶ τὸ ζητεῖν ἡμῖν καὶ 17

1245^b 15-19 = *Metaph.* 1072^b20 sqq., 1074^b21-35 19-25 = *EN*
 1170^b20-1171^a20

1245^b 2 δεῖ post δ' suppl. Dirlmeier: ἡδύ subaudiendum cens.
 Collingwood δ' αὐτὸν] δυνατόν L 3 ἐν δὲ τῷ] εἰ δὲ τὸ Fritzache
 4 ἡ κοινωνία D: ἡ κοινωνία, ut vid., in ras. P: ἡ κοινωνίαν CL γε Ald.:
 τε codd., V <δεῖ> suppl. Fritzache 5 <γὰρ> suppl. Colling-
 wood {τὰ} secl. Walzer τροφῆς Richards 6 lac. post τοιαῦται
 pos. Susemihl: οὐχ suppl. Fritzache, γὰρ κοινωνίαι οὐχ Rackham
 7 οὐ] οὐ C 11 φανερόν P²: φανερός CL: φανερ' P¹ 14 <οὐκ>
 suppl. Rieckher οὐ] ὁ C 15 ὅλος Bonitz: ὅσον codd. σπουδαῖον
 post τὸν suppl. Richards ἀξιοῖ Bonitz (sc. ἡ παραβολή): ἀξίου Π: ἡξίου
 (sc. ὁ λόγος) Dirlmeier: <ὁμοίων> ἀξιούμεν Susemihl 16 οὐδὲ
 codd.: οὐδὲν Rackham τι post νοήσει suppl. Dirlmeier (fort. recte)
 17 ἄλλο τι] ἀλλότριον PC 17-18 αὐτὸς αὐτόν C (cf. *Pol.* 1323^b25):
 αὐτὸν αὐτός P, et Wilamowitz ad E. *HF* 961 18 αὐτόν] αὐτόν L
 19 αὐτοῦ] αὐτοῦ L

bir duyumsama da olur), ama daha değerli hazları birlikte tatmak daha hoş. Nedeni şu: insanın içinde bulunduğu iyi ne denli büyükse kendisine hep o denli hoş bakacaktır, bu iyi ise kimileyin bir etkile- 1245^b
nim, kimileyin bir eylem, kimileyin başka bir şey olur. Kişi iyi yaşı-
yorsa, dostu da öyle olursa, birlikte yaşamakla birlikte etkinlikte
bulunacaklarsa, bu ilişki özellikle amaç olan şeylerdeki ortaklık
olur. Bunun için birlikte *theoria* yapmak, "bayramları" birlikte yaşa-
mak gerekir. Yoksa beslenirken, zorunlu şeyler açısından söz konusu 5
olan ilişkiler böyle düşünülmez, bu tür ilişkiler haz yaşamıyla ilgili.
Ne ki her bir kişi elde edebileceği amaç için bir ilişki kurmak ister,
böyle olmayınca insanlar hem iyilik etmek hem de dostlardan iyilik
görmek istiyorlar en çok.

Öyleyse şu açık: birlikte yaşamak gerekiyor, herkes bunu çok 10
istiyor, en mutlu ve en iyi insan da en çok böyle olan insandır. Ne
ki [tanrı] temellendirmesinde bunun böyle düşünülmemesi doğal,
çünkü burada da doğru bir şey belirleniyor: [insan-tanrı] karşılaştır-
masındaki bağlantı doğru konursa çözüm açık: tanrı dosta gerek-
sinim duyan bir varlık olmadığı için benzer değerlendirilmez. Aslın- 15
da erdemli kişi bile bu uslamlamayı kavrayamıyor. Nitekim tanrının
iyi durumda olması insanınkine benzemez, daha iyi bir durumdur,
öyle ki onun düşünmesi kendisinin dışında başka bir şey değildir.
Bunun nedeni şu: bizim için iyi durum hep başka bir şeye ilişkin,
oysa tanrının kendisi kendi iyi durumudur.²³

Hem çok dostumuz olmasını istememiz ve buna çaba gösterme-

- εὔχεσθαι πολλοὺς φίλους, ἅμα δὲ λέγειν ὡς οὐθεὶς φίλος ᾧ 20
 πολλοὶ φίλοι, ἅμφω λέγεται ὀρθῶς. ἐνδεχομένου γὰρ
 πολλοῖς συζῆν ἅμα καὶ συναισθάνεσθαι, ὡς πλείστοις αἰρε-
 τώτατον· ἐπεὶ δὲ χαλεπώτατον, ἐν ἐλάττωσιν ἀνάγκη τὴν ἐνέρ-
 18 γειαν τῆς συναισθήσεως εἶναι, ὥστ' οὐ μόνον χαλεπὸν τὸ πολ-
 λούς κτήσασθαι (πείρας γὰρ δεῖ), ἀλλὰ καὶ οὖσι χρῆσασθαι. 25
 καὶ ὅτε μὲν ἀπειναι εὖ πράττοντα τὸν φιλοῦμενον
 βουλόμεθα, ὅτε δὲ μετέχειν τῶν αὐτῶν, καὶ τὸ ἅμα
 βούλεσθαι εἶναι φιλικόν. ἐνδεχομένου μὲν γὰρ ἅμα καὶ εὖ,
 τοῦτο πάντες αἰροῦνται· μὴ ἐνδεχομένου δὲ ἅμα, ὥσπερ τὸν
 'Ηρακλῇ ἴσως ἂν ἡ μήτηρ εἴλετο θεὸν εἶναι μᾶλλον ἢ 30
 19 μετ' αὐτῆς ὄντα τῷ Εὐρυσθεῖ θητεῦειν. ὁμοίως γὰρ ἂν
 εἴποιεν καὶ ὁ Λάκων ἔσκωψεν, ἐπεὶ τις ἐκέλευσεν αὐτὸν
 χειμαζόμενον ἐπικαλέσασθαι τοὺς Διοσκόρους. δοκεῖ δὲ τοῦ
 μὲν φιλοῦντος τὸ ἀπείργειν εἶναι τῆς συμμεθέξεως τῶν
 χαλεπῶν, τοῦ δὲ φιλουμένου τὸ βούλεσθαι συμμετέχειν, καὶ 35
 ταῦτα ἀμφοτέρω συμβαίνειν εὐλόγως. δεῖ γὰρ τῷ φίλῳ μὴθὲν
 20 εἶναι οὕτω λυπηρόν ὥς ἡδὺ τὸν φίλον· δοκεῖ δὲ δεῖν
 αἰρεῖσθαι μὴ τὸ αὐτοῦ. διὸ κωλύουσι συμμετέχειν, ἱκανοὶ
 γὰρ αὐτοὶ κακοπαθοῦντες, ἵνα μὴ φαίνωνται τὰ αὐτῶν σκο-
 ποῦντες {καὶ} αἰρεῖσθαι τὸ χαίρειν {καὶ} λυπουμένου τοῦ φίλου· 1246^a
 21 ἔτι δὲ τὸ κουφότεροι εἶναι μὴ μόνοι φέροντες τὰ κακά. ἐπεὶ
 δ' αἰρετὸν τό τ' εὖ καὶ τὸ ἅμα, δῆλον ὅτι τὸ ἅμα εἶναι μετ'

26-46^a25 = EN 1171^a21-b28

22 πλείστοις Spengel: πλείστον P²: πλείστους P¹CL 24 ὥστ'] ὡς
 Jackson (8) (fort. recte) πολλοῖς C 25 δεῖ Sylburg: αἰεῖ codd.
 27 τὸ Bekker: τῷ codd. 29 ἅμα Jackson (8): ἄλλ' codd.: ἄλλο vel
 ἄλλως Richards 29-30 τὸν 'Ηρακλῇ (*Herculem*) A¹, Casaubon: τῷ
 'Ηρακλεῖ codd. 30 ἢ PL: ἡ C 32 εἴποιεν L (sc. πάντες
 45^b29): εἴπειεν Bekker: εἴποιε PC ὁ Jackson (8): ὄν codd., v. Fragstein
 (352): οἶον Richards ἐκέλευσεν PC: ἐκάλεσεν L 33 Διὸς κούρους L
 37 ἡδὺ codd. *iucunditate* A¹, Solomon: <μῇ> ἰδαῖν Fritzsche: <λυπού-
 μενον> ἰδαῖν Dirlmeier (cl. EN 1171^b4) 38 αὐτοῦ] αὐτοῦ CL
 39 φαίνονται P τὰ P: τὸ L: τῶν C αὐτῶν] αὐτῶν CL
 1246^a 1 <καὶ> post χαίρειν tra. Richards: καὶ αἰρεῖσθαι codd. τῷ] τοῦ C
 2 τὸ Π: τῷ Fritzsche μόνοι mg. P² solī A¹: μόνον P¹CL 3 δῆλον
 ... ἅμα om. C: δηλονότι L

miz, aynı zamanda da *çok dostu olanın hiçbir dostu yoktur* dememiz, 20 her ikisi de yerinde dile getiriliyor. Çünkü olanaklıysa olabildiğince çok insanla aynı anda birlikte yaşamak ve birlikte duyumsamak son derece tercih edilesi bir şey. Ama bu çok güç olduğu için birlikte duyumsama etkinliğini daha aza indirmek zorunda kalıyoruz. Dolayısıyla zor olan yalnızca çok dost edinmek değil (çünkü denemek 25 gerekiyor), aynı zamanda dostluğu sürdürmek de zor.

Kimi zaman [kendimiz kötü durumdaysak] iyi durumda olan dostumuzun uzakta olmasını isteriz, kimi zaman aynı şeyleri paylaşmak isteriz, ama birlikte olmak istemek dostluğa özgü. Hem birlikte olmak hem de iyi durumda olmak olanaklıysa, bunu herkes tercih ediyor. Birlikte olmak olanaklı değilse o zaman Herakles'in durumu 30 gibi olur: annesi [kendi yanında durup] Eurystes'e uşaklık etmesi yerine onun bir tanrı olmasını tercih ediyordu. Fırtınada Dioskourları yardıma çağırması buyurulunca Spartalı'nın verdiği yanıt da böyle.²⁴ Öyle görünüyor ki, zor durumlara dostları ortak etmemek sevenin bir özelliği; ötekinin özelliği ise bu duruma katılmak iste- 35 mek; bunların her ikisinin de böyle olması doğal. Çünkü hoş bir dostun, dostu için böyle acı verici bir şey nedeni olmaması, kendisine özgü olmayan şeyi seçmesi gerektiği görünüyor. Bunun için de, dostları onun dertlerine ortak olunca, dostu da acı çekince kendisi sevinç duyuyor görünmemek amacıyla, dostların ortak olmalarını engelliyor, yalnızca onun kötülüğe katlanması yetiyor. Ayrıca kötü 1246^a durumlara yalnız başlarına dayanamayan kişiler zayıf kişilerdir. Madem iyi olmak ve birlikte olmak tercih ediliyor şu açık: ayrı ayrı

- ἐλάττονος ἀγαθοῦ αἰρετώτερόν πως ἢ χωρὶς μετὰ μείζονος.
 5 ἐπεὶ δὲ ἄδηλον τὸ πόσον δύναται τὸ ἅμα, ἤδη διαφέρονται
 καὶ οἶονται τὸ μετέχειν ἅμα πάντων φιλικόν, {καὶ} ὥσπερ
 <καὶ> συνδειπνεῖν ἅμα φασὶν ἡδίων, ταῦτὰ ἔχοντας· οἱ δ'
 αὖ μέντοι οὐ βούλονται, ἐπειδὴ εἴ γε τις ὑπερβολὰς ποιήσῃ,
 10 ὁμολογοῦσιν ἅμα κακῶς πράττοντας σφόδρα ἢ εὖ σφόδρα
 10 χωρὶς.
 10 παραπλήσιον δὲ τούτῳ καὶ περὶ τὰς ἀτυχίας. ὅτε 22
 μὲν γὰρ βουλόμεθα τοὺς φίλους οὐ παρεῖναι οὐδὲ λυπεῖν, ὅταν μη-
 θὲν μέλλωσι ποιήσῃ πλεόν· ὅτε δὲ αὐτοὺς ἡδιστον παρεῖναι.
 τὸ δὲ τῆς ὑπεναντιώσεως ταύτης καὶ μάλ' εὐλογον. διὰ
 γὰρ τὰ προειρημένα τοῦτο συμβαίνει, καὶ ὅτι τὸ μὲν λυ-
 15 πούμενον ἢ ἐν φαύλῃ ὄντα ἔξει τὸν φίλον θεωρεῖν φεύγο-
 μεν ἀπλῶς, ὥσπερ καὶ ἡμᾶς αὐτούς, τὸ δ' ὁρᾶν τὸν φίλον
 ἡδύ, ὥσπερ ἄλλο τι τῶν ἡδίστων, διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν,
 καὶ μὴ κάμνοντα, εἰ αὐτός· ὥστε ὁπότερον ἂν τούτων ἢ 23
 μᾶλλον ἡδύ, ποιεῖ τὴν ῥοπήν τοῦ βούλεσθαι παρεῖναι ἢ μῆ.
 20 καὶ τοῦτο ἐπὶ τῶν χειρόνων συμβαίνει καὶ διὰ τὴν αὐτὴν
 αἰτίαν γίνεσθαι· μάλιστα γὰρ φιλοτιμοῦνται τοὺς φίλους μὴ
 πράττειν εὖ μηδ' εἶναι, ἂν καὶ αὐτοὶ κακῶς. διὸ ἐνίοτε
 τοὺς ἐρωμένους συναποκτινύασι. μᾶλλον γὰρ τοῦ οἰκείου

4 αἰρετώτερόν Spengel: αἰρετόν codd. 5 ἐπεὶ δὲ C: ἐπειδὴ cett.:
 ἐπεὶ δὲ Casaubon πόσον Casaubon: ποσόν codd. 6 οἱ μὲν post
 καὶ¹ dubitanter Susemihl οἶονται Casaubon: οἶον καὶ codd.: οἱ μὲν καὶ
 Spengel <καὶ> (7) post ὥσπερ (6) tra. v. Fragstein (352): *quemadmodum*
et simul A¹: καὶ ὥσπερ codd. 7 ταῦτα Casaubon: ταῦτα PL: ταὐτ' C
 8 αὖ Casaubon: ἂν codd.: ἅμα Spengel, Jackson (8) μέντοι οὐ codd.:
 μὲν τοῦ εὖ Jackson (8): μετέχειν οὐ Dirlmeier ἐπειδὴ εἴ γε Jackson (8):
 ἐπεὶ δ' εἴ γε P: ἐπεὶ δέ γε CL 9 ὁμολογοῦσιν Fritzsche: ὁμολογῶσιν
 P¹CL: ὁμολογῶσιν ἡδίων εἶναι δηλονότι P² 11 οὐ παρεῖναι Spengel:
 παρεῖναι vel προσεῖναι P²: προσεῖναι D: εἶναι P¹CL: ἀπείναι Casaubon
 12 ὅτε] ὅταν C αὐτοὺς Sylburg: τοὺς codd.: τούτους Bas.³ ἡδίστους P
 13 τὸν CL δέ] δ' αἰτίον Fritzsche μαλ' μᾶλλον C 14 τοῦτο
 PC id A¹: ταῦτα L τὸ μὲν Richards: μὲν τὸ codd. 18 μῆ] μὴ
 Solomon εἰ L: εἰ ὁ PC: ἢ Bonitz 20 τοῦτο (id) A¹: τότ' J
 καὶ² om. L 22 εἶναι] ἀπείναι Rackham ἂν καὶ αὐτοὶ Smith:
 ἀνάγκη αὐτοῖς CL: ἀνάγκας αὐτοῖς P¹: ἀνάγκη αὐτοῖς P²: ἂν ἀνάγκη αὐτοῖς
 Fritzsche 23 οἰκείου om. PC

daha çok iyi yerine, birlikte daha az iyiden pay almak daha çok tercih edilir. Ne ki birlikteliğin ne nicelikte güçlü olduğu açık olma- 5
dığından görüş ayrılıkları oluyor: her şeye birlikte katılmayı dostluğa özgü sayanlar var, sözgelişi birlikte yemek, hatta aynı şeyleri yemek daha hoş diyorlar. Kimileri ise –biraz abartarak söylersek– bunu istemiyorlar ama elbette çok iyi durumda ayrı olmak yerine çok kötü durumda olanların yanında olmak konusunda anlaşılıyorlar.

Talihsizliklerle ilgili olarak da yaklaşık böyle: kimi zaman, elle- 10
rinden bir şey gelemeyecekse, dostların uzak olmasını ve acı çekmemesini istiyoruz; kimi zaman onların yanımızda olması son derece hoş oluyor. Buradaki çelişki elbette son derece anlaşılır, nitekim bunun nedeni daha önce söylediklerimiz, yani bir yandan dostu kendimiz gibi acı çekerken ya da kötü durumdayken görmekten 15
hepten kaçıyoruz, bir yandan da dostu görmek, söylediğimiz nedenlerden ötürü, hoş olan öteki şeyler gibi bir hoşluk taşıyor. Sözgelişi kendimiz hastayken onu sağlıklı görmek. Dolayısıyla bu durumlarda hangisinin daha hoş olacağını, dostlarımızın orada olmasını istiyor muyuz, istemiyor muyuz, bu yönelim gösterir. Bu daha değer- 20
siz kişilerde aynı nedenle şöyle oluyor: kendileri kötü durumdalarsa dostlarının iyi durumda olmamasını hatta var olmamasını canu gönülden diliyorlar. Bunun için kimi zaman, sevdiklerini, sonra da kendilerini öldürenler var. Çünkü onlar geride kalan dostun,

•

αἰσθάνεσθαι κακοῦ, ὥπερ ἂν εἰ καὶ μεμνημένος ὅτι ποτὲ
εὖ ἔπραττε μᾶλλον, ἢ εἰ ᾤετο αἰεὶ κακῶς πράττειν.

25

- H. XIII ἀπορήσειε δ' ἂν τις, εἰ ἔστιν ἐκάστω χρήσασθαι καὶ ἐφ' 1
ὧ πέφυκε καὶ ἄλλως, καὶ τοῦτο ἢ <ῆ> αὐτὸ ἢ αὖ κατὰ
συμβεβηκός, οἷον ἢ ὀφθαλμός, ἰδεῖν, ἢ καὶ ἄλλως παριδεῖν
διαστρέψαντα, ὥστε δύο τὸ ἐν φανῆναι. αὗται μὲν δὴ
ἄμφω ὅτι μὲν ὀφθαλμός ἐστιν ἢ ὀφθαλμός, ἄλλη δὲ 30
2 κατὰ συμβεβηκός, οἷον εἰ ἦν ἀποδόσθαι ἢ φαγεῖν. ὁμοίως δὴ
καὶ ἐπιστήμη· καὶ γὰρ ἀληθῶς καὶ ἁμαρτεῖν, οἷον ὅταν ἐκὼν
μὴ ὀρθῶς γράψῃ, <καὶ> ὥς ἀγνοῖα δὴ νῦν χρήσθαι, ὥπερ
μεταστρέψας τὴν χεῖρα· καὶ τῷ ποδὶ ποτε ὥς χειρὶ καὶ
ταύτῃ ὥς ποδὶ χρῶνται <αἰ> ὀρχηστρίδες. 35
3 εἰ δὴ πᾶσαι αἰ ἄρε- 35
ταὶ ἐπιστήμαι, εἴη ἂν καὶ τῇ δικαιοσύνῃ ὥς ἀδικία χρήσθαι,

26 lac. ante ἀπορήσειε pos. Spengel; vide Susemihli praef., xi φίλω
post ἐκάστω add. C²L 27 ὧ Π: ᾧ Laur. 81. 12, Allan (5): ὁ
Spengel ἢ <ῆ> αὐτὸ ἢ αὖ Dirlmeier: <ῆ> αὐτὸ ἢ αὖ Jackson ((3),
201-2): ἢ αὐτὸ ἢ δὴ codd.: ἢ <καθ'> αὐτὸ ἢ Spengel 28 οἷον ἢ
Jackson ((3), 201-2, cl. 46^a27 et 46^b7): οἷον ἢ Π: οἷον εἰ Spengel
ὀφθαλμός Π: oculo A¹: ὀφθαλμῷ Sylburg: ὀφθαλμοῖς Allan (5) ἢ ante
ἰδεῖν suppl. Ross, ἢ πρὸς τὸ vel ἢ ὥστε Robinson ἄλλως dubitanter
secl. Woods 29 αὗται Π (sc. χρεῖαι): illa A¹: αὐτὰ Jackson ((3),
201-2): αὗται, tum post ἄμφω (30) χρεῖαι suppl. Spengel 30 ὀφθαλ-
μός¹ Π: ὀφθαλμοῦ Moraux ἐστιν Jackson ((3), 201-2): ὅτι Π ἢ
ὀφθαλμός Walzer, vide Mingay, 57-8: ἦν δ' ὀφθαλμῷ Π: fort. <χρεῖαι> ὅτι
μὲν ὀφθαλμός ἐστιν <καὶ> ἢ ὀφθαλμός Robinson ἄλλη Π: ἄλλη Jackson (8)
31 post ὁμοίως, εἰ dubitanter suppl. Collingwood 32 ἐπιστήμη Π
(cf. ὀφθαλμός 46^a28): ἐπιστήμη Spengel ἀληθῶς sc. χρήσθαι: post
ἀληθῶς, δοξάζειν suppl. Allan (5) 33 <καὶ> suppl. Walzer
(cf. 46^a29-31; Mingay, 59) δὴ νῦν PC: δὴ L: τῇ δυνάμει Moraux
χρήσθαι CL: χρήσται P: χρήσεται Moraux 34 χεῖρα] χρεῖαν Moraux
ὥπερ ante καὶ¹ Moraux, post χρήσθαι, (33) Π τὸν πόδα post καὶ¹
suppl. Jackson ((3), 202) 35 <αἰ> suppl. Spengel ὀρχηστρίδες
Susemihl: ὀρχηστριάδες Π εἰ δὴ Spengel: εἶδη PC: ἦδη L ἀρεταὶ
Spengel: ἀριστα Π 36 εἴη ἂν Spengel: εἶπαν PC: εἶπε L: licet A¹

hep kötü durumda olmasından çok, iyi durumda olduğunu hatırlayarak, daha çok acı çekeceğini düşünüyorlar.

25

SEKİZİNCİ KİTAP

1(7,XIII)²⁵ Soru şu olsa gerek: her bir nesne hem kendi doğasına göre hem de başka biçimde kullanılabilir mi? Beriki de ya kendi başına ya da ilineksel anlamda kullanım olabilir. Sözgelisi göz, göz olarak ya bir nesneyi görmek için kullanılır ya da kaydırılarak tek nesneyi iki nesne olarak görmek için. Bunların her ikisi de gözün göz olarak 30 kullanımı. İlineksel olarak kullanımı ise başka, sözgelisi olanaklı olsa satmak ya da yemek için kullanımı. Bilgi de böyle: hem doğru hem de yanlış kullanılabilir; sözgelisi biri isteyerek doğru yazmadığı zaman –elini sanki yazmayı bilmiyormuş gibi çarpıtarak kullanabilir. Dansçılar da kimi zaman ayaklarını el gibi, ellerini ayak gibi kullanıyor.

35

Demek ki bütün erdemler bilgi ise, adalet de adaletsizlik olarak kullanılabilecektir; tıpkı bilgiye dayanarak bilgisizce şeyler yapıla-

- ἀδικήσῃ ἄρα ἀπὸ δικαιοσύνης τὰ ἄδικα πράττων, ὥσπερ
καὶ τὰ ἀγνοητικά ἀπὸ ἐπιστήμης· εἰ δὲ τοῦτ' ἀδύνατον, φα-
1246^b νερὸν ὅτι οὐκ ἂν εἴεν ἐπιστήμαι αἱ ἀρεταί. οὐδ' εἰ μὴ ἔστιν
ἀγνοεῖν ἀπὸ ἐπιστήμης, ἀλλ' ἁμαρτάνειν μόνον, καὶ τὰ
αὐτὰ <ᾧ> καὶ ἀπὸ ἀγνοίας ποιεῖν, οὐ τι ἀπὸ δικαιοσύνης γε
4 ὡς ἀπὸ ἀδικίας πράξει.
4 ἀλλ' ἔτι εἰ φρόνησις ἐπιστήμη καὶ
5 ἀληθές τι, τὸ αὐτὸ ποιήσῃ κακείνη· ἐνδέχοιτο γὰρ ἂν
ἀφρόνως ἀπὸ φρονήσεως, καὶ ἁμαρτάνειν ταῦτ' ἅπερ ὁ
ἄφρων. εἰ δὲ ἀπλή ἢ ἐκάστου χρεία ἢ ἕκαστον, κἂν φρο-
νίμως ἔπραττον οὕτω πράττοντες. ἐπὶ μὲν οὖν ταῖς ἄλλαις 4
ἐπιστήμαις ἄλλη κυρία ποιεῖ τὴν στροφὴν· αὐτῆς δὲ τῆς
10 πασῶν κυρίας τίς <κυρία>; οὐ γὰρ ἔτι ἐπιστήμη γε ἡ νοῦς. ἀλλὰ
μὴν οὐδ' ἀρετὴ. χρήται γὰρ αὐτῇ. ἢ γὰρ τοῦ ἄρχοντος
12 ἀρετὴ τῇ τοῦ ἀρχομένου χρήται.
12 τίς οὖν ἐστίν; ἢ ὥσπερ λέ- 5
γεται ἀκρασία κακία τοῦ ἀλόγου τῆς ψυχῆς, καὶ πως ἀκό-
λαστος ὁ ἀκρατής, ἔχων νοῦν; ἀλλ' εἰ δὴ, ἂν ἰσχυρὰ ἢ ἡ
15 ἐπιθυμία, στρέψει καὶ λογιέται τὰναντία ἢ <τοῦ ἀκρατοῦ>ς
φρ(όνησις), δῆλον ὅτι, κἂν ἐν μὲν τούτῳ ἀρετὴ, ἐν δὲ τῷ λόγῳ

37 ἀδικήσῃ Spengel: εἰ δίκης εἰ Π 1246^b 3 <ᾧ> suppl. Fritzsche
4 ἔτι εἰ Kenny ((1), 185, cl. 46^b35): ἐπεὶ Π: εἰ ἢ olim Spengel: εἴπερ
v. Arnim 5 κακείνη Π: κακείνη Spengel 6 ταῦτ' Bekker:
ταῦτα Π 7 ἢ Π: ἦν Bussemaker: ἦν <ἦ> Rackham (ἦν per
impossibile; cf. 46^a28-30) ἢ L: ἢ PC 9 στροφὴν P (σ pallidius),
V: τροφήν CL: τροπήν fort. V 10 <κυρία> suppl. Robinson (sic
interpretatus est Woods) γὰρ ἔτι L: γὰρ PC ἡ νοῦς L: om. PC
11-12 χρήται . . . ἀρετὴ om. PC 12 τίς οὖν ἐστίν; cum sequentibus
iungunt plerique, sed rhetorice dictum iudicat v. Fragstein (360)
13 πως Jackson ((3), 205): πῶς Π: ὥς Spengel 14 εἰ δὴ Spengel:
ἦδη Π ἂν PL: ἐὰν C ἢ L: om. PC 15-16 ἢ Marc.: ἡ (sic) PC:
om. L, tum sequitur σφί Π, sed punctis notatum PC, spatio trium litt.
praecedente L: ἢ <τοῦ ἀκρατοῦ>ς φρ(όνησις) στρεφόμενη ὑπὸ τοῦ ἀλόγου
suppl. Moraux, ἢ <ἀντιστροφῶς> Dirlmeier (cl. MM 1206^a38), ἢ <ἔστι>
Jackson ((3), 205), <τῇ σωφροσύνῃ> Allan (5), ἢ <ὁ νοῦ>ς φρ(ονεῖ) v.
Fragstein (358) 16 δῆλον ὅτι Spengel: δηλονότι Π

bilmesi gibi, adalete dayanarak adil olmayan şeyler yapıp adaletsizlik edilebilecektir. Ama bu olanaklı değilse, erdemler bilgi türleri olamaz, bu açık. Öte yandan bilgiye dayanan bilgisizlik olanaklı 1246^b değilse, yalnızca yanılmak ve bilgisizliğe dayanan şeyleri yapmak olanaklıysa, adalete dayanarak yapılan bir şey de adaletsizliğe dayanarak yapılır gibi yapılamaz.

Ayrıca akli başındalık bir bilgi ise ve doğru bir şey ise, o da aynı şeyi gerçekleştirecektir. Akli başındalığa dayanarak akli başında 5 olmayan biçimde davranmak ve akli başında olmayan kişinin yaptığı yanlışları yapmak olası olacaktır. Ama her bir nesnenin o nesne olarak belli bir kullanımı olsaydı, bu şekilde davrananlar akli başında davranmış olurlardı. İmdi öteki bilgilerde başka bir bilgi, baş olan bilgi sapmayı, yanlış kullanımı gerçekleştirir, öyleyse akli başındalık bütün erdemlerin başı olduğuna göre hangi baş erdem bunu gerçekleştirebilir? Daha öte bir bilgi ya da us, sezgi yok. Erdem de 10 bunu yapamaz, çünkü akli başındalık erdemi kullanır, nitekim yönetenin erdemi yönetileninkini kullanır.

Öyleyse olan ne? Yoksa, kendine egemen olmamadan ruhun akıldan pay almayan yanına özgü bir şey olarak söz edilmesi gibi, us taşıyan kişi de bir biçimde kendine egemen olmayan bir haz düşkün mü? Ama böyleyse, arzu güçlü olacak, saptırarak, kendine egemen olmayan kişinin akli başındalığı onu karşıt şeylere yönelte- 15 cektir! Aslında şu açık: erdem akıldan bağımsız yanda, bilgisizlik

ἄγνοια ἤ, ἕτερα μεταποιοῦνται. ὥστε ἔσται δικαιοσύνη τ' οὐ
δικαίως χρῆσθαι καὶ κακῶς καὶ φρονήσει ἀφρόνως, τε καὶ
τάναντία· ἄτοπον γὰρ εἰ τὴν μὲν ἐν τῷ λογιστικῷ ἀρετὴν
μοχθηρία ποτὲ ἐγγενομένη ἐν τῷ ἀλόγῳ στρέψει καὶ ποιή- 20
σει ἀγνοεῖν, ἡ δ' ἀρετὴ <ἡ> ἐν τῷ ἀλόγῳ, <ἐν τῷ λογιστικῷ>
ἀγνοίας ἐνούσης, οὐ στρέψει ταύτην καὶ ποιήσει φρονίμως
κρίνειν καὶ τὰ δέοντα (καὶ πάλιν ἡ φρόνησις ἡ ἐν τῷ λογι-
στικῷ τὴν ἐν τῷ ἀλόγῳ ἀκολασίαν σωφρόνως πράττειν· ὅπερ
δοκεῖ ἡ ἐγκράτεια). ὥστ' ἔσται καὶ ἀπὸ ἀγνοίας φρονίμως. 25

6 ἔστι δὲ ταῦτα ἄτοπα, ἄλλως τε καὶ ἀπὸ ἀγνοίας χρῆσθαι
φρονίμως, τοῦτο γὰρ ἐπὶ τῶν ἄλλων οὐδεμιᾶς ὀρώμεν,
ὥσπερ τὴν ἱατρικὴν ἢ γραμματικὴν στρέφει ἀκολασία, ἀλλ' οὖν
οὐ τὴν ἀγνοίαν <ἡ ἀρετὴ>, ἐὰν ἢ ἐναντία, διὰ τὸ μὴ ἐνεῖναι
τὴν ὑπεροχὴν, ἀλλὰ τὴν ἀρετὴν ὅλως μᾶλλον εἶναι πρὸς τὴν 30
κακίαν οὕτως ἔχουσιν. καὶ γὰρ <ᾧ> ὁ ἀδικὸς πάντα ὁ δίκαιος
δύναται, καὶ ὅλως ἐνεστὶν ἐν τῇ δυνάμει ἡ ἀδυναμία. 32

7 ὥστε δὴλον 32
ὅτι ἅμα φρόνιμοι καὶ ἀγαθαὶ ἐκείνων αἱ <τοῦ> ἀλόγου ἔξεις,

17 ἀγνοια (*ignorantia*) A¹: ἀνοια Π ἢ PL: ἢ C ἕτερα (sc. ὁδῷ)
Jackson ((3), 203-4): ἕτεροι μεταποιοῦνται Π: ἡ ἑτέρα μεταπεισθήσεται
Woods, prob. Robinson: ἡ ἑτέρα μεταπίθεται Moraux τ' οὐ Jackson
((3), 203-4): τὸ Π: καὶ Casaubon 18 ἀρετῇ post καὶ¹ suppl.
Spengel τε Allan (5): ὥστε Π: ὡσαύτως δὲ (vel ἅμα δὲ) Robinson
19 τὴν... ἀρετὴν A¹, utvid.: τῆς... ἀρετῆς CL: ταῖς... ἀρετῆς P 20 ποτὲ
L: πότερον (in comp.) PC ἐν Spengel: μὲν Π ἀλόγῳ Susemihl: λόγῳ Π
στρέφει PC: τρέφει L 21 <ἡ> suppl. Robinson (auctore Jacksono
(3), 203-4) et <ἐν τῷ λογιστικῷ> (auctore Susemihlo) 22 ἀγνοίας
Spengel: ἀνοίας Π (cf. 46^b16) φρονίμως Ald., *rectum iudicium* A¹:
φρονίμῳ Π 23 πράττειν vel ποιεῖν post δεόντα dubitanter suppl.
Rackham 24 ἀκολασίαν V: *intemperantia* A¹: κόλασιν ἀν Π
25 εἶναι post δοκεῖ suppl. Robinson (auctore Rackhamo) καὶ A¹, ut
vid.: καὶ ἡ Π 26 ἔστι δὲ Spengel: ἐπὶ τε Π: ἐπεί τε V ἀπὸ ἀγνοίας
Π: τὸ ἀγνοίᾳ Moraux 27 οὐδεμιᾶς (in *ceterarum nulla*) A¹: οὐδαμῶς Π
28 οὐ post γραμματικὴν suppl. Spengel στρέφει PC: τρέφει L
28-9 οὖν οὐ Jackson ((3), 203-4): οὖν ὁ Π: οὐ Kenny ((1), 184, adn. 1)
(auctore Rackhamo) 29 <ἡ ἀρετὴ>, suppl. Robinson 31 <ᾧ>
hic suppl. Jackson ((3), 206-7), post πάντα A¹, fort. V 33 φρόνιμοι
L: φρόνιμοι PC ἀγαθαὶ Π: ἀγαθοὶ Jackson ((3), 203-4) ἐκείνων
Moraux (cl. EN 1146^a9): ἐκείναι Π <τοῦ> ἀλόγου Susemihl: ἄλλου Π:
ἄλλαι Moraux (cl. EN 1146^a9): δ' ἄλλου Jackson ((3), 207-8)

ise akıllı yanda olsa bile, sapma başka bir tarzda olur. Dolayısıyla adalet adaletsizce, kötü kullanılmış olacak; akli başındalık da akılsızca kullanılacak, yani karşıtlar da söz konusu olacaktır! Nitekim akıldan pay almayan yandaki bir kötülük ruhun akıllı yanına ait 20 erdemi saptıracak olsa ve bilgisiz kılacak olsa, akıldan bağımsız yandaki erdem ise, akıllı yanda bulunan bilgisizliği gütmeyecek olsa ve akli başında değerlendirmeyi, gerekeni yapmayı sağlamayacak olsa, bu saçma olur (yine, akıllı yandaki akli başındalık akıldan bağımsız yandaki haz düşkünlüğünü ölçülü biçimde davranmaya götürmeyecek olsa, bu da saçma, çünkü kendine egemen olma diye düşünülen şey bu). Dolayısıyla bilgisizliğe dayanarak 25 akli başında davranma olanağı olacak!

Ne ki bütün bunlar, özellikle de bilgisizliğe dayanarak akli başında davranma saçma. Nitekim öteki bilimlerden hiçbirinde bunu görmüyoruz. Sözel geliş haz düşkünlüğü hekimliği ya da yazmanlığı saptırabilir, ama o karşıtsa, erdem bilgisizliği üstün gücü bulundugundan değil, genellikle erdemin kötülük karşısındaki durumu böyle olduğu için saptırır. Nitekim adaletsiz kişinin yapabildiği her 30 şeyi adaletli kişinin yapma olanağı vardır, kısaca *olanaksızlık* kavramı, *olanak* kavramı içinde bulunur.

Dolayısıyla şu açık: akli başındalık ve akıldan bağımsız yana

καὶ ὀρθῶς τὸ Σωκρατικόν, ὅτι οὐδὲν ἰσχυρότερον φρονήσεως.

35 ἀλλ' ὅτι ἐπιστήμην ἔφη, οὐκ ὀρθόν· ἀρετὴ γάρ ἐστι καὶ οὐκ ἐπιστήμη, ἀλλὰ γένος ἄλλο γνώσ(εως).

- 2 ἐπεὶ δ' οὐ μόνον ἡ φρόνησις ποιεῖ τὴν εὐπραγίαν καὶ H. XIV
ἀρετὴ, ἀλλὰ φαμέν καὶ τοὺς εὐτυχεῖς εὖ πράττειν, ὥς καὶ
1247^a τῆς εὐτυχίας {εὖ} ποιούσης εὐπραγίαν καὶ τὰ αὐτὰ τῇ ἐπι-
στήμῃ, σκεπτέον ἄρ' ἐστὶ φύσει ὁ μὲν εὐτυχῆς ὁ δ' ἀτυ-
χῆς, ἡ οὐ, καὶ πῶς ἔχει περὶ τούτων. ὅτι μὲν γὰρ εἰσὶ 2
τινες εὐτυχεῖς ὀρώμεν. ἄφρονες γὰρ ὄντες κατορθοῦσι πολλά,
5 ἐν οἷς ἡ τύχη κυρία· ἔτι δὲ καὶ ἐν οἷς τέχνη ἐστί, πολὺ
μέντοι καὶ τύχης ἐνυπάρχει, οἷον ἐν στρατηγίᾳ καὶ κυβερ-
νητικῇ. πότερον οὖν ἀπὸ τίνος ἕξεως οὗτοί εἰσιν, ἡ οὐ τῷ
αὐτοῖ ποιοῖ τινες εἶναι πρακτικοί εἰσι τῶν εὐτυχημάτων;
νῦν μὲν γὰρ οὕτως οἴονται ὥς φύσει τινῶν ὄντων· ἡ δὲ 3
10 φύσις ποιούς τινας ποιεῖ, καὶ εὐθὺς ἐκ γενετῆς διαφέρουσιν·
ὥσπερ οἱ μὲν γλαυκοὶ οἱ δὲ μελανόμματοι τῷ {τὸ} δεῖν
τοιονδί <κατὰ τὸ εἶναι τοιονδί> ἔχειν, οὕτω καὶ οἱ εὐτυχεῖς καὶ
13 ἀτυχεῖς.
13 ὅτι μὲν γὰρ οὐ φρονήσει κατορθοῦσι, δῆλον. οὐ γὰρ ἄλο- 4
γος ἡ φρόνησις, ἀλλ' ἔχει λόγον διὰ τί οὕτως πράττει, οἱ δ'
15 οὐκ ἂν ἔχοιεν εἰπεῖν διὰ τί κατορθοῦσι (τέχνη γὰρ ἂν ἦν)· ἔτι 5

34 Σωκρατικόν Bekker (σωκρατηκόν fort. V): σῶμα κρατητικόν Π
36 γνώσ(εως) Spengel: γνώσ, tum spat. trium litt. CL: γνώσ, tum spat.
duarum litt. P 38 ἀρετὴ C: ἀρετὴν PL: κατ' ἀρετὴν Jackson ((3),
208-9) 1247^a 1 {εὖ} secl. Spengel: εὐτυχίας εὖ ποιούσης L: εὐ-
τυχίας εὐποιούσης PC καὶ Π: κατὰ Spengel 1-2 τῇ ἐπιστήμῃ
Spengel: τῆς ἐπιστήμης Π 4 πολλά Π: πολλοί Jackson ((3), 209)
5 ἔτι Spengel: εἰ Π: σὶ Λ²: οἱ Bekker 5-6 πολὺ μέντοι καὶ L:
πολλοὶ μέντοι καὶ PC: *multo magis et* Λ² 6 ἐνυπάρχει Π: *inerit* Λ²
7 οὗτοί] τοιούτοι Allan (5) οὐ τῷ Chalc.: *aut non* Λ¹: *non eo quod* Λ²:
οὕτω Π 9 πολλοὶ e l. 5 (PC) post γὰρ tra. Allan (5) 11 {τὸ}
secl. Dirlmeier: τῷ τὸ δεῖν Π: τῷ τὸ δεῖν Langerbeck: an {τὸ} αἰεῖ?: τοδὶ
Spengel 12 τοιονδί <κατὰ τὸ εἶναι τοιονδί> suppl. Susemihl: *eo*
quod tale secundum esse tale oportet et habere Λ²: τοιονδί L: τοιὸν δεῖ
PC 14 ἡ L, C² sup. lineam: om. PC¹ πράττει Marc. Urb.:
πράττοι Π 15 τέχνη Walzer (cf. φρονήσει 47^a13): τέχνη Π ἔτι
PC: *etiam* Λ¹: *amplius* Λ²: ἔστι L: ὅτι Jackson ((3), 210) (sc. κατορθοῦσι,
47^a13)

ilişkin iyi huylar birliktedir, Sokrates'in *hiçbir şey akli başındalıktan daha güçlü değildir* sözü de doğru, ama akli başındalığın bir bilgi 35 olduğunu söylüyor, bu doğru değil. Çünkü akli başındalık bir erdemdir ve bilgi değildir, başka bir bilme, tanıma türüdür.

2(7,XIV) Madem yalnızca akli başındalık ile erdem iyi durumu sağlamıyor, sanki talih de iyi durumu sağlıyormuş ve bilgiyle aynı şeyi yapıyormuş gibi, talihli insanların da iyi durumda olduğunu söylüyoruz, 1247^a öyleyse doğal olarak talihli kişi, doğal olarak talihsiz kişi var mı, yok mu, bunun konumuzla ilgisi ne, diye araştırmak gerekiyor. Kimi talihli insanlar var, bunları görüyoruz, nitekim akli başında olmadıkları halde, talihin işe karıştığı durumlarda pek başarılı oluyorlar. Ayrıca bir sanatı olan şeylerde de, sözgelisi askerlikte, dümencilikte 5 talihin rolü büyük. İmdi acaba bu kişiler belli bir huydan, tutumdan ötürü mü talihli kişiler oluyorlar, yoksa kendileri belli özellikte olan kişiler olmalarından ötürü mü talihin işe karıştığı işlerde başarılı oluyorlar? Onların doğal olarak böyle olduklarına ilişkin bir görüş var, yani doğa kişilere belli özellikler veriyor, daha doğuşta insanlar bu açıdan farklılaşıyorlar: tıpkı kimi insanların açık renk 10 kimi insanların koyu renk gözlü olmakla bu açıdan belli nitelikte olması gibi, aynı şekilde kimi insanlar talihli kimi insanlar talihsiz oluyor!

Bunların akli başında kişi oldukları için başarılı olmadıkları açık, çünkü akli başındalık akıldan bağımsız bir şey değil, akli başında kişinin durumunun böyle olmasının bir nedeni vardır, oysa talihli kişiler niçin başarılı olduklarını söyleyemezler (zaten bunu söyleyebilseler ancak sanata bağlı olarak söyleyebilirlerdi). Talihli 15

- δὲ φανεροὶ ὄντες ἄφρονες, οὐχ ὅτι περὶ ἄλλα (τοῦτο μὲν γὰρ οὐθὲν ἄτοπον· οἶον Ἱπποκράτης γεωμετρικὸς ὢν, ἀλλὰ περὶ τὰ ἄλλα ἐδόκει βλάξ καὶ ἄφρων εἶναι, καὶ πολὺ χρυσίον πλέων ἀπώλεσεν ὑπὸ τῶν ἐν Βυζαντίῳ πεντηκοστολόγων) {δι' εὐθίαν, ὡς λέγουσιν} ἀλλ' {ὅτι} καὶ ἐν οἷς εὐτυ- 20
 6 χουσιν ἄφρονες. περὶ γὰρ ναυκληρίαν οὐχ οἱ δεινότατοι εὐτυχεῖς, ἀλλ' ὥσπερ ἐν κύβων πτώσει ὁ μὲν οὐδέν, ἄλλος δὲ βάλλει καθ' ἣν φύσει ἐστὶν εὐτυχής· ἡ τῷ φιλεῖσθαι, ὥσπερ φασίν, ὑπὸ θεοῦ, καὶ ἔξωθέν τι εἶναι τὸ κατορθοῦν, οἶον πλοῖον κακῶς νεναυπηγημένον ἄμεινον πολλάκις {δὲ} 25
 πλεῖ, ἀλλ' οὐ δι' αὐτό, ἀλλ' ὅτι ἔχει κυβερνήτην ἀγαθόν, {ἀλλ'} οὕτως <ὁ> εὐτυχὴς τὸν δαίμονα ἔχει κυβερνήτην ἀγαθόν;
 7 ἀλλ' ἄτοπον θεὸν ἢ δαίμονα φιλεῖν τὸν τοιοῦτον, ἀλλὰ μὴ τὸν βέλτιστον καὶ τὸν φρονιμώτατον. εἰ δὴ ἀνάγκη ἢ φύσει ἢ νόμῳ ἢ ἐπιτροπείᾳ τινὶ κατορθοῦν, τὰ δὲ δύο μὴ 30
 ἐστί, φύσει ἂν εἶεν οἱ εὐτυχεῖς. 31
 8 ἀλλὰ μὴν ἢ γε φύσις 31
 αἰτία ἢ τοῦ αἰεὶ ὡσαύτως ἢ τοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἢ δὲ τύχη τοῦναντίον. εἰ μὲν οὖν τὸ παραλόγως ἐπιτυχᾶναι τύχης δοκεῖ εἶναι, (ἀλλ', εἴπερ, διὰ τύχην εὐτυχής), οὐκ ἂν τοιοῦτον

16 δὲ] *enim* A²: γὰρ Dirlmeier φανεροὶ Allan (5): φανερὸν Π: ὅτι post φανερὸν suppl. Spengel μὲν om. L 17 οὐθὲν L: *nihil* A²: om. PC *Hippocratem* A¹: *Υποκράτης* A² 18 ἐδόκει . . . εἶναι] . . . *erat* A²: δόκει . . . εἶναι Π 19 πλέων] *navigans* A²: πλέων Π πεντηκοστολόγων L: πεντηκοστῶ λόγων PC 20 {δι' . . . λέγουσιν} secl. Allan (5) {ὅτι} secl. Rowe (3) ἐν οἷς fort. V: *in quibus* A²: ἐν οἷς Π: ἐν ἐνίοις (*in nonnullis*) A¹ 21 δεινότατοι L: *peritissimi* A¹: *maxime industrii* A²: δυνότατοι P: δυνάτατοι C 23 ἐξ post βάλλει suppl. Jackson ((3), 210–11), πολὺ Susemihl: *iacit ex* A²: *multum* A¹ ἦν (sc. βολήν) Collingwood (cf. 47^b 17) 25–6 {δὲ} *agitur* A¹: *navigat* A²: δὲ πλεῖ Π: διαπλεῖ Sylburg 26 αὐτὸ C ἀγαθόν om. A² 27 {ἀλλ'} om. L, secl. Fritzsche οὕτως Fritzsche: <ὁ> suppl. Susemihl: οὗτος P² L: *sic* A¹ A²: ἀλλ' . . . ἀγαθόν om. P¹ C εὐτυχ (spat. *duarum* litt.) (εὐτυχὴς P² Marc.) τὸν δαίμονα L: *benefortunatum daimonem* A² 29 δὴ] δὲ Casaubon 30 ἐπιτροπείᾳ C: ἐπιτροπία PL κατορθοῦν, τὰ δὲ δύο Π: *dirigentia autem* A² 33 οὕτω post οὖν suppl. Bussemaker 34 ἀλλ' . . . ἂν] *qui autem propter fortunam benefortunatus non utique videbitur* A²: δόξειε post ἂν suppl. Jackson ((3), 212)

oldukları durumlarda akli başında olmadıkları için bunlar akli başında kişi değiller, yoksa başka şeylerden anlamadıkları için değil (bu hiç de anlaşılmas bir şey değil, sözgelişi Hippokrates iyi bir bilim adamıydı ama başka konularda bayağı şapşal ve akılsız olduğu düşünülüyordu: anlattıklarına göre Byzantion'a yaptığı yolculukta gümrük memurlarına şapşallığı yüzünden oldukça para kaptırmış). Deniz ticaretinde son derece yaman kişiler değildir talihli olanlar, 20 tersine zarın gelişi gibi; kimine hiç zar gelmez, kimi, şansı doğal olarak elinde tutuyormuş gibi zar atar. Ya da dediklerine göre tanrı severmiş bunları: yani başarıya götüren şey dışardan gelirmiş; kötü donatılmış bir teknenin kendisinden ötürü değil, iyi bir dümencisi olmasından ötürü çoğu kez iyi yolculuk yapması gibi, talihli kişi 25 de iyi bir dümenci olarak bir *cın* mi taşıyor acaba? Ne ki bir tanrının ya da bir *cın*'in, son derece iyi ve akli başında biri yerine, böyle bir adamı sevmesi saçma. İmdi ya doğaya göre ya usa göre ya da tanrısal bir güçle başarılı olmak zorunluysa, bunlardan son ikisi işin içine 30 karışmıyorsa, mutlu kişiler doğa gereği böyle olsalar gerek!

Ne ki doğa öyle bir nedendir ki, onun nedeni olduğu şey ya hep aynı şekilde olur ya da çoğu kez aynı şekilde olur, oysa talih tersi. İmdi talihi elde etmek akıldışı görünüyorsa (şans eseri talihli kişi olunuyorsa), neden, böyle bir şey olamaz, yani hep aynı olana ya

- 35 εἴη τὸ αἴτιον, οἷον αἰ τοῦ αὐτοῦ ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ. ἔτι 9
 εἰ, <ῆ> τοιοσδί, ἐπιτυγχάνει ἢ ἀποτυγχάνει, ὥσπερ, ὅτι {ὁ} γλαν-
 κός, οὐκ ὄξυ ὀρέῃ, οὐ τύχη αἰτία ἀλλὰ φύσις· οὐκ ἄρα ἐστὶν εὐ-
 τυχῆς ἀλλ' οἷον εὐφυής. ὥστε τοῦτ' ἂν εἴη λεκτέον, ὅτι οὓς λε-
 γομεν εὐτυχεῖς, οὐ διὰ τύχην εἰσὶν. οὐκ ἄρα εἰσὶν εὐτυχεῖς·
 1247^b τύχης γάρ, ὅσων αἰτία τύχη ἀγαθῇ ἀγαθῶν.
 1247^b εἰ δ' οὕτως,
 πότερον οὐκ ἔσται τύχη ὅλως, ἢ ἔσται μὲν, ἀλλ' οὐκ αἰτία; ἀλλ'
 ἀνάγκη καὶ εἶναι καὶ αἰτίαν εἶναι. ἔσται ἄρα καὶ ἀγαθῶν
 τισιν αἰτία ἢ κακῶν. εἰ δ' ὅλως ἐξαιρετέον καὶ οὐδὲν ἀπὸ 10
 5 τύχης φατέον γίνεσθαι, ἀλλ' ἡμεῖς ἄλλης οὐσης αἰτίας
 διὰ τὸ μὴ ὀρᾶν τύχην εἶναι φαμεν αἰτίαν (διὸ καὶ ὀρι-
 ζόμενοι τὴν τύχην τιθέασιν αἰτίαν ἄδηλον ἀνθρωπίνῳ λο-
 γισμῷ, ὡς οὐσης τινὸς φύσεως)· τοῦτο μὲν οὖν ἄλλο πρόβλημ'
 9 ἂν εἴη.
 9 ἐπεὶ δὲ ὀρώμεν τινας ἄπαξ εὐτυχήσαντας, διὰ
 10 τί οὐ καὶ πάλιν; ἂν διὰ τὸ αὐτὸ κατορθώσαιεν καὶ πάλιν.
 τοῦ γὰρ αὐτοῦ τὸ αὐτὸ αἴτιον. οὐκ ἄρα ἔσται τύχης τοῦτο. ἀλλ' 11

35 εἴη Fritzsche: εἶναι Π: esse Λ² τὸ¹ τι Langerbeck ἢ ὡς aut ut
 Λ²: εἰ ὡς PC: ὡς L 35-36 ἔτι εἰ, <ῆ> Langerbeck: ἔτι ἢ Π: ἔτι εἰ
 Marc.: adhuc si quia Λ²: ἔτι εἰ, <ὅτι> Fritzsche 36 τοιοσδί Chalc.:
 τοίος δῆ CL: τοίος δεῖ P: talis oportet Λ²: post τοιοσδί, δεῖ suppl.
 Dirlmeier ἐπιτυγχάνει ἢ ἀποτυγχάνει Π: accidere Λ²: ἐπιτυγχάνειν ἢ
 ἀποτυγχάνειν Dirlmeier ὥσπερ ὅτι L: sicut quia Λ²: ὅτι ὥσπερ PC {ὁ}
 om. Marc., secl. Bussemaker: ὅτι ὁ Π 37 οὐκ ὄξυ codd. Λ¹: ὄξυ
 Λ², Ross (cl. GA 779^b 12, 35) ὀρά om. Λ² 1247^b 1 τύχης Π:
 fortunati Λ²: εὐτυχεῖς Jackson ((3), 212-13) ὅσων codd. Λ²: ὅσοις
 Jackson: ὅσων <μῇ> Dirlmeier 2 οὐκ¹ Spengel: ἢ codd.: ἢ οὐκ
 Jackson ((3), 213) οὐκ² αἰτία Spengel: οὐκέτι Π 4 ἐξαιρετέον Π:
 ἐξαιρετέα Langerbeck οὐδὲν] μηδὲν dubitanter Susemihl 7 ἄδηλον
 Shorey (80; cf. Ph. 196^b 6): ἄλογον PC: sine ratione Λ²: ἀνάλογον L:
 proportionalem Λ¹ 9 ἐπεὶ δὲ C (δὲ sup., eadem manu): quoniam
 autem Λ²: ἐπεὶ δὲ L: ἐπειδὴ P: quandoquidem Λ¹ 10 ἀλλὰ post ἂν e
 sed Λ²: om. Π διὰ τὸ αὐτὸ κατορθώσαιεν Jackson ((3), 213): διὰ τὸ
 ἀποκατορθώσαι Π: διὰ τὸ ἀποκατορθώσαι ἔν, (Susemihl) e propter idem
 dirigere unum Λ² καὶ πάλιν PC: καὶ πάλιν bis L: et iterum Λ² 11 τοῦ
 γάρ αὐτοῦ τὸ αὐτὸ αἴτιον Jackson ((3), 213): τὸ γάρ αὐτὸ τοῦτ' αἴτιον Π:
 eiusdem enim eadem causa Λ² τοῦτο Jackson: οὐ τὸ Π: hoc Λ²
 11-12 ἀλλ' ὅταν PC: sed cum Λ²: ἄλλο τ' ἂν L

da çoğu kez aynı olana özgü bir neden olamaz. Öte yandan açık 35
 renk gözlü olduğu için iyi göremeyen biri gibi, belli bir nitelikte
 olmasından ötürü talihi “yaver” gidiyorsa ya da “yaver” gitmiyorsa,
 o zaman neden talih değil, doğa demektir. Bu durumda da onun
 talihinin iyiliğinden değil, doğasının iyiliğinden söz edilebilir. O
 zaman, talihli diye adlandırdığımız kişilerin talih yoluyla böyle ol-
 madıklarını söylemek gerekecektir. Nitekim nedeni iyi talih olan
 iyilerdir talihe özgü olanlar.

1247^b

İmdi bu böyleyse acaba genel olarak talih diye bir şey olmayacak
 mı, yoksa talih olacak ama bir neden mi olmayacak? Ama hem
 olması hem de neden olması zorunlu. Öyleyse kimi kişiler için iyi
 ya da kötü şeylerin nedeni olacaktır, çünkü talih bütünüyle bir
 yana atılırsa, hiçbir şeyin talihe bağlı olarak oluşmadığını söyleme-
 miz gerekirse ve biz başka bir neden olmasına karşın bu nedeni 5
 görmediğimiz için nedenin talih olduğunu söylüyorsak (bunun için
 talihi tanımlayanlar da onu, sanki bir doğası varmış gibi, *insan akli*
açısından belirsiz bir neden diye ortaya koyuyorlar), bu başka bir
 sorun olacaktır.

Madem biz bir kez talihli olan kişiler görüyoruz, bunlar niçin
 yeniden talihli olmuyorlar? Aynı yolla niçin yeniden talihli olmu- 10
 yorlar? Çünkü aynı şeyin nedeni aynı olur. Demek ki bu talihe

ὅταν τὸ αὐτὸ ἀποβαίνει, ἀπείρων καὶ ἀορίστων, ἔσται μὲν
 τῷ ἀγαθὸν ἢ κακόν, ἐπιστήμη δ' οὐκ ἔσται αὐτοῦ ἢ δι' ἐμπει-
 ρίαν, ἐπεὶ ἐμάνθανον ἂν τινες εὐτυχεῖς, ἢ καὶ πᾶσαι ἂν
 12 αἱ ἐπιστήμαι, ὥσπερ ἔφη Σωκράτης, εὐτυχίαι ἦσαν. τί οὖν 15
 κωλύει συμβῆναι τινι ἐφεξῆς τὰ τοιαῦτα πολλάκις, οὐχ
 ὅτι τοιοσδί, ἀλλ' οἷον ἂν εἴη τὸ κύβους ἀεὶ μακαρίαν βάλ-
 λειν;

τί δὲ δῆ; ἄρ' οὐκ ἔνεισιν ὁρμαὶ ἐν τῇ ψυχῇ αἱ μὲν 18
 ἀπὸ λογισμοῦ, αἱ δὲ ἀπὸ ὀρέξεως ἀλόγου; καὶ πρότεραι
 αὐταί; εἰ γάρ ἐστι φύσει ἢ δι' ἐπιθυμίαν ἡδέος {καὶ ἡ} ὄρε- 20
 13 ξις, φύσει γε ἐπὶ τὸ ἀγαθὸν βαδίζοι ἂν πᾶσα. εἰ δῆ τινές
 εἰσιν εὐφυνεῖς ὥσπερ οἱ ᾧδικοὶ οὐκ ἐπιστάμενοι ἄδειν, οὕτως
 εὐ πεφύκασιν καὶ ἄνευ λόγου ὁρμῶσιν, <ἡ> ἢ φύσις πέφυκε, καὶ
 ἐπιθυμοῦσι καὶ τούτου καὶ τότε καὶ οὕτως ὥς δεῖ καὶ οὐ δεῖ
 καὶ ὅτε, οὗτοι κατορθώσουσι, καθ' ἑαυτῶν ἄφρονες ὄντες καὶ 25
 ἄλογοι, ὥσπερ καὶ εὐ ᾗσσονται οὐ διδασκαλικοὶ ὄντες. οἱ δὲ γε

12 ἀπ' ante ἀπείρων suppl. Jackson ((3), 214), dubitanter Colling-
 wood 13 τῷ Jackson ((3), 214, cl. 47^b4): τὸ Π: ὁ Dirlmeier
 ἢ Π, Jackson: aut Λ² ἐμπειρίαν Jackson, ex *experientiam* Λ²: ἀπειρίαν
 Π 14 εὐτυχεῖς ΠΛ¹Λ²: εὐτυχεῖν Spengel: <γίνεσθαι> εὐτυχεῖς Allan
 ((5), cl. 22^b16) 15 Σωκράτης] cf. Pl. *Euthd.* 279d εὐτυχίαι L:
 εὐτυχίαι PC 16 συμβῆναι τινι L: *accidere alicui* Λ²: συμβαίνει
 τινι PC 17 τοιοσδί Jackson ((3), 214, cl. 47^a36): τοῖς δεῖ Π: *hos*
oportet Λ²: οὕτως δεῖ Sylburg εἴη Sylburg: *erit* Λ² κύβους
 LP²: *cubos* Λ²: κοίβους P¹C μακαρίαν Fritzsche (cf. Pl. *Hp. Ma.*
 293a2): μακρὰν Π: *longa* Λ² 18 ἄρ' Marc.: ἄρ' Π: *numquid*
 Λ² 19 ἀλόγου om. Λ¹ 20 αὐταί εἰ γάρ ἐστι φύσει ἢ δι'
 ἐπιθυμίαν Π: *ipsi sunt natura quidem. Si propter concupiscentiam* Λ²: αὐταί
 εἰσι: φύσει γε. εἰ δ' ἢ δι' ἐπιθυμίαν Dirlmeier ἡδέος L: ἡδέως P: ἡδέου C:
delectabilis Λ² *siquidem naturalis est per cupiditatem iucundae rei*
appetitus Λ¹ (i.e. om. {καὶ ἡ²}): hab. Π 21 πᾶσα Allan (5): πᾶν Π:
semper Λ²: πάντοτε Jackson ((3), 215, cl. EN 1166^a28) 22 ᾧδικοὶ
 Sylburg (cf. 38^a36): ἄδικοι Π: *cantionis imperiti* Λ¹: *indocti* Λ²: ἄδιδاکτοι
 Allan (5) ᾗδειν Π: ἄ δεῖ (*quae oportet*) Λ² 23 εὖ] *bene* Λ²: οὐ Π
 <ἡ> suppl. Jackson ((3), 215): *secundum quod* Λ² 24 καὶ τότε] *et*
tunc Λ²: καὶ ποτέ PC: ποτέ L καὶ οὐ δεῖ om. Λ² 25 κατορθώ-
 σουσι] *dirigent* Λ²: κατορθοῦσι Π 26 ᾗσσονται Sylburg: ἔσσονται Π
 οὐ διδασκαλικοὶ] cf. *Metaph.* 981^b7: *non docibiles* Λ²: οἱ διδασκαλικοὶ Π

özgü bir şey değil. "Aynı şey" sonsuz ve belirsiz nedenlere bağlı olarak olduğunda, yani iyi ya da kötü bir şey olduğunda, onun bilgisi deneyim yoluyla elde edilen bir bilgi olamaz. Öyle olsaydı kimi kişiler talihli olmayı öğrenirlerdi ya da Sokrates'in dediği gibi 15 bütün bilgiler iyi talih olurdu! İmdi biri için bu tür şeylerin sık sık birdenbire olmasını, yani kişinin *zanı hep oturtma*'sını engelleyen şey, onun belli bir nitelikte olması olmadığına göre, ne?

Acaba ne? Acaba ruhta bir yanda muhakemeye dayanan, öte yanda akıldan bağımsız iştaha dayanan eğilimler yok mu? Üstelik de berikiler doğaca daha önce gelmiyorlar mı? Ama arzu yoluyla 20 hoşluğa iştah doğal ise, her iştah doğa gereği iyiye yönelebilecektir. İmdi şarkı söylemeyi öğrenmedikleri halde şarkı söyleyebilenler gibi, bazı insanlar iyi yapıda, iyi doğada ise, böylece uslamlamadan, muhakemeden bağımsız, doğal olarak iyiye doğru yöneliyorlarsa ve belli bir nesneye doğal olarak gerektiği yerde, gerektiği zaman, gerektiği tarzda arzu duyuyorlarsa, bunlar, akli başında olmayan kişiler, uslamlama yapmayan kişiler olsalar bile, tıpkı bunu başka- 25 larından öğrenmedikleri halde şarkı söyleyebilen insanlar gibi başa-

τοιούτοι εὐτυχεῖς, ὅσοι ἄνευ λόγου κατορθοῦσιν ὡς ἐπὶ τὸ

28 πολὺ. φύσει ἄρα οἱ εὐτυχεῖς εἶεν ἄν.

28 ἡ πλεοναχῶς λέ- 14

γεται ἡ εὐτυχία; τὰ μὲν γὰρ πράττεται ἀπὸ τῆς ὀρμῆς

30 καὶ προελομένων πρᾶξαι, τὰ δ' οὐ, ἀλλὰ τὸυναντίον. καὶ ἐν

ἐκείνοις, <ἐν οἷς> κακῶς λογίσασθαι δοκοῦσι, κατορθοῦντας

κατευτυχήσαι φάμέν· καὶ πάλιν ἐν τούτοις, εἰ ἐβούλοντο ἄλλο

ἢ ἔλαττον <ἢ> ἔλαβον τάγαθόν. ἐκείνους μὲν τοίνυν εὐτυχεῖν 15

διὰ φύσιν ἐνδέχεται (ἡ γὰρ ὀρμή καὶ ὀρεξις οὐσα οὐ δεῖ

35 κατῳρθωσεν, ὁ δὲ λογισμὸς ἦν ἡλίθιος· †καὶ τοὺς μὲν ἐν-

ταῦθα, ὅταν μὲν λογισμὸς μὴ δοκῶν ὀρθὸς εἶναι, τύχη δ'

αὐτοῦ αἰτία {οὐσα,} αὐτῇ {δ'} ὀρθῇ οὐσα ἔσωσεν,† ἀλλ' ἐνίστε

δι' ἐπιθυμίαν ἐλογίσατο πάλιν οὕτω καὶ ἡτύχησεν)· ἐν δὲ δὴ 16

τοῖς ἑτέροις πῶς ἔσται ἡ εὐτυχία κατ' εὐφυῖαν ὀρέξεως καὶ

1248^a ἐπιθυμίας; ἀλλὰ μὴν ἡ ἐνταῦθα εὐτυχία {καὶ τύχη διττῇ}

κάκεινη ἡ αὐτῇ, ἡ πλείους αἱ εὐτυχίαι <καὶ τύχη διττῇ>.

ἐπεὶ δ' ὀρώμεν παρὰ πάσας τὰς ἐπιστήμας καὶ τοὺς 17

λογισμοὺς τοὺς ὀρθοὺς εὐτυχοῦντας τινάς, δηλὸν ὅτι ἕτερον ἄν

5 τι εἴη τὸ αἷτιον τῆς εὐτυχίας. ἐκείνη δὲ πότερον εὐτυχία ἢ

28 ἄρα P¹L: ἄρα P²C: igitur A¹Λ² ἢ εἰ (siquidem) A¹ 30 ἀλλὰ

τὸυναντίον L: sed contrarie A²: ἀλλ' οὐ τὸυναντίον C: ἀλλ' οὐ τὸυναν-

τίων P εἰ post καὶ² suppl. Rackham 31 εἰ post ἐκείνοις suppl.

Dirlmeier, οἱ Jackson ((3), 216) <ἐν οἷς>] ex in quibus A²: om. Π

κατορθοῦντας Ald.: κατορθοῦνται PC: dirigunt (v.l. diriguntur) A²: κατορ-

θοῦν τε L 32 κατευτυχήσαι Bussemaker: καὶ εὐτυχήσαι Π εἰ] οἱ

Jackson ((3), 216) ἐβούλοντο Π: ἐβουλεύοντο Sussemihl ἄλλο Jack-

son: ἄν Π 33 ἢ¹ Π: secundum quod (i.e., ut vid., ἢ) A² <ἢ²>

suppl. Jackson ((3), 216) ἀγαθόν Spengel 34 δεῖ PL: oportet

A²: δὴ C: oportebat A¹: ἔδει Sussemihl 35 ἦν om. A² 35-7 καὶ

... ἔσωσεν susp. Allan (5) 36-7 ἀν ὅταν μὲν λογισμὸς μὴ δοκῇ ὀρθὸς

εἶναι, τύχη δ' αὐτοῦ αἰτία, {οὐσα,} αὐτῇ {δ'} ὀρθῇ οὐσα ἔσωσεν? Mingay

(60-2): ὅταν μὲν λογισμὸς μὴ δοκῶν ὀρθὸς εἶναι, τύχη δ' αὐτοῦ αἰτία οὐσα

<ἐπιθυμία>, αὐτῇ ὀρθῇ οὐσα ἔσωσεν Dirlmeier 36 ὀρθὸς Marc. V:

recta (sc. ratiocinatio) A²: ὀρθῶς Π 37 {οὐσα,} ... οὐσα] existens

<concupiscentia> ipsa recte existente A²: αὐτῇ PC: αὐτῇ δ' L: αὐτῇ

Spengel ἔσωσεν] salvavit A²: ἔξωσεν Π 1248^a 1 ἢ Π: si A²: εἰ

Fritzsche: ἢ Spengel 1-2 καὶ τύχη διττῇ post εὐτυχίαι tra.

Spengel 2 κάκεινη Π: et ibi A²: κάκει Sussemihl: καὶ ἐκεῖ Dirlmeier

ἢ Π: secl. Fritzsche 5 ἢ ante εὐτυχία hab. L

rılı olacaklardır. Böylece uslamlamaya dayanmadan çoğu kez başarı-
rılı olan insanlar talihli olurlar. Dolayısıyla insanlar doğa gereği
talihli olabilir!

Yoksa talihli olma çok anlamda mı kullanılıyor? Dürtüyle, eği-
limle ve tercih ederek yapılan kimi şeylerde sonuca ulaşılıyor, kimi 30
şeylerde tersi oluyor. Yaptıklarını kötü hesapladıkları düşünülen
kişiler başarılı olurlarsa onlara *talihli* deriz. Yine başka bir şeyi iste-
yen ya da elde ettiği iyiden daha azını isteyen kişilere de *talihli*
deriz. İmdi birinci durumda doğa aracılığıyla talihli olmak olası
(çünkü dürtü ve iştah gerekene ulaştırmıştır, ama hesap, muhake-
me yanlış. Burada muhakeme doğru görünmediği zaman, onun 35
nedeni talih olduğu için doğruluğu o sağlamış olacaktır; kimileyin
ise arzu ile ve bu şekilde muhakeme edilmiş ama talih yaver gitme-
miş olabilecektir). Ötekilerde iştah ile arzunun iyi doğasına göre
talihli olma nasıl olacak? İlk durumda talihli olma ve talih ikili 1248^a
ise, ikinci durumda tek ve aynı talih söz konusu ise, çok sayıda
talihli olma söz konusu demektir.

Madem bütün bilgilere ve uslamlamalara aykırı olarak bazı kişi-
lerin talihli olduğunu görüyoruz, talihli olmanın nedeni başka bir
şey olsa gerek, bu açık. Acaba gerekmeyen şeyler arzu edildiğinde, 5

- οὐκ ἔστιν, ἣ ἐπεθύμησεν ὧν ἔδει καὶ ὅτε †ἔδει τὸ† λογισμὸς
 ἀνθρώπινος οὐκ ἂν τούτου εἴη. οὐ γὰρ δὴ ἀμπαν ἀλόγιστον
 τοῦτο, οὐδὲ φύσικὴ <γ'> ἐστὶν ἡ ἐπιθυμία, ἀλλὰ διαφθείρεται
 18 ὑπὸ τινός. εὐτυχεῖν μὲν οὖν δοκεῖ, ὅτι ἡ τύχη τῶν παρὰ
 λόγον αἰτία, τοῦτο δὲ παρὰ λόγον (παρὰ γὰρ τὴν ἐπιστήμην 10
 καὶ τὸ καθόλου)· ἀλλ', ὡς ἔοικεν, οὐκ ἀπὸ τύχης, ἀλλὰ
 19 δοκεῖ διὰ τοῦτο. ὥσθ' οὗτος μὲν ὁ λόγος οὐ δείκνυσιν ὅτι
 φύσει <τὸ> εὐτυχεῖν, ἀλλ' ὅτι οὐ πάντες οἱ δοκοῦντες εὐτυχεῖν
 διὰ τύχην κατορθοῦσιν, ἀλλὰ διὰ φύσιν· οὐδ' ὅτι οὐδέν ἐστι
 τύχη αἰτία οὐθενὸς δείκνυσιν, ἀλλ' οὐ τῶν πάντων ὧν 15
 δοκεῖ. 16
 20 τοῦτο μέντ' ἂν ἀπορήσειέ τις, ἄρ' αὐτοῦ τούτου τύχη αἰτία, 16
 τοῦ ἐπιθυμῆσαι οὐ δεῖ καὶ ὅτε δεῖ. ἡ οὕτως γε πάντων ἔσται;
 καὶ γὰρ τοῦ νοῆσαι καὶ βουλευσασθαι· οὐ γὰρ δὴ ἐβουλευσατο
 βουλευσάμενος, καὶ τοῦτ' <αὐ> ἐβουλευσατο, ἀλλ' ἔστιν
 ἀρχὴ τις, οὐδ' ἐνόησε νοήσας πρότερον <ἡ> νοῆσαι, καὶ τοῦτο 20
 εἰς ἄπειρον. οὐκ ἄρα τοῦ νοῆσαι ὁ νοῦς ἀρχή, οὐδὲ τοῦ
 βουλευσασθαι βουλή. τί οὖν ἄλλο πλὴν τύχης; ὥστ' ἀπὸ τύχης
 ἅπαντα ἔσται. ἡ ἔστι τις ἀρχὴ ἧς οὐκ ἔστιν ἄλλη ἕξω, αὕτη

6 ἔστιν C: om. PL ἡ PC: quae A²: ἡ L: ἡ Fritzsche: εἰ Spengel
 †ἔδει² τὸ† PC: ἔδειτο L: ἔδει, ὡς λογισμὸς γε Jackson ((3), 217): maiorem
 lacunam subesse susp. Spengel et Dirlmeier: an ἔδει², <καί>το(ι)?
 7 τούτου Π: τοῦτο fort. V εἴη Π: erit causa A² δὴ Chalc.: utique A²:
 δεῖ Π 8 οὐδὲ Susemihl: οὔτε Π: οὐ γε Jackson ((3), 217-18)
 φυσικὴ <γ'> Walzer (cf. Denniston, 119 l. i. ii) 9 οὖν L: igitur
 A²: ἂν PC 10 τοῦτο fort. V: hoc A²: τούτου Π 11 ἀλλ' ὡς Π:
 aliter A² 13 <τὸ> suppl. Bussemaker: εὐτυχεῖν Π: quod natura
 benefortunate agatur A²: εὐτυχεῖται Dirlmeier 14 ἀλλὰ] ἀλλ' οὐ
 Jackson ((3), 218) οὐδέν PC: οὐδ' L: non A² 14-15 ὅτι οὐδέν ἐστι
 τύχη, <οὐδ' ὅτι οὐκ ἔστι τύχη> ante αἰτία suppl. Jackson ((3), 218)
 15 ὅτι post ἀλλ' suppl. Casaubon 16 ἄρ' P² Oxon.: utrum A¹:
 ἄρ' P¹ CL 18 δὴ PC: om. L A² 19 <αὐ> suppl. Langerbeck:
 τοῦτ' ἐβουλευσατο Π: et antequam consiliaretur A², unde πρότερον ἡ
 βουλευσασθαι Bussemaker 19-20 ἀλλ' . . . τις post ἄπειρον (21) tra.
 Rackham 20 <ἡ> e A² suppl. Spengel: om. Π 21 ὁ νοῦς
 Casaubon: ὁ (?)νοῦς mg. Marc.²: intellectus A²: συνοῦσα Π 23 ἔσται]
 sunt A² ἡ] aut A²: εἰ Π: et A¹ αὕτη Π: αὕτη A²

bu talihli olma mıdır, değil midir? Nitekim bunun nedeni insana özgü bir uslamlama olmasa gerek. Hepten uslamlamadan bağımsız değil, ama arzu da doğal değil, çünkü bir şey tarafından bozulmuş. Talihli olduğu görünüyor, çünkü talih akıldışı bir nedendir, bu olan 10 da akıldışı oluyor (çünkü bilgiye ve genel olana aykırı). Ne ki talihe dayanmıyor, talihe dayanıyormuş gibi görünüyor. Dolayısıyla bu temellendirme, talihli olmanın doğa gereği olduğunu değil, şunu göstermektedir: talihli olduğu düşünülen herkes talih aracılığıyla başarılı olmaz, doğaları aracılığıyla da başarılı olanlar var. Yine talihin hiçbir şeyin nedeni olmadığını da göstermiyor, yalnızca, talihin neden olduğu düşünülen her şeyde neden talih değildir, 15 bunu gösteriyor.

Şu da sorulabilir: acaba talih gerekeni gerektiği zaman arzu etmenin nedeni mi, yani her şeyin, düşünmenin, düşünüp taşınmanın da nedeni mi? Nitekim düşünüp taşınıldıktan sonra düşünüp taşınılmaz, yine bu böyle sürmez, belli bir başlangıç, ilke vardır; düşünmüş olan kişi de düşünmüş olmadan önce düşünmüş değildir, 20 bu böyle sonsuza değin gider. İmdi düşünme eyleminin başlangıcı, ilkesi us değil; düşünüp taşınmanın başlangıcı, ilkesi de düşünüp taşınma değil. Talih dışında ne kalıyor? Dolayısıyla her şey talihe mi dayanacak? Yoksa onun dışında başka bir başlangıcı olmayan

δὲ διὰ τὸ τοιαύτη {τῷ} εἶναι {τὸ} τοιοῦτο δύναται ποιεῖν; τὸ δὲ ζητού- 21
 25 μενον τοῦτ' ἐστί, τίς ἡ τῆς κινήσεως ἀρχὴ ἐν τῇ ψυχῇ. δῆλον
 δὴ ὥσπερ ἐν τῷ ὄλῳ θεός, {καί} κὰν ἐκεῖνῳ. κινεῖ γάρ
 πῶς πάντα τὸ ἐν ἡμῖν θείον· λόγου δ' ἀρχὴ οὐ λόγος, 22
 ἀλλὰ τι κρεῖττον· τί οὖν ἂν κρεῖττον καὶ ἐπιστήμης εἴη {καί
 νου} πλὴν θεός; ἡ γὰρ ἀρετὴ τοῦ νου ὄργανον· καὶ διὰ τοῦτο,
 30 ὁ {οἱ} πάλαι ἔλεγον, εὐτυχεῖς καλοῦνται οἱ, {οἱ} ἂν ὁρμήσωσι,
 κατορθοῦσιν ἄλογοι ὄντες, καὶ βουλευέσθαι οὐ συμφέρει αὐτοῖς.
 ἔχουσι γὰρ ἀρχὴν τοιαύτην ἢ κρεῖττων τοῦ νοῦ καὶ τῆς βουλεύσεως
 (οἱ δὲ τὸν λόγον· τοῦτο δ' οὐκ ἔχουσι οὐδ' ἐνθουσιασμόν), τοῦτο 23
 δ' οὐ δύνανται. ἄλογοι γὰρ ὄντες ἐπιτυχάνουσι καὶ τού-
 35 των φρονίμων καὶ σοφῶν ταχεῖαν εἶναι τὴν μαντικὴν, καὶ
 μόνον οὐ τὴν ἀπὸ τοῦ λόγου δεῖ ὑπολαβεῖν, ἀλλ' οἱ μὲν δι'
 ἐμπειρίαν, οἱ δὲ διὰ συνήθειάν ττετ ἐν τῷ σκοπεῖν χρῆσθαι·
 τῷ θείῳ δὲ αὐταί. τοῦτο καὶ εὐ ὁρᾶ καὶ τὸ μέλλον καὶ
 τὸ ὄν, καὶ ὧν ἀπολύεται ὁ λόγος οὗτος. διὸ οἱ μελαγχο-

24 διὰ τὸ τοιαύτη (τοιαύτη {γε} Jackson (3), 218) {τῷ} εἶναι {τὸ} τοιοῦτο δύναται ποιεῖν; Walzer: διὰ τί τοιαύτη τὸ εἶναι τὸ τοῦτο δύνασθαι ποιεῖν; Π: *quod tale secundum esse tale potest facere* Λ²: ὅτι τοιαύτη {κατὰ} τὸ εἶναι τὸ τοιοῦτο δύναται ποιεῖν; Dirlmeier 26 δὴ om. Λ² {καί} secl. Spengel: hab. Π: κινεῖ Ross κὰν] πὰν Π, Dirlmeier ἐκεῖνῳ Π: *illud* Λ²: ἐκεῖνο Dirlmeier: ἐκεῖνη Spengel 27 οὐ L: non Λ²: om. PC 28 εἴη Spengel: εἴποι Π 28-9 {καὶ νου} suppl. Spengel, ex *et scientia et intellectu* Λ² 29 ὄργανον Kenny ((1), 9, adn. 1, cl. *Pr.* 955^b 37) 30 ὁ {οἱ} πάλαι ἔλεγον Jackson ((3), 219; i.e. 47^b 21-8): ὁ οἱ πάλαι ἔλεγον Π: *quod olim dicebatur* Λ²: ὁ πάλαι ἐλέγετο Dirlmeier {οἱ} suppl. Smith, & post οἱ Jackson ((3), 219): οἱ, ἂν L, Dirlmeier: *qui si* Λ²: οἶαν PC 31 κατορθοῦσιν] *dirigunt* Λ²: κατορθοῦν Π βουλευέσθαι PC: *consilium* Λ²: βούλεσθαι L 32 τοιαύτην ἢ κρεῖττων τοῦ νοῦ καὶ (τοιαύτην ἢ κρεῖ post ras.) L: *tale* (sc. *principium*) *quod melius intellectu et* Λ²: om. PC βουλεύσεως] *consilio* Λ²: βουλήσεως Π 33 οἱ Π: ὅσοι Allan (5) οὐδ' Langerbeck, e *neque* Λ²: καὶ Π ἐνθουσιασμόν Spengel: *divinus instinctus* Λ²: ἐνθουσιασμοί Π 34 ἐπιτυχάνουσι cf. *Rh.* 1354^a 9, ex *adipiscuntur* Λ²: ἀποτυχάνουσι Π τούτων] τοῦ τῶν Sylburg 35 φρονίμων καὶ σοφῶν ironice 36 μόνον L: μόνων PC: *solorum* Λ² ὑπολαβεῖν Ross: *suscipere* Λ²: ἀπολαβεῖν Π ἀλλ' Π: om. Λ² 37 ἀπ ταύτη ἐν: τε ἐν Π: τε om. Λ²: τοῦ ἐν Spengel: {δοκοῦσι} {τε ἐν} Dirlmeier 38 θείῳ Π θεῶ Π αὐταί Π: *per se* Λ²: οὔτοι v. Arnim καὶ Π: γάρ v. Arnim 39 οὔτως Π: ἀπ τοῦτο? *sic* Λ²: οὕτως Jackson ((3), 219): οὔτοι Solomon

bir ilke var da, o bu nitelikte olmasından ötürü, böyle bir etki gösterebilen bir şey mi? Araştırdığımız bu şey, ruhta devinimin başlan- 25 gıcının, ilkesinin ne olduğu. Demek ki şu açık: nasıl *bütün* içinde devinimin ilkesi, başlangıcı bir tanrı ise, burada da öyle. Nitekim bizdeki tanrısal şey bir biçimde her şeyi devindirir, düşüncenin ilkesi, başlangıcı bir düşünce değil, daha güçlü bir şeydir. Öyleyse hem bilgiden hem de ustan daha güçlü olan şey, bir tanrıdan başka ne olabilir? Nitekim bu erdem olamaz, erdem usun aleti. Eskiden söylenen şey: dürtülerine göre davranıp, akıldan bağımsız oldukları halde başarılı olan bazı kişiler var, bunlara *talihli kişi* denir, bunlara 30 düşünüp taşınmanın bir katkısı olmaz; ustan ve düşünüp taşınmadan daha güçlü olan bu nitelikte bir ilke taşırlar, düşünüp taşınma güçleri yoktur, çünkü usamlama yapmadıkları halde talihleri yaver gidiyor (kimilerinde ise bu ilke akıldır, böyle bir ilke taşımazlar, onlarda sezgisel bir özellik de yok). Bu akı başında ve bilge kişilerin de hızlı bir kehanet yetisi var, bunun salt akla dayandığını sanma- 35 mak gerekiyor, kimi deneyim aracılığıyla, kimi alışkanlık aracılığıyla bu yetiyi amaca ilişkin olarak kullanabilir. Talihli kişiler ise tanrı aracılığıyla. Bu yeti, olanı ve gelecektekini iyi görür ama burada akıl işlemez. Bunun için hayalcidirler ve sezgileri güçlüdür. Öyle

λικοί καὶ εὐθυόνειροι. ἔοικε γὰρ ἡ ἀρχὴ ἀπολυομένου τοῦ 40
λόγου ἰσχύειν μᾶλλον· καὶ ὥσπερ οἱ τυφλοὶ μνημονεύουσι 1248^b
μᾶλλον ἀπολυθέντες τοῦ πρὸς τοῖς ὀρωμένοις, τῷ ἐρρωμένεσ-
τερον εἶναι τὸ μνημονεύον. 3

24 φανερόν δὴ ὅτι δύο εἶδη εὐτυχίας, ἡ 3
μὲν θεία (διὸ καὶ δοκεῖ ὁ εὐτυχῆς διὰ θεὸν κατορθοῦν)· οὗτος
δὲ ἐστὶν ὁ κατὰ τὴν ὁρμὴν διορθωτικός, ὁ δ' ἕτερος ὁ παρὰ 5
τὴν ὁρμὴν ἄλογοι δ' ἀμφότεροι. καὶ ἡ μὲν συνεχῆς εὐτυχία
μᾶλλον, αὕτη δὲ οὐ συνεχῆς.

H. XV κατὰ μέρος μὲν οὖν περὶ ἐκάστης ἀρετῆς εἴρηται πρό- 3
τερον· ἐπεὶ δὲ χωρὶς διείλομεν τὴν δύναμιν αὐτῶν, καὶ περὶ
τῆς ἀρετῆς διαρθρωτέον τῆς ἐκ τούτων, ἣν ἐκαλοῦμεν ἥδη κα- 10
2 λοκάγαθίαν. ὅτι μὲν οὖν ἀνάγκη τὸν ταύτης ἀληθῶς τευξό-
μενον τῆς προσηγορίας ἔχειν τὰς κατὰ μέρος ἀρετάς, φα-
νερόν. οὐδὲ γὰρ ἐπὶ τῶν ἄλλων οὐθενὸς οἶόν τ' ἄλλως ἔχειν.
οὐθεὶς γὰρ ὅλον μὲν τὸ σῶμα ὑγιαίνει, μέρος δ' οὐθέν, ἀλλ'
ἀναγκαῖον πάντα ἢ τὰ πλείστα καὶ κυριώτατα τὸν αὐτὸν 15
ἔχειν τρόπον τῷ ὅλῳ. 16

3 ἔστι δὴ τὸ ἀγαθὸν εἶναι καὶ τὸ κα- 16
λὸν κάγαθόν οὐ μόνον κατὰ τὰ ὀνόματα, ἀλλὰ <καί> καθ' αὐτὰ
ἔχοντα διαφοράν. τῶν γὰρ ἀγαθῶν πάντων τέλη ἐστίν, ἃ
αὐτὰ αὐτῶν ἕνεκά ἐστιν αἰρετά. τούτων δὲ καλὰ, ὅσα δι'

40-1 ἀπολυομένου τοῦ λόγου Spengel: *amissa ratione* Λ^2 : ἀπολυομένους
τοὺς λόγους Π 1248^b 2 ἀπολυθέντες τοῦ Π: *amissisque hiis* Λ^2 :
ἀπολυθέντος τοῦ Dirlmeier ὀρωμένοις Ross: *uisibilia* Λ^2 (cf. Pl. Pm.
130a): εἰρημένοις Π: ὁρατοῖς Fritzsche τῷ ante ὀρωμένοις Fritzsche,
post μάλλον Dirlmeier ἐρρωμένεστερον suppl. Fritzsche: *virtuosius* Λ^2 :
om. Π: σπουδαιότερον post τῷ suppl. Jackson ((3), 219): τοῦ πρὸς τοῖς
ὁρατοῖς εἶναι τὸ μνημονεύον Ross 3 δὴ] *itaque* Λ^2 : δὲ Π 4 ἡ δὲ
φύσει post κατορθοῦν] suppl. Spengel οὗτος L: *iste* Λ^2 : οὕτω PC
5 διορθωτικός] κατορθωτικός v. Arnim: ὀρθωτικός dubitanter Dirlmeier
6 εὐτυχία secl. Langerbeck 10 διαρθρωτέον LV: *articulatim trac-*
tandum Λ^3 : διωρθωτέον PC ἐκαλοῦμεν Π: *vocamus* Λ^1 : καλοῦμεν Ross
ἥδη secl. Ross 13 οὐδέ] *neque* Λ^1 : οὐδὲν Π 14 οὐθεὶς γὰρ ὅλον
μὲν L: *nullus enim toto quidem* Λ^3 : οὐθεὶς μὲν ὅλον PC 17 <καί>
suppl. Bussemaker: καθ' αὐτὰ Spengel: *sed et secundum ipsa* Λ^3 : κατ'
αὐτὰ τὰ L: κατὰ ταῦτα τὰ P: κατὰ ταῦτα τὰ C

görünüyor ki, akıl işlemeyince öteki ilke güçleniyor: gözleri görme- 40
yenlerin de bellekleri daha güçlüdür, çünkü görülecek nesnelere 1248^b
ilişkin yeti işlemeyince anımsama yetisi güçlenir.

Demek ki iki tür talihli olma var, bu açık: biri tanrıca (bunun
için talihli kişinin bir tanrı aracılığıyla başarılı olduğu düşünülü-
yor). Bu şekilde talihli olan kimse eğilimine, sezgisine göre başarılı 5
oluyor; öteki ise eğilimine, sezgisine aykırı olarak. Her ikisinde de
uslamlama yok. İlki sürekli bir talihli olma, öteki sürekli değil.

3(7,XV) Daha önce her bir erdem üzerine tek tek konuştuk. Madem
onların gücünü ayrı ayrı ortaya koyduk, *güzel ve iyi*²⁶ adını verdiği-
miz, bunlardan kaynaklanan erdem üzerine de konuşmak gerekiyor. 10
İmdi şu açık: bu adlandırmaya hakkıyla uyacak kişinin tek tek
erdemleri taşıması zorunlu, çünkü öteki durumların hiçbirinde de
bunun başkaca olması olanaklı değil: nitekim bir parçası sağlıklı
olmadığı halde bütün bedeni sağlıklı olan bir kimse olmaz, ya bütün
parçaların ya da parçaların büyük bir kısmının ve asıl parçaların 15
bütün bedenle aynı özelliği taşıması zorunlu.

İmdi *iyi olmak* ile *güzel ve iyi olmak* yalnızca adları bakımından
değil, kendi başlarına da farklılık taşıyan şeyler. Bütün iyilerin
amaçları, kendileri adına tercih edilen şeylerdir, bunların içinde

- 20 αὐτὰ ὄντα πάντα ἐπαινετὰ ἐστίν. ταῦτα γάρ ἐστιν ἀφ' ὧν 4
 αἷ τε πράξεις εἰσὶν ἐπαινεταὶ καὶ αὐτὰ ἐπαινετά, δικαιο-
 σύνη καὶ αὐτὴ καὶ αἱ πράξεις, καὶ αἱ σώφρονες· ἐπαινετὴ
 γὰρ καὶ ἡ σωφροσύνη. ἀλλ' οὐχ ὑγίεια ἐπαινετόν· οὐδὲ
 γὰρ τὸ ἔργον· οὐδὲ τὸ ἰσχυρῶς· οὐδὲ γὰρ ἡ ἰσχύς. ἀλλ'
 25 ἀγαθὰ μὲν, ἐπαινετὰ δ' οὐ. ὁμοίως δὲ τοῦτο δηλον καὶ ἐπὶ 5
 26 τῶν ἄλλων διὰ τῆς ἐπαγωγῆς.
 26 ἀγαθὸς μὲν οὖν ἐστὶν ὃ τὰ
 φύσει ἀγαθὰ ἐστὶν ἀγαθὰ. τὰ γὰρ περιμάχητα καὶ μέ-
 γιστα εἶναι δοκοῦντα ἀγαθὰ, τιμὴ καὶ πλοῦτος καὶ σώμα-
 τος ἀρεταὶ καὶ εὐτυχίαι καὶ δυνάμεις, ἀγαθὰ μὲν φύσει
 30 ἐστίν, ἐνδέχεται δ' εἶναι βλαβερά τισι διὰ τὰς ἑξεις. οὔτε
 γὰρ ἄφρων οὔτ' ἄδικος ἢ ἀκόλαστος ὧν οὐδὲν ἂν ὀνηθείη χρώ-
 μενος αὐτοῖς, ὥσπερ οὐδ' ὁ κάμνων τῇ τοῦ ὑγιαίνοντος τροφῇ
 χρώμενος οὐδ' ὁ ἀσθενὴς καὶ ἀνάπηρος τοῖς τοῦ ὑγιούς καὶ
 τοῖς τοῦ ὀλοκλήρου κόσμοις. καλὸς δὲ καὶ ἀγαθὸς τῷ τῶν 6
 35 ἀγαθῶν τὰ καλὰ ὑπάρχειν αὐτῷ δι' αὐτὰ καὶ τῷ πρα-
 κτικὸς εἶναι τῶν καλῶν καὶ αὐτῶν ἔνεκα. καλὰ δ' ἐστὶν
 37 αἷ τε ἀρεταὶ καὶ τὰ ἔργα τὰ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς.
 37 ἔστι δέ τις 7
 ἑξὶς πολιτικῇ, οἷαν οἱ Λάκωνες ἔχουσιν ἢ ἄλλοι τοιοῦτοι

1248^b 26 sqq. = Pol. 1332^a 21 sqq.
 1334^a 40–^b 3

37–49^a 5 cf. Pol. 1271^b 6–10,

20 ὄντα secl. Verdenius πάντα post ὄντα codd.: post καλὰ (19) tra.
 Spengel: om. A¹: παντὶ Ross ἀφ' Sylburg: a quibus A³: ἐφ' Π
 22 γὰρ post καί² hab. ΠA¹ (nam) αἱ² Richards: οἱ codd. 24 οὐδέ²
 ... ἰσχύς om. Ald. A¹, ἡ om. L 24–5 ἀλλὰ τὰγαθὰ Π 26 ἐν
 post ἐστιν C, ut vid. 29 εὐτυχίαι PC 30 δ' L: autem A¹:
 om. PC τὰς L: om. PC 31 οὔτ' ἄδικος Π: neque iustus A³
 οὐδὲν ἂν Spengel: οὐδ' Π: neque A¹: non A³ ὀνηθείη Richards (cf. X.
 An. 5. 5. 2): ὀνήσεται Langerbeck: ὀνήσει Π 33–4 τοῖς ... τοῖς
 Susemihl: τῆς τοῦ ... τῆς τοῦ PC: τῆς τοῦ ὑγιούς καὶ τοῖς ὀλοκλήρου
 κόσμοις L: ex sani integritate hominis ornatu A¹: valentis et integri
 ornamentis A³ 34–6 τῶν ... εἶναι om. PC 35 δι' αὐτὰ]
 propter ipsa A³: per se ipsa A¹: δι' αὐτὰ L 36 καὶ Π: idque A¹:
 om. A³ 37 τε PC: τ' L: om. A¹A³ 38 οἷαν L: qualem (sc.
 habitudo) A¹: quem (sc. habitum) A³: οἷον PC λάκωνες (sic) PC: λάκωνες
 (sic) L

güzel olanlar ise kendileri aracılığıyla bütünüyle böyle oldukları 20 için övülür olanlardır. Çünkü hem övülen eylemler bunlardan kaynaklanır hem de kendileri övülecek şeylerdir. Sözel gelişim adaletin hem kendisi hem de ona dayanan eylemler övülür; ölçülü eylemler de öyle, ölçülülük de övülecek bir şey. Oysa sağlık övülecek bir şey değil, çünkü onun işi, eseri övülecek bir şey değil; güçle yapılmış iş de öyle, çünkü güç de övülecek bir şey değil. Gerçi bunlar iyi şeylerdir ama övülecek şeyler değil. Öteki durumlarda da bunun 25 böyle olduğu tek tek bakıldıkça açık.

İmdi doğal olan iyiler kendisi için iyi olan kişi iyi biridir, nitekim çok aranır olan ve en büyük iyiler diye düşünülenler mevki, zenginlik, beden erdemleri, talihli olma, güçler, bunlar gerçi doğal iyilerdir ama bazıları için hazları yüzünden bunların zararlı olması olasıdır. 30 Akli başında olmayan, adaletsiz, haz düşkünü olan biri bu iyilerden yararlanamaz –nasıl ki hasta olan kişi sağlıklı kişinin besininden yarar görmez, zayıf ve sakat kişi de zinde, sağlam bir kişinin süsü olan şeylerden yararlanamaz. *Güzel ve iyi* insan ise, kendi başına iyiler aracılığıyla kendinde güzel olan iyiler bulunan, güzel şeyleri 35 uygulayan, yani güzel şeyleri kendileri adına uygulayan kişidir. Hem erdemler hem de erdeme dayanan işler, eserler güzeldir.

Ne ki toplumsal bir tutum, huy da var: sözel gelişim Spartalıların ya da benzeri başka toplulukların sahip oldukları tutum: nitekim

- ἔχοιεν ἄν. αὕτη δ' ἐστὶν ἕξις τοιαύτη. εἰσὶ γὰρ οἱ οἶονται τὴν ἀρετὴν δεῖν μὲν ἔχειν, ἀλλὰ τῶν φύσει ἀγαθῶν ἕνεκεν. διὸ 40 ἀγαθοὶ μὲν ἄνδρες εἰσὶ (τὰ γὰρ φύσει μὲν ἀγαθὰ <ἀγαθὰ> αὐτοῖς 1249^a ἐστίν), καλοκάγαθίαν δὲ οὐκ ἔχουσιν. οὐ γὰρ ὑπάρχει αὐτοῖς τὰ καλὰ δι' αὐτὰ <ὅσοις δ' ὑπάρχει δι' αὐτὰ>, καὶ προαιροῦνται καλὰ κἀγαθὰ, καὶ οὐ μόνον ταῦτα, ἀλλὰ καὶ τὰ μὴ καλὰ 5 μὲν φύσει ὄντα, ἀγαθὰ δὲ φύσει ὄντα τούτοις καλὰ. καλὰ γάρ ἐστιν ὅταν οὐ ἕνεκα πράττουσι καὶ αἰροῦνται καλὸν ἢ· διὸ τῷ καλῷ κἀγαθῷ καλὰ ἐστὶ τὰ φύσει ἀγαθὰ. καλὸν γὰρ τὸ δίκαιον· τούτο δὲ τὸ κατ' ἀξίαν· ἀξίος δ' οὗτος 9 τούτων. καὶ τὸ πρέπον καλόν· πρέπει δὲ ταῦτα τούτῳ, πλοῦτος εὐγένεια δύναμις. ὥστε τῷ καλῷ κἀγαθῷ τὰ αὐτὰ καὶ 10 συμφέροντα καὶ καλὰ ἐστὶ τοῖς δὲ πολλοῖς διαφωνεῖ τούτο. οὐ γὰρ τὰ ἀπλῶς ἀγαθὰ κἀκείνοις ἀγαθὰ ἐστί, τῷ δ' ἀγαθῷ ἀγαθὰ· τῷ δὲ <καλῷ> κἀγαθῷ καὶ καλὰ. πολλὰς 10 γὰρ καὶ καλὰς πράξεις δι' αὐτὰ ἔπραξεν. ὁ δ' οἰόμενος τὰς ἀρετὰς ἔχειν δεῖν ἕνεκα τῶν ἐκτὸς ἀγαθῶν, κατὰ τὸ συμ- 15 βεβηκὸς τὰ καλὰ πράττει. ἐστὶν οὖν καλοκάγαθία ἀρετὴ τέλειος. 17
- II καὶ περὶ ἡδονῆς δ' εἴρηται ποῖόν τι καὶ πῶς ἀγα- 17

40 μὲν Π: μὴ Ald.: non A¹: μὲν secl. Ross 1249^a 1 ἀγαθοὶ Ald.: ἄγριοι Π, Langerbeck: *silvestres* A³ <ἀγαθὰ> suppl. Solomon (cl. 48^b26) 2 δὲ fort. V: *autem* A¹: γὰρ Π ὑπάρχει Ald.: *sunt* A¹: *existunt* A³: ὑπάρχειν Π 3 <ὅσοις δ' ὑπάρχει δι' αὐτὰ> suppl. Zeller, prob. Allan ((3), 149): *quibuscumque autem existunt propter ipsa* A³ 4 καλὰ κἀγαθὰ Ross: *kalokagathon* A³: καλοὶ κἀγαθοὶ Π: *boni honestique* A¹ καὶ¹] ἄλλ' Ross ταῦτα Π: *hoc* A³: *id* A¹ 6 ὅταν Π: *cum* A¹: *om* A³ οὐ] ὦν Richards πράττουσι PC: *faciunt* A¹: *agunt* A³: πράττωσι L καλὸν Allan (5): καλὰ Π ἢ Fritzsche: *sunt* A¹: ἢ Π 7 διὸ Solomon: *propter quod* A³: διότι Π: *vel quod* A¹ τῇ post τὰ hab. PC 8 τούτο] τούτῳ Fritzsche τὸ² Π: *om.* A¹ (*id vero secundum dignitatem censetur*) 9 τούτῳ Chalc. Ald.: *πλοῦτῳ* Π: *om.* A³: *illum* A¹ 10 τὰ αὐτὰ καὶ Ross: καὶ αὐτὰ τὰ PC: καὶ αὐτὰ L: *haec* A³: *ea* A¹: ταῦτα Dirlmeier 13 <καλῷ> suppl. Spengel: τῷ δ' ἀγαθῷ Π: *om.* Ald. A¹: τῷ . . . καλὰ *om.* A³ πολλὰς Π: *multas* A¹: *multis* A³ 14 αὐτὰ codd.: αὐτὰς Spengel: αὐτῶν Rieckher 17 δ' εἴρηται L (cl. EN 1152^b1-1154^b31): *dictum est* A³: διήρηται C: διείρηται P

kimi insanlar var, bunlar erdeme sahip olmak gerektiğine inanırlar, ama doğal iyiler adına. Bunun için onlar iyi insanlardır (çünkü 40 doğal iyiler iyi olarak onlarda var), ama *güzel ve iyi*'ye sahip değillerdir. Çünkü bunlarda kendi başına güzel olan şeyler yoktur; güzel olan iyileri de tercih ederler ama yalnızca bunları değil, doğal olarak güzel olmayanları da tercih ederler, çünkü bunlar için doğal olarak iyi olan şeyler güzeldir. Oysa güzel adına eylemde bulunulunca, 5 güzel, güzel olduğu için tercih edilince güzel şeyler olur. *Güzel ve iyi* insanda doğa gereği iyi şeyler bunun için güzeldir. Sözgelisi adil olan güzeldir, bu da değere göre dağıtmadır. Bu insan bunlara layıktır. Yakışan da güzeldir, bu insana güzellik, soyluluk, güç yakışır. 10 Dolayısıyla *güzel ve iyi* insan için bu yararlı şeyler de güzeldir; oysa çoğu kimsede bunlar uyuşmaz, çünkü mutlak anlamda iyiler onlar için iyi şeyler değildir, iyi insan içinse onlar iyi şeylerdir; ama *güzel ve iyi* insan için bunlar üstelik güzeldirler de. Çünkü onlar aracılığıyla pek çok güzel eylem gerçekleştirilmiştir. Erdemlere dış iyiler adına sahip olmak gerektiğine inanan kişi ancak rastlantısal olarak 15 güzel şeyler yapar. Öyleyse *güzellik ve iyilik* kendisi amaç olan, tam erdem.

Haz üzerine de, nasıl bir şey olduğunu, ne tarzda bir iyi olduğunu

θόν, καὶ ὅτι τὰ τε ἀπλῶς ἡδέα καὶ καλὰ καὶ τὰ {τε}
ἀπλῶς ἀγαθὰ ἡδέα. οὐ γίνεται δὲ ἡδονὴ μὴ ἐν πράξει·
20 διὰ τοῦτο ὁ ἀληθῶς εὐδαίμων καὶ ἥδιστα ζήσει, καὶ τοῦτο
21 οὐ μάτην οἱ ἄνθρωποι ἀξιούσιν.

21 ἐπεὶ δ' ἐστὶ τις ὄρος καὶ τῷ 12

ιατρῷ, πρὸς ὃν ἀναφέρων κρίνει τὸ ὑγιαῖνον σῶμα καὶ μὴ, καὶ
πρὸς ὃν μέχρι ποσοῦ ποιητέον ἕκαστον, καὶ <εἰ> εὖ, ὑγιεινόν, εἰ
δὲ ἔλαττον ἢ πλεόν, οὐκέτι· οὕτω καὶ τῷ σπουδαίῳ περὶ τὰς

25 πράξεις καὶ αἰρέσεις τῶν φύσει μὲν ἀγαθῶν οὐκ ἐπαινετῶν

1249^b δὲ δεῖ τινα εἶναι ὄρον καὶ τῆς ἕξεως καὶ τῆς αἰρέσεως καὶ
περὶ φυγῆς χρημάτων πλήθους καὶ ὀλιγότητος καὶ τῶν
εὐτυχημάτων. ἐν μὲν οὖν τοῖς πρότερον ἐλέχθη τὸ ὥς ὁ 13

λόγος· τοῦτο δ' ἐστὶν ὡς περ ἂν εἴ τις ἐν τοῖς περὶ τὴν τρο-

5 φῇν εἶπεν ὥς ἡ ἱατρικὴ καὶ ὁ λόγος ταύτης. τοῦτο δ'

ἀληθές μὲν, οὐ σαφές δέ. δεῖ δὴ ὡς περ καὶ ἐν τοῖς ἄλ- 14

λοις πρὸς τὸ ἄρχον ζῆν, καὶ πρὸς τὴν ἕξιν κατὰ τὴν ἐνέρ-

γειαν τὴν τοῦ ἄρχοντος, οἷον δούλον πρὸς δεσπότην· καὶ ἕκα-

στον πρὸς τὴν ἐκάστου καθήκουσαν ἀρχήν. ἐπεὶ δὲ καὶ ἄν- 15

10 θρωπος φύσει συνέστηκεν ἐξ ἄρχοντος καὶ ἀρχομένου, καὶ

ἕκαστον ἂν δέοι πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ἀρχὴν ζῆν· αὕτη δὲ διττὴ·

ἄλλως γὰρ ἡ ἱατρικὴ ἀρχὴ καὶ ἄλλως ἡ ὑγίεια· ταύ-

18 καὶ² . . . ἀπλῶς (19) om. PC (τε) secl. Rieckher: *et kala et quae simpliciter* A³: καὶ³ τὰ τε L: τὰ² τε Ald.: *alia vero* (?) τὰ² δὲ A¹: καὶ³ τὰ γε Fritzsche, dubitanter Collingwood 19 ἡδέα om. PC 20 ὁ post τοῦτο¹ suppl. Chal., Susemihl τοῦτο² L: *id* A¹: *hoc* A³: τοῦτου PC

22 ὃν P²C²: *ad quem* A¹A³: ὁ P¹C¹L ὑγιαῖνον PC: ὑγιεινόν L: *sanum* A¹ σῶμα codd.: σώματι Fritzsche καὶ μὴ, καὶ Π: καὶ μὴ Ald.: *et non* A³: καὶ <τὸ> μὴ, καὶ Rackham 23 <εἰ> suppl. Collingwood: post ἕκαστον, εἰ μέλλει ἰσχυρὸν εἶναι suppl. Richards: εὖ secl. Ross: (εὖ) <ἔσται> vel <μενεῖ> Allan (5) ὑγιεινόν Π: *sanum* A¹ 25 ἐπαινετὸν C

1249^b 1 τῆς¹ Π 2 περὶ φυγῆς Π: *de electione ac fuga* A¹: φυγῆς Zeller: *fugae* A³ καὶ περὶ post φυγῆς suppl. Zeller ὀλιγότητος L: *paucitate* A³: *paucitatis* A¹: ὀλιγότης PC 4 τὴν L: om. PC

5 εἶπεν Sylburg: *dicat* A¹A³: εἶποιεν Π 6 καὶ Π: om. A¹ 7 κατὰ codd., Allan (5): καὶ Richards 9 τὴν PC: om. L ἐκάστου codd.: ἐκάστῳ Rackham, Rowe ((2), 68) 10 καὶ² secl. Ross

11 ἂν δέοι Spengel: δὴ δέοι Π: δὲ δέοι Marc.: δεῖ Allan (5) ἑαυτοῦ Spengel, Rowe ((2), 68): ἑαυτῶν Π: ἐν αὐτῷ dubitanter Rackham

söylemiştik; yine hem mutlak anlamda hoş olan şeyler güzeldir hem de mutlak anlamda iyi olanlar güzeldir, demiştik. Haz nerede eylem varsa orada oluşur, bunun için gerçekten mutlu olan insan 20 son derece hoş da yaşar, insanların buna değer vermesi de boşuna değil.

Madem hekim için, bedenın sağlıklı olup olmadığı değerlendir-
mesini ona bakarak yapacağı bir ölçüt var, her bir şeyin ne derece yapılması gerektiğini, beden iyi durumda mı, sağlıklı mı, uygulanan şey daha az mı yoksa daha çok mu uygulanmalı, ne zaman kesilmeli, bunları bu ölçüte göre değerlendiriyor, erdemli bir insanın da doğal 25 olarak iyi olan ama övülmeyen şeylere özgü eylemler ve tercihlerle 1249^b ilgili olarak belli bir ölçütü olması gerekir: mala-mülke, refah verici şeylere bu ölçüte göre sahip olacak, onların fazlasından ya da azından kaçarak onları tercih edecektir. Daha önce bu ölçütü belirtmiştik: *aklın buyurduğu gibi*. Bu, perhizle ilgili olarak "hekimlik sanatı ve bu sanatın önerisine göre" denmesi gibi, yani söylediğimiz 5 şey doğru ama açık değil. İmdi burada da öteki durumlardaki gibi, yöneten yana göre, yönetenin huyuna, etkinliğine göre, tıpkı köle-efendi ilişkisi gibi yaşamak gerekiyor. Yani her varlık kendindeki yönetici ilkeye göre yaşamalı. Madem insan doğal olarak bir yöneten bir de yönetilen yandan oluşuyor, her insanın kendindeki yöne- 10 tici ilkeye göre yaşaması gerekecektir. Bu ise iki anlama gelir: nitekim hekimlik başka tarzda, sağlık başka tarzda yönetici ilkedir;

- της δὲ ἔνεκα ἐκείνη· οὕτω δ' ἔχει κατὰ τὸ θεωρητικόν. οὐ
 γὰρ ἐπιτακτικῶς ἀρχων ὁ θεός, ἀλλ' οὐ ἔνεκα ἢ φρόνησις
 ἐπιτάττει· διττὸν δὲ τὸ οὐ ἔνεκα (διώρισται δ' ἐν ἄλλοις) 15
 16 ἐπεὶ κείνός γε οὐθενὸς δεῖται. ἥτις οὖν αἵρεσις καὶ κτήσις
 τῶν φύσει ἀγαθῶν ποιήσει μάλιστα τὴν τοῦ θεοῦ θεωρίαν, ἢ
 σώματος ἢ χρημάτων ἢ φίλων ἢ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν, αὕτη
 ἀρίστη, καὶ οὗτος ὁ ὅρος κάλλιστος· ἥτις δ' ἢ δι' ἔνδειαν
 ἢ δι' ὑπερβολὴν κωλύει τὸ <ἐν ἡμῖν> θεῖον θεραπεύειν καὶ θεω- 20
 17 ρεῖν, αὕτη δὲ φαύλη. ἔχει δὲ τοῦτο τῇ ψυχῇ, καὶ οὗτος τῆς
 ψυχῆς ὅρος ἀριστος, ὅταν ἡκιστα αἰσθάνηται τοῦ ἀλόγου
 μέρους τῆς ψυχῆς, ἢ τοιοῦτον. 23
 τίς μὲν οὖν ὅρος τῆς καλο- 23
 κάγαθίας, καὶ τίς ὁ σκοπὸς τῶν ἀπλῶς ἀγαθῶν, ἔστω
 εἰρημένον. 25

13 δὲ Π: *et* Α¹: *enim* Α³ δ'] δὴ Rieckher 14 ἐπιτακτικῶς ἀρχεῖ
 vel ἐπιτακτικὸς ἀρχων dubitanter Richards θεός] νοῦς v. Arnim:
 ἐπιτακτικῶς ἀρχεῖ τὸ θεωροῦν vel τὸ θεῖον dubitanter Robinson ἀλλ' οὐ]
 ἀλλ' ἢ οὐ suppl. Richards: ἀλλὰ νοῦ v. Arnim 16 κείνός PC: ἐκείνός
 L: ἐκείνός dubitanter Robinson γε Sylburg: τε Π: om. Α¹ Α³ ἥτις]
 εἰ τις fort. V, Verdenius κτήσις L: *possessio* Α¹ Α³: κτίσις PC
 17 θεοῦ Robinson: θεοῦ codd.: νοῦ v. Arnim μάλιστα post θεοῦ L:
dei maxime contemplationem Α³ 19 ἥτις PC: εἰ τις L: *si qua* Α³
 20 δι' L: ob Α¹: *propter* Α³: δ' PC τὸ <ἐν ἡμῖν> θεῖον θεραπεύειν
 Robinson: τὸν θεὸν θεραπεύειν codd.: τὸν νοῦν ἐνεργεῖν v. Arnim
 21 δέ¹ Π: om. Α¹ Α³ ἔχει] ἐνδέχεται Langerbeck τοῦτο Π: *haec*
 Α³ καλῶς post τοῦτο suppl. Richards, <οὕτω> Rackham, <οὕτως
 κατὰ> Dirlmeier, lac. pos. Allan (5) τῇ ψυχῇ] τὴν ψυχὴν Dirl-
 meier 22 ὁ ante ὅρος add. L ὅταν ἡκιστα αἰσθάνηται (ἀν ἰατῃ
 Susemihl) Robinson: *cum minime senserit* Α³: τὰ . . . αἰσθάνηται PC: τὰ
 . . . αἰσθάνεται L: τὰ . . . αἰσθάνεσθαι Marc.: τὸ . . . αἰσθάνεσθαι Zeller: τὸν
 ἄνθρωπον (in comp. τ'άνον) . . . αἰσθάνεσθαι Allan (5) ἀλόγου Fritzsche:
alteram irrationalemque Α¹: ἄλλον Π 23 ἢ] *quatenus* Α¹: *in quan-*
tum Α³: ἢ PC: ἢ L: ἢ post corr. Laur. 81. 4 23-5 τίς . . . εἰρημένον
 secl. Allan (5)

ilki beriki adına, beriki için var. *Theoria* ile ilgili yanda da bu böyle: buyurarak yöneten tanrı değildir; ereksel neden olarak akli başındalık buyurur. Ereksel neden ise iki anlama gelir (bu ayrımı başka 15 yerde belirledik) –tanrı elbette başka bir şeye gereksinim duymaz. İmdi ister bedensel iyiler, ister para, ister dostlar, ister öteki iyiler söz konusu olsun, özellikle tanrısai olan şeyi seyretmeyi olanaklı kılacak doğal iyileri tercih etmek ve edinmek en iyi tercih ve kazanımdır. İşte bu en iyi ölçüt. Eksiklik ya da aşırılık yüzünden bizdeki tanrısai olan şeye özen göstermeyi ve *theoria*'yı engelleyen tercih 20 ise kötü tercihtir. Ruhun durumu budur ve ruh için en iyi ölçüt şu: ruhun akıldan bağımsız yanına olabildiğince az kulak vermek. İmdi *güzel ve iyi*'nin tanımı, ölçüsü ne, mutlak anlamda iyilerin amacı ne, bunları söylemiş olduk. 25

Notlar

1. Bu üç metin, *Nikomakhos'a Etik*, *Eudemos'a Etik* ve *Büyük Etik*'tir.
2. Kr., Diels-Kranz, *Die Fragmente der Vorsokratiker*, 1, 64, 7 dipnot.
3. Aristoteles'in *Hayvanlar Üzerine* 414 b 2 ile *Hayvanların Devinimleri Üzerine* 700 b 22'de yaptığı ayırım göz önüne alınırsa, buradaki ayırım şöyle anlaşılmalı: 1. aklın katıldığı (isteme: *βουλεις*), 2) aklın katılmadığı (tutku: *θυμος*) iştah.
4. Adım kötüye çıkacak düşüncesi.
5. Haz düşkünü diye çevirdiğimiz *ακολαστος* sözcüğü *κολαζις* (ceza) sözcüğü ile *a privativum*'dan (yoksunluk, olumsuzluk gösteren *alpha*) kurulmuştur.
6. Örnek Homeros'tan alınma.
7. *Μεγαλοψυχια* (yüce gönüllü) sözcüğü *μεγας* (büyük) ile *ψυχη* (ruh, gönül, can) sözcüklerinden kurulu.
8. *Μεγαλοπρεπεια* (ihtişam) sözcüğü, *μεγας* (büyük) ile *πρεπον* (yakışan) sözcüklerinden kurulu.
9. Bu kitaptan sonraki üç kitap (4, 5, 6), elimize ulaşan ve *Eudemos'a Etik* adı altında toplanan elyazmalarında yok. Bunun nedenine ilişkin tartış-

malarda getirilen oldukça inandırıcı açıklama şu: bu üç kitap, *Nikomakhos'a Etik* adlı yapıtın 5., 6. ve 7. kitaplarıyla bire bir örtüşmektedir; nitekim bu kitaplar, adalet, düşünce erdemleri, kendine egemen olma konularına ayrılmıştır.

10. Homeros.
11. Euripides.
12. Hesiodos.
13. Euripides.
14. Euripides.
15. Birlikte bir küp tuz tüketmeden kişinin tanınamayacağı yollu atasözü.
16. Euripides.
17. Euripides.
18. Euripides.
19. Aristoteles bu yönetim biçimlerinin özelliklerini *Politika*'da ayrıntılarıyla açıklıyor.
20. Sophokles.
21. Aristoteles bu oranlamayı *Nikomakhos'a Etik*'te örnekliyor. A kişisi a'yı vermişse, B kişisi de b'yi vermişse orantı şu: üstün olan için: $a:B = A + a : B + b$. Öteki için: $a:B = A + a : B + a$.
22. Hesiodos.
23. Kr., *Metafizik*, 1072 b 20 - 1074 b 21.
24. Tanrıları rahat bırakmayı yeğlemiş.
25. Kimi elyazmalarında 8. kitap ayrı başına yok; kalan metin 7. kitabın devamı halinde gösteriliyor.
26. Klasik çağ etik görüşünün özeti olan *güzel ve iyi*'nin (*καλοκαγαθία*) ne olduğu konusunda en derli toplu açıklamalardan biri bu bölümde.

(Indicem Susemihlianum me magna ex parte secutam
esse grata agnosco.)

ἀβέβαιος 36^b19
ἀγαθὴ ζωὴ 16^a40 sq., 17^b25;
ψυχὴ 19^a35; ἀγαθόν, καλόν, ἡδύ
14^a3 sqq.; ἀγαθὸν πολλαχῶς
λέγεται καὶ ἰσαχῶς τῷ ὄντι
17^b25 sqq.; ἐν ἐκάστη τῶν
πτώσεων 17^b29 sqq.; μείζον
14^b2, 46^a4; βέλτιον 45^b1;
μέγιστον 14^a32 sq.; τέλειον
19^a28; τὸ ἀπλῶς ἄριστον 27^a21;
ῥηλαττον 46^a4; τὸ ἐν τῷ ζῆν
16^a10; τὸ κοινόν 18^a14 sq.,
38^b8; κοινότερον καὶ θεϊότερον
15^a16 sq.; τὸ ἴδιον 18^a31; ἰδιόν
τι 18^a34; αὐτὸ τὸ ἀγαθόν
17^b3 sq., 14, 18^a1, 25,
18^b7 sq., 12; τὸ ἀγαθόν αὐτό
18^a16; αὐτὸ ἀγαθόν 18^a20 sq.,
38; αὐτό τι ἀγαθόν 18^a10 sq.,
33; αὐτὸ τὸ τοῦ ἀγαθοῦ εἶδος
18^a37; ἡ ἰδέα τοῦ ἀγαθοῦ vide
ἰδέα. τὸ τοιοῦτον ἀγαθὸν τὸ οὐ
ἐνεκα 18^b5 sq.; τὸ ὡς τέλος
ἀγαθὸν τῷ ἀνθρώπῳ 18^b25;
πρακτόν 18^b4 sq.; ἀγαθὸν καὶ
φαινόμενον ἀγαθόν 27^a22,
35^b26 sq., 36^a9 sq.; ἀπλῶς
ἀγαθὸν καὶ ἀπλῶς ἡδύ τὸ αὐτό
37^a26 sq.; τὸ βέλτιστον 22^a8,
31^b36; τὸ ἄριστον 17^b1, 19^a29,
34, 41^b7; πάντων 18^b26; τῶν
πρακτῶν 18^b25 sq.; βέλτιστον
καὶ ἄριστον 22^a8; ἀγαθὰ diff.

καλὰ et ἐπαινετά 48^b18 sqq.;
τὰ ἀγαθὰ πλεοναχῶς 36^a7 sqq.;
τὰ μὲν ἀνθρώπῳ πρακτὰ τὰ δ'
οὐ 17^a31 sq. (cf. 18^b4 sqq.);
διχῶς, τὰ μὲν ἀπλῶς (= τὰ
φύσει ἀγαθὰ 48^b26 sq., 49^a1,
7, 19, 25); τὰ δὲ τινί
28^b18 sqq., 35^b30 sqq.,
36^b34 sqq., 38^a3 sqq.,
38^b5 sq.; ἀγαθὸς ὡς ἀγαθὰ τὰ
φύσει ἀγαθὰ 48^b26 sqq.,
49^a2 sq., 13; τὰ ἀπλῶς ἀγαθὰ
ἡδέα 49^a18; ἀγαθὰ πάντα ἢ
ἐκτὸς ἢ ἐν ψυχῇ 18^b32 sqq.; τὰ
ἐκτὸς ἀγαθὰ 49^a15; ἀγαθὰ
ἀνθρώπινα 17^a22; τὰ ἐντιμα
32^b35 sq., 33^a5; τὰ περιμάχητα
καὶ μέγιστα εἶναι δοκοῦντα
48^b27 sq.; μέγιστα 34^b32;
μέγιστα τοῖς ἀνθρώποις
15^a33 sq.; ὁμοιοσχημῶνως
λεγόμενα 17^b35 sq.; τὸ πρῶτον,
τὰ ἄριστα τῶν ἀγαθῶν 17^b7,
19^a30 (cf. 17^a21 sq.); τὰ
βέλτιστα 22^a7
ἀγαθοδαιμονιστῆς 33^b3
Ἀγάθων 29^b40 (fr. 7); 32^b8
ἀγανακτεῖν 44^a34
ἀγαπᾶν 37^b7, 40^a33
ἀγαπητός 33^b2
ἀγνοεῖν 21^b18, 24, 25^b5, 9, 10,
13, 35, 26^a26, 34^a1, 38^b37,
46^b2, 21

- ἀγνοητικός 46^a38
 ἄγνοια 17^a4, 25^b6, 7, 26^b32,
 29^a16, 29^b26, 30^a31, 46^a33,
 46^b3, 16, 21, 25, 26, 29
 ἄγνως 37^b40
 ἀγορά 20^a20; ἀγοραί corruptum
 15^a31
 ἄγριος 29^a25, 31^b9
 ἄγροικος 30^b19, 34^a5, 8
 ἀγωγή 20^b2; εὐδαιμονική 15^a32
 ἀγωνίζεσθαι 30^a11
 ἄδειν 30^b32, 34, 43^b27, 47^b22
 ἀδελφός 41^b31, 42^a3, 5, 35
 ἄδελος 14^a27, 16^a31, 46^a5
 ἀδιαίρετος 40^b15
 ἀδιάφθορος 36^a1
 ἀδιαχώριστος 19^b34
 ἀδικεῖν 23^a39, 23^b1, 15, 34, 35,
 34^b29, 30, 36^b13, 14, 40^a19,
 43^b36, 44^a31, 46^a37
 ἀδικία 34^a30, 46^a36, 46^b4
 ἄδικος 23^a36, 23^b31, 32^a15,
 34^b26, 46^b31, 48^b31; ἄδικα
 πράττειν 46^a37
 ἀδοξεῖν 30^a24
 ἀδυναμία 43^b11, 46^b32
 ἀηδής 38^a24
 ἀήττητος 29^a28
 ἀθάνατος 25^b34, 30^a4
 Ἀθηναῖοι 36^a37, 42^b25
 Αἴγυπτος 16^a1, 35^b2
 αἰδήμων 33^b29
 αἰδώς 18^a12, 14
 αἰδώς 29^a13, 30^a17; πάθος 20^b13;
 ἄρετή 21^a1, 33^b26, 34^a32
 αἰρεῖσθαι 15^b30, 16^a13, 20, 21,
 29^a2, 30^a28, 35^a35, 36^a11,
 36^b31, 37^b31, 36, 38, 39,
 38^a18, 39^a35, 40^a28, 44^a33, 35,
 45^a11, 45^b9, 29, 30, 38, 49^a6
 αἵρεσις 15^b21, 35, 16^a15, 22^a33,
 33^a4, 49^a25, 49^b1, 16
 αἰρετός 14^a32, 15^b17, 21, 18^b33,
 28^a13, 17, 34^b22, 36^b29, 37^a1,
 41^a40, 44^b15, 27, 34, 35,
 45^a2, 45^b22, 46^a3, 4, 48^b19
 αἰσθάνεσθαι 36^b6, 44^b24, 26, 34,
 45^a4, 6, 7, 8, 35, 36, 46^a24,
 49^b22
 αἰσθησις 15^b33, 26^a37, 26^b1,
 30^b18, 31^a14, 21, 36^a1, 38,
 45^a26, 39; αἰσθήσεις ὀξύτεραι
 31^a5
 αἰσθητική ἡδονή ἡ λύπη
 20^b13 sq.; αἰσθητικόν 19^b23;
 vide ψυχῆς μόρια; αἰσθητικῶς
 30^b37
 αἰσθητός 30^b24, 36, 39, 31^a38,
 37^a25, 45^a2, 7
 αἰσχροκερδής 32^a12, 13
 αἰσχύνεσθαι 29^a39
 αἰσχυνηλός 20^b17
 ἀκίνδυνος 29^b6
 ἀκίνητος 18^a22, 18^b7, 9; ἀρχή
 22^b23; ἀκινήτως 30^b13
 ἀκοή 27^a25, 30^b28, 31^a22
 ἀκολασία 20^b20, 21^a2, 30^a37,
 30^b7, 9, 12, 31^a18, 21, 39,
 46^b24, 28
 ἀκόλαστος 21^a19, 29^b36, 30^a38,
 30^b4, 7, 30, 35, 31^a18, 23, 25,
 28, 30, 46^b13, 48^b31
 ἀκολουθεῖν 20^b6, 24^a37, 24^b31,
 33, 32^a31, 33^b33
 ἀκολούθησις 29^a1
 ἀκολουθητικός 20^a10
 ἀκούειν 27^a25, 30^b34; oboedire
 19^b30
 ἀκούσιος 23^a18, 21, 23, 26, 29,
 35, 23^b17, 21, 37, 39, 24^a1, 9,
 11, 13, 24^b39, 25^a20, 34,
 25^b2, 7, 17, 26^b38, 28^a10
 ἀκρασία 23^b11, 18, 29^b35, 37,
 31^b4, 37^a8, 9; μοχθηρία τις

- 23^a37, 23^b31; κακία τοῦ
ἀλόγου 46^b13
ἀκρατεύεσθαι 23^a38, 23^b7, 9
ἀκρατής 23^a37, 23^b1, 3, 33, 34,
36, 24^a38, 24^b9, 19, 27, 36,
36^b17, 38^b4, 40^a16-40^b13, 22,
41^a19, 46^b14
ἀκριβεία 27^a11, 36^b18
ἀκριβῶς 21^b8, 22^b39, 31^b2
ἀκροᾶσθαι 30^b32
ἀκρόασις 31^a3
ἀκρον 31^a13; ἀκρα 20^b31, 34^a34,
34^b6
ἄκων 23^b10, 17, 25, 24^b23, 39,
25^a19, 23, 25^b10, 40^a16
ἀλαζονεία 17^a4, 21^a6
ἀλαζών 21^a24, 33^b39, 34^a2
ἀλγεῖν 24^a35, 25^a23, 24, 40^a33
ἀλέα 29^b5
ἀλήθεια 15^b2, 16^b31, 21^b30,
27^a2; κατὰ τὴν ἀλήθειαν 16^a24;
κατ' ἀλήθειαν 29^a30, 32^b29; τῇ
ἀληθείᾳ 30^b25, 32^b21; μεσότης
ἀλαζονείας καὶ εἰρωνείας 21^a6,
33^b38-34^a3
ἀληθής 17^a15, 17, 18^a31, 26^a4,
29^b25, 35^b18, 45^a29, 45^b13,
14, 46^b5; ἀληθὲς μὲν, οὐ σαφὲς
δέ 49^b6; μέσος ἀλαζόνος καὶ
εἰρωνος 33^b38, 34^a2, 33;
ἀληθῶς 16^a23, 17^b9, 32^b22,
40^b3, 46^a32, 48^b11, 49^a20;
ἀληθῶς μὲν, οὐ σαφῶς δέ
16^b32 sq. (cf. 20^a16-18)
ἀληθινός 34^b29, 36^b28, 31
ἀλίσκεσθαι 17^a4
ἄλλος Ἑρακλῆς, ἄλλος αὐτός
45^a30
ἐλλότριος 17^a2, 9, 18^b23, 39^a17
ἀλόγιτος 32^a17; ἀλόγιστον 48^a7;
πάθος 29^a21
ἄλογος 47^a13, 47^b26, 48^a31,
48^b6; ὄρεξις 47^b19; τὸ ἀλογον
τῆς ψυχῆς (μόριον) 19^b31,
20^a10, 20^b6, 21^b31, 46^b13,
20, 21, 23; ἀλόγως 18^a29
ἄλς 38^a3
ἀλύπως 15^b12, 16^a37
ἀμαρτάνειν 22^a40, 26^a36, 38,
27^b21, 30^b17, 31^b21, 34^b10,
46^a32, 46^b2
ἀμαρτία 26^a36, 30^b5, 31^a24
ἀμέλεια 25^b14, 15
ἀμερῆς 19^b32
ἀμφιβάλλειν 43^a12, 25
ἀμφισβητεῖν 15^a6, 20, 26, 21^b23,
37^b9, 42^b5
ἀμφισβήτησις 14^b24, 24^a32,
39^a13, 43^a30, 43^b37
ἀναβαίνειν 30^a9
ἀνάγειν 20^a14, 25^a25, 26^b13,
39^b10, 40^b18, 38
ἀναγκάζειν 21^b25, 23^a31, 24^a17,
24^b11, 25^a2, 6, 15, 17, 28^a14,
16
ἀναγκαῖος 22^b37, 23^a1; opp.
καλός 43^a35; ἀναγκαῖον καὶ
βίαιον 24^a13; ἀναγκαῖα 15^a27,
16^b16, 30^b20, 32^a9, 33^a36,
44^a16, 45^b6
ἀνάγκη 24^a16, 24^b13; opp. φύσις
et τύχη 23^a11; καὶ βία 24^a14,
39; περὶ βίας καὶ ἀνάγκης
24^a8-25^a36; τὰ ἐξ ἀνάγκης
23^a11
ἀναγνώρισις 37^a25
ἀναιρεῖν 17^b11, 18^a4, 22^b27, 28
ἀναιρετικός 17^b18, 29^a40
ἀναισθησία 21^a2, 30^b13, 31^a39
ἀναισθητος 21^a21, 22^a42, 30^b14,
31^a26, 34^b9; ἀναισθητῶς 31^a1
ἀναισχυντία 21^a1, 33^b27
ἀναισχυντος 20^b18, 33^b28
ἀνακάμπτειν 15^b23

- ἀναληγσία 20^b38
 ἀνάληγτος 20^b17, 21^a16, 31^a33
 ἀναλίσκειν 32^a17
 ἀναλογία 38^b21, 40^a13, 41^b33,
 36, 42^a4; cf. ἴσον
 ἀνάλογον 41^b38, 42^a30, 31,
 42^b6, 7, 15, 16, 19, 43^b29, 31,
 32
 Ἀναλυτικά 17^a17, 22^b38, 27^a10
 ἀνάλωμα 33^a35
 ἀναμάρτητος 27^b12
 Ἀναξαγόρας 15^b6, 16^a11
 ἀνάσιος 32^b13, 39^a7, 9; εὖ
 πράττων 21^b2
 ἀνάπαλιν 18^a15, 32^b34
 ἀνάπηρος 48^b33
 ἀναπνεῖν 14^b19
 ἀνάρμοστος 30^b28
 ἀναφέρειν 19^b13, 49^a22
 ἀνδράποδον 15^b34
 ἀνδραποδώδης 31^b10, 19, 26
 ἀνδρεία 16^b5, 22, 18^a10, 20^b19,
 39, 28^a27, 36, 28^b3, 16, 29^a1,
 30^a8, 11, 12, 29, 33; ἀληθής
 30^a21; περὶ ἀνδρείας
 28^a26–30^a36; τί ἐστι
 28^a26–28^b3; τίνα καὶ τῷ
 ἀνδρεῖω φοβερά, καὶ τίνα οὐ;
 28^b4–29^a11; εἶδη ἀνδρείας
 λεγόμενα κατὰ τὴν ὁμοιότητα
 29^a11–31; ἡ πολιτικὴ
 29^a13 sq., 29 sq., 30^a21; ἡ
 στρατιωτικὴ (= δι' ἐμπειρίαν)
 29^a14 sqq.; ἡ δι' ἀπειρίαν
 29^a16 sqq.; ἡ δι' ἐλπίδα
 29^a18 sqq.; ἡ διὰ πάθος
 ἐλόγιστον 29^a20 sqq. (= ἡ
 βαρβαρικὴ 29^b29 sq.); μᾶλλον
 διορίζονται τὰ φοβερά καὶ ἡ
 ἀληθὴς ἀνδρεία 29^a32–30^a33
 ἀνδρείος 16^b22, 28^a27, 28^b4, 9,
 14, 26, 28, 39, 29^a4, 6, 10,
 25, 29^b1, 10, 14, 25, 26, 34,
 38, 40, 30^a18, 32^a25, 26
 ἀνδριάς 30^b31
 Ἀνδρομάχη ἡ Ἀντιφώντος
 39^a37 sq.
 ἀνέγερτος 16^a3
 ἀνέγκλητος 43^a3, 6
 ἀνελευθερία 21^a5, 31^b37, 32^a15
 ἀνελεύθερος 21^a34, 31^b31, 32^a6,
 11, 33^b15, 34^b3
 ἀνέλπιστος 15^a13
 ἀνεπιστημονικὴ πράξις 20^b25
 ἀνεστραμμένως 42^b7
 ἀνέχεσθαι 43^b11
 ἀνὴρ 32^b6, 34^b27, 37^a5, 38^b24,
 39^a5, 39^b25, 41^b30, 42^a32;
 παντὸς ἀνδρός = ῥάδιον 15^b17
 ἄνθος 31^a10
 ἀνθρώπινος 17^a22, 19^b27, 37,
 28^b25, 29^b20, 47^b7, 48^a6
 ἄνθρωπος 14^a20, 23, 27, 14^b13,
 15^b13, 33, 36, 16^b2, 28,
 17^a25, 31, 40, 18^b12, 25,
 19^b39, 40, 22^b17, 19, 28,
 23^a3, 4, 24^a27, 25^b34, 26^a27,
 26^b22, 28^a7, 28^b28, 29^b18,
 30^b32, 32^b11, 36^a12, 36^b5, 8,
 37^a4, 15, 16, 28, 29, 37^b32,
 38^a18, 23, 25, 38^b19, 39^a22,
 40^b31, 42^a33, 44^b10, 49^a21,
 49^b9; καθεστώς 36^a4;
 στρατιωτικός 30^a6; οὐ μόνον
 πολιτικόν, ἀλλὰ καὶ οἰκονομικόν
 ζῶν 42^a22 sq.; κοινωνικόν
 ζῶν 42^a25 sq.; σύμμετρα πρὸς
 ἄνθρωπον 29^b17
 ἀνίαςτος 30^b8
 ἀνισάζειν 42^b18
 ἀνισότης 22^a25; 31^b20
 ἀνόητος 31^b10, 32^b38
 ἀνόμοιος 40^a1
 ἀνομολογεῖν 18^a17

- ἀνταποδιδόναι 44^a30
 ἀντίθεσις 22^a22, 24^a20
 ἀντικείμεθα 21^b9, 24^a13, 28^a29,
 31, 31^b13
 ἀντικρούειν 33^b31
 ἀντικρυς 43^a37
 ἀντιπάσχειν 43^a21
 ἀντιποιεῖν 32^a23, 43^b6, 44^a3
 ἀντιπροαίρεσις 36^b3, 37^a31, 32
 ἀντιτείνειν 24^a35, 24^b14, 33^b33
 ἀντιτιθέναι 24^a39, 31^b8
 ἀντιφιλεῖν 36^a14, 36^b4, 38^b26,
 28, 39^a18, 19, 39^b4
 ἀντιφιλία 36^b3
 Ἀντιφῶν (ὁ Ῥαμνοῦσιος) 32^b7; (ὁ
 ποιητής) 39^a38
 ἀνώμαλος 29^a27, 34^b4
 ἀνώνυμος 21^a30, 24^a19, 31^b1,
 33^a39; ἀνωδυμώτερος 21^a40;
 ἀνώνυμον 21^a3, 33^b21
 ἀξία 39^a8; κατ' ἀξίαν 33^b6, 7, 9,
 20, 49^a8; πρὸς τὴν ἀξίαν
 33^b13 sq.; παρὰ τὴν ἀξίαν
 32^b38, 33^b8, 22, 24
 ἄξιος 32^b30, 32, 35, 36, 37, 39,
 33^a2, 12, 18, 20, 23, 25, 27,
 33^b25, 37, 49^a8; εὖ πράττειν
 21^a39; λόγου vide λόγος;
 σπουδῆς 32^b22; δραχμῆς 43^a27;
 οὐδενός 44^a19
 ἀξιούν 18^a29, 21^a32, 32^b30, 32,
 35, 36, 37, 33^a1, 2, 3, 10, 13,
 14, 15, 19, 21, 23, 24, 26, 27,
 29, 35^b10, 39^a12, 19, 42^b6,
 11, 43^a21, 30, 43^b3, 45^b15,
 49^a21
 ἀόριστος 47^b12
 ἀπάθεια 22^a3
 ἀπαθής 20^b10, 21^a22, 28^b33, 38,
 29^b9
 ἀπαιδευσία 17^a7, 8
 ἀπαλλάττεσθαι 20^b11, 43^a4
 ἀπαντᾶν 25^a1, 29^b29
 ἀπάτη 27^a33, 36
 ἀπείναι 45^b26
 ἀπείργειν 45^b34
 ἀπειρία 29^a16, 47^b13
 ἀπειρόκαλος 33^b1
 ἄπειρος 47^b12; εἰς ἄπειρον 48^a20;
 ἦκειν 26^b1 sq.
 ἀπέραντος 15^b29
 ἀπέχειν 22^a28, 35^b4
 ἀπέχθεια 21^a7
 ἀπεχθητικός 21^a26, 33^b32
 Ἄπισ 16^a1
 ἀπιστεῖν 37^b30
 ἄπιστος 37^b28
 ἀπλοῦς 33^b38, 38^b6, 39^b11
 ἀπλῶς 49^a19
 ἀποβαίνειν 15^b19, 38^a27, 29,
 43^a26, 47^b12
 ἀποβάλλειν 35^a37
 ἀποβλέπειν 14^b9, 22^b8
 ἀποβολή 31^b29, 30, 38
 ἀποδεικνύναι 24^a1
 ἀπόδειξις 15^a7, 18^a25, 22^b31,
 34^a12
 ἀποδέχεσθαι 22^a19
 ἀποδιδόναι 24^a28, 32^a20, 33^a6,
 35^b14, 36^a25, 41^a39, 43^b10,
 23, 25, 46^a31
 ἀπόδοσις 43^a29
 ἀποθνήσκειν 29^b35, 36, 39, 30^a3,
 25, 35^b1
 ἀποκατορθοῦν 47^b10
 ἀποκρίνεσθαι 15^b9, 16^a11
 ἀποκτείνειν 25^a14, 25^b3, 29^a23
 ἀποκτινύναι 40^b27
 ἀπολαμβάνειν 48^a36
 ἀπόλαυσις 16^a30, 21^b17, 45^b6
 ἀπολαυστικός 22^a35, 38; βίος
 15^b1, 4, 16^a18, 29
 ἀπολλύναι 47^a19
 ἀπολογία 32^b8

ἀπολύειν 48^a39, 40, 48^b2
 ἀπόλυσις 25^a18
 ἄπονος 22^a35
 ἀπορεῖν 19^b16, 26^a33, 28^b38,
 35^a4, 41^a35, 44^b2, 46^a26,
 48^a16
 ἀπορία 14^a10, 15^a3, 18^a34,
 24^b37, 35^b14, 19, 43^a14,
 44^b21
 ἀποστερητής 32^a15
 ἀποτέμνειν 44^b29
 ἀποτυγχάνειν 47^a36
 ἀποφαίνεσθαι 14^a1
 ἀπρακτεῖν 26^b31, 32, 28^a6
 ἀπτεσθαι 16^a27, 27^a1, 31^a17
 ἀπτός 30^b25, 38
 ἀργία 19^a25, 19^b19
 ἀργύριον 42^b14, 43^a28, 43^b34
 ἀρέσκεια 21^a8, 27, 33^b34
 ἀρέσκειν 34^a23
 ἄρεσκος 33^b37
 ἀρετὴ ἱματίου 19^a2, 4 sq.; πλοίου,
 οἰκίας 19^a4; σκυτικής καὶ
 σπουδαίου σκυτέως 19^b21 sq.;
 ἀρεταὶ σώματος 48^b28 sq.;
 ἀρετὴ ψυχῆς, τῆς ψυχῆς 19^a5,
 33, 20^a4; τοῦ θρηπτικοῦ οὐ
 μόριον τῆς ὅλης ἀρετῆς, ὥσπερ
 οὐδ' ἡ τοῦ σώματος 19^b21 sq.;
 αἱ ἀρεταὶ τοῦ θρηπτικοῦ καὶ
 αὐξητικοῦ οὐκ ἀνθρώπου ἢ
 ἀνθρώπου 19^b38 sq.; ἀρετὴ
 ψυχῆς οὐ κατὰ συμβεβηκός
 19^b26 sq.; ἡ ἀρετὴ ἀνέγκλητον
 43^a3; ἀνθρωπίνῃ 19^b27; θεοῦ
 38^b18 sq.; ἀρχοντος καὶ
 ἀρχομένου 46^b11 sq.; ἡ περὶ
 ἑκαστον 32^a35; τέλεα καὶ
 ἀτελής 19^a37, 39; τέλειος
 49^a16; ἀρεταὶ αἱ κατὰ μόριον
 20^a3; φυσικαὶ 34^a27 sq.; ἀρετῆς
 εἶδη δύο, ἡ μὲν ἡθικὴ ἡ δὲ

διανοητικὴ 19^b26–20^a12,
 21^b27 sqq.; περὶ ἀρετῆς ἡθικῆς
 20^a13–34^b14; γίνεται ἀπὸ τῶν
 βελτίστων τῆς ψυχῆς κινήσεων
 καὶ γεννᾷ αὐτὰς 20^a22–37;
 περὶ ἡδονᾶς καὶ λύπας ἐστὶ
 20^a34–7, 21^b27–22^a5,
 27^a38–27^b11; ἀπὸ θεοῦ ἔχει
 τὴν ἐπίδοσιν 20^a38–20^b6; πάθη,
 ἔξεις, δυνάμεις 20^b7–20;
 μεσότης ἐστὶ καθ' ἡμᾶς ἐν
 ἡδοναῖς ἢ λύπαις ἢ ἀμφοτέραις
 20^b21–35, 22^a6–17, 22^b5–14;
 ὑπογραφή (διαγραφή) τῶν
 ἡθικῶν ἀρετῶν 20^b37–21^b17;
 ἐνία δὲ καθ' αὐτὰ ἐστὶ ψεκτά
 21^b18–26; ὑπερβολὴ καὶ
 ἔλλειψις καὶ ἀλλήλοις ἐναντία
 καὶ τῇ ἀρετῇ 22^a17–22; μᾶλλον
 δὲ τῇ ἀρετῇ 34^a34–34^b5; ἀλλ'
 ὅτε μὲν ἐκείνη ὅτε δ' αὕτη τῇ
 ἀρετῇ ἐναντιώτερον
 22^a22–22^b4, 34^b6–12; ἡ ἡθικὴ
 ἀρετὴ ἐκούσιος 22^b15–23^a20;
 προαιρετικὴ ἔξις 27^b5 sqq.;
 περὶ τοῦ ἐκούσιου καὶ ἀκούσιου
 23^a21–25^b18; περὶ προαιρέσεως
 25^b18–27^b4; τὸν μὲν σκοπὸν
 ὀρθὸν ποιεῖ ἡ ἡθικὴ ἀρετὴ, τὰ δὲ
 πρὸς τὸν σκοπὸν ὁ λόγος (= ἡ
 φρόνησις, cf. 34^a28 sq.), αὐτὸν
 δὲ τὸν λόγον ἡ ἐγκράτεια
 27^b12–28^a19; αἱ ἡθικαὶ ἀρεταὶ
 καθ' ἐκάστην λαμβανόμεναι
 28^a23–33^b15; ἀνδρεία
 28^a23–30^a36; σωφροσύνη
 30^a37–31^b4; πραότης 31^b5–26;
 ἐλευθεριότης 31^b27–32^a18;
 μεγαλοψυχία 32^a19–33^a30;
 μεγαλοπρέπεια 33^a31–33^b15; αἱ
 παθητικαὶ μεσότητες
 33^b16–34^a33; νέμεις

- 33^b19-26; αἰδώς 33^b26-9;
 φιλία 33^b29-34; σεμνότης
 33^b34-8; ἀλήθεια 33^b38-34^a3;
 εὐτραπεία 34^a4-23; φυσικαὶ
 μόνον εἰσὶν ἀρεταὶ ἀνευ
 προαιρέσεως καὶ φρονήσεως
 34^a24-33; δικαιοσύνη
 34^b13 sq.; ἡ ἀρετὴ οὐκ ἔστιν
 ἐπιστήμη 16^b3-25; τῇ μὲν
 ἐπιστήμῃ οἷόν τε ἀποχρηθῆναι,
 ἀλλ' οὔτε τῇ φρονήσῃ οὔτε τῇ
 ἠθικῇ ἀρετῇ, ὅτι αὐτὴ οὐκ ἔστιν
 ἐπιστήμη, ἀλλ' οὐτ' ἀνευ
 φρονήσεως ἔστιν οὐτ' ἡ φρόνησις
 ἀνευ ταύτης 46^a26-46^b36; περὶ
 τῆς ἀνευ φρονήσεως δι' εὐτυχίαν
 εὐπραγίας 46^b37-48^b7; περὶ
 τῆς ἐκ τῶν κατὰ μέρος ἀρετῶν
 τελείας ἀρετῆς, τῆς καλουμένης
 καλοκάγαθίας 48^b8-49^a16; περὶ
 ἀρετῆς καὶ ἡδονῆς 49^a17-20;
 περὶ τοῦ ὀρθοῦ λόγου
 49^a21-49^b23; ἀρετὴ = ἠθικὴ
 ἀρετὴ opp. φρόνησις 14^a32 sq.,
 14^b2 sq. (cf. 15^b1-5,
 16^a19-21, 46^a26 sqq.); ἐκάστη
 ἀρετὴ καὶ φύσει καὶ ἄλλως μετὰ
 φρονήσεως 34^a28 sq.; ἀρετὴ καὶ
 φρόνησις 15^a34, 16^a38 sq.,
 18^b34; φρόνησις καὶ ἀρετὴ
 46^b38 (praeterea vide
 ἐγκράτεια); αἱ διανοητικαὶ
 ἀρεταὶ ὧν ἔργον ἀλήθεια ἢ περὶ
 τοῦ πῶς ἔχει ἢ περὶ γενέσεως
 21^b29 sq.
 ἀριθμός 16^a5, 18^a18, 19, 25,
 41^b35, 42^a4; καθ' ἀριθμόν,
 ἀριθμῶ ἴσον 38^b21, 41^b33,
 42^a4, 42^b11, 12, 13
 ἀριστοκρατικὴ πολιτεία, κοινωνία
 41^b30, 36
 ἁρμονία 35^a27; ἁρμονίαι 41^b29
 ἄρρην 35^a28, 42^a25
 ἀρτίως 17^a11
 ἀρχαῖοι, οἱ 33^b23
 ἀρχειν ἐπιτακτικῶς 49^b14; ἀρχειν
 καὶ ἀρχεσθαι 41^a31; ἀρχων καὶ
 ἀρχόμενος 38^b20, 25, 28,
 42^a34 sq., 42^b10, 19 sq.,
 46^b11 sq.; ἀρχον καὶ ἀρχόμενον
 42^b27 sq., 49^b10; τὸ ἀρχον
 49^b7, 8
 ἀρχὴ initium 15^b20, 27^a10,
 43^b37; ἀρχὴν ἄλλην λαμβάνειν
 18^b27, 31, 22^b15 (cf. 35^b25);
 ἀρχὴ τῆς γενέσεως 26^b13;
 φιλίας 41^a12, 14; principium
 sensu philosophico 14^a28,
 18^b24, 22^b16, 19, 21, 25, 30,
 24^a23, 24^b12, 15, 27^b25, 33,
 35^a10, 48^a19, 21, 23, 32; καὶ
 αἰτία 26^b19 sq.; καὶ αἴτιον
 22^b40; καὶ ὑπόθεσις 27^a8 sq.,
 27^b30; καὶ κύριος 23^a5;
 κινήσεως 22^b29, 48^a25;
 πράξεων 23^a15, 16; λόγου
 48^a27; ἀρχαὶ καὶ πηγαὶ 42^b1;
 ἐν ταῖς θεωρητικαῖς καὶ ἐν ταῖς
 ποιητικαῖς 27^b28 sqq.; κύριαι,
 ὅθεν πρῶτον αἱ κινήσεις
 22^b20 sq. (cf. etiam
 ἐνδέχεσθαι); ἀκίνητοι 22^b23;
 μαθηματικαὶ 22^b24; τῶν
 ἐνδεχομένων ἐναντίως ἔχειν
 22^b42; dominatio 19^b40,
 32^b21, 49^b9, 11
 ἀρχιτεκτονικὴ διάνοια 17^a6
 ἀσθενής 28^b14, 35, 48^b33
 ἀσκησις 14^a19
 ἀστρολογία 16^b12
 ἀσωτία 21^a5, 31^b37, 34^b12
 ἄσωτος 21^a33, 31^b31, 32^a7, 9,
 16, 24, 34^b3
 ἀτάκτως 32^a16

- ἀτελής 19^a36, 38, 19^b7, 23,
37^a29
ἀτεχνος πράξις 20^b26
ἀτιμάζειν 32^b12
ἄτμητος 30^a39, 30^b2
ἄτοπος 15^a2, 15^b8, 23^b2, 35^a33,
39^a5, 46^b19, 26, 47^a17
ἀτυχεῖν 35^b11, 47^b38
ἀτυχής 47^a2, 12
ἀτυχία 35^b8, 9, 38^a15, 19, 46^a10
αὐθάδεια 21^a8, 28, 33^b34
αὐθάδης 32^a24, 33^b36
αὐθέκαστος 33^b38
αὔξειν 20^a33, 44^a6
αὔξεισις 32^a8
αὐξητικόν 19^b39; vide ψυχῆς μέρη
αὐστηρός 40^a2
αὐτάρκεια 44^b1–45^b19
αὐταρκεῖν 42^a8
αὐτάρκης 38^a12, 38^b30, 44^b3, 4,
6, 11, 20, 45^a16
ἀφαιρεῖν 15^b32, 19^b36, 45^a14
ἀφαιρετός 41^b23
ἀφέλκειν 24^a34, 35
ἀφή 31^a14
ἀφίεναι 19^b31
ἀφιλία 34^b33
ἀφιστάναι 22^a37
ἄφοβος 28^b4, 16, 29^a4; ἀφόβως
28^b26
ἀφροδίσια 15^b31; καλὰ ἄνευ
ἐπιθυμίας 30^b26 sq.
ἀφροδισιάζειν 30^b33
ἀφροσύνη 14^b10
ἄφρων 34^a34, 36^a5, 39^b13, 46^b7,
47^a4, 16, 18, 21, 47^b25,
48^b31; ἀφρόνως 46^b6, 18
ἀφυγῆς 37^a6
Ἀχιλλεύς 30^a19
ἄχρηστος 35^a36, 39, 35^b1, 3, 5,
39^b24
ἄψυχος 20^b3, 24^a16, 23, 26,
24^b5, 36^a11, 37^a39, 40, 39^b40,
41^a9, 41^b24
βαδίζειν 26^b28, 29, 47^b21
βάλλειν κύβοις 47^a23; μακαρίαν
47^b17
βάνανσος 15^a29, 30
βαρβαρική ἀνδρεία 29^b29 sq.
βαρὺς 35^a28
βασιλεύειν 25^b33
βασιλεὺς 43^b24
βασιλική πολιτεία, κοινωνία
41^b29, 37; βασιλικὸν ἄρχον καὶ
ἀρχόμενον 42^b28
βέβαιος 36^b19, 37^b9, 10, 11, 12,
38^a11, 13, 39^b15
βία 20^b5; περὶ βίας καὶ ἀνάγκης
24^a8–25^a36
βιάζεσθαι 25^a22, 36^b22
βίαιος 23^a30, 33, 34, 23^b20, 21,
24^a10, 11, 13, 15, 25, 30
βίος 19^b18, 42^a22; ὁ κράτιστος
15^a4 sq.; παιδῶν 15^b22; βίον
συντάττειν 14^b10; βίοι 15^a26,
35; πολιτικός, φιλόσοφος,
ἀπολαυστικός 15^a36 sq., 16^a18,
28 sq.
βλαβερός 48^b30
βλάξ 47^a18
βλάπτειν 36^b16, 41^a22
βλέπειν 15^b33, 23^b23, 28^a12,
42^b32, 43^a15, 31, 43^b2
βοήθεια 29^a15, 30^a10, 14, 15
βοηθεῖν 44^a2
βούλεσθαι non addito εἶναι
37^b17, 20, 22 sq.; τὸ
βουλόμενον 23^b29
βουλεύεσθαι 26^a21, 25, 27, 28,
34, 26^b10, 12, 14, 15, 20, 22,
33, 27^a5–8, 13, 15, 16, 19,
48^a18, 19, 21, 31
βούλευσις 26^b20, 48^a32

- βουλευτικός 26^b30; βουλευτική
 δόξα 26^b9; ὁρεῖς 26^b17, 19;
 βουλευτικὸν τῆς ψυχῆς 26^b25
 (cf. ψυχῆς μέρη)
 βουλή 26^b8, 48^a21
 βούλησις 23^a27, 23^b26, 34, 39,
 25^b25, 32, 26^a7, 16, 17, 26^b2,
 27^a3, 28
 βουλητός 35^b25
 βούς 16^a1
 Βυζάντιον 47^a19
 βωμολόχος 34^a5, 8
- γαμετή 21^b20
 γάμος 33^b2, 10
 γαστριμαργία 31^a19
 γαστρίμαργος 21^b2, 16
 γειννίασις 32^a21, 33^b1
 γελοῖος 25^a15, 34^a9, 15, 20,
 38^b27
 γένεσις 14^a28, 21^b30, 24^b30, 33,
 26^a24, 26^b13, 41^b9; πρώτη ἐν
 τῇ μητρὶ 16^a7 sq.
 γενετή 24^b31, 47^a10
 γεννᾶν 22^b17, 41^b3; ὁ γεννήσας
 41^b6, 30; γεννώμενα 41^b4
 γένος = εὐγένεια 39^a10; κοινωνὸς
 γένους 42^a21 sq.
 γεράνου φάρυγξ 31^a16
 γεῦσις 31^a15
 γευστός 30^b25–31^a17
 γεωμέτρης 16^b9
 γεωμετρία 16^b8, 13
 γεωμετρικός 47^a17
 γεωργός 43^b31
 γήρας 24^b34
 γινώσκειν 14^a11, 15^b17, 32,
 16^b3, 21, 24, 25, 29^b28, 35^b7,
 39^a36, 38, 40, 39^b2, 44^b29,
 32, 45^a9
 Γλαῦκος 36^a35
 γλαυκός 47^a11, 36
- γλυκύς 38^a25, 28
 γλώττα 31^a13, 16, 35^b38
 γνώμη 14^a1
 γνωρίζειν 16^b13, 19, 43^b28,
 44^b25, 27, 34, 45^a7, 10, 37
 γνώριμος 16^b34, 30^b16
 γνώρισις 37^a31
 γνώσις 16^b18, 44^b28, 46^b36
 γνωστός 45^a2, 8, 10
 γονεῖς 35^a2
 γραμματική 26^a38, 46^b28
 γραμματικός 26^a35
 γράφειν 44^b31; ὀρθῶς 46^a33
 γυμνάζεσθαι 37^a14
 γυμναστική 17^b39, 18^a35, 20^b23
 γυμναστικός 27^b27
 γυνή 35^a2, 37^a5, 38^b24, 39^a37,
 39^b25, 42^a31
- δαιμόνιον 14^a24
 δαίμων 47^a27, 28
 δανείζειν 43^b14
 δαπανᾶν 33^b2
 δαπάνη 21^a33, 33^a32, 33, 36
 δαπανηρία 21^a11
 δεικνύναι 16^b32, 17^a11, 15, 17,
 18^a16, 18, 18^b18, 22^b26, 28,
 24^a3, 38^a14, 48^a12, 15
 δειλία 20^b20, 39, 28^b3
 δειλός 21^a18, 28^a31, 39, 28^b5,
 23, 35, 29^a4, 10, 22, 29^b2, 10,
 22, 23, 30^a13
 δεινός 20^a12, 29^a15, 16, 30^a10,
 16, 34^b33, 47^a21
 δείπνον 14^b24
 δεσπότης 39^b24, 25, 40^a34,
 41^b19, 23, 42^a28, 49^b8;
 praeterea cf. δούλος
 δέχεσθαι 30^b4, 33^b4
 Δῆλος 14^a1
 δῆλος γίνεσθαι 43^a37; δῆλον ποιεῖν
 40^b7

δηλοῦν 18^b17, 26^a11, 26^b6,
38^a19, 21; intrans. 38^a24

δημος = δημοκρατία 41^b32

διαβάλλειν 37^b26

διαγράφειν 30^b12, 31^b8, 33^a9

διαγραφή 28^a28

διάθεσις 20^a26, 29, 31^b9; ἡ εἷς ἡ

δύναμις 18^b38; synon. εἷς

19^a12; opp. ἐνέργεια 19^a31;

βελτίστη, ἀρίστη 20^a19, 22,

28^b3, 33^a5 sq.

διαίρειν 14^a2, 15^a25, 17^b27,

21^b28, 23^a26, 28, 25^a35,

28^a28, 31^a21, 31^b3, 39^a3,

40^a14, 20, 21, 41^a4, 43^b1,

48^b9; διαίρεσθαι med. 18^b33,

30^a37

διαίρεσις 20^b10, 21^b34, 34^a26

δαιρετός 20^b22, 41^b20, 45^a35

διακείσθαι 22^a7, 30^b11, 31^a1,

37^b24, 42^b9

διακοσμεῖν 35^a10

διακριβούν 27^a1

διαλαμβάνειν 42^b14

διαλογή 22^b5

διαλύειν 43^a5

διάλυσις 43^a7

διαμαρτάνειν 27^b21

διάμετρος 26^a3; κατὰ διάμετρον

42^b16

διαμφισβητεῖν 14^b1

διανέμειν 40^a27

διανοεῖσθαι 24^a7

διανοητική ἀρετή 20^a5, 8, 21^b29

διάνοια 14^a29, 23^a25, 24^a6,

25^a28, 25^b1, 41^a18;

ἀρχιτεκτονική ἢ πρακτική

17^a6 sq.; διάνοιαι τινες 25^a31,

32

διαπορεῖν 14^b31, 15^a21, 16^a11,

25^b18, 45^a27, 28

διαρθροῦν 48^b10

διασκοπεῖν 17^b16

διασπᾶν 40^b30, 45^a31

διαστρέφειν 46^a29

διαστροφή 27^a21, 30, 31

διαταράττειν 29^b18

διατείνειν 32^a14

διατελεῖν 16^a8

διατιθέναι 20^a34

διατριβή 17^b17

διαφέρει οὐδέν 19^b32, 44^b32;

τετραχῶς 32^b31; τί διαφέρει;

45^a13; διαφέρεισθαι 40^b36,

43^b21, 46^a5

διαφεύγειν 16^a9

διαφθείρειν 27^b15, 35^b38, 48^a8

διαφωνεῖν 25^a3, 37^a7, 8, 40^b13,

34, 41^a20, 49^a11

διδασκαλία 18^b17

διδασκαλικός 47^b26

διδάσκαλος 43^b21

διδάσκειν 17^b32, 33, 45^a16, 18

διεδρεία 36^b10

διειπείν 43^a31, 43^b7

διερωτᾶν 16^a12

διστάναι 35^a20, 39^b15

δικαιοπραγεῖν 23^b11, 14

δίκαιος 14^a5, 16^b8, 23, 20^a5,

23^b3, 12, 35, 34^b30, 41^a37,

46^b31; δίκαιον 17^b31, 21^a4,

34^b25, 38^b20, 41^b12, 14, 15,

34, 37, 42^a11, 16, 20, 21, 27,

31, 42^b1, 5, 43^a11, 15, 33,

43^b15, 49^a8; τὸ φιλικόν 34^b21;

πολιτικόν 42^a12; δίκαια 27^a3,

35^a2, 41^b32; δίκαιως 25^b13,

29^b34, 46^b17

δικαιοσύνη 16^b4, 7, 23, 18^a10,

18, 34^a31, 34^b14, 31, 42^a30,

46^a36, 37, 46^b3, 17, 48^b21;

φιλική 43^a33 sq.

διορθωτικός 48^b5

διορίζειν 19^a19, 20^b21, 21^b5, 8,

- 24^b32, 25^b17, 27^b12, 32^a20,
32^b16, 28, 33^a17, 35^b25, 30,
36^a31, 36^b33, 40^a22, 40^b24,
41^b9, 11; διορίζεσθαι med.
14^b12, 22^a3, 26^b37, 29^a33
διορισμός 24^a9
Διόσκοροι 45^b33
διπλάσιος 18^a5, 8
διστάζειν 25^b19
διχῆ 26^a36
διώκειν opp. φεύγειν 21^b33, 22^a2,
32^a9, 35^a36, 43^a38, 43^b18
δόξα fama 14^b8, 15^a29, 16^a22,
33^b5; opinio 14^b28, 15^a6,
17^b2, 16, 25^b23, 26^a1, 5, 6,
15, 16, 18, 32, 26^b2, 27^a4,
30^b24, 32^b16, 35^a29; diff.
φαντασία 35^b28 sq.; βουλευτική
26^b9; μηδεμιᾶς, πάσης δόξης
φροντίζειν 33^b27 sq.
δοξάζειν 26^a2, 14, 26^b23
δοῦλος 39^b24, 25, 40^a34, 41^b19,
24, 42^a18, 49^b8; τί ἐστι 41^b23;
δεσπότου καὶ δούλου οὔτε
κοινωνία ἐστίν 41^b17–23; οὔτε
φιλία οὔτε δικαιοσύνη, ἀλλ’
ἀνάλογον 42^a28–31
δρᾶν 26^a37
δραχμή 43^a27
δύναμις opp. ἀδυναμία 46^b32;
κατὰ δύναμιν 43^b12; notio ac
natura rei 30^a35, 48^b9;
δυνάμεις αὐταρκειᾶς καὶ φιλίας
44^b1 sq.; θερμὰ καὶ ψυχρὰ καὶ
αἱ ἄλλαι δυνάμεις 29^b19;
πλοῦτος εὐγένεια δύναμις 49^a10;
μέγεθος καὶ δύναμις ψυχῆς
32^a29 sq. cum adn.; δυνάμεις
σώματος 48^b29; (τῆς ψυχῆς)
19^b33; facultates naturales
45^a6; δυνάμεις φυλακτικαί
30^a25; δύναμις opp. ἐνέργεια
37^a36; ἔξεις ἡ δυνάμεις opp.
ἐνέργειαι καὶ κινήσεις 18^b36;
διάθεσις ἡ ἔξις ἡ δύναμις 18^b38;
ἄλλη δύναμις = φρόνησις 27^b40;
ἔξεις, πάθη, δυνάμεις (τῶν
παθημάτων) 20^b7 sqq., 11, 15,
16, 21^b35; δύναμις παθητική
21^b17
δύνασθαι efficere 46^a5
δυνατὰ καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι
26^a2 sqq.
δυσίατος 30^b8
δυστράπελος 34^a5
δυστυχία 38^a18
δυσχερής 21^b3
δυσώδης 31^a5, 37^b6
δυσωδία 30^b29
ἐὰν 24^b30, 33
ἐγγίνεσθαι 37^a8, 38^a32, 46^b20
ἐγείρεσθαι 14^b20
ἐγκαλεῖν 38^b27, 34, 40^b26,
43^a13, 43^b33, 44^a35
ἐγκλημα 42^b37, 43^a3, 12, 21,
43^b14
ἐγκράτεια 31^b3; ἀρετὴ 23^b12; καὶ
ἀρετὴ ἕτερον 27^b16 sqq.; τὸν
λόγον οὐ διαφθείρει 27^b15,
18 sq. (cf. 46^b24 et vide
ἀρετῇ); θυμοῦ καὶ ἐπιθυμίας
23^b19
ἐγκρατεύεσθαι 23^b12, 24^b16
ἐγκρατής 23^b11, 24^a32, 34, 39,
24^b9, 27, 37, 31^a25, 40^a16
ἐγκώμιον τί ἐστι 19^b14 sq.;
ἐγκώμια τῶν ἔργων 19^b9
ἐγρήγοροις 19^a24
ἐγχειρεῖν 26^a25
ἐδεσμαι 38^a23
ἐδραῖος 15^a30
ἐθίζειν 14^a20, 21, 20^b1
ἔθος 20^b1

- εἶδος τοῦ ἀγαθοῦ 18^a37
 εἰκῇ 15^a1, 17^a1
 εἴρων 21^a25, 33^b39, 34^a1
 εἴρωνεία 21^a6
 εἰσφέρειν 42^b13
 ἐκβαίνειν 27^a33
 ἐκκρούειν 24^b24
 Ἐκτωρ 30^a18
 ἐκούσιος 23^a17, 20, 23, 25, 35, 39, 23^b2, 4, 14, 15, 21, 26, 29, 34, 37, 24^a1, 5, 7, 9, 12, 19, 25^a35, 37, 25^b2, 8, 10, 17, 21, 26^a19, 26^b34, 36, 38, 28^a8, 11, 43^a8; ἐκούσια συναλλάγματα 43^a9 sq.; περὶ τοῦ ἐκουσίου καὶ ἀκουσίου 23^a21–25^b18; οὐκ ἔστι τὸ ἐκούσιον τὸ κατ' ὄρεξιν πράττειν 23^a26–23^b38; οὔτε κατ' ἐπιθυμίαν 23^a29–23^b17; οὔτε κατὰ τὸν θυμὸν 23^b18–24; οὔτε κατὰ τὴν βούλησιν 23^b24–36; οὐδὲ τὸ κατὰ προαίρεσιν 23^b38–24^a4; ἀλλ' ἔστι 24^a5–8; τὸ ἀνευ βίας 24^a8–25^a36; κατὰ διάνοιαν πράττειν 25^a36–25^b16
 ἐκστατικός 29^a25
 ἐκὼν 15^b28, 23^b1, 5, 10, 17, 25, 28, 24^a2, 38, 24^b1, 3, 10, 27, 38, 39, 25^a36, 40^a16, 46^a33
 ἐλαττοῦν 42^b17
 ἔλεγχος 15^a7
 ἐλευθέριος 31^b32, 32^a9, 24, 32^b3, 33^b15
 ἐλευθεριότης 21^a5, 31^b28, 36, 33^b14, 34^b12; περὶ ἐλευθεριότητος 31^b27–32^a18
 ἔλκος 30^a3
 ἐλλείπειν 21^a14, 17, 21, 34, 36, 28^a38, 28^b2, 31^a27, 33, 32^a9
 ἔλλειψις 20^b22, 22^a9, 13, 20, 24, 27, 30, 22^b6, 10, 27^b7, 31^a35, 31^b1, 17, 34, 33^b17, 34^b8, 39^a9
 ἐλπίζειν 31^a8
 ἐλπίς 15^a11, 24^b17, 20, 29^a18, 29^b31
 ἐμμελῶς 31^a11
 ἐμμένειν 39^b1
 Ἐμπεδοκλῆς 35^a11
 ἐμπειρία 29^a14, 30^a5, 13, 48^a37
 ἐμπειρος 17^a5
 ἐμπληκτος 40^b17
 ἐμποδίζειν 24^b12, 25^a35, 36^b27, 37^b5
 ἐμπροσθεν 21^b37; οἱ ἐμπροσθεν 40^b23
 ἐμφρων 34^a34
 ἐμφυτος 20^b2, 44^b28
 ἐμφυχος 24^a21, 24, 37^a39, 40^a1
 ἐναντιότης 35^b4
 ἐναντιοῦσθαι 15^a7
 ἐναντίωσις 22^a24, 34^b6, 35^b15, 17
 ἐνδεής 38^b31, 44^b17
 ἐνδεια 44^b4, 20, 49^b19
 ἐνδεχόμενα ἐναντίως εἶχεν 22^b41 sq. (cf. 23^a2); ἀρχαὶ ἀφ' ὧν μὴ ἐνδέχεται ἄλλως 22^b22
 ἐνεῖναι 19^b40, 24^b9, 16, 30, 31, 35^a34, 38^b26, 46^b21, 29, 32, 47^b18
 ἐνέργεια 19^a38, 19^b20, 20^a8, 28^a13, 17, 36^b35, 37^a23, 30, 38, 40, 41^a40, 41^b1, 6, 42^a17, 44^b24, 45^b24; opp. δύναμις 36^b35; opp. ἔξις, διάθεσις 19^a31, 32, 33; ἐνέργειαι καὶ κινήσεις 18^b37; ἐνέργεια τῆς ἀρετῆς τῆς ψυχῆς 19^a33; ψυχῆς ἀγαθῆς 19^a35; χρήσις καὶ ἐνέργεια 19^b2
 ἐνεργεῖν 19^b22, 20^a7, 20^b17, 23^a39, 38^a10, 39^a32

- ἐνεργητικός 20^b3
ἐνθουσιάζειν 14^a24, 25^a28
ἐνθουσιασμός 48^a33
ἐνιαχού 39^a6, 14, 43^a8
ἐντιμος 32^b35, 33^a5, 39^a24
ἐνυπάρχειν 30^b7, 47^a6
ἐξαιρεῖν 47^b4
ἐξαίφνης 24^a3, 4, 26^b3
ἐξαπατᾶν 35^b10, 38^a30, 43^b8
ἐξετάζειν 15^a6
ἐξις 16^b25, 18^b14, 21^b9, 22^a6,
18, 21, 40, 22^b5, 6, 11, 28^a30,
28^b31, 29^b22, 33^b19, 36^a6,
37^a13, 15, 34, 37^b18, 39^b19,
40^a22, 46^b33, 47^a7, 48^b30,
49^b1, 7; synon. δύναμις,
διάθεσις 18^b36, 38, 19^a12;
opp. πράξις 14^b19; opp. ἔργον,
ἔργα 19^a6, 7, 9, 12; opp.
χρήσις 19^a18; opp. ἐνέργεια
19^a31, 32, 33; βελτίων 19^a6;
βελτίστη 19^a3, 32, 33, 20^b29,
22^b12, 28^b37, 31^a37, 31^b24;
κρατίστη 32^a34; ἐπικεκστάτη
34^a13; μέση 22^a27, 31^b22;
φαύλη 46^a15; προαιρετική 22^a31,
27^b8; ἠθική 34^b28; πολιτική
48^b38, 39; ἡ φύσει 39^b39; ἔξεις
σώματος 29^b20 sq.; ἔξεις diff.
πάθη et δυνάμεις (τῶν
παθημάτων) 20^b7 sq.; δυνάμεις
καὶ ἔξεις τῶν παθημάτων 21^b35
sq.; ἔξεις καὶ παθήματα 22^b11
ἐξιστάναι 29^a3, 26, 39^b39
ἐξουσία 15^a35, 33^b5
ἐξουσιάζειν 16^a2
ἐξωθεν 24^a23, 24^b7, 11, 35^a5,
39^b7, 47^a24
ἐξωτερικοί λόγοι 18^b34; opp. οἱ
κατὰ φιλοσοφίαν 17^b22 sq.;
ἐπαγωγή 19^a2, 20^a28, 48^b26;
opp. λόγος 20^b30
ἐπαινεῖν 19^b12, 20^a5, 23^a11, .
28^a11, 12, 28^b30, 32^b9, 39^b1
ἐπαινετός 20^a6, 23^a10, 27^b19,
28^a10, 17, 32^a33, 33^a4, 8,
33^b17, 34^a14, 24, 34^b13,
48^b20, 21, 22, 23, 25, 49^a25
ἐπαίνος 19^b14, 23^a13; τί ἐστι
19^b15 sq.; ἐπαινοὶ τῆς ἀρετῆς
19^b8
ἐπαναφέρειν 40^b3
ἐπεσθαι 20^b13, 32^a37, 38
ἐπιβάλλειν 14^a13, 45^a20
ἐπίδοσις 20^b1
ἐπικεικῆς 15^a12, 31^b22, 33^b29,
34^a13, 36^a5, 38^b1, 12, 43^a1,
44^a7
ἐπιέναι 22^b15
ἐπιζητεῖν 16^b4, 39^a18
ἐπιθυμεῖν 21^a22, 24^b14, 20,
35^a15, 35^b20, 39^b26, 41^a19,
22, 47^b24, 48^a5, 16
ἐπιθυμητικός 21^a20
ἐπιθυμητός 35^a14, 39^b26
ἐπιθυμία 15^b18, 23^a27, 28, 29,
34, 35, 38, 23^b1, 2, 4, 8, 13,
16, 19, 27, 28, 24^a35, 37,
24^b2, 17, 31, 25^a30, 25^b25,
27, 29, 30^b21, 26, 31^a30,
33^b31, 35^b22, 39^b37, 38,
40^b34, 41^a21, 22, 27, 46^b15,
47^b20, 38, 48^a1, 8; πάθος
20^b13; μετὰ λύπης 25^b30 sq.
ἐπικαλεῖσθαι med. 45^b33
ἐπιλαμβάνειν 42^a5
ἐπιμέλεια 15^a14, 42^a15
ἐπίπνοια 14^a24
ἐπιπόλαιος 30^b16
ἐπισημαίνειν 44^a23
ἐπισκεπτεσθαι 15^a2, 16^a37,
17^a30, 22^b8; pass. 17^b22
ἐπίσκεψις 27^a3, 40^a9
ἐπισκοπεῖν 14^b28, 40^a23

- ἐπίστασθαι διττόν, τὸ ἔχειν καὶ τὸ
χρῆσθαι 25^b11
ἐπίστασις 36^b33
ἐπιστήμη 14^a29, 17^b34, 25^b12,
26^a35, 27^a25, 26, 35, 30^a7,
37^a24, 43^b22, 46^a32, 38, 46^b2,
4, 10, 35, 36, 47^a1, 47^b13,
48^a10, 28; τις 14^a18, 16^a15;
ἄλλη 17^b19; ἡ αὐτή 27^a27; καὶ
γνώσις 16^b17 sq.; καὶ ὁ λόγος
20^b28; θεωρητικὴ καὶ ποιητικὴ
21^b5; μαθηματικὴ 19^a17; ἡ
περὶ φύσεως 16^b12; ἐπιστήμαι
16^b6, 14, 46^a36, 46^b1, 9,
47^b15, 48^a3; θεωρητικαὶ
16^b11, 27^a9, 27^b29; ποιητικαὶ
16^b17, 27^b29 (cf. 14^a9–14)
ἐπιστημονικὴ πράξις 20^b25
ἐπιτακτικός 20^a9; λόγος 20^b5;
ἐπιτακτικῶς ἄρχειν 49^b14
ἐπιτάττειν 19^b30, 49^b15
ἐπιτιθέναι 24^a8
ἐπιτιμῶν 35^a26
ἐπιτρέπειν 42^b36
ἐπιτροπία 47^a30
ἐπιτυγχάνειν 47^a33, 36, 48^a34
ἐπίφθονος 15^a10
ἐπιχαιρέκακος 33^b18, 21
ἐπιχειρεῖν 22^b37
ἐπωνυμία 17^a27
ἐρᾶν, ἐρών, ἐρώμενος 33^b10,
35^a14, 38^b38, 39, 44^a19,
45^a25, 46^a23
ἐργον 19^a6–9, 12, 22, 19^b9, 11,
15, 20^a7, 41^b2, 8, 42^a16,
43^b32, 44^a29, 45^a27, 48^b24;
διχῶς, τῶν μὲν ἑτερὰν τι, τῶν δ'
ἡ χρήσις 19^a13–18; καὶ χρήσις
19^a3; καὶ ἐνέργεια 41^b1; χρήσις
ἡ ἔργον 19^a1; ψυχῆς 19^a5, 24;
τοῦ πράγματος καὶ τῆς ἀρετῆς
19^a19 sq.; τῆς ψυχῆς καὶ τῆς
ἀρετῆς 19^a26 sq.; τῶν
διανοητικῶν ἀρετῶν 21^b29 sq.;
διανοίας 25^a28; φιλίας
37^a34 sq.; τῆς πολιτικῆς 34^b22;
ιατρικόν 36^a20; ἔργα opp.
προαίρεσις 28^a13; τὰ ἀπ' ἀρετῆς
καὶ κακίας 23^a9 sq., 48^b37; καὶ
πάθη ψυχῆς 20^a31; πρὸ ἔργου
15^a8, 20^a21 sq.
ἐργώδης 44^a10
ἐρέσθαι 15^b9
ἐρημία 34^b33
Ἐρυξίς 31^a17
ἔρως 25^a20, 29^a21, 35^b21, 45^a24
ἔρωτᾶν 15^b7
ἔρωτικός 20^b17; ἔρωτικά 38^b36,
43^b17
ἐσθίειν 30^b33
ἐσπέρα 39^b14
ἐστιῶν 33^b4
ἔσχατα 31^b35
ἔσωθεν 24^b15
ἐταιρικὴ φιλία 41^b35 sq., 42^a1, 5,
36, 42^b37; ἐταιρικῶς 43^a5
ἐτοίμως 29^b39
ἔτος 16^a4
εὐαρμοστία 31^a1
εὐάρμοστος 30^b28, 31^a3
εὐγένεια 49^a10
εὐγενής 33^a30
εὐδαιμονεῖν 14^a30, 14^b25, 26,
19^b1, 26^a9, 10
εὐδαιμονία 14^a19, 34, 14^b26,
15^a18, 22, 16^a19, 28, 32,
16^b1, 17^a20, 23, 39, 19^a28,
29, 34, 35, 38, 38^a12; καὶ
εὐτυχία 14^a25; οὐκ ἐπαινεῖται
19^b12; μέρη εὐδαιμονίας opp.
ὦν ἀνευ οὐχ ὅσον τε εὐδαιμονεῖν
14^b26 sq.; περὶ εὐδαιμονίας,
προοίμιον 14^a1–17^a17 (cf.
17^a18); ἡ εὐδαιμονία ἄμα

- ἄριστον καὶ κάλλιστόν τε καὶ
 ἡδιστον ἐστίν 14^a1-8; οὐ τῆς
 θεωρητικῆς ἐστὶ φιλοσοφίας περὶ
 αὐτῆς σκέπτεσθαι 14^a9-14;
 σκεπτέον πῶς γίνεται
 14^a14-30; καὶ ἐν τίνι ἐστί
 14^a30-14^b5; οὐ ταῦτ' ἐν τίνι
 ἐστὶ καὶ ὧν ἀνευ οὐ γίνεται
 14^b6-27; οὐ πάσας μὲν περὶ
 αὐτῆς δόξας δεῖ ἐπισκοπεῖν,
 ἀλλὰ τὰς οἰκείας ἀπορίας λύειν
 14^b28-15^a19; διὰ τοῦτο πάντων
 μάλιστα σκεπτέον πότερον ἐν τῷ
 ποίαν τινα μόνον τὴν ψυχὴν εἶναι
 εὐδαιμονία ἐστίν ἢ καὶ ἐν τῷ τὰς
 πράξεις ποίας τινάς 15^a20-5;
 ζητοῦσιν αὐτὴν ἐν τῷ πολιτικῷ
 ἢ ἐν τῷ φιλοσόφῳ ἢ ἐν τῷ
 ἀπολαυστικῷ βίῳ 15^a26-15^b14,
 16^a11-29; διὰ τί χαλεπὸν ἐστὶν
 ἢ τοιαύτῃ σκέψει 15^b15-16^a10;
 οὐ πάσαι ἡδοναὶ συντείνουσι
 πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν 16^a29-36;
 ἀρετὴ δὲ καὶ φρόνησις συντείνει
 16^a37-16^b2; ἀλλ' οὐκ ἔστιν
 ἀρετὴ ἐπιστήμη 16^b3-25; τίνι
 μεθόδῳ χρηστέον ἐν τῇ τοιαύτῃ
 σκέψει 16^b28-17^a17; ἢ
 εὐδαιμονία ἄριστον ἢ τέλος ἐστὶ
 τῶν ἀνθρώπων πρακτῶν ἀγαθῶν
 17^a18-40, 18^b9-25; ἀλλ' οὐτ'
 ἡ ἰδέα τοῦ ἀγαθοῦ 17^b1-18^a38;
 οὔτε τὸ κοινὸν ἀγαθόν
 18^a38-18^b9; τί ἐστὶ
 18^b31-19^a39
 εὐδαιμονίζειν 19^b7
 εὐδαιμονικὴ ἀγωγὴ 15^a32
 εὐδαιμονισμός diff. ἔπαινος et
 ἐγκώμιον 19^b14; τί ἐστὶ
 19^b16
 εὐδαιμῶν 15^b5, 7, 16^a36, 17^a26,
 19^b5, 8, 44^b5, 10, 45^b11,
 49^a20; εὐδαιμόνες πῶς γίνονται
 14^a14 sqq., 26 sqq.;
 εὐδαιμόνως 14^b6
 εὐδιάβλητος 37^b23, 25
 εὐδοκμεῖν 16^a22
 εὐελπὶς 29^a20
 εὐεξαπάτητος 37^b29
 εὐεξία 14^b33, 18^a36, 20^a3, 25
 εὐεργετεῖν 38^b23, 25
 εὐεργέτης 38^b22, 25
 εὐήθεια 21^a12, 47^a20
 εὐήθης 21^a37, 45^a12
 εὐήμερία 15^a26
 Εὐήνος 23^a31
 εὐθέτως 37^a3
 εὐθυόνηρος 48^a40
 εὐθυπορεῖν 24^b33
 εὐθύς adi. 19^b35
 εὐθυωρία 43^b15, 17, 32
 εὐλάβεια 16^b40
 εὐλογος 46^a13; εὐλόγως 16^a36,
 16^b6, 35^b15, 44^b33, 45^a38,
 45^b12, 36
 εὐμετάβολος 36^a38
 εὐνοεῖν 37^b7, 41^a8, 9, 11, 14
 εὐνοία 41^a2, 3, 7, 8, 10, 12, 33;
 περὶ εὐνοίας 41^a1-14
 εὐνοῖζεσθαι 41^a8
 εὐνομία 16^b18
 εὐνους 41^a13
 εὐπραγία 21^a38, 33^b25, 46^b37,
 47^a1
 Εὐρπιδης 35^a15 = fr. 890
 Nauck²; 35^a16 = Or. 234;
 35^a22 sq. = Ph. 539 sq.;
 35^b21 = Tr. 1051;
 38^a12 sq. = El. 941; 38^a34 et
 39^b22 = Beller. fr. 298
 Nauck²; 44^a10 = fr. 882
 Nauck²
 εὐρίσκειν 17^a20, 38^b38
 Εὐρυσθεύς 45^b31

- εὐτραπεία 34^a4, 12, 15; περὶ
 εὐτραπείας 34^a4-23
 εὐτράπελος 34^a4, 11, 40^a2
 εὐτυχεῖν 35^b11, 47^a20, 47^b9, 32,
 33, 48^a4, 8, 12, 13
 εὐτύχημα 47^a8, 49^b3
 εὐτυχής 46^b38, 47^a2, 4, 12, 22,
 23, 27, 31, 34, 37, 39, 47^b27,
 28, 48^a30, 48^b4
 εὐτυχία 14^a25, 47^a1, 47^b29, 39,
 48^a1, 5, 48^b3, 7; εὐτυχίαι
 38^a15, 17, 47^b15, 48^a2;
 σώματος 48^b29; περὶ εὐτυχίας
 46^b37-48^b7; ἀπορία 47^a7-40;
 οὐ γίνεται τύχη ἀλλὰ φύσει
 47^b1-28; ἡ μάλλον διττὴ ἡ
 εὐτυχία, ἡ μὲν συνεχῆς ἐξ
 εὐφυίας, ἡ δ' οὐ συνεχῆς ἐξ
 ἐνθουσιασμοῦ, οὐ θεὸς ἀρχή
 (θεία) 47^b28-48^b7
 εὐφραίνειν 31^a7, 37^b6, 43^b27,
 44^b6
 εὐφυῆς 37^a6, 47^a38, 47^b22
 εὐφυνία 47^b39
 εὐχερής 21^b2; εὐχερῶς 31^b12,
 33^b30, 34^a7; opp. χαλεπῶς
 34^a10
 εὐχεσθαι 31^a15, 45^b20
 εὐώδης 31^a4
 εὐωδία 30^b29
 ἐφαρμόττειν 36^a26, 28
 ἐφεξῆς 47^b16
 ἐφίεσθαι 18^a26, 31
 ἐφιστάναι 14^b6
 ἐφοδος 30^a36
 ἔχθρα 33^b30
 ἐχθρός 35^a18, 40^a18, 40^b14
 ἔωθεν 39^b14

 Ζεὺς 44^a14
 ζηλοῦν 29^a38
 ζημία 21^a4

 ζημιώδης 21^a23
 ζῆν εὐ 14^a15, 14^b13, 45^b3;
 =εὐδαιμονεῖν 19^b1 sq.; καὶ
 καλῶς 15^a10; καλῶς 14^b8, 16,
 15^a13; opp. ὦν οὐκ ἀνευ
 δυνατὸν ζῆν καλῶς 14^b16 sq.;
 μακαρίως 15^a10; καὶ καλῶς
 14^a30 sq.; εὐδαιμόνως 14^b6;
 ἀριστα 44^b12; ἡδέως 16^a36;
 ἡδιστα 49^a20; ἀλύπως 16^a36;
 καὶ καθαρῶς 15^b12; βίους
 15^a35 sq.; βίον 15^b22;
 ἀπολαυστικόν 16^a17 sq.; τῇ
 ὀρέξει 24^a27; κατὰ τὴν αὐτοῦ
 προαίρεσιν 14^b6 sq.; πρὸς τὸ
 ἄρχον 49^b7; τὴν αὐτῶν ἀρχὴν
 49^b11; τὸ κατ' ἐνέργειαν
 44^b23 sq.; τοῦ ζῆν πᾶσιν
 ἔμφυτος ἡ ὀρεξις 44^b27 sq.; τὸ
 ζῆν γνώσις τις 44^b28 sq.; τί
 τῶν ἐν τῷ ζῆν αἰρετόν 15^b17,
 16^a10
 ζητεῖν 16^a32, 16^b9, 26, 17^a20,
 18^b8, 19^b28, 20^a15, 16,
 25^b22, 32^b30, 36^a22, 36^b18,
 39, 39^a21, 40^b28, 42^a20, 40,
 44^a35, 36, 44^b18, 45^b19,
 48^a24
 ζωή 14^b18, 18^a28; τοιαύτη
 (=ἀνέγερτος ὕπνος) 16^a6;
 ἀγαθὴ 16^a39 sq., 17^b25;
 σπουδαία 19^a27; ἡ ἀρίστη 15^a5;
 τελέα καὶ ἀτελής 19^a36, 38; ἡ
 ζωὴ καὶ ἡ πρᾶξις 19^b2-3
 ζῶν πολιτικόν, οἰκονομικόν,
 κοινωνικόν 42^a23, 25 sq.

 ἡγείσθαι 33^a30
 ἡδεσθαι 34^a19
 ἡδονή 14^a33, 14^b4, 15^a35, 15^b24,
 32, 18^b35, 21^a27, 21^b33, 37,
 38, 22^a1, 4, 12, 13, 22^b9, 10,

- 25^b16, 27^a15, 27^b1, 4, 29^b30,
31, 30^a31, 30^b9, 14, 21, 26,
31^a9, 13, 23, 31^b2, 33^a38,
33^b32, 36^a14, 37, 36^b16, 17,
35, 37^a19, 23, 31, 37^b2,
38^a31, 38^b30, 33, 35, 39^a31,
41^a5, 44^a24, 49^a17, 19;
αἰσθητική 20^b13 sq.; σωματική
15^b4 sq., 16^a20, 45^a21; τοῦ
καθεύδειν 16^a3; τῆς τροφῆς, τῶν
ἀφροδισίων 15^b31; περὶ τὰ
σώματα καὶ τὰς ἀπολαύσεις
16^a30; μὴ καλή 15^b25; ἡδοναὶ
καλαὶ 16^a34, 35; θειότεραι
45^a39
ἡδύ opp. λυπηρόν 20^a34, 38,
22^a12, 27^a38; opp. καλόν et
ἀγαθόν 14^a4 sqq., 31^a12; τὸ
ἡδὺ διττῶς ὥσπερ τὸ ἀγαθόν, τὸ
μέν ἀπλῶς τὸ δὲ τινί
28^b18 sqq.; τὰ ἀπλῶς ἡδέα καὶ
καλὰ καὶ τὰ ἀπλῶς ἀγαθὰ ἡδέα
49^a18 sq.; praeterea vide φιλία
ἠθική ἀρετὴ 20^a5, 10, 13, 38,
20^b34, 21^a38, 22^a10, 22^b9,
27^b5, 8; ἕξις 34^b28; φιλία
41^a10, 42^b32, 36 sq., 43^a1, 8,
32, 35, 43^b9; ἠθικοὶ φίλοι
43^a36, 43^b2; ἠθικῶς 43^a13,
43^b7
ἦθος 20^a12, 39, 27^b10, 11,
33^b16, 39^b13; ψυχῆς τί ἐστὶ
20^b5 sqq.; φαῦλον καὶ
σπουδαῖον τῷ διώκειν καὶ
φεύγειν ἡδονάς τινας καὶ λύπας
21^b32 sqq.; τὰ ἦθη 20^b7; τὰ
περὶ τὰ ἦθη καλὰ καὶ αἰρετά
34^b21 sq.
ἡκείν εἰς ἀπειρον 26^b1 sq.,
ἡλίθιος 47^b35
ἡλικία 14^b32, 19^b6, 24^a28,
26^b22, 36^b1, 39^a9
ἡλιξ 38^a34
ἡμέρα 18^a13, 19^b5, 40^b17;
πρώτη, τελευταία 16^a4; μία
38^a1
ἡμερος 36^b8
ἡμουν 19^b18, 43^b35
Ἡράκλειτος 23^b22, 35^a25
Ἡρακλῆς 45^a30, 45^b30
ἡρέμα 25^a24, 28^b7, 9, 14, 17, 24,
29, 34, 38, 29^b23, 25, 31^b14,
44^a7
ἡρεμία 18^a23, 22^a3
ἡρεμίζειν 24^b8
Ἡρόδοτος 36^b9
Ἡσίοδος 35^a18 = *Op.* 28;
42^b34 sq. = *Op.* 370
ἡσυχία 19^a25
ἦττα 30^b18
θάνατος 25^a5, 29^b3, 6, 9, 33,
43^a20
θαρραλέος 29^b24, 30^a10
θαρρεῖν 28^a33, 34, 28^b1, 29^a6, 7,
10, 30^a9
θάρρος 28^a37
θάρσος 34^b12
θαυμάζειν 39^a26
θεᾶσθαι 30^b31
θεῖος 15^a17, 18, 15^b13, 17^a28,
45^a39; τὸ ἐν ἡμῖν θεῖον 48^a27
(cf. 38), 49^b14 cum adn., 17,
20; θεία εὐτυχία 48^b3
Θεμιστοκλῆς 33^b11
Θεογνις 30^a12 = 177;
37^b14 = 125 sq.; 43^a17 = 14
(cf. 14^a6 cum adn.)
θεόληπτος 14^a23
θεός 17^a24, 17^b31, 22^b23, 38^b18,
27, 39^a19, 42^a33, 42^b20, 29,
43^b11, 44^b8, 45^b14, 47^a24,
28; μόνον νοεῖ αὐτόν 45^b17 sq.;
ἀρχὴ κινήσεως ἐν τῷ ὄλῳ καὶ ἐν

- τῇ ψυχῇ 48^a25 sq. (cf. 29, 48^b4); οὐκ ἐπιτακτικῶς ἄρχων, ἀλλ' οὐ ἔνεκα τῇ φρόνησιν ἐπιτάττει 49^b13 sqq.; θεωρία τοῦ θεοῦ 49^b17; τὸν θεὸν θεραπεύειν καὶ θεωρεῖν 49^b20; θεός τις 33^b26, 35^a7, 45^b30; ὁ θεός = Ἀπόλλων 14^a1
 θεραπεύειν 49^b20; vide etiam θεός θερμαίνειν 39^b35
 θερμός 29^b19, 39^b29
 θέσις 21^b38
 θεωρεῖν 16^a38, 16^b13, 17^b36, 37, 18^a1, 19^b26, 20^b37, 41^a1, 45^b1, 49^b20 (vide θεός); τὸν οὐρανόν 16^a13
 θεωρήμα 14^a9; θεωρήματα τὰ μὲν πρὸς τὸ γινῶναι μόνον τὰ δὲ καὶ περὶ τὰς κτήσεις καὶ τὰς πράξεις 14^a10-24
 θεωρητικὴ ἐπιστήμη 16^b11, 21^b5, 27^a9, 27^b29; φιλοσοφία 14^a13; τὸ θεωρητικόν 49^b13; αἰτίας τινός 26^b25 sq.
 θεωρία 15^b2, 16^b38, 19^a17, 49^b17 (vide θεός); θεία 15^b13; θεωρίαι καὶ μαθήσεις 37^a24; μουσικὴ 45^a22; θεωρία ἦν ἐποίησατο Ὀλυμπίαζε 33^b10 sq.
 θῆλυς 35^a28, 42^a25
 θηρίον 15^b36, 25^b27, 30^a22, 30^b37, 31^a13, 35^a34, 36^a2, 4, 36^b7, 38^a33; οὐ πράττει 24^a29
 θητεύειν 45^b31
 θνήσκειν 39^b1
 θράσος opp. φόβος 28^a29, 36; opp. θάρσος 34^b12
 θρασυδείλος 34^b3
 θρασύς 20^a13, 21^a17, 28^a33, 35, 38, 29^a3, 5, 9, 22, 27, 29^b22, 32^a25, 27
 θρασύτης 20^b39, 28^b3
 θρεπτικόν 19^b21, 23; vide ψυχῆς μόρια
 θρίζ 35^a38
 θύειν 44^a14
 θυμός 22^b4, 23^a27, 23^b18-22, 27, 25^b25, 26, 28, 29^a21, 29^b28, 30, 30^a23, 31^b11; ὄργη καὶ θυμός 29^a24; ἐκστατικόν 29^a25; ἀήττητον 29^a28; πάθος 20^b12; λύπη 31^b15; μετὰ λύπης 25^b30 sq.; λύπη ἡ ἀπὸ θυμοῦ 31^b6; ἡδονὴν ἔχει τινά 29^b31; θυμοί 25^a20
 θυμώδης 21^b13
 θυσία 43^b12
 ἰατρεία 20^a35
 ἰατρεύειν 30^a39
 ἰάτρευσις 19^a16
 ἰατρικὴ 16^b18, 17^b39, 18^b3, 19^a15, 20^b24, 26^b37, 46^b28, 49^b5, 12
 ἰατρικός 14^b32, 36^a18, 19, 21, 37^b2
 ἰατρός 18^b23, 26^a34, 27^a19, 27^b25, 36^a21, 22, 43^b23, 49^a22
 ἰδέα 17^b16, 20, 24, 18^a9, 14; τοῦ ἀγαθοῦ 17^b6, 12, 14, 20 sq., 24, 18^b7
 ἰδιός 14^b18, 21, 18^a31, 35, 19^b38, 29^b3, 35^a2, 43^a37; ἰδίᾳ 32^b26
 ἰκανός 44^b7, 45^b38
 ἰλεως 22^b1
 ἰμάτιον 19^a2, 4, 32^a1, 37^b37
 ἰνδοί 26^a29
 ἰππικός 19^b4
 Ἰπποκράτης ὁ γεωμετρικός 47^a17
 ἵππος 17^a26, 30^b32, 40^b32
 ἰσάζειν 42^b20, 43^b31

- ἰσαχῶς 17^b26
 ἴσον κατ' ἀναλογίαν καὶ κατ'
 ἀριθμόν 38^b21, 41^b33,
 42^b10-13; κατ' ἴσα 42^b21
 ἰσότης 38^b16, 17, 33, 39^a5, 22,
 39^b5, 41^b12, 42^a36, 42^b4, 30;
 φιλότης 40^b2, 41^b13
 ἰστός 30^a9
 ἰσχύειν 39^a14, 48^b1
 ἰσχυρός 25^a21, 28^b13, 31, 46^b14,
 34; ἰσχυρῶς 25^a23, 48^b24
 ἰσχὺς 18^a21, 23^b22, 30^a11, 48^b24
 ἰχθύς 17^a26

 καθαρώς 15^b12
 κάθεξις 23^b20
 καθεύδειν 16^a3, 8, 19^b18
 καθήκειν 49^b9
 καθῆσθαι 26^a9, 35^a11
 καθιστάναι 39^b35, 40^a3
 καθεστῶς 36^a2, 4
 καιρός 14^a14, 17^b32, 37, 38
 κακοήθης 37^b28
 κακοπάθεια 21^a9
 κακοπαθεῖν 45^b39
 κακοπαθητικός 21^a31
 κακοπραγία 33^b22, 25
 κάλλος 31^a1
 καλοκάγαθία 48^b10, 49^a2, 16,
 49^b23; περὶ καλοκάγαθίας
 48^b8-49^a16
 καλόν οἱ. ἡδὺ 14^a4 sqq.; τὰ
 καλὰ ἡδέα 37^a6 sq.; οἱ.
 ἀναγκαῖον 43^a34; διὰ τὸ καλόν
 29^a4 (cf. 16^b19, 20, 29^a9,
 30^a29, 32, 32^b38, 37^a14,
 43^a38, 48^b19, 35, 36,
 49^a3 sqq.); τὸ καλὸν μᾶλλον ἐν
 τοῖς ἀκινήτοις 18^a22 sq.; τὰ
 περὶ τὰ ἡθῆ καλὰ 34^b22;
 καλλίων φιλία 43^b1; τὸ πρέπον
 καλόν 49^a9 sq.; καλός (τὸ
- σῶμα) 15^b10; καλῶς vide
 ζῆν
 καλὸς καγάθος 48^b16, 34, 49^a3,
 7, 10, 13
 κάμνειν 14^b30, 35^b34, 46^a18, 48^b32
 καμπύλος 19^b34
 κανὼν 40^a10
 καπηλικός 15^a32
 καρτερεῖν 25^b30
 καρτερία 21^a9
 καρτερικός 29^b2
 καταλλακτικός 22^b2
 καταπλήξ 33^b28
 κατάπληξις 21^a1, 33^b27
 κατασκευή 33^b3
 καταφρονητικός 32^a39, 32^b15,
 33^b35
 καταψήφίζειν 32^b8
 κατευτυχεῖν 29^a19
 κατηγορεῖν 18^a7
 κατονομάζειν 21^b10
 κατορθοῦν 47^a4, 13, 15, 24, 30,
 47^b25, 27, 31, 35, 48^a14, 30,
 48^b4
 κείσθαι 15^a18, 26^b10, 29; κείμενα
 οἱ. φαινόμενα 28^a18
 κεύειν 20^b28, 29^a2, 7-11,
 33^a22, 45^b32
 Κελτοί 29^b28
 κενός 17^a3; κενῶς 17^b21
 κεραμῖς 35^a12
 κεραυνός 29^b27
 κερδαλέος 21^a23
 κέρδος 21^a4, 42^b21
 κηλεῖν 30^b35
 κιθαρῳδός 43^b24
 κίμβιξ 32^a12, 14
 Κίμων 33^b13
 κινδυνεύειν 26^a10, 43^a27
 κίνδυνος 29^a19, 22, 31, 29^b10,
 12, 28, 30^a5, 14, 19, 32^a26,
 32^b1, 43^a28

- κινεῖν 17^b29, 18^b21, 19^b24, 20^b2, 22^b25, 24^b8, 12, 41^a19, 48^a26
κίνησις 14^b20, 17^a33, 17^b33, 18^b37, 20^a30, 20^b26, 27, 22^b21; ἀρχὴ κινήσεως 22^b29, 48^a25
κινητός 18^b9
Κλαζομένιος 15^b7
κοῖλος 19^b34
κοινός 14^b18, 15^a17, 17^b18, 18^a2, 4, 8, 9, 11, 14, 15, 38, 18^b8, 26^a6, 28^b36, 38^b11, 41^b14, 42^a14, 45^a12; κοινὰ τὰ φίλων 37^b33, 38^a16; κοινῇ 18^a7
κοινωνεῖν 15^b13, 16^a35, 17^a25, 31^a28, 42^a10, 43^b31, 45^a3, 20; λόγου 45^a15
κοινωνία 41^b14, 16, 19, 24, 34, 39, 42^a27, 32, 42^b11, 18, 45^b4; τῆς πόλεως 41^b25; πολιτική 41^b35, 43^b30; ἀριστοκρατική, βασιλική 41^b36, 37
κοινωνικὴ φιλία 42^a1; κοινωνικὸν ζῶον 42^a25 sq.
κοινωνός 42^a21
κολάζειν 30^a39, 30^b5
κολακεία 21^a7, 33^b30
κολακεύειν 39^a25
κολακικός 22^b4
κόλαξ 21^a26, 33^b31, 39^a24
κόλασις 14^b32, 33, 20^a35, 21^b15, 30^b4, 8
κολοῖός 35^a8
κομιδὴ 26^b28
Κορίσκος 20^a19, 40^b25
κόσμος decor 33^a34; κόσμοι 48^b34; mundus 16^a14
κούφος 46^a2
κρεωφαγία 14^b23
Κρήτη 29^a24
κρίνειν 15^b15, 17^a9, 10, 19^b11, 28^a2, 17, 37^b10, 40^a10, 43^a15, 43^b7, 49^a22; ὁρθῶς 30^a31, 32^a32, 35 sq.; εὖ 34^a19, 23; φρονίμως καὶ τὰ δέοντα 46^b22; κακῶς 39^a15 sq.
κρίσις 44^b19; ὁρθή 37^b12
κροκόδειλος 36^b9
κτᾶσθαι 14^a15, 35^b6, 45^b25
κτῆμα 31^b39, 38^b31
κτῆσις 14^a11, 15^a14, 31^b29, 38, 32^a5, 49^b16
κυβερνητική 20^b24, 47^a6
κύβος 47^a22, 47^b17
κύκλος 26^a29
κύμα 29^b29
κύριος 18^b13, 22^b21, 23^a5, 42^a17, 46^b9, 10, 48^b15; τοῦ εἶναι καὶ τοῦ μὴ εἶναι 23^a7; τὸ κύριον 22^b24; κυρίως 36^a20
κυρτός 19^b34
κύων 35^a11
κωλύειν 16^b15, 26^b24, 28^b39, 29^b19, 36^b16, 38^a9, 45^b38, 47^b16, 49^b20
κώλυσις 23^b23
κωμωδοδιδάσκαλος 30^b19
κώνειον 25^b5
λαγνεῖα 31^a20
Λάκων 45^b32; Λάκωνες 48^b38
λειτουργία 42^b17, 30
λευκός 18^a13, 19^b35
Λητῶον 14^a2
λίθος 20^b4, 21^a23, 24^a16
λογίζεσθαι 26^a36, 43^b20, 46^b15, 47^b31, 38
λογικός 17^b17; λογικὴ συκοφαντία 21^b7; λογικῶς καὶ κενῶς 17^b21
λογισμός 19^b40, 20^a1, 23^b13, 24^a30, 36, 24^b23, 25^a27, 26^b25, 32^a18, 47^b7, 35, 48^a6;

- ὁρθός 47^b36; λογισμοί 25^a32;
ὁρθοί 48^a3
λογιστικόν 46^b19, 23
λόγος sermo καλοὶ λόγοι 43^b6;
λόγου ἄξιος 16^b2, 31^a2,
32^b18 sq.; colloquium 45^a14;
λόγου κοινωνεῖν 45^a15; oratio
19^b15; dictum, sententia,
cogitatum 15^a7, 40^a39, 43^a19,
44^b35; λόγοι κρείττους ἡμῶν
25^a33; expositio, explicatio,
dissertatio, commentatio,
disquisitio 14^b31, 15^a2, 3,
24^a8, 25^b19, 40^a23, 45^b12, 16;
λόγοι ἀλλότριοι 18^b23 sq.;
ἀλλότριοι τῆς πραγματείας καὶ
κενοί 17^a2 sq.; οἰκεῖοι τοῦ
πράγματος καὶ ἀλλότριοι
17^a9 sq.; ἀναιρετικοὶ ἅμα καὶ
κοινοί 17^b18; φιλοσόφως καὶ μὴ
φιλοσόφως λεγόμενοι 16^b35 sq.;
ἐξωτερικοὶ 18^b34; καὶ οἱ κατὰ
φιλοσοφίαν 17^b22 sq.; opp.
ἔργον 45^a27; ἐν τῷ λόγῳ
γέγραπται 44^b30 sq.; notio,
definitio 36^a20, 22; ὁ κοινός
18^a11; οἱ ἐν τοῖς λόγοις ὅροι
44^a20; demonstratio 16^b27,
17^a15, 16, 23^b18, 48^a12; opp.
ἐπαγωγή 20^b30; ὁ τῆς αἰτίας
17^a10 sq.; οὔτε συλλογισμός
οὔτε λόγος 27^b24 sq.; λόγοι
opp. φαινόμενα 17^a12; οἱ λόγοι
καὶ τὰ δοκούντα 40^a11; λόγον
ἔχει 24^b22, 47^a14; ratio, mens
19^b28, 29, 20^a9, 10, 11, 20^b6,
28, 21^b29, 24^a24, 26, 24^b2,
29, 25^a3, 46^b16, 47^b23, 27,
48^a27, 33, 36, 48^b1; ὁ λόγος
οὗτος mens humana 48^a39;
ἐπιτακτικός 20^b5; μετὰ λόγον
17^a2, 18^a30, 20^a8; κατὰ λόγον,
τὸν λόγον 20^b19, 34^a11; παρὰ
λόγον, τὸν λόγον 48^a9, 10,
21^b17, 32^b1; ὁ λόγος synon. ὁ
ὁρθός λόγος 22^a34, 29^a1, 7, 8,
29^b6, 33^a22, 33^b6, 34^a11,
49^b4; et opp. προαίρεσις et
τέλος 27^b16, 34, 35; ὁ ὁρθός
22^a9, 22^b7, 27^b17, 31^b33; τίς
ἐστὶ 49^a21-49^b23; ὁ τῆς
ιατρικῆς λόγος 49^b5; ratio
mathematica 42^b13, 43^b29;
latius synon. τρόπος 36^a26,
36^b23, 37^a26, 38^b39, 41^b1
λοιδορεῖν 40^b21
λοιδορητικός 21^b14
λύειν 17^a13, 24^b6, 35^b14, 40^b36
λύκος 35^a9
λυπεῖν 21^a38, 39, 21^b1, 22^a16,
24^a37, 24^b16, 20, 27^b10,
29^a37, 38, 30^b38, 31^a32, 33,
31^b15, 30, 32^b12, 33^b20, 24,
41^b9, 46^a1, 11, 14
λύπη 15^b25, 21^a29, 21^b34, 36,
39, 22^a1, 4, 12, 14, 22^b10, 11,
24^b15, 25^b16, 31, 27^b2, 5, 6,
29^a35, 36, 37, 29^b4, 5, 34,
30^b10, 27, 31^b6, 15, 32^a18,
40^a38; αἰσθητική 20^b14;
φθαρτική 29^a34 sq., 29^b14
λυπηρός 20^a34, 38, 22^a12, 23^a30,
33, 34, 23^b23, 24^a30, 25^a4,
16, 27^a38, 40, 27^b9, 29^a8,
34^a21, 45^b37; λυπηρῶς 24^a38
λύσις 45^b14
λυσιτελεῖν 43^b4

μαθηματικὴ ἐπιστήμη 19^a17; ἀρχή
22^b24
μάθησις 14^a18, 37^a24; vide etiam
θεωρία
μαθητής 43^b21
μαίνεσθαι 29^a17

- μακαρίζειν 16^a16
μακάριος 15^b14; μακαρίαν βάλλειν
47^b17; μακαρίως 14^a31, 15^a10
μαλακός 29^b1, 8
μανθάνειν 14^a20, 16^b8, 45^a16, 17,
47^b14
μανία 29^b27
μανικός 30^a32
μαντική 48^a35
μαρτύριον 16^b27, 19^a40
μάττην 41^b13, 49^a21
μάχεσθαι 29^a29, 38^b36, 40^a30,
41^a29 sq., 43^a34
μεγαλοπρέπεια 21^a11, 31^b27,
33^a33; περί μεγαλοπρεπείας
33^a31-33^b15
μεγαλοπρεπής 33^a31, 38, 33^b4, 6
μεγαλοψυχία 21^a10, 31^b27,
32^a19, 22, 35, 32^b26, 33^a8,
15; περί μεγαλοψυχίας
32^a19-33^a30
μεγαλόψυχος 32^a19, 28, 38, 32^b4,
6, 9, 24, 26, 30, 33^a7, 17, 23, 24
Μεγαρῆς 36^a37, 42^b25
μέγας 15^b10, 33^a30
μέγεθος 29^b16, 32^b23, 33^a18, 36,
43^a28; τῶν ἀγαθῶν 14^a34;
ψυχῆς 32^a29
μέδιμνος 38^a2
μέθοδος 14^a14; disciplina
litterarum 16^b35, 39
μεθύειν 29^a20
μελαγχολικός 48^a39
μελανόματος 47^a11
μέλας 20^a20
μέλος. παρὰ μέλος 33^a39
μεμπτός 33^a21
μεριστός 19^b32, 21^b32
μέρος. τὸ ἐν τῷ μέρει 42^b28 sq.
μέσος 29^a6, 31^b20, 26, 33^a4,
33^b23, 34^a4, 34^b5; μέσον
20^b22, 31, 32, 22^a9, 21, 25,
30, 37, 22^b8, 27^a37, 27^b37,
31^b35, 34^b1, 5, 7, 39^b31, 32,
34, 35, 38, 40^a2; πρὸς ἡμᾶς
20^b27; μέσα 20^b34, 36, 22^a11;
μέσῃ διάθεσις 28^b3; ἕξις 22^a27,
22^b8, 12, 31^b22
μεσότης 20^b35, 22^a11, 13, 22^b14,
27^b6, 28^a23, 30^a34, 31^a35, 38,
39, 31^b28, 33^a7, 9, 16, 37,
33^b26, 29, 34, 34^a4, 14, 18,
23, 39^b33; ἡ πρὸς ἡμᾶς
27^b8 sq.; μεσότητες παθητικά
33^b18; ἐπαινεταὶ μέν, ἀλλ' οὐκ
ἀρεταὶ 34^a24 sq.
μεταβαίνειν 22^a26
μεταβάλλειν 14^b32, 22^b26, 27,
34, 35, 36, 36^a39, 36^b1;
μεταβάλλεσθαι 39^b13
μεταβιάζεσθαι 16^b30
μεταβολή 35^a16, 17
μεταλαμβάνειν 16^b33, 43^a25
μετάληψις 45^a6
μεταμελητικός 40^b23
μεταξύ 27^a32
μεταποιεῖσθαι 46^b17
Μεταπόντιον 29^a23
μεταστρέφειν 46^a33
μεταφέρειν 24^b25, 30^b13, 34^a13
μεταφορά 21^a30, 33^a33
μετέχειν 15^a9, 18, 17^a33, 37,
17^b11, 12, 15, 19^b24, 28, 29,
24^b2, 33^a1, 38^b11, 42^b12,
45^b27, 46^a6
μέτοικος 33^a29
μετοχή 17^a29, 17^b9
μετρεῖν 37^b29, 39^a8, 41^b36, 43^a7,
43^b16, 22, 28, 30
μέτριος 22^a34; μέτριον 17^b32, 37,
38, 39, 30^b20
μέτρον 43^b33
μήτηρ 16^a7, 35^a33, 40^a35, 41^b5,
7, 9, 44^a13, 45^b30

μικροπρέπεια 21^a11
 μικροπρεπής 21^a35, 32^a30, 33^b4
 μικροψυχία 21^a10, 33^a13, 16
 μικρόψυχος 21^a32, 33^a13, 25, 28
 μισθαρνικός 15^a31
 μισθός 42^b34, 43^b23
 μίσθωσις 32^a3
 μνημονεύειν 48^b1, 3
 μοιχεύειν 21^b24
 μοιχός 21^b20
 μόλις 28^b7, 17, 31^b13
 μονάρχης 16^a2
 μονάς 18^a20
 μοναυλικός 42^a25
 μοναχώς 34^b19
 μουσικός 37^b2, 38^b11, 45^a22;
 vide etiam θεωρία
 μοχθηρία 21^b21, 23^a36, 37,
 23^b30, 46^b20
 μοχθηρός 28^a9, 40^b16
 μόχθος 45^a23
 μυθολογείν 29^a24, 30^a2
 μυριακίς 20^b4

 ναυκληρία 47^a21
 ναυπηγείν 47^a25
 νείκος 38^b38
 νεκρός 35^b1
 νεμεσητικός 33^b23
 νέμεσις 21^a3, 33^b24, 26, 34^a31;
 περὶ νεμέσεως 33^b18–26
 νικᾶν 19^b10
 νοεῖν 22^b31, 45^b16, 48^a18, 20,
 21
 νόησις 27^b32, 33
 νομική φιλία 42^b32, 36, 43^a2, 6,
 7; νομικῶς 43^a5, 14
 νόμισμα 32^a4, 5, 43^a7, 29
 νομοθετεῖν 26^b38, 35^a3
 νόμος 29^a29, 43^a8
 νόσος 15^b19, 19^b25, 27^a27, 38^b7
 νοσώδης 28^b35

νοῦς 47^a30, 48^a29; ὁ νοῦς
 17^b30 sq., 40^b34, 46^b10,
 48^a21, 32; νοῦν ἔχειν 14^b31,
 37^b38, 46^b14
 νυμφόληπτος 14^a23

 ξηρός 35^a15, 39^b29
 ξύλον 39^a15

 ὁδός 37^a6; πρὸ ὁδοῦ 37^a4
 ὁδύνη 30^a4
 ὄζειν 31^a11
 οἰκείος 14^a14; 14^b22, 15^a4,
 16^b31, 17^a9, 24^a10, 35^a30,
 39^a16, 41^a1, 41^b27, 46^a23; οἱ
 οἰκεῖοι 34^b34
 οἰκέτης 33^b9
 οἰκία 19^a4, 14, 42^a40; φιλία τις
 42^a27 sq.
 οἰκοδόμησις 19^a15
 οἰκοδομία 16^b8
 οἰκοδομική 19^a14, 20^b24
 οἰκοδόμος 16^b9
 οἰκονομική 18^b13
 οἰκονομικὸν ζῶον 42^a23
 οἶνος 25^b5, 29^a20, 35^b38, 38^a23,
 44^a33
 οἶνοφλυγία 31^a19, 35^b39
 οἰνόφλυξ 21^b16
 ὀλιγάκις 28^b8
 ὀλιγαρχία 41^b32
 ὀλιγότης 34^b9, 49^b2
 ὀλιγωρεῖν 44^b14
 ὀλιγωρία 31^b13
 ὀλίγωρος 32^b9
 ὀλόκληρος 35^b36, 48^b34
 ὅλον, τό = οὐρανός 48^a26
 Ὀλυμπίαζε 33^b12
 Ὁμηρος 30^a18 sqq. (19 deest in
 exemplaribus nostris, 20 = X
 100); 34^a2 = γ 328; 35^a7 = ρ
 218; 35^a26 = Σ 107

- ὁμλεῖν 33^b31, 40^b11, 42^a19,
 42^b40, 43^a9, 43^b25
 ὁμιλητικός 38^b12
 ὁμιλία 34^b34, 35^b11, 40^a29, 45^b6
 ὁμογενής 39^b19
 ὁμοιος 35^a6, 7, 11, 12, 17, 21,
 35^b4, 38^a22, 39^b8, 10, 12, 16,
 17, 24, 40^a13, 18, 44^b33,
 45^a25, 33, 45^b15; ὁμοίως
 38^b26, 27, 34, 39^a9, 45^b31,
 46^a31, 48^b25
 ὁμοιοσχημόνως 17^b35
 ὁμοιότης 17^b10, 22^a25, 22^b25,
 24^b4, 29^a12, 32^a21, 35^b4,
 45^a18
 ὁμολογεῖν 17^a21, 18^a17, 21,
 23^a16, 32^b16, 35^b16, 37^b8,
 38^a26, 43^b4, 46^a9;
 ὁμολογεῖσθαι med. 28^a19
 ὁμολογία 42^b35, 43^a32
 ὁμονοεῖν 41^a15, 17, 20, 25, 26, 30
 ὁμόνοια 41^a1, 16, 21, 23, 30, 32,
 33; περὶ ὁμονοίας 41^a15-34
 ὁμορος 32^a25
 ὁμόσε 30^a23
 ὁμώνυμος 36^b25; ὁμωνύμως 36^a17
 ὀνειδίζειν 39^a7
 ὀνειδος 31^a24
 ὀνίνασθαι 48^b31
 ὄνομα 20^a39, 26^b6, 30^b15, 31^b1,
 32^a28, 48^b17
 ὀνομάζειν 30^b12, 31^a26
 ὄνυξ 35^a38
 ὄξος 35^b39
 ὀξύθυμος 21^b12
 ὀξύς 40^a2; ὀξύ καὶ βαρύ 35^a28;
 ὀξύτεραι αἰσθήσεις 31^a5; ὀξύ
 ὀρᾶν 47^a36
 ὀρᾶν oculis 46^a16, 28, 47^a36;
 mente 15^a35, 15^b9, 20^b3,
 24^a21, 24^b25, 46^b27, 47^a4,
 47^b6, 9, 48^a2, 38
 ὄρασις 19^a16
 ὄργανον 36^a22, 41^b18, 22, 42^a14,
 15, 29, 48^a29; δούλος ἄψυχος
 41^b24; ἱατρικόν 36^a19, 21
 ὀργεῶνες 41^b26
 ὀργή 21^b14, 15, 22^a42, 23^b28,
 30^a24; καὶ θυμός 29^a24
 ὀργίζεσθαι 21^a15, 22^b2, 31^b23
 ὀργίλος 20^b17, 21^a15, 22^a42,
 31^b8
 ὀργιότης 20^b38
 ὀρέγεσθαι 18^a31, 25^b26, 26^b20,
 39^b28, 30, 33, 41^a28, 29,
 45^a25
 ὀρεκτικός 33^a38; ὀρεκτικόν 19^b23;
 vide etiam ψυχῆς μόρια
 ὀρεκτός 35^b25, 27, 40^b15, 20
 ὀρεῖς 18^a27, 20^a1, 21^b31, 32,
 23^a24, 26, 23^b37, 38, 24^a5,
 24, 26, 27, 35, 24^b22, 25^a3,
 27, 37, 25^b23, 24, 27^a4,
 41^a18, 44^b28, 47^b20, 34, 39;
 διαιρεῖται εἰς βούλησιν θυμὸν
 ἐπιθυμίαν 23^a26 sq., 25^b24 sq.;
 ἄλογος 47^b19; βουλευτική
 26^b17
 ὀρθοπραγεῖν 30^b6
 ὀρθὸς λόγος vide λόγος; λογισμός
 47^b36, 48^a3; σκοπός 27^b20;
 ὀρθὸν τέλος 27^b35, 28^a1 (cf.
 27^b13); ὀρθαὶ πολιτεῖαι 41^b27;
 ὀρθή 22^b32, 33, 27^b32; τύχη
 47^b37; ὀρθῶς 27^b22, 38^a11,
 12, 43^a10, 46^a33, 46^b34
 ὀρθότης 27^b34
 ὀρίζειν 15^a21, 18^b17, 23^a22,
 34^a32, 38^a26, 45^a3; ὀρίζεσθαι
 med. 25^b1, 47^b6
 ὀρισμός 44^a23
 ὀρᾶν 47^b23, 48^a30
 ὀρμή 24^a18, 22, 33, 24^b8, 9, 12,
 47^b18, 29, 34, 48^b5, 6

ὄρνις 17^a26, 40^a36
 ὄρος 19^a40, 22^a17, 22^b8, 34^a21,
 41^b36, 43^b29, 44^a25, 49^a21,
 49^b1, 19, 22, 23; οἱ ἐν τοῖς
 λόγοις ὄροι 44^a20
 ὀρχηστρίς 46^a35
 ὀσμή 31^a6
 ὀσφρησις 30^b29, 31^a22
 οὐρανός 16^a14
 οὐσία 17^b30, 19^b36, 22^b16
 ὀφείλεσθαι 41^a39
 ὀφθαλμῶν 35^b37
 ὀφθαλμός 18^a32, 46^a28, 30
 ὄφιν 29^a18
 ὄψιν 18^a32, 19^a16, 27^a24, 25,
 30^b26, 31^a22
 ὄψον 31^a9
 ὀψοφαγία 31^a20
 ὀψοφάγος 21^b15, 31^a15

 πάθημα 20^a1, 20^b8, 11, 21^b36,
 22^b11, 26^b37, 34^a26;
 παθήματα virtutes et vitia
 21^b10; παθήματα κοινά 28^b36;
 τὰ περὶ ψυχὴν 29^b21
 παθητικός 20^b8; παθητικὴ δύναμις
 21^b17; μεσότητες παθητικαί
 33^b16–34^a34
 πάθος 15^a3, 25^a8; opp. πράξις
 45^b2; ἔργα καὶ πάθη ψυχῆς
 20^a31; = αἰσθησις 31^a15;
 virtutes et vitia 21^a13, 21^b22,
 33^b21; affectus 20^b9, 12, 16,
 21^b12, 22^b5, 25^b29, 29^a36,
 29^b7, 30^b16, 31^b25, 34^a27,
 37^a9; ἀλόγιστον 29^a21; πάθη,
 δυνάμεις, ἔξεις 21^b35 sqq.;
 πάθη καὶ διάνοιαι 25^a31;
 qualitas 32^b10
 παιδάριον 14^b30
 παιδεία 14^b8
 παιδιά 43^a20

παιδίον 16^a7, 28^b22, 29^a17, 36^a2,
 4, 39^a5, 40^b33; οὕτω πράττει
 24^a29
 παῖς 29^a29, 30^b6, 38^a33, 38^b31,
 41^b39; οὐκ εὐδαίμων 19^b5
 πάλαι, οἱ 48^a30
 παλαίειν 27^b27
 Παμμένης 43^b21
 πάμπαν 30^b8, 33^a17, 36^a17,
 41^a3, 48^a7
 παμφάγος 34^a6
 πανουργία 21^a12
 πανούργος 21^a37
 παραβάλλειν 35^a38
 παραβολή 44^b23, 45^b13
 παράβολος 18^a24
 παράγειν 30^b19
 παράδειγμα 16^b27, 20^b36
 παράδοξος 36^b22
 παρακέλευσις 29^a31
 παρακολουθεῖν 25^b24
 παρακρούειν 45^a28
 παραλαμβάνειν 35^a5
 παραλογιστής 32^a14
 παραλόγως 47^a33
 παραπλήσιος 30^a4, 46^a10
 παρασκευάζειν 15^a19, 26^b14,
 28^b16
 παραφρονεῖν 14^b30
 παρεγχεῖν 35^b39
 παρῆναι 30^a36, 46^a12, 19
 παρέκβασις 41^b28, 42^a9
 παροιμία 36^a35, 38^a2, 45^a30
 παρορᾶν 46^a28
 παρουσία 14^a26, 17^b5–8
 παρωνυμιάζειν 28^a35
 παρωνύμως 28^a36
 πᾶς vide ἀνὴρ
 πάσχειν 15^b27, 17^a7, 20^b10, 15,
 21^b12, 19, 23^a31, 25^a16,
 25^b26, 28^b36, 30^b30, 31,
 31^a2, 31^b18, 39^a39, 41^a36,

- 42^a34, 43^a16, 43^b10; καὶ ποιεῖν
 24^a22; εὖ 41^b2, 44^b18, 45^b8;
 τι πρὸς τι 34^b11 sq.
 πατάσσειν 21^b25
 πατήρ 25^b3, 38^b22, 24, 40^a29,
 41^b4, 5, 7, 39, 42^a3, 32, 44^a13
 πατρικὴ φιλία 42^a4
 παύειν 43^b19
 πείθειν 24^b2; πείθεσθαι adduci
 24^b1, 37^b26; oboedire 19^b30
 πειθῶ 24^a14, 39
 πεινητικός 22^a36
 πείρα 37^b13, 24, 25, 30, 35,
 38^a1, 45^b25
 πειράσθαι 16^b26, 20^a17, 30^a38,
 35^b24, 37^b16
 Πελιάδες 25^b4
 πένια 38^b6
 πεντηκοστολόγος 47^a19
 περαίνειν 27^b22
 περίεργος 14^b29, 16^b37, 21^b4
 περιμάχητα ἀγαθὰ 48^b27
 περιουσία 32^a10, 43^a38
 περιπατεῖν 26^a9, 27^b26
 περίπατος 14^b23
 περιπίπτειν 29^b37
 περίφοβος 29^b7
 περιωδυνία 15^b20
 πηγὴ 42^b1
 πηροῦν 24^b30
 πήρωσις 19^b25
 πικρός 21^b13
 πίνειν 30^b33, 31^a10, 38^b8
 πίπτειν 14^a28
 πιστεύειν 17^a14, 18^a30, 35^b10,
 43^a1, 14
 πίστις 16^b26, 37^b12, 13
 πιστός 43^a11
 πλεῖν 47^a19, 26
 πλεονάζειν 24^a24
 πλεοναχῶς 30^b9, 34^b19, 20, 36^a7,
 47^b28
 πλεονεκτικός 21^a23, 37
 πλεονεξία 16^a26
 πληγὴ 14^b33, 25^a5, 30^a23
 πλήκτης 21^b14
 πλήρης 15^b18
 πλησιάζειν 21^b20, 30^b20
 πλοῖον 19^a4, 47^a25
 πλούσιος 15^b10, 33^b2, 43^b34
 πλούτος 14^b8, 17^a37, 27^a14,
 30^a11, 32^b10, 48^b28, 49^a9
 ποιεῖν ἢ πάσχειν 23^a31; πάσχειν
 καὶ ποιεῖν 24^a22; εὖ ποιεῖν
 42^a34, 42^b29, 44^a4, 22, 28,
 44^b19, 45^b8; ποιεῖσθαι πράξεις
 14^b9
 ποιητής 30^a3
 ποιητικός 29^a33, 34, 29^b12, 14,
 37; ποιητικὴ (= πρακτικὴ)
 ἐπιστήμη 16^b17, 21^b5, 27^b29
 ποιότης 20^b6, 15
 πολεμῆν 27^a13
 πολεμικαὶ πράξεις 17^b39 sq.
 πολέμιος 35^a19, 21
 πολιὰ 24^b34
 πόλις 41^b25, 42^a27, 42^b23
 πολιτεία 41^b13, 26, 29, 42^b1;
 ὄρθαι καὶ παρεκβάσεις
 41^b27 sq.; βασιλική,
 ἀριστοκρατικὴ, πολιτεία
 (= μεσότης ὀλιγαρχίας καὶ
 δημοκρατίας) 41^b29–31;
 τυραννίς, ὀλιγαρχία, δῆμος
 41^b31 sq.
 πολίτης 42^b23, 26
 πολιτικός 43^b4; βίος 15^a36, 15^b3,
 16^a29; ὁ πολιτικός 16^a24 sq.;
 οἱ πολιτικοὶ 16^a23, 24, 16^b37;
 πολιτικὴ 16^b19, 18^a34, 18^b13,
 34^b22, 37^a2; πολιτικὴ κοινωνία
 43^b30; κόλασις 14^b33; ἀνδρεία
 29^a13 sq., 29 sq., 30^a21; εἴς
 48^b38; φιλία 41^a32 sq., 42^a2,

- 6, 9, 42^b22, 31, 33, 35, 43^b30;
πολιτικὸν ζῶον 42^a23; δίκαιον
42^a12
πολλαπλάσιος 18^a6
πολλαχῶς 17^b25
πολλοστός 43^b36
πολύμορφος 39^b12
πολύπονος 22^a33
πολύς, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ 20^b13,
28^b4, 31^a28, 47^a32, 35,
47^b27 sq.
πόμα 25^b4, 38^a28
πονεῖν 20^a26, 29^b39, 30^a1
πονηρός 40^b12
πόνος 20^a24, 28, 22^a29, 28^b32
πορεύεσθαι 24^b1
πορίζειν 15^b33, 34^a17, 19
ποτός 31^a9
πούς 46^a34, 35
πράγμα 14^a9, 12, 17^a8, 9, 19^a20,
22^a19, 23^b26, 37^b32, 34,
42^b33, 43^a15, 32, 44^a31,
44^b31; πράγματα ὑποκείμενα
ταῖς ἐπιστήμαις 16^b14
πραγματεία 15^a4, 15, 17^a3
πραγματεύεσθαι 15^a30, 18^a29,
18^b3
πρακτικός 22^a7, 47^a8, 48^b35; ἡ
πρακτική 19^b3; διάνοια 17^a7
πρακτός 17^a31, 34, 35, 38, 40,
18^a38, 18^b2, 5, 6, 9, 10, 12,
25, 26^a5, 30, 31, 33, 41^a17
πράξις 14^a12, 30, 15^a16, 19, 25,
17^a37, 17^b25, 40, 19^b40,
20^b27, 22^b19, 23^a4, 25^a31 (cf.
πάθος), 26^b1, 33^a32, 45^b2,
48^b21, 22, 49^a25; κίνησις
22^b29; opp. ἐξίς 14^b19;
ἐπιστημονική καὶ
ἀνεπιστημονική, τεχνική καὶ
ἀτεχνος 20^b25 sq.; πράξεις
καλαί 15^b3, 16^a25, 49^a14; αἱ
ἀπὸ ἀρετῆς 15^b4, 16^a21 (cf.
16^a40); ἀπὸ φθόνου 34^a31;
πολεμικαί 17^b39 sq.; πράξεις
ποιεῖσθαι 14^b9; πράττειν 49^a14
πρᾶος 20^a12, 22^b1, 31^b6, 25;
πράοτης 20^b38, 22^a42, 31^b5,
24, 25; περὶ πραότητος
31^b5-26
πρᾶσις 15^a32
πράττειν εὖ = εὐδαιμονεῖν
19^b1 sq., 26^a14 sq., 33^b20,
35^b8, 45^b26, 46^b38; καὶ κακῶς
46^a9, 25; πράττει μόνος
ἀνθρώπος 22^b20; θηρίον καὶ
παιδίον οὐ πράττει 24^a29
πρέπειν 33^b3, 12, 49^a9; πρέπειν
21^a36, 33^a34, 36, 33^b7-10;
καλόν 49^a9
πρέσβειον 42^a6
πρεσβύτερος 15^a23
πρεσβύτης 16^b3
πρίων 42^a13
προάγειν 24^a8
προαίρεῖσθαι 15^a36, 24^a4, 25^a13,
25^b29, 31, 34, 26^a7, 8, 11, 12,
13, 26^b3, 5, 13, 18, 19, 27^b14,
38, 28^a15, 41^a22, 47^b30, 49^a3
προαίρεσις 14^b7, 23^a17, 22, 24,
23^b38, 24^a6, 25^a37, 25^b23,
26^a4, 17, 18, 20, 32, 26^b2, 7,
9, 17, 21, 36, 27^a3, 27^b13, 37,
39, 28^a1, 2, 5, 12, 16, 18,
33^a32, 34^a25, 36^b6, 37^a34,
38^b1, 3, 40^b33, 41^a20, 26, 31,
43^a33, 43^b2, 10, 44^a28; περὶ
προαιρέσεως 25^b18-27^b4;
praeterea vide ἐκούσιος
προαιρετικός 16^a25, 30^a27,
33^a37; προαιρετική ἐξίς 22^a31,
27^b8; μεσότης 28^a24
προαιρετόν 25^b21, 37, 26^a32,
26^b34, 35, 27^b2

INDEX VERBORVM POTIORVM ATQVE THEMATVM

προαποθνήσκειν 35^a34
 προαπορεῖν 27^b19
 πρόβλημα 44^a3, 7, 47^b8
 Πρόδικος 43^b22
 προθυμία 38^b38
 προθύμως 37^b18
 προΐέναι (πρόειμι) 16^b33, 32^a22
 προΐεσθαι 15^b19, 32^a13
 προλέγειν 25^a28
 προνοεῖν 26^b33
 πρόνοια 26^b38
 προσιμιάζειν 17^a18
 προορᾶν 29^a37
 προπετώ 14^b12
 προπηλακίζειν 31^b12
 προπύλαιον 14^a2
 προσαγορεύειν 15^b6, 30^b15, 31^b2
 προσάπτειν 16^a33, 34, 16^b1
 προσαρμόττειν 38^b13
 προσδέισθαι 44^b8
 προσδέχεσθαι 29^a35
 προσδιορίζειν 21^b6, 25^b16
 προσέχειν 17^a11
 προσηγορία 14^a16, 15^b11, 16^a24,
 17^a25, 32^a29, 48^b12
 προσίεσθαι 32^a13, 34^a7, 9
 προσκείσθαι 18^a11, 24^b6
 προσνέμειν 37^b33
 προσποιεῖσθαι 21^a25, 35^b10
 προστιθέναι 15^b29, 24^b6
 πρόσφατος 37^a24
 προσφέρειν 15^a2, 20^a27, 43^a5
 προτερεῖν 31^b22
 πρότερον καὶ ὕστερον 18^a2 sqq.
 προτιμᾶν 15^b34
 προϋπάρχειν 33^b12
 προχειρώς 22^a3
 πτοεῖν 31^a13
 πτύελος 35^a38
 πτώσις 47^a22; = κατηγορία 17^b30
 Πύθων 43^b20
 πῦρ 24^a17

πωλεῖν 42^b33, 43^b13
 πώλησις 32^a3
 ῥάθυμος 40^a2; ῥαθύμως 14^b12
 ῥαπίζεσθαι 22^b2
 ῥέπειν 22^b3
 ῥίπτειν 20^b4, 35^a39
 ῥοπή 46^a19
 ῥώνυσθαι. ἐρρωμένεσteros 48^b2
 σαλάκων 21^a35, 33^b1, 6
 Σαρδανάπαλλος 16^a16
 σαφής 49^b6; σαφώς 16^b33, 17^a19,
 20, 20^a17, 18; cf. ἀληθής
 Σειρήνες 30^b35
 σεμνός 28^b11, 32^a24, 30, 33^b38
 σεμνότης 21^a8, 33^b34; περι
 σεμνότητος 33^b34-8
 σημαίνειν 17^b27, 20^a39
 σημείον 14^b11, 20^a34, 30^a15,
 35^a36, 37^b23, 39^a35
 σικχός 34^a6
 σίτος 44^a16
 σκέπτεσθαι 14^a15, 17^b1, 18^b26,
 20^a13, 23^a23, 23^b29, 24^a12,
 25^a34, 26^b6, 27^a16, 37^a19,
 44^a1, 44^b21, 45^a29, 47^a2
 σκέψις 14^a10, 15^a9, 22^b15, 26^b8,
 27^a12, 41^a1
 σκληρός 21^a31, 29^b2
 σκοπεῖν 26^b1, 27^b26, 46^a1,
 48^a37; σκοπεῖσθαι med. 16^a9,
 45^a11
 σκοπός 14^b7, 26^b30, 27^a6,
 27^b20, 21, 23, 24, 49^b24
 σκότος 35^b37
 σκυτεύς 19^a22
 σκυτευσίς 19^a21
 σκυτική 19^a22
 σκυτοτομική 19^a20
 σκυτοτόμος 43^b31
 σκώμμα 34^a16

σκώπτειν 34^a22, 45^b32
 Σμινδυρίδης 16^a16
 Σόλων 19^b6 (cf. Hdt. 1. 32-3)
 σοφία 43^b33, 34
 σοφίζεσθαι 18^b24
 σοφιστής 18^b23, 40^b24
 Σοφοκλῆς 42^a37 sq. = fr. 684
 Nauck²
 σοφός 15^a23, 20^a6, 12, 48^a35
 σπάνιος 35^b7
 σπουδάζειν 15^a27, 32^a5, 32^b5,
 11, 44^b13
 σπουδαῖος 19^a22, 27, 19^b18, 25,
 21^b33, 28^a7, 32^b7, 37^a7, 16,
 17, 30, 38^a8, 38^b3, 10, 13,
 40^b25, 26, 41^a25, 44^a4, 5,
 45^b16, 49^a24
 σπουδῇ 41^b3; σπουδῆς ἄξιος
 32^b22
 σταθμός 32^a2, 39^a15
 στέργειν 43^b9
 στεφανοῦν 19^b9
 στρατηγία 17^b40, 47^a6
 στρατηγός 27^a20
 στρατιωτικός ἄνθρωπος 30^a6;
 στρατιωτικῇ ἀνδρείᾳ 29^a14
 Στρατόνικος 31^a11
 στρατοπεδεύεσθαι 27^a20
 στρέφειν 42^b15, 46^b15, 20, 22,
 28
 στροφή 46^b9
 Συβαρίτης 16^a17
 συγγένεια 40^b35, 42^a26
 συγγενής 35^a1, 35^b24, 40^b37,
 45^a32
 συγγενική φιλία 42^a1, 2
 συγγίνεσθαι 21^b23
 συγγνώμη 25^a21
 συγγνωρίζειν 44^b26
 συγγράφειν 14^a2
 συγκεῖσθαι 20^a3
 συγκεχυμένως 16^b35

συγχαίρειν 40^b8, 44^a25
 συγχωρεῖν 14^a7
 συζευγνύειν 42^b16
 συζῆν 37^b7, 36, 40^a30, 32, 40^b8,
 41^a17, 42^a9, 43^b18, 44^a17, 24,
 30, 44^b7, 15, 20, 25, 45^a11,
 25, 38, 45^b3, 8, 10, 22
 συκοφαντία λογική 21^b7
 συλλαμβάνειν 21^b22
 συλλογισμός 27^b24
 συλλυπεῖσθαι 40^a37
 συμβαίνειν. τὸ συμβαίνειν 23^a1;
 συμβεβηκός 39^a32; τὰ
 συμβεβηκότα 37^b5; κατὰ
 συμβεβηκός 16^b15, 19^b27, 36,
 21^b4, 25^b6, 31^a6, 32^a1, 6, 7,
 39^b32, 40^a3, 46^a27 sq., 31;
 κατὰ τὸ συμβεβηκός 49^a15
 συμβάλλειν 14^b1, 34^a28, 30, 39^b14
 σύμβολον pags 39^b31; syn.
 σημείον. σύμβολα λέγειν 37^b26
 συμμέθεξις 45^b34
 συμμετέχειν 45^b35, 38
 σύμμετρος 26^a3; πρὸς ἄνθρωπον
 29^b17
 συμπαλαμβάνειν 39^b7
 συμπεραίνειν 27^a5
 συμπίνειν 45^a13
 συμφέρειν 18^b20, 27^a7, 35^b33,
 38^b7, 48^a31, 49^a11
 σύμφυτος 30^b17, 41^b22
 συμφωνεῖν 24^a25, 37^a2, 38^a6
 συνάγειν 14^a30, 15^b27, 35^a25,
 36^b36
 συναισθάνεσθαι 44^b25, 45^b22
 συναίσθησις 45^b24
 συναλγεῖν 40^a33, 40^b9, 44^a25
 συναλλάγματα ἐκούσια 43^a9 sq.
 συναλλάττειν 43^a11
 συναποθνήσκειν 40^b10
 συναπολαύειν 44^b18
 συναποκτινύναι 46^a23

INDEX VERBORVM POTIORVM ATQVE THEMATVM

συναρμόττειν 38^a38
 συνδειπνεῖν 46^a7
 συνδιαμένειν 35^b9
 συνδιημερεύειν 35^a1
 συνδιψῆν 40^a38
 συνδυάζειν 42^a24
 συνεδρεῖα 36^b10
 συνείναι 44^b7
 συνεπαινεῖν 21^a26
 συνεργεῖν 45^b4
 συνέρχεσθαι 42^a8, 13, 43^b38
 συνεσθίειν 45^a13
 συνετός 20^a6
 συνευωχεῖσθαι 45^b5
 συνεχῆς 20^b21, 26, 38^a29, 48^b6, 7
 συνῆδεσθαι 45^a37
 συνήθεια 48^a37
 συνήθης 37^a25
 συνημέρευσιν 39^b19
 σύνθεσις 45^b13
 συνθεωρεῖν 45^b4
 συνιστάναι 41^b15, 42^a6
 συνομολογεῖν 16^b29
 σύνορος 41^b16
 συντάττειν 14^b10
 συντείνειν 14^a11, 15^a9, 16^a32, 33,
 26^b11, 27^a17, 41^a18
 συντιθέναι 44^b34
 συντόμως 17^b19
 συνυπάρχειν 41^b27
 συνωδίνειν 40^a36
 σὺς 29^a25
 συστοιχία 45^a1
 σφάδρα 28^b6, 9, 13, 29^b1, 31^b14,
 32^a14, 44^a6, 46^a9
 σφοδρός 29^b24, 25
 σχολῇ 18^a1
 σῶζειν 25^b4, 41^b4, 47^b37
 Σωκράτης 29^a15 (cf. Pl. *Prt.*
 360d); 30^a7, 47^b15 (= Pl.
Euthd. 279d); ὁ πρεσβύτης
 16^b2; ὁ γέρων 35^a37

Σωκρατικόν, τό 46^b34
 σῶμα 16^a30, 18^a32, 19^b22,
 20^a19, 22^a29, 29^b20, 35^b1, 33,
 34, 36^a19, 41^b18, 22, 42^a18,
 29, 45^a32, 48^b14, 28, 49^a22,
 49^b18
 σωματική ἡδονή 15^b4 sq.; 16^a20,
 45^a21
 σωφροσύνη 18^a22, 20^b19, 21^a2,
 30^a36, 31^a36, 38, 34^a32, 33,
 48^b23; περὶ σωφροσύνης
 30^a36–31^b4
 σώφρων 30^b6, 21, 23, 30, 31^a26,
 32^b3, 48^b22; σωφρόνως 46^b24
 ταλαίπωρος 21^a31
 ταπεινός 31^b12
 ταπεινότης 33^b13
 ταπεινοῦν 44^a6
 τάξις 16^a14, 18^a19, 23, 45^a2
 τάττειν 15^a32, 16^a19
 τείνειν 26^b11
 τεκμήριον 23^b27
 τέκνον 35^a2, 33, 35, 40^a30, 36,
 41^b3, 5, 8
 τέλειος 37^a30; τελεία ζωή 19^a36,
 38; ἀρετή 19^a39, 49^a16
 τελειοῦν 37^a29
 τέλεον τι 19^a36; ἀγαθόν 19^a28;
 τέλεα ζωῆ, ἀρετή 19^a36 sq.; ὁ
 σπουδαῖος τέλεος 37^a30; τελέως
 37^a7
 τελευτή 27^b33
 τέλος finis 24^a8, 25^a36; finis
 vitae 19^b7; τὸ οὐ ἔνεκα 14^b10,
 16^b3, 17, 18^b10, 12, 16, 17,
 35, 19^a8, 10, 30, 19^b16, 20^a4,
 26^a7, 8, 14, 16, 26^b10, 27^a7,
 16, 18, 21, 27^b13, 28, 30, 33,
 35, 40, 28^a1, 38^a26, 39^b28,
 44^b24, 45^b7, 48^b18; τὰ ἐν τέλει
 45^b4; τὰ πρὸς τὸ τέλος 26^b16,

- 27^b35 sq. (cf. 39^b27); φέροντα
27^a11
τέμνειν 30^b1, 2, 3
τερατώδης 31^a4
τέρπειν 38^a34
τετραγωνίζειν 26^a29
τετράγωνον 22^b32, 35
τέχνη 18^b4, 21^b7, 27^a12, 42^a13,
29, 47^a15; opp. τύχη 47^a5;
τέχνηαι φορτικάί 15^a28, 29;
βάνανσοι 15^a29, 30; έδραίαι
15^a30; μισθαρκικάι,
χρηματιστικάί 15^a31
τεχνική πράξις 20^b26
τεχνίτης 41^b18
τηλοῦ 45^a23
τί et διὰ τί 16^b38 sq.
τιμᾶν 16^a1, 32^b20
τιμή 14^b8, 32^b10, 12, 15, 17, 19,
33^a4, 26, 42^b19, 21, 44^a15,
48^b28
τίμιος 16^a15, 16^b21, 32^b21, 22,
28
τιμωρία 29^b32
τομή 35^b35
τόπος 35^a24
τρέφειν 35^a19
τρίβειν 28^b32
τρίγωνον 22^b32, 34, 40, 27^b32
τρόπος 14^a22, 15^b9, 16^a35,
17^b22, 32^a7, 35^b13, 39^b3,
40^a22, 41^a4
τροφή 15^b31, 17^b38, 20^a25, 28,
21^b3, 16, 22^a30, 34^a6, 45^b5,
48^b32, 49^b4
τροχίλος 36^b9
τρύπανον 42^a17
τρύπησις 42^a17
τρυφερός 21^a29
τρυφερότης 21^a9
τύπτειν 24^b13
τυραννίς 41^b31
τύραννος 29^a23
τυφλός 48^b1
τύχη 14^a24, 15^a12, 47^a6, 32, 33,
34, 37, 39, 47^b1, 5, 6, 7, 11,
36, 48^a1, 9, 11, 13, 14, 16,
22; opp. ανάγκη et φύσις
23^a11; opp. τέχνη 47^a5; άγαθή
47^a40
ύβρίζειν 21^b25
ύβρις 21^b23
ύγιαίνειν 14^a5, 14^b15, 16^b24,
18^b19, 24^b19, 26^a8, 9, 14,
27^b26, 30, 35^b33, 36, 37^b22,
48^b14, 32, 49^a23
ύγιανσις 19^a15
ύγίεια 14^b18, 16^b18, 17^a37,
18^a19, 21, 32, 18^b3, 20, 22,
19^a15, 20^a19, 27, 27^a26,
48^b23, 49^b12
ύγιεινός 17^a39, 18^b20, 22^a29,
28^b31, 42^a31, 49^a22
ύγιής 48^b33
ύγρός 35^a15, 39^b29
υιός 38^b22, 24, 42^a3, 33
ύπείκειν 33^a29
ύπεναντίος 35^b3
ύπεναντιούσθαι 40^a12
ύπεναντιώσις 46^a13
ύπερβάλλειν 21^a14, 20, 33, 35,
21^b1, 22^a15, 28^a38, 28^b2,
31^a23, 28, 31, 34
ύπερβολή 21^b11, 22^a9, 13, 19,
23, 26, 29, 31, 22^b1, 5, 10,
27^b7, 28^b33, 31^a34, 39,
31^b16, 34, 33^a35, 33^b17,
34^b7, 38^b18, 39^a18, 46^a8,
49^b20
ύπερέχειν 39^a7, 11, 41^b37, 38,
42^b7, 15, 17
ύπερθερμαίνεσθαι 39^b35
ύπεροχή 20^b22, 38^b33, 39^a4, 11,

- 13, 22, 24, 27, 30, 39^b5,
42^a11, 42^b5, 44^a28, 46^b29
ὑπερψύχεσθαι 39^b34
ὑπέχειν 43^b27
ὑπηρετεῖν 37^b19, 43^a16, 22, 44^a2
ὑπνος 19^a25, 19^b19, 22, 24;
ἀνιγήρετος 16^a3 sq.
ὑπογραφή 20^b37
ὑπόδημα 19^a21, 23, 32^a1, 3, 4
ὑπόθεσις 22^b28, 27^a8, 9, 27^b29,
35^b30; ἐξ ὑποθέσεως 38^b6
ὑποκείσθαι 16^b14, 18^b37, 19^a10,
29, 19^b28, 20^a7, 22, 22^a6,
23^b30, 27^b25
ὑποκρίνεσθαι 43^b8
ὑπολαμβάνειν 15^b10, 18^a28, 25^a4,
34^b32, 41^a37
ὑπόληψις 26^a18, 26^b23, 35^a20
ὑπομένειν 15^b23, 21^a29, 25^a8,
28^b8, 9, 27, 29^a3, 9, 12, 17,
22, 29^b26, 27, 31, 33, 30^a5, 6,
13, 16, 17, 18, 30, 33, 32^a17,
36^b16
ὑπομενετικός 29^b5, 32^a26
ὑποστατικός 22^a33
ὑστερίζειν 31^b23
ὑστερον, ὁ ἐτ ὁ ὕστερος 40^b22, 23;
praeterea vide πρότερον
φαγεῖν 31^a10, 46^a31
φαίνεσθαι diff. δοκεῖν 35^b27
sq.; φαινόμενον ἀγαθόν 27^a22,
35^b26 sq., 36^a10; φαινόμεναι
λύπαι 29^a39 sq.; φαινόμενα
16^b28, 17^a13, 28^a19, 35^a31,
35^b17, 36^a26, 36^b22; ἀγαθὰ
καὶ κακὰ 27^b4; τὰ φαινόμενα
ποιητικά λύπης . . . πλησίον
φαινόμενα 29^b15 sqq.
φαντασία 19^b24; opp. δόξα 35^b28
φαρμακεία 14^b33, 35^b35
φαρμακεύεσθαι 37^a15
φάρμακον 27^a20, 38^b8
φάρυγξ 31^a14, 16
φειδωλός 32^a12
φέρειν 46^a2; πρὸς τὸ τέλος 27^a11;
φέρεισθαι pass. 24^a17, 19,
29^a17, 29^b27, 30^a23
φεύγειν opp. διώκειν 21^b33, 22^a2,
29^b39, 46^a15
φευκτός 36^b37
φθαρτικός 29^a8, 35, 29^b15, 35^b5
φθείρειν 20^a27, 32, 33, 20^b31
φθονεῖν 29^a38
φθονερός 21^a38, 40, 33^b18
φθόνος 21^a3, 21^b3, 33^b19, 34^a30
φθορά 27^a31, 29^b8, 12
φιλαλήθης 34^a3
φιλάργυρος 32^a4
φιλεῖν 35^a33, 35^b19, 34, 36^a12,
14, 34, 36^b4, 14, 17, 35,
37^a20, 22, 30, 35, 37-40,
37^b3, 31, 38^a9, 38^b29,
39^a6-9, 11, 23, 28-34, 40,
39^b1, 4, 21, 40, 40^a6, 14, 15,
22, 28, 32, 40^b7, 8, 38, 41^a35,
41^b4, 5, 44^a32, 45^b34, 47^a23,
28; ὁ φιλούμενος 38^a15, 45^b26;
τὸ φιλούμενον 35^b19, 22, 36^b4,
37^a40, 37^b1; φιλητός 37^a38,
39^a35; τὸ φιλητόν 36^b35
φιλητικός 39^a27, 28, 31
φιλία = μεσότης κολακείας καὶ
ἐχθρας 21^a7, 33^b29-34;
amicitia περὶ φιλίας
34^b18-46^a25; διὰ τί περὶ αὐτῆς
ἐπισκεπτέον 34^b18-35^a4; ἠθικῇ
τις ἔξις 34^b27 sq.; τὰ
ἀπορούμενα περὶ αὐτῆς
35^a4-35^b12, 35^b18-23;
πότερον ὁ ὁμοῖος τῷ ὁμοίῳ
φίλος ἢ ὁ ἐναντίος τῷ ἐναντίῳ
35^a4-31; πότερον τοὺς ἀγαθοὺς
μόνον ἐνδέχεται εἶναι φίλους ἢ

τὸ χρήσιμον φίλον 35^b31–35^b2;
ταῦτα πάντα ὑπεναντία ἀλλήλοις
δοκεῖ 35^b2–6; πότερον ῥᾶδιον
φίλους κτήσασθαι ἢ
χαλεπώτατον 35^b6–12; τρόπος
τῆς λύσεως 35^b13–18; πότερον
τὸ ἡδὺ ἢ τὸ ἀγαθὸν ἔστι τὸ
φιλούμενον 35^b18–23; τὸ
ὀρεκτὸν καὶ βουλητὸν ἢ τὸ
ἀγαθὸν ἔστι ἢ τὸ φαινόμενον
ἀγαθὸν 35^b24–9; τῶν ἀγαθῶν
τὰ μὲν ἀπλῶς ἔστιν ἀγαθὰ τὰ τε
τινί, καὶ τὰ αὐτὰ ἀπλῶς ἀγαθὰ
καὶ ἡδέα 35^b30–36^a6; τρία τῆς
φιλίας εἶδη, δι' ἀρετὴν,
ὠφελείαν, ἡδονήν 36^a7–36^b1;
ὧν ἡ πρώτη ἢ δι' ἀρετὴν
36^b2–37^b7; πείρας καὶ χρόνου
δεῖται, μόνη βέβαιος, οὐ γίνεται
ἐν πολλοῖς 37^b8–38^a32; αἱ
ἄλλαι ἐγγίνονται καὶ ἐν φάυλοις
38^a32–39^b14; πάντα τὰ τρία
εἶδη ἢ κατ' ἰσότητα ἢ καθ'
ὑπεροχὴν ἔσιν 38^b15–39^a4;
μᾶλλον εἰσιν φιλίαι αἱ κατ'
ἰσότητα 39^a4–21; ἀλλ' ὁμως
ζητοῦσι μᾶλλον τὴν καθ'
ὑπεροχὴν διὰ τὸ βούλεσθαι
μᾶλλον φιλεῖσθαι ἢ φιλεῖν
39^a21–33; ἔστι δὲ κατὰ τὴν
φιλίαν τὸ φιλεῖν μᾶλλον
39^a33–39^b2; καθ' ὅσον ἢ φιλία
τῶν ὁμοίων ἔστι καὶ καθ' ὅσον
κατὰ συμβεβηκὸς τῶν ἐναντίων
39^b5–40^a4; περὶ τῆς αὐτοῦ πρὸς
αὐτὸν φιλίας 40^a8–40^b37; περὶ
εὐνοίας καὶ ὁμονοίας 41^a1–34;
δια τί μᾶλλον φιλοῦσιν οἱ
ποιήσαντες εὖ τοὺς παθόντας ἢ
οὗτοι ἐκείνους 41^a35–41^b9; πῶς
ἔχει ἡ φιλία πρὸς τὸ δίκαιον καὶ
τὰς κοινωνίας; ὥσπερ τοῦ ἴσου

οὔτω καὶ πάντων τούτων δύο
εἶδη ἔστι, τὸ κατ' ἀριθμὸν καὶ
τὸ κατ' ἀναλογίαν 41^b12–42^b1;
ἐν τῇ καθ' ὑπεροχὴν φιλίᾳ
ἀξιούται τὸ ἀνάλογον, ἀλλ'
ἀνεστραμμένως 42^b2–21; ἐν τῇ
κατ' ἴσα καὶ κατὰ τὸ χρήσιμον
φιλίᾳ πολιτικῇ τί δίκαιόν ἔστι;
42^b22–43^b14; τί ἐν ταῖς μὴ
κατ' εὐθυωρίαν φιλίαις;
43^b14–38; πότερον τῷ ἀγαθῷ ἢ
τῷ χρησίμῳ φίλῳ δεῖ μᾶλλον
βοηθεῖν 44^a1–19; ἄλλα
προβλήματα ὅμοια 44^a19–36;
αὐτάρκεια καὶ φιλία
44^b1–45^b19; πότερον δεῖ ζητεῖν
πολλοὺς φίλους ἢ ὀλίγους
45^b19–25; πότερον ἐν ἀτυχίαις
δεῖ βούλεσθαι ἀπείναι ἢ παρεῖναι
τὸν φίλον 45^b26–46^a25; φιλία
ἐταιρική 41^b35 sq., 42^a1, 5,
36, 42^b37; συγγενική 42^a1, 2;
πατρική 42^a4; πατὴρ καὶ
παιδός, υἱοῦ, υἱῶν 41^b38 sq.,
42^a3, 32 sq.; ἀδελφῶν 42^a3, 5,
35; ἀνδρὸς καὶ γυναικός
42^a31 sq.; δεσπότου καὶ δούλου
vide δούλος; κοινωνική 42^a1;
πολιτική 42^a2, 6, 9, 42^b22, 31,
35, 43^a31; ἡ ἠθική ἢ νομική
42^b32 (cf. 41^a10), 42^b36,
43^a8, 32, 35; καλλίων 43^b1;
οἰκία φιλία τις 42^a27 sq.
φιλικός 37^b3, 40^b1, 41^a16,
45^b28; φιλικὴ δικαιοσύνη
43^a33 sq.; φιλικὸν δίκαιον
34^b21; φιλικὰ 37^b19; φιλικῶς
43^a9
φιλόγλυκος 27^b10
φιλογυμναστικός 22^a31
Φιλόλαος 25^a33
Φιλόξενος ὁ Ἐρύξιδος 31^a17

- φιλόπικρος 27^b11
 φιλόπονος 22^a38
 φίλος 34^b18, 20, 24, 27, 29,
 35^a2, 32, 35^b7, 9, 36^a14,
 36^b4, 11, 13, 18, 21, 28, 31,
 32, 37^b1, 2, 17, 19, 20, 22,
 23, 31, 32, 34, 37, 38^a1, 4, 5,
 6, 9, 20, 38^b2, 10, 17, 32,
 39^a4, 20, 21, 24, 35, 39^b4, 15,
 40^a6-9, 12, 15, 18, 24, 37,
 40^b3, 20, 29, 31, 32, 41^a11,
 13, 15, 16, 42^a10, 19, 21, 22,
 42^b23, 43^a36, 43^b2, 44^a1, 4,
 5, 31, 44^b4, 5, 9, 11, 12, 13,
 16, 17, 21, 45^a17, 18, 20, 23,
 29, 35, 38, 45^b9, 15, 20, 21;
 36, 37, 46^a1, 15, 16, 21,
 49^b18; τῶν μεγίστων ἀγαθῶν
 ἐστί 34^b32; ὁ πάλαι 37^b40;
 κοινὰ τὰ φίλων 37^b33, 38^a16;
 φίλον 35^a7, 13, 14, 15, 21, 35,
 36^b3, 34, 39^b6, 16, 23; μέσος
 κόλακος καὶ ἀπεχθητικοῦ
 33^b30-34
 φιλοσοφία 45^a22; θεωρητική
 14^a13; οἱ κατὰ φιλοσοφίαν λόγοι
 17^b23
 φιλόσοφος 16^b39, 17^a1; βίος
 15^a36, 15^b1, 16^a29; φιλοσόφως
 16^b36
 φιλότης 40^b2, 41^b13
 φιλοτιμεῖσθαι 46^a21
 φιλότιμος 39^a26, 27, 29
 φιλοῦγής 22^a32
 φιλοψευδής 34^a3
 φίλτρον 25^b5
 φιλωδός 38^a37
 φοβεῖσθαι 28^a32, 34, 28^b2, 6, 7,
 17, 23, 39, 29^a5, 7, 30^a24
 φοβερός 28^b8, 10, 12, 13, 22,
 24-30, 39, 29^a33, 29^b11, 13,
 18, 23, 24, 26, 30^a9, 26, 30,
 34, 32^b2; φοβερὸν τί ἐστί
 29^a32-29^b25; διχῶς λέγεται,
 τὰ μὲν ἀπλῶς τὰ δὲ τινί
 28^b18-23
 φοβητικός 28^b5
 φόβος 20^b12, 28^a27, 37, 28^b12,
 14, 15, 29^a34, 36, 40; opp.
 θράσος 28^a29
 φορτικός 15^a28, 29, 34^a8, 20,
 45^a37
 φράτερες 41^b26
 φρονεῖν εὖ 15^b24
 φρόνησις 14^a32, 14^b3, 21^a12,
 34^a29, 46^b6, 18, 23, 34,
 47^a13, 14, 49^b14; ἐπιστήμη καὶ
 ἀληθές τι 46^b4; καὶ ἀρετή
 18^b34, 46^b37 sq.; ἀρετὴ καὶ
 φρόνησις 15^a34, 16^a37 sq.;
 πολιτικὴ καὶ οἰκονομικὴ καὶ
 φρόνησις 18^b13 sqq.; latiore
 sensu = σοφία 15^b2;
 = ἐπιστήμη 16^a11 sqq.;
 φρόνησις οὐδεμία 16^a19 sq.
 φρόνιμος 32^a36, 36^a5, 46^b33,
 47^a29, 48^a35; φρονίμως 46^b7,
 22, 25, 26
 φροντίζειν 32^b6, 11, 33^b27
 φυγή 29^b33, 49^b2
 φυλακτικός 21^b14; δυνάμεις
 φυλακτικαί 30^a25
 φυλάττειν 35^b2
 φυσικός 34^a27, 41^a40, 42^b28,
 48^a7; φυσικαὶ ἀρεταὶ 34^a27 sq.;
 φυσικὴ ἀνδρεία 29^a28; τὰ
 φυσικά 25^a21
 φυσιολόγος 35^a9
 φύσις, ἡ 47^a9 sq.; αἰτία ἡ τοῦ αἰεὶ
 ὡσαύτως ἡ τοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ
 47^a31 sq.; ἡ ὅλη φύσις 35^a10; ἡ
 περὶ φύσεως ἐπιστήμη 16^b12; ἡ
 φύσις = ἡ ἀνθρωπίνη φύσις
 22^a36 (cf. 25^a21 sq., 38^a14);

- φύσις opp. τύχη 47^a37; φύσει
 24^a18, 24^b29, 32, 25^a18,
 27^a18, 28, 29, 27^b4, 31^a29,
 34^a29, 37^a16, 17, 26, 37^b31,
 38^a17, 39^a27, 39^b18, 38,
 40^b20, 29, 41^a24, 42^a26, 34,
 35, 42^b20, 47^a2, 9, 23, 30, 31,
 47^b20, 21, 28, 48^a12, 48^b27,
 29, 49^a1, 5, 7, 25, 49^b10, 17;
 opp. διὰ μαθήσεως, δι'
 ἀσκήσεως, ἔθει, ἐπιπνοία
 δαιμονίου τινός, διὰ τύχην
 14^a15 sqq.; κατὰ φύσιν
 14^a19 sq., 27^a27, 38^b5; κατὰ
 τὴν φύσιν 21^a22, 45^a32; διὰ
 φύσιν 26^a24, 47^b33 sq., 48^a14;
 opp. διὰ τύχην 15^a13; ἐξ
 ἀνάγκης ἢ τύχης ἢ φύσεως
 23^a11; παρὰ φύσιν 27^a21, 29,
 30, 40^b21, 42^b38; ὑπὲρ τὴν
 φύσιν 25^a21; φύσις τινός 16^a39,
 16^b14, 25^a26, 27, 29^a40 (cf.
 17^a28); ἢ τοιαύτη φύσις
 44^b36 sq.; χείρων, ἄριστος τὴν
 φύσιν 17^a24, 34; ὁ αὐτός τῇ
 φύσει 33^a22 sq.; φύσις τις
 47^b8; ἐκάστη 14^a10, 19 sq.;
 ὠρισμένη 45^a3
 φυτικόν 19^b37; vide etiam ψυχῆς
 μέρος
 φυτὸν 16^a5, 22^b18; καθεύδει
 ἀνέγερτον ὕπνον 16^a6
 φωνή 39^b19
 φῶρ 35^a9
 φῶς 35^b37
 χαίρειν 16^a18, 22^a15, 24^a31, 37,
 24^b17, 19, 25^a25, 27^b10,
 30^b37, 31^a6, 8, 9, 29, 31, 33,
 31^b30, 32^b13, 33^b22, 25,
 34^a15, 37^a28, 37, 37^b4, 39^a28,
 29, 39^b37, 40^a1, 39, 40^b1, 46^a1
 χαλεπός mogosus 21^b13, 31^b8,
 17, 26, 40^a34; τὰ χαλεπά
 45^b34 sq.; χαλεπῶς 34^a7, 9
 χαλεπότης 31^b6
 χαλινός 19^b4
 χαλκεύς 19^b4
 χάρις 40^b6
 χαῦνος 21^a31, 33^a11, 27
 χαυνότης 21^a10, 33^a11, 16
 χαιμάζεσθαι 45^b33
 χαιμών 15^b20
 χεῖρ 24^b13, 46^a34; ἐκ χειρὸς εἰς
 χεῖρα 42^b26 sq.
 Χείρων 30^a2
 χρεία 46^b7
 χρήματα 16^a26, 26^b29, 31^b28,
 37, 38, 32^b4, 38^a13, 43^b22,
 49^b2, 18
 χρηματίζεσθαι 26^a10
 χρηματισμός 15^a28, 32^a7, 8
 χρηματιστική 31^b39
 χρηματιστικός 15^a31, 17^a39,
 41^b26
 χρήσθαι opp. κτάσθαι 45^b25;
 opp. ἔχειν 25^b12
 χρήσιμος 16^b16, 17^b25, 18^a34,
 37, 29^a31, 33^a7, 34^b24, 35^a35,
 35^b2, 36^a8, 13, 32, 33, 34,
 36^b7, 11, 37^a11, 38^a8, 20, 21,
 38^b2, 35, 39^a2, 12, 39^b23, 26,
 41^a6, 38, 42^a7, 12, 32, 42^b2,
 22, 26, 39, 40, 43^a2, 4, 6,
 43^b4, 19, 25, 37, 44^a2, 15, 18,
 21, 33, 34, 36, 44^b6, 14;
 χρησίμη 41^a5, 43^a2, 35 (aliter
 43^a6)
 χρήσις 19^a1, 3, 14, 16, 18, 24,
 19^b2, 20^a33, 31^b39, 32^a6,
 33^a5, 38^b32, 44^b16; opp. ἐξίς
 19^a18; καὶ ἐνέργεια 19^b2
 χρηστική 19^b3
 χρηστός, χρηστῶς 14^a21

χροιά 14^a17
 χρόνος 16^a9, 21^b11, 37^b13, 17,
 38^a2, 14, 20, 24; χρόνου
 πλήθος 15^b29
 χρυσίον 39^a15, 47^a18
 χωρίζειν 24^b23, 35^a24, 30
 χωριστός 17^b15, 18^a3, 4, 7, 9,
 12
 ψέγειν 23^a10, 25^b15, 28^a10, 12,
 31^a24
 ψεκτός 23^a10, 28^a9, 32^b39,
 33^a17, 33^b17, 34^a14
 ψεύδεσθαι 34^a1
 ψευδής 26^a4, 34^a33
 ψεύδος 17^a17, 36^a24
 ψεύστης 40^b24
 ψηλαφᾶν 25^a14
 ψόγος 23^a13
 ψύχειν 39^b36
 ψυχή 15^a23, 18^b32-6, 19^a5, 24,
 26, 30, 33, 35, 19^b26 sqq., 32,
 37, 38, 20^a9, 30, 20^b7, 21^a13,
 21^b28, 39, 22^a39, 24^b25, 27,
 27^a39, 32^a29, 36^a1, 40^a20,
 41^b17, 42^a14, 29, 45^a33,
 47^b18, 48^a25, 49^b21, 22;
 ψυχῆς ἦθος 20^b5; ἔργα καὶ πάθη
 20^a31; ἔργον τὸ ζῆν ποιεῖν
 19^a24; μία ψυχὴ 40^b9; ψυχῆς
 μέρη, μόρια 19^b20 sqq.,
 21^b31 sq., 40^a17, 45^a33 sq.; τὸ
 λογιστικόν (= λόγον ἔχον)

46^b19, 23; τὸ ἄλογον μέρος
 49^b23; = τὸ θρεπτικόν
 19^b20-3; ἡ θρεπτικὸν καὶ
 αὐξητικὸν 19^b39; ἡ φυτικὸν
 19^b37; καὶ τὸ αἰσθητικὸν καὶ
 ὀρεκτικὸν 19^b23; δύο λόγου
 μετέχοντα, ἀλλὰ τὸ μὲν τῷ
 ἐπιτάττειν (= τὸ λογιστικόν), τὸ
 δὲ τῷ πείθεσθαι, ἐτέρως ἄλογον
 (= τὸ ὀρεκτικόν) 19^b28-20^a4
 (cf. 46^b13, 20, 21); = τὸ λόγον
 ἔχον, ὃ ἐστὶν ἐπιτακτικὸν τῆς
 ψυχῆς, ἡ λόγον ἔχει, καὶ τὸ
 ἄλογον μὲν, ἀκολουθητικὸν δὲ
 κατὰ φύσιν τῷ λόγον ἔχοντι
 20^a9 sqq.; = τὸ λόγον ἔχον καὶ
 τὸ ἄλογον, ἔχον δ' ὄρεξιν
 21^b29 sqq. (cf. 40^a20 sq.); τὸ
 βουλευτικὸν τῆς ψυχῆς ἐστὶ
 θεωρητικὸν αἰτίας τινός
 26^b25 sq.; οὐκ ἐν ταύτῃ τῆς
 ψυχῆς ἡ φαντασία καὶ ἡ δόξα
 35^b28 sq.
 ψῦχος 29^b5
 ψυχρός 29^b19, 34^a21, 39^b29
 ψυδικός 38^a36, 37
 ὠνεῖσθαι 42^b34
 ὦρα 20^a28
 ὠφέλεια 43^a23, 44^b16
 ὠφελεῖν 24^b18, 43^a27
 ὠφέλιμος 28^b21, 36^a8, 13, 37^a13,
 14, 38^a39, 41^a38

ISBN 975-7501-52-2

9 757501 522005

